

L E O N B L O Y

Na prahu

Apokalypsy

DALŠÍ K ŽEBRÁKU NEVDĚČNÍKU, MÉMU
DENÍKU, ČTYŘEM LETŮM ZAJETÍ V PRA-
SEČÍ NA MARNĚ, NEPRODAJNÉMU, STAR-
CI S HORY A K POUTNÍKU ABSOLUTNA

1913 - 1915

U LADISLAVA KUNCÍŘE V PRAZE

N A P R A H U
A P O K A L Y P S Y

Všechna práva vyhrazena

L E O N B L O Y

*Na prahu
Apokalypsy*

1913 - 1915

*Další k Žebráku Nevděčnicku, Mému
Deníku, Čtyřem Letům Zajetí v Pra-
seči na Marňě, Neprodajnému, Star-
ci s Hory a k Poutníku Absolutna*

Přeložil Otto Albert Tichý

1 9 3 0

LADISLAV KUNCÍŘ V PRAZE

Brána Pokorných ...

LÉON BLOY

Před prasaty 1911

JANUDE LA LAURENCIE

Jste, přemilý příteli, z těch, kteří nemohou ničeho zapomenouti. Toť milost, obávaná snad, ale pravá milost Boží, poněvadž se staví v duších na odpor úkladům Smrti.

Tato kniha plná Nezapomenutelného měla odpovídati zvláště nějakému srdci zdrcenému, a právě proto jest vám věnována.

Ať jakékoliv jsou naše cesty, víte, že jsme všickni pozváni na hostinu Světla Slávy, nepomyslitelného pokoje. To, co se nazývá Mléčnou drahou, aniž se to dost málo chápe, jest nesmírná řeka slz, která se širokým ústím vlévá do Ráje.

Tam a nikde jinde, milý můj Jene, dávám si s vámi dostaveníčko.

Leon Bloy

Mévoisins, 29. září 1915.

L E O N B L O Y NA PRAHU APOKALYPSY

Nalezl se v století XIX. a XX. jistý národ, který se podjal záměru, jakého svět nespatriil od počátku Historie: VYHLAZENÍ DUŠÍ. To se nazývá *Němcká kultura*.

Zotročiti, snížití a zhanobiti duše, to už nepostačovalo Knížeti Temnot. Bylo je třeba vyhubiti a on toho dosáhl. Popruštelé Německo přestalo již náležeti k člověčenstvu. Stalo se obrovským krvelačným hovadem a ohrozilo celý svět.

V jedné knize, vydané velmi dávno před soudobými událostmi, v které jsem uložil své vzpomínky z r. 1870, pokusil jsem se dátí výstrahu. Byl jsem pokládán za nevčasného, hlubocenespravedlivého přepjatce. Skoprnělá duše francouzská necítíla, jak obluda ta se blíží.

Procitnutí bylo tím, čím musilo býti: hrůzou neskonalou, ba skorem smrtí. Hle, již přes rok zuří strašlivé boje, nejen ve Francii, nýbrž všude, by se zachránila ubohá lidská lampa.

Dej Bůh, aby tato kniha, napsaná starým samotárem, měla moc posilnit, byť si v hodinku smrti, několik přátel Božích, několik vzácných a bolestných třímatelů Velikosti a Krásy křesťanské, jež chtějí zahladiti!

L E D E N

1. - Cítím jakousi vnitřní útěchu, ano jsem i poněkud hrd uvažuje, že jediné psaní, které jsem dnes dostal, jest od ubohého starce, naprosto neschopného, by mi prospěl, leč svými modlitbami a přijímáním svého utrpení.

2. - Od Kristiny van der Meer Johanně:

Jaký krásný den jsme ztrávili pospolu! Ani nevíš, jaký jasný, čistý dojem jsem pocítila z vašich duší, jež se mi ukázaly krásné, silné a žhoucí! Kterak je miluji, tyto drahé duše! Duše tvého manžela jest prostoty hrdinské. Toť opravdu příšera, jež svým nadpřirozeným zřením vidí a soudí všechny věci a převrací zdánlivý pořádek ubohého světa. Jak se mi jeví veliký a milý Bohu!

List ode dvou mladých vojínů, kteří mne jednou - kdy nevím již - navštívili. Přejí mi, nic netlachajíce, utrpení a muk na rok 1913. Co nevidět se asi dostaví.

4.- *Oficiální Učení na Universitě*, od Petra Lasser-
ra. Kniha nikoliv bez talentu, jež ukazuje a dává pocítiti bahniště universitní. Podnět k přístavku v nové serii *Exegese Obecných Řčení*, méto nynější práci.

7. - List od P. L., vyčítajícího mi jisté stránky ve *Starci s Hory*, kde mne shledává nespravedlivým a tvrdým, což jest možno, ale cítil jsem takovou potřebu zbaviti se toho děsného mluky!

Návštěva jiného žvanila, neméně obávaného. Přináší jakousi děsnou Svatou Tvář, již sám kreslil a maloval a o níž se domýšlí, že to jest vele-dílo. Ihned víc než dvouhodinná přednáška o Svatém Potním rouše turinském, jímž se inspiroval a o němž by nám rád dokázal, že jest jistojistě pravé. Bařina výmluvnosti. Neměl jsem moci zarazití toho tlachala.

8. - Konce neberoucí list od téhož. Nemaje dosti na tom, že mě včera utýral, posílá mi sentimentální stránky, na nichž nemluví než o sobě a o bolestném stavu své duše, zbavené útěch. Jsem ohrožen častými návštěvami a kromě toho mi posílá seznam mnou sepsaných knih, jež má, touže nabýti i všech ostatních, *s věnováními*. Od množství obdivovatelů vysvobod' nás, Pane!

10. - Dětské verše od jednoho mladého Korsičana z Bastie. Věnování, v němž slovu rekem. Ježto bylo několik kousků přiřknuto velikánům takovým jako Haracourt, hledám zvědavě svého rekovského jména. Mladý nadšený básník si myslil, že by si zadal, jmenuje mne.

12. - V *Universu* :

Ano se opět zahajuje sněmovní zasedání, J. Em. kardinál arcibiskup de Chambéry přikázal po kostelích veřejné modlení za dar osvětlení Duchem Svatým k pracím parlamentu a zejména k volbě presidenta republiky.

13. - Rytce Viber začal moji podobiznu. Sedím mu velmi dlouho. Jest to člověk bez Boha a Ženevan. Přiznává se mi, že byl pokřtěn v kostele Loysonově, dříve P. Hyacintha. Jakou podobiznu bude moci namalovati?... Jde o vystavení mé tváře v záhlaví krásného vydání *Zoufalce*, jež připravuje Jiří Crès.

14. - Jednomu pirátovi:

„Právě jsem dostal, co jste mi poslal. Tento nový důkaz vaší oddanosti byl mi lícivý po velmi drsném začátku roku. Přál byste si mne viděti »uve-
dena v slávu, ano již v tomto životě«. Bojím se, aby se vám nebylo třeba vzdáti této žádosti nebo této naděje. Zkušenosts mou poslední knihou *Duší. Napoleonovou* pádně tomu nasvědčuje. Bůh *si nepřejí*, to se zdá jasno. Nikomu nejde na rozum, abych měl *úspěch*, jako třeba Barrès nebo p. Bottem. Moji přátelé, nevidouce mne trpěti, již by mne nepoznávali a zhnusili by si mne. Bylo by zmateno cosi v plánu Božím. Seděl jsem včera tři či čtyři hodiny před jakýms umělcem k podobizně. »Jsem oceán pohrdání«, vysvětloval jsem tomuto

člověku, »a to já jsem mrštil tou krou, jež prora-
zila slabiny *Titaniku*.« Jakž bych se mohl státí lu-
činou pestrého kvítí, na níž by se popásal dobytek
soudobé hlouposti?« -

17. - Jednomu řeholníkovi:

„... Domnívám se, že i mučedníkům kolikrát
uklouzlo zaúpění, když bolesti byly příliš strašné.
Bůh uchovej, že bych se přirovnával k těmto ve-
likánům, že bych přirovnával k jejich utrpením svá
nepatrná utrpení, která však přece dospěla někdy
velmi daleko, ba mnohem dále, než se myslí. Jestliť
v mé minulosti déle než třicet let jistá propast,
které jsem neukázal, kterou zná jediný Bůh a na
niž si nepřipouštím ani vzpomenouti. Jednoho dne
má žena, hrozíc se mého utrpení, pravila jednomu
knězi z našich přátel, že se bojí, abych nepozbyl
odevzdanosti. Tento kněz, který jest na štěstí muž
ducha, odpověděl jí: »Což víte? Nechte ho žalo-
vati, učiní mu to dobře a nenelíbí se to Bohu.« O-
statně vím, že mám přísně to, čeho jsem si žádal
kdysi... Jak bych byl mohl napsati své knihy, kdy-
bych byl žil v rozkošech? Tož naříkám-li si někdy,
činím jako žena, když rodí, poněvadž nemohu ji-
nak. Alesrdnatost vrací se brzy, ano i veselá mysl.« -

Jistá velmi nepředvídaná okolnost mne nutí jeti
do Versailles právě v hodinu, kdy se rozhodlo zvo-

lení Poincarého, znamenitě ukuchtěné v parlamentě. Dav byl nemalý a silně rozbouřený. Přece však se mi nenaskytlo podívané na žádnou srážku. Jsou prostě hlupáci a zbabělci.

19. – Raisse Maritainové:

„Milovaná moje kmotřenko, dnes ráno jsem na vás tři, vzpomenuv si na tu bázeň, již máte z Devítníku, z toho prvního vzdechu v Zahradě Agonie. *Circumdederunt me gemitus mortis*. Opravdu-li býváte zkoušení pravidelně v tuto chvíli liturgického roku, buďte naopak veselí. Jaké to znamení předurčení!

Křesťané schopní lásky obecně cítivají smutek Církve až počínaje Popeleční středou neb první nedělí postní. Jste ze skrovného počtu privilegovaných, kteří cítí hlouběji a kteří mohou dát více než ostatní. Čeho se tedy máte báti? Já pravím vám, že jste blahoslaveni, a dlužno mi uvěřiti. Neokusili jste dnes ráno, jak zamilovaně vám svatý Pavel připomínal křest našich otců *in Moyse*, v oblaci a v moři, i slast, jaká jim byla dána, že jedli a pili duchovně, jako se děje nám samým, ježto Pán slíbil, že osobně bude nám sloužiti, tak jako čeledín, slib to zaznamenaný u svatého Lukáše! Není-liž to opojení, které jest nám slibováno Kým si, jenž jest k smrti upit láskou každého rána? Máme co jiného činiti než se opájeti jako on a s ním? Právě

proto dělníkům poslední hodiny jest tak odplaceno jako ostatním. Není-liž třeba, aby se všichni společně mohli jíti opít do hospody Syna Božího na sklonku dne?

Miláčkové, přál bych si vám něco říci. Ale tolik jsem pil od samého rána, ještě než jsem začal pracovati, že nejsem s to, bych nabyl své rovnováhy prorokovy. I prosím vás, byste milosrdně měli za to, že jsem vám něco pověděl, a byste trpěli, ať vás obejmou s něžnou láskou starého opilce!“ –

2 1. – Věnování na jednu z mých knih:

Mému předrahému... *Animae ejus conglutinata est anima mea et inivi foedus cum eo ad dedecus et exitium apostatarum.*

(Smlouva zrušená. Předrahý ten mne opustil záhy poté, ana jedna ještě dražší osoba mu zakázala, by mne nenavštěvoval.)

2 2. – Jeden řeholník mi vypravuje o strašlivém postavení kněží, kteří jsou pronásledováni a za něž se nikdo nemodlí. *Foris pugnae, intus timores*, pravil svatý Pavel.

»Ach, ach, vy jste Bonapartista!« praví mi farář Bourg-la-Reineský. Toť vše, co uviděl v *Duši Napoleonově*, již jsem mu daroval.

3 1. – Filipu Raouxovi:

„... Jest pravda, že neúspěch mé knihy mi byl velmi tvrdý. Ale dobře mi píšete, že si mohu děj

se co děj dobytí skvělých vítězství v Neviditelně. Neviditelně, to jsou duše, a vím, že mnoho jich bylo hluboce dotčeno. Dostal jsem neobyčejné listy z Holandska, z Finska atd. Chudí a prostí kněží mi psali, že jsem jejich dobrodincem, neboť čtením mých knih dostalo se jim, čeho jim až do toho dne nikdo nedal. Včera ještě při zádušních bohoslužbách za jednoho nešťastníka dlouho nevěřícího, jehož nám bylo dopráno, mé ženě a mně, při skonání smířiti s Bohem, kněz, starý missionář, měl tklivou řeč, v níž oznamoval přítomným, že nebožtík má děkovati za své obrácení četbě knih Leona Bloy. Slova neopatrná, za něž by snadno byl trestán, kdyby se jich dověděl arcibiskup.

Badám stále v *Obecných Rčeních*. Až budete čísti tuto novou řadu, znaje moje soužení a v jakém jsem nyní zmatku a nepokoji, užasnete asi vida mne tak v dobrém rozmaru, aspoň na pohled. Sám tomu nijak nerozumím. Třeba věřiti, že tu jest jakési neobyčejné rozdvojení mé smutné osoby a podivného kazatele, jehož Bůh ve mne vložil. Ale bude tu knihu vůbec možno uveřejniti?

Myslím tak jako vy a již dlouho, že kvačí na nás věci strašlivé. Vzejde světová pohroma, tak jako vždycky, z Německa, z Rakouska či Pruska? Bůh to ví, ale začíná se pociťovati, že tomu není vyhnutí. Víte, že už skorem neuviděti zlatých peněz? Mě-

níte-li si bankovku, zasypou vás pětifranky. Banka stahuje do svých sklepů kdejakou zlatou minci v tušení jakési hrozné války. Toť ta panika. Děj se vůle Boží a Pán smilujž se nad námi všemi!“ –

Ú N O R

1. – Vypravili jsme na cestu k domovu šestnáctileté děvčisko, sebrané přede dvěma lety v Périgordu a jež se nám stalo pravou mûrou. Bylo třeba zakročení policejního komisaře, aby ji přinutil odejít. Johanna mi řekla tu děsnou a rozrušující věc, že bídná ta dívka vydechovala z úst jakýsi hrozný výkalový zápach.

6. – Abbé Cornuauovi:

„... Ano, milý příteli, pracuji o druhé řadě svých *Obecných Rčení* a ujišťuji vás, že to jest nesmírně nesnadno. Už při první bylo mi překonati mnoho potíží. Ale za deset let měl jsem pokdy se rozdrážditi a chci věřiti, že větší intensita bude odměnou mé horlivosti.

Pochopil jste, že nejde jen o to, by se zbičoval Buržoa, dostiučinění asi jisté, ale nepostačující. Mámeť zvláště na zřeteli, pod touto úžasné ironickou a šprýmovnou formou, konati jakousi práci apoštolskou, ukazuje strašlivou bídu a neskonanou směšnost všeho toho, co se staví proti Bohu. Ale

opakují, jest to práce úmorná, až by se před ní třáslí všichni galejníci literatury. Někdy ztroskotávám v temnotách.“ –

7. – Jindřichu van Haastert, mladému Holanďanu, jenž mi psává rozkošné listy:

„...Mám radost dovídaje se, že mne oddělujete od Ludvíka Veuillota. Bylo třeba veškeré hlouposti moderních katolíků, aby se přisoudil, nedím genius, což by bylo příliš směšno, ale jen velikost to-muto pověstnému žurnalistovi, jehož jsem osobně znal před čtyřiceti lety. Několik slov poví vám všechnu moji myšlenku a podá vám, tuším, dobrou odpověď pitomcům.

V hrdinských dobách válek křížových byli dvojí válečníci dobývající Svatého Hrobu: Rytíři a Záškodníci. Tito poslední mohli býti a často bývali velmi neohroženi. Ale byli to záškodníci, a Ludvík Veuillot nebyl nikdy rytířem. Měl duši nízkou a možno říci, že byl v tom smyslu předchůdcem prostých novinářů z *Kříže*, kteří tak snížili a zhanobili myšlenku křesťanskou.

Blahopřeji vám, že jste unikl tomuto mastodontovi. Co mne se týče, nevím, možno-li mne řaditi mezi rytíře, ale vím, že vždy jsem chtěl bojovati s urozeností, což jistě nečinil Ludvík Veuillot.“ –

12. – Jiří Crès mi dává první kartáčové otisky

svého krásného nového vydání *Zoufalce*. Nemůže se dočkat, by též vydal znovu *Krvavý Pot*. Jsem unesen dobrou vůlí a ochotou tohoto vydavatele.

13. - Dnes evangelium o ženě Kananejské, neodolatelne pro mne. Nebylo by mocnou modlitbou volati: *Domine, in Nomine tuo fiat mihi sicut volo?*

14. - Dostal jsem od Viberta, rytce zmíněného 13. ledna, zkusný otisk toho, čemu on říká můj portrait. Toť děsné. Paul de Kock ztrápený kolikou. Odvolávám ihned tuto podobiznu.

19. - Termierovi:

„Asi že vám pověděli o mém záměru zakončiti druhou řadu mých *Obecných Rčení* vaší »Atlantidou«. Dlužím vám za krásnou myšlenku a slibuji si od ní pro svoji novou knihu vážný a nádherný závěrek, který vám nebude nezdvořilý.“ -

20. - Ti, kdož se budou smáti z mých *Obecných Rčení* shledávající, že mám čertovskou vervu, nezvedí, že to, co jim skýtá pobavení, vzešlo z mého smutku, ba často z mých úzkostí. Někteří to dnes vědí a žasnou nad tím, já nejprvnější.

21. - Článek Kamila Lemonniera v *Comoedii*, nepoctivý až ku podivu. Nadepsáno to »Literární vzpomínky« a psáno to jest na způsob povídky. Mluví se tam o Huysmansovi, o mně a o Villiersovi a možná ani dva řádky nejsou správný.

22. - Soužení dokonalé.

26. - Neobyčejný sen dnešní noci. Spatřil jsem opět Barbeye d'Aurevilly, velmi zřetelně. Táž hledanost v úboru jako kdysi, tvář čerstvě oholená. Byli jsme tuším na břehu proudící vody. Přišel nevím ani jak. Věděl jsem, že jest nebožtík, a myslil jsem, že zemřel za někoho nebo za něco. Mluvil se mnou vážně a potichu, právě mi slova, která jsem zapomněl. Vzpomínám si jenom na dojem *vzdálenosti* mezi ním a sebou. Cítil jsem, že jest zároveň velmi blízko i velmi daleko, a viděl jsem, jak jsou nebožtíci bez moci, aby se ukázali. Byla slova, kterých nemohl pronést, která se ztrácela a mizela, na příklad slovo *umřítí*. Dotazoval jsem se ho, ale otázky moje sklouzaly po něm, aniž pronikaly do něho. Vše to jest nevylicitelné a nemohu říci více, než že vidění bylo nad obyčej přesné. Hlahol zvonů podobný vyzvánění umíráčkem mne probudil. Pochopil jsem, že třeba, abych se pomodlil officium za zemřelé, což jsem ihned s láskou učinil.

B Ř E Z E N

I. - Termierovi :

„Vy jste tedy myslil na mne pro tu krásnou neděli *Laetare*. Já zase jsem si vzpomněl na svatého

Josefa, kterého jest dnes první den, a vzpomněl jsem si též na onoho *nepřítomného*, kterého asi naleznete velmi vyrostlého, až se s ním shledáte . . . později.

Můj přemilý Petře Termiere, dnes ráno zároveň s vaším listem dostal jsem jiný, velmi neobyčejný, od mladého Holanďana, kterého jsem nikdy neviděl a pro něhož jsem vším, co možno milovati na světě. Poslal bych vám ty neslýchané stránky, kdybych na ně neměl odpovídati, ale dám vám to přečísti. Je zdrcující vědět, že jsem nabyt takové moci ovládnouti nejurozenější duše.

Dnešní ferie vypravuje příběh o ženě cizoložné, kterou jest jistě Církev ohrožená kamenováním, jak jsem na to ukázal v *Duši Napoleonově*. Zatím co žalují, Ježíš »píše prstem na zemi«. Což by to asi psal, ne-li tajemný krátký obsah obou Zákonů? Sotvaže promluvil o »kameni«, jež má hoditi Ten, který jest bez hříchu, žalující se druh po druhu vytrácejí, počínaje nejstaršími.

Nenapodobil bych, ani nevěda, Ježíše tímto způsobem, poněvadž hájím Církve též píše na zemi, ano i v blátě, a vida, jak se druh po druhu na vždy vytrácejí kamenovatelé Církve a mne, an se každý ubírá *in locum suum*? Skoro nikdo již nezbyvá z toho *Zoufalce*, který se co nevidět znovu objeví a o němž se myslilo, že jest pohřben. Co se týče

»kamene«*, kterého nikdo, ani spravedlivý ani hříšník nepomyslí již zdvihnouti proti mně, zdaliž by nebyl ve Vaugirard?

Velmichvatně vám podávám tyto myšlenky neb tato snění tak jak jsou, prose vás však přece, byste si všiml v tomto evangeliu, velikém jako všechny světy, že slov *sine peccato* a *primus* nemožno vzta-
hovati leč na Ježíše, který se sám tak označuje.

Skloňte se nad tuto studni, jste-li odvážlivec.“ -

5. - Jeden řeholník mne prosí, bych mu pomá-
hal svými modlitbami v »hrozné povinnosti ka-
zatské«. Píše mi, inspirován asi četbou *Krve
Chudého*:

Hledám, jak se vrhnouti dogmaticky na ohavné *zbožštění*
kapitálu, který mu stále přináší hojný užitek, aniž se kdy
vyčerpává. Až dosud se mysliło, že tato moc jest vyhražena
Bohu. Vidí-li ji v kapitále, což podivného, že se mu klaní?
Právě potřeba živiti stále rostoucí kapitál asi nutká ho, by
předem vybíral z ceny práce to, co by mělo z valné části
připadnouti pracovníku a ochrániti ho bídy.

6. - Magdalena byla v Paříži na zkoušce ke
koncertu, který se bude zítra konati. Znepokojen,
že tak pozdě půjde domů sama, rozhodl jsem se,
že jí půjdu naproti k bráně Orleanské. Nesetkav
se s ní před prvním odjezdem tramvaje, čekal jsem

* Bije se na dvojí smysl fr. *pierre* znamenajícího kámen, ale
s velkou začáteční písmenou křestní jméno Petr.

na všecky odjezdy, hlodán mukou, vydán na pospas všem přízrakům své již rozrušené obraznosti. Posléze jsem se po desáté hodině vrátil a našel jsem všecky své lidičky, jak mne i oni s bolestí očekávali. *Nově jsem prožil* jeden z nejkrutějších věcírků svého života.

10. – List mého přítele van Bevera, jemuž jsem zavázán za získání Crèsa. Píše mi, že smutný vydavatel Stockhodlá, proti všemu pomýšlení a všíspravedlnosti, překaziti nové vydání *Zoufalce*, který mu naprosto nijak nenáleží, an se opovážil r. 1893 dáti do veřejnosti vymámené a nedostatečné vydání této knihy, čin pirátský, který by byl draho odpýkal, kdybych měl chut do procesů. Bez potíží dokazují, jak by byly marny všecky takové obavy.

Co do tak řečeného mého portretu od Viberta, o němž mi van Bever opět mluví, pravím prostě, že tento obraz jest děsně zkaňhán a že trvám na svém zamítnutí. Trápí-li to autora, mohu jen politovati umělce tak marnivého nebo tak zbaveného velkodušnosti. Žasnu mimo to, že na vydání definitivní a nádherná, mající býti ke cti knihkupeckého závodu, pana Viberta nelze pro jisté věci nikým nahraditi.

11. – Tři věnování jednomu řeholníku:

Život Melaniin : Prosí se o trochu slitování s Bohem.

Ta, která pláče: Prosí se, aby někdo zaplakal s Naší Paní spolutrpitelkou.

Stařec s Hory: Prosí se o trochu milosrdenství k chudému starci, jenž trpí u Nohou Marie na Hoře.

I 2. - Témuž kapucínovi a rozhlášenému kazateli:

„Jsem beze sporu žebrák, an Bůh tak tomu chtěl ke své Slávě a možná i k mé slávě. Ale stárnu. Ve třech měsících budu sedmdesátník a ještě ani zdaleka jsem nenaplnil svého poslání, o němž pravíte, že jest hrozné, a jež takým opravdu jest, více, než se myslí. Jest mým úkolem mluvit k duším stojícím mimo Církev, a ukázalo se, že k nim nemluví nadarmo. Ví Bůh, že si nežádám než jíti dále, ale opakuji, jsem stár a více než třicet let bídy a hoře zničilo skorem mou sílu fysickou. Dnes nemohu dále pracovati o svém díle leč s podmínkou, abych nebyl sužován denními starostmi o živobytí pro sebe a svou rodinu. Vy vizte, co by bylo lze učiniti. Jste v postavení, že se seznámíte s bohatými. Jest opravdu nemožno působiti na tyto duše obyčejně neschopné, by srozuměly, jak dokonale nespravedlivy jsou jejich pozemské radovánky, když jsou bytosti, jež trpí, ač pracují ke Slávě Boží?“ -

22. - Bílá Sobota. Termierovi:

„Když jste se tedy pokusil včera následovati na

Cestě bolestné »strašlivý průvod«, - mnohem strašlivější zajisté než možno věřiti a jak by každý pozorný člověk mohl uviděti ve svém vlastním srdci, - zpozoroval jste v této dnešní směsici mého výborného přítele Dismasa, dobrého Lotra, jehož Církev uctívá 25. března? Zdá se mi, že jistě jste si ho povšiml, nejprve proto, že se ode všech liší, potom že jest jistý vztah mezi vámi a jím. Víte, že chci zakončiti svou knihu »Atlantidou«. Od té, co mi přišla tato myšlenka, myslívám často na svatého Dismasa, jenž mi dodal nejpodivuhodnější a nejvzácnější zprávy o tomto zmizelém dílu světa. Více vám o tom nepovím, ba prosím vás, nedotazujte se, neb jsem právě proto v jakémsi extatickém stavu.“ -

23. - Leonu Funtekovi do Helsingforsu ve Finsku, chudému, jenž mi poslal patnáct franků:

„Přijal jsem s prostotou a se srdcem opravdu dojatým tu evangelickou »sklenici vody«, kterou jste mi poslal na vnuknutí Našeho Pána ukřižovaného. Buďte ujištěn, že mi nebyla *neužitečná*, a radujte se, že jste učinil něco pro nešťastného spisovatele, jenž se honosí, že se jím opovrhne, a jenž považuje za vzácnější než diamant přátelství několika duší lidí chudých, kteří přicházejí k němu z nejzazších končin světa.“ -

29. - Návrat do Bourg-la-Reine po velmi krušném týdnu velikonočním, ztráveném v Mévoisin-su u Saint-Piatu v novém příbytku, najatém v říjnu minulého roku. Počasí, obyčejně tak příjemné v týden Vzkříšení, bylo tentokráte ošklivé, i bylo nám po čtyřech dnech utéci, abychom unikli smrtelnému smutku.

D U B E N

3. - *Náboženství Těla.* Článek o *Journalu*, jež možno nabídnouti monsiňoru Gibierovi, apošto-lu versailleskému a biskupu tělocviku:

Tělo zabírá v moderním životě místo, jež v něm mívala kdysi duše. Hygiena těla zaměstnává nás dnes tak jako nás dříve zaměstnávala duševní hygiena; předpisuje se trvání hygienického pohybu, tak jako se předpisovalo *zpytování svědomí* nebo doba *rozjímání*. Stav svižnosti jest naším *stavem milosti* a lázeň naším *rozbřešením*.

Tělocvik má tu důležitost, již měla theologie. Konají se cvičení v poddajnosti svalstva, *jako se konala ranní a večerní modlitba* . . . Sporty otevírají nám školu *nové dokonalosti*. Naši velicí sportsmeni jsou našimi *velikými světci* . . . Všude hledají se základy života tělesného, tak jako se definovala *dogmata*, a sjezdy, jež dávají svalům pravidla chování, hrají úlohu *koncilů* . . . Otcové Fakulty* nastupují místo Otcův

* Ve Francii znamená to po výtce fakultu lékařskou.

Církve . . . Spása děje se ode dneška zde na zemi, jenom v těle a pro tělo . . . Co se týče přestupků, jež lze předvídati, vzpomínám si na slova pod jedním náčrtem Forainovým : »Právě vypučel klacek na stromě Svobody« . . .

Slovem nejpozoruhodnějším tohoto článku jest slovo *Klacek*. Jest zcela jisto, že v tomto náboženství, novém toliko pro ty, kdož nevědí nic o barbarském starověku, klacek bude nezbytně označením svrchovaného velekněžství. Není pochyby, že autor tohoto svatokrádežného odznámkování křesťanství bučí hloupostí kromobyčejnou, přece však, nevěda ani, prorokuje. Dá-li se výhost duši, právo silnějšího neprodleně stane se asi jediným zákonem, tak jako mezi hovady. Zahlédl možná tento pitomec budoucnost zítřka nebo pozítřka.

(Německo nazývá své bojovníky: DAS MENSCHENMATERIAL, Lidský Materiál! Toto sprosté slovo praví vše. *Poznamenáno v červenci 1915.*)

4. - Kdosí zazvoní. Magdalena se jde podívat a potká na schodech pěkně oděného pána prokvétajících vlasů, který jí vtiskne do ruky obálku s mou adresou a dává se na útěk. V této obálce jest padesátifranková bankovka a toto :

Pane, dvě přátelské osoby četly společně *Žebráka Nevděčnicka*. Kochaly se neskonale chutnostmi, ironiemi, poetickými vzlety, jimiž jest tato kniha navštěvována. Dovolte

jim, aby vám s prostotou osvědčily svou vděčnost malým dárkem, a rouška, již chtějí zůstat zastřeny, ujistiž vás o nezištnosti jejich sympatie.

Bez podpisu a bez jakéhokoliv znamení. Styl a písmo by ukazovaly na ženu, které bohužel nemožno poznati.

Skončil jsem únavné korektury *Zoufalce*. Toto pozorné čtení úplné knihy, kterou jsem z části zapomněl a od níž se cítím velmi daleko, nemálo mne vzrušilo. Jest zřejmo, že přes chyby a tápání již od této začáteční knihy autor vládl všemi svými mohutnostmi a že od té doby mohl nabýti jen zkušenosti *řemeslné*, zkušenosti, kterou až hrůza drahého zaplatil.

5. - Dovídám se, že první vydání *Chudé Ženy*, tištěné ve dvou tisících exemplářích r. 1897, jest posléze rozebráno a že co nevidět bude dána znova do tisku. Bylo potřebí šestnácti let, by se toho docílilo.

7. - »Kdo by myslil, že jsou hříchy, kterých se nemůže dopustiti, není křesťan.« Absolutní slovo, vyřčené jedním pravým knězem.

10. - List od Filipa Raouxa, jenž mi píše líbezně o žebrácích v Polsku, kteří »dávají nazpět drobné« s hojným dobrořečením.

Vypravují mi tuto anekdotu:

Jistý člověk, přítel židovského bankéře, chystá se

na dlouhou cestu, i přijde k němu a praví: »Tu jest 50.000 franků, jichž nemohu brát s sebou. Schovávám si je u tebe, než se vrátím.« Bankéř nabízí stvrzenku. »Nač?« dí tento cestovatel plný důvěry, »což nejsi mým přítelem?« Bankéř naléhá marně. Nakonec povolá dva bankovní úředníky, by byli svědky, že peníze ty uloženy do pokladny. Kdyby snad uschovatel zemřel, bude jim možno vydati svědectví. Za rok cestovatel náš se vrátí a jde si pro svých 50.000 frankův. Bankéř žasna prohlašuje, že si nevzpomíná, aby si byl kdy co u něho uložil. Ohromený cestovatel se dovolává svědectví oněch dvou úředníků, jež také povolají. »Pánové«, dí jim přednosta, »tu můj přítel tvrdí, že mi v té a v té době svěřil 50.000 franků, věc, na niž jsem si ne- uchoval žádné vzpomínky. Praví, že vy jste toho byli svědky, a spoléhá na vás, že mne na to upamatujete.« Oba úředníci rozhodně popírají. Když odešli, finančník praví svému příteli: »Teď ti vrátím tvoje peníze. Malá scéna, již jsme před tebou sehráli, měla ti jenom ukázati, jakou mám kázeň ve svém domě.«

I 3. - Monsiňor Bolo, *apoštolský* protonotář, koná přednášky pro dámy ze světa. »Toť nejznamenitější z našich prelátů domácího krbu«, * píše

* Franc. *prélats de cheminée* hraje též na sloveso *cheminer*, kráčet, raziti si cestu.

Journal des Débats, »a myslíte na jakéhosi drsného faráře venkovského, chudého, žijícího z mála, chodícího navštěvovat nemocné po horských cestách a vodícího Pánu přes ledem pokryté skaliny ovečky, jež voní potem.« Monsiňor Bolo náleží do jiné školy a připomíná mi jednoho z našich biskupů, též od domácího krbu, který s nohamadovzduchu před dobrým ohněm a kouře tučné cigáro na pořádný oběd krkal oplývá šprýmy toto pravdivé slovo: »Pak se řekne, že jsme nástupci apoštolů.« Bolo jest pro »království salonů«, pro parfumy, najmě pro dobrou kuchyni, soudě, že labužnictví jest rozkoš podstatně intelektuální a že »čím kdo jest inteligentnější, tím delikátněji potřebuje býti krmen«, což nás hezky odstavuje od Otcův na poušti, na něž asi patří jako na zvířata. Bolo jest »obroditelem«. Tací kazatelé shánívají se v předvečer katastrof.

14. - Dopsal jsem svou *Exegesi Obecných Rčení* (nové pořadí). Jsa usouzen touto prací a abych se rozloučil se svými čtenáři, rozhoduji se seskupiti ta obecná rčení, jež mi zbývají ještě na svědomí, a nahromaditi je, jaká taká, do neurvalého *post skripta* ku prospěchu srdnatého muže, který by po mně byl pokoušen je vysvětlovati nebo glosovati.

17. - Jednomu získateli *Krve Chudého*:

„Přeji si doufati, že se vám bude líbiti tato kniha. Jest to prudká strava, již málo žaludků snese. Vaše přátelství s otcem S. dovoluje mi mysliti, že nejste z těch moderních křesťanů, kteří *prosívají* Evangelium, nechtějíce ze Slova Božího leč co jim není nepohodlné, a kteří říkají Pánu, aby sestoupil se svého Kříže, jako volali kdysi Židé.“ -

19. - Alžbětě Jolyové, tištěné věnování *Exegese Obecných Rčení*, kterou jsem právě dopsal:

„Jednomu básníku, jenž bloudil hřbitovem, přišlo na mysl zatlouci na dveře jednoho hrobu. Dveře ty se ihned otevřely a v hrobě se mu zjevila jeho duše, které nikdy nespasil, kterou však poznal po jistých příšerných poskvrněních. Tehdy si vzpomněl, že ji tam ostavil kdysi, by prohledávala marně prázdné hroby. Vida ji tak smutnou, tak hluboce smutnou a tak krásnou, vzal ji přeněžně za ruku a tona v slzách zavedl ji zpět do Domu Otce živých, k němuž mu ukázala cestu.“ -

Z předmluvy Pavla Bourgeta k románu o jakési dámě:

Vždycky jsem myslel, že psychologický román nedosáhne svého plného rozvinutí leč pod podmínkou, že se odehrává mezi lidmi majícími pokdy, tak jako se tragedie pohybovala mezi králi a velmoži. Nemíním tvrditi, že by vším zahrnutím zahaleči byli zajímavější než lidé nízcí. Jsou prostě

lidským terrainem zvláštěji přizpůsobeným pro jisté výkvěty duše . . . (Ale míníš, míníš, starý můj Pavle!)

Odpuštění, prosím, že jsem uvedl tento směšný citát.

30. - Jakub Maritain přednáší v katolickém institutu o Bergsonovi. Krásný úspěch mého kmotřence. Nevím - jediný Bůh to ví - zda by Jakub byl schopen vzplanutí genia, ale dozajista má všechny dary člověka vyššího. Jeho přednášky, samá filosofie, jsou ku podivu jasny a plny nejskvělejších objevů.

K V Ě T E N

6. - Poznámka, již mi poslal jeden přítel k domnělým objevům Dr. Pozziho, který po čtrnáct měsíců dává *žít* kousku kuřecího srdce:

Lze uvěřili, že by vědecká či ďábelská moc lidská dokázala ten zázrak a oživila uměle tkáně a ústroje? Tož hle, zdá se, jest smrt již přemožena a bytosti stávají se věčnými. A co se stane v den, kdy Bůh usoudí, že přišla chvíle, by povolal k sobě duši, která dává všechny schopnosti duchovní? Těla budou dále konati své pohyby *bez skutečného života* a svět bude obydlen automaty. Potom . . .

12. - Jedné velmi sklíčené přítelkyni:

„Jen jediné věci jest nám všem dosáhnouti na tomto světě, totiž abychom se stali světcí, a třeba

za to mnoho vytrpěti. Jest nám známo – jsmeť křesťané – ale neříkáme si toho dosti, že jest jen jediný způsob, abychom opravdu trpěli. Záleží v tom, že se předem vzdáváme jakékoliv útéchy. Jest to oběť zcela nadlidská, které se však přece po nás žádá. Dokud jí nepřineseme, naděje ve svatost jsou pouhým snem nebo výsměchem. Takový jest náš úkol a uznávám, že jest velmi tvrdý.

Bylo by se třeba modliti k Duchu Svatému, by nás osvobodil od illuse *času*, jejímiž jsme všichni oběťmi. Ať v bolesti, ať v radosti myslíváme si, že čas jest cosi, a on není nic, poněvadž pro Boha není času. Nemělo by ho tedy býti ani pro nás. On nás dělí od Boha. Kdyby se nám dostalo té milosti, že bychom nevěděli hodiny, byli bychom již v blažené Věčnosti, a utrpení bylo by nám tehdy letícím člunem po přítoku Ráje.“ -

14. - Začal jsem *Poutníka Absolutna*, šestý svazek tohoto *Deníku*.

»Neúhonný katolík, jenž napsal, často holotským jazykem, tolik nádherných knih.« Tak mluví o mně jeden mladý dobře smýšlející kněz.

Mínění jednoho vikáře od Notre-Dame des Champs:

Co se týče chorálu, v zájmu Církve *nesmí se uposlechnouti*, aby se vrchnost nevystavila nebezpečí, že v budoucnosti upozorní jen na rozpory papežů pozdějších. Ostatně jde je-

nom o umělecké ocenění, nikoliv o dogma. V této věci třeba se zachováti podle *průměrné úrovně věřících*.

Co se týče prvního přijímání dětí, jest třeba dbáti jen obyčejů ujatých ve Francii. Když se biskupové *pokoušejí uposlechnouti*, činí tak pro kardinálský klobouk. Ve Švýcarech, kde není kardinála, neposlouchají (což jest špatné). První věc vzdělávati rozum dětí. Milost *může* arci k tomu něco přidati, ale ať se nespolehá, že by Bůh každé duši činil zázraky. Snídaní po prvním přijímání, toť něco na udržení dětí.

Co do kněžstva, přál byste si, abychom měli svétce. To by bylo *žalostné*. Ti nemají praktického ducha. Na prvním místě jest správa farnosti. Atd., atd.

21. - Četl jsem znovu Balzakovy *Šuany*. Jest to už jenom prach.

25. - Tištěné věnování na novém vydání *Krvavého Potu* :

„Ricardo Viñesovi. Vaši katalanští předkové, kteří sluli *Almogavarové*, dobyli koncem třináctého věku Malé Asie a Byzantska. Na počátku dvacátého jste vy, milý velký umělče, dobyl Leona Bloy, což bylo možná nesnadnější.“ -

28. - List od jedné paní dijonské. Píše mi, že jí mé knihy jdou k duhu, že očekává ode mne komentářů k Evangeliiu, a posléze mi blahopřeje, že *již* nejsem eschatologem!

3. - Slova, jež prý řekl miliardář Carnegie :

Jsem nejšťastnější člověk pod sluncem. Mám za to, že užívám v tuto chvíli ráje na zemi. Nežádám si ničeho lepšího, než abych dále dělal, co jsem dělal až dosud, a jsem ochoten dáti pět set milionů tomu, kdo by mi dokázal, že bych mohl žíti šťastněji než žiji.

Toť málem to, co by mohla říci pasouc se na louce slovem obdařená kráva, dřív než přijede poslední vlak.

4. - Kdosi mi připomíná tyto řádky, jež Pavel Bourget napsal do *Echa Pařížského* ve chvíli Od-luky:

Čtyři přehradý nás dělí od *barbarství*:

Veliký štáb německý, Dům lordů v Anglii, Francouzský Institut a Vatikán.

(Veliký štáb německý!!! ó Pavle z Francouzského Institutu!!!! 1915.)

5. - Posílám Raouxovi *Chudou Ženu*:

Nejbolestnější z knih, v očekávání velikolepých puštění žilou, jež co nevidět přijdou.

8. - Alfred Pouthier mi přinesl *Práva člověka*, nečistý list redigovaný zasraným synem nebožtíka Hyacintha Loysona, odpadlickým spratkem, důstojným v každé příčině svého zploditele.

Jeho papír mne uvědomuje, že žijeme v repu-

blice *klerikální (!)*, že Johanna z Arku byla mučednicí svobody svědomí a *pramateří* Revoluce, což u panny věru zaráží. Dítě krvesmilného a svatokrádežného ex-karmelitána, jenž sám měl za otce všecky podělané neblicoměrné pitomce, kteří prohlásili Práva člověka, bylo povinno svým předkům, by nepropáslo ani jednoho demokratického rčení obecného a dostalo svědomitě svému poslání. Dnes však, toť velikolepé. Ví-liž kdo, že existuje Družstvo Zolovo, a že toto družstvo oslavovalo minulou neděli památku, jak bylo přeneseno do Pantheonu, co by podivným eufemismem rádi nazývali *popelem* Emilovým? List tvrdí, že se zúčastnily veliké davy, a uvádí některá jména, mezi nimiž Anatola France, kterého dozajista vždy naleznete v první řadě, jakmile se ukáže kde jaká naléhavá potřeba nějaké pitominy nebo hanebnosti. Žraní a žvásty, samosebou se rozumí. Poslyšte, co pronáší ten pulec bosého karmelitána:

Když zmatené tužby utlačeného svědomí hledají nějakého výrazu, který by jim uvolnil, lidé hledávají ho ve jméně nějakého člověka. Křesťan zvolá: *Ježíši!* a mužík zvolá: *Care!* My od patnácti let, když naděje jakás vzdychá v nás, když se bouří v nás potřeba protestovati, když ze srdcí dere se nám narty volání po bratrství sociálním, bratrství lidském, tehdy výkřikem, jenž vyráží z našich svědomí, výkřikem, který ulevuje a protestuje, výkřikem, *který šlehá klíkatě jako*

blesk, výkřikem... (atd. a v tom bác!) jest vždy a samovolně: *Zola!* (Hlučný potlesk.)

Ke konci tohoto trápání dítko knězovo odkryje si náhle útroby liturgické:

Mládeži republikánská, mládeži laická, vzpomeňte sobě, že jste zplozenci Aféry Dreyfusovy; že vaše kolébka, podobna kolébce prorokově, byla vržena na rozbouřené vlny. Jako Hugo byl Otcem Básníků, Zola byl otcem Občanů. Všichni, přátelé, jste jeho dítkami. Protož pozdvihuji před vámi naše palladium sjednocení, naši *monstranci*, nás laiků pravím, tuto medaili slávy, jež byla přiřknuta Zolovi všemi jeho spoluzápasníky!

P.-H. Loyson uchopí na stole, kde ležela před Anatolem Francem a Mme Emile, která ji k tomu zapůjčila, velikou tu zlatou medaili, na niž Charpentier vyryl podobiznu autora *Obviňuji!* a na níž se čte nápis: »Pravda jest na pochodu.« Pozdvihne ji před zraky přítomných ve směru stolu, u něhož jsou seskupeni ti mladší bojovníci. Vše povstane. Mocné pohnutí; potom strašlivý jásot souhlasu...

Vím dobře, že směšna nestíhá žádný zákon, ale tady se opravdu příliš na to hřeší.

10. - Dovídám se, že jest jistá *mystika modernistická*, nikterak nevymyšlená. Jest to obnovené kacírství *Kvietistů*:

Co zvláště vyznačuje apoštoly modernistického Evangelia, píše *Univers*, jest jejich záliba ve stínu. Zakalují dogma a zákon jakousi aristokratickou mráкотou, proniknutelnou

jediné zrakům zasvěcencův. Otevřete-li jejich knihy, máte dojem, že sestupujete do těchto nočních krypt, kdež jakousi temnostní řečí se konají obřady zásnubné. Oni nemluví již naší řečí: starý slovník katolicismu stává se pod jejich perem jakýmsi čínským nářečím, jehož každé slovo vás zaráží a neodpovídá ani myšlenkám ani obrazům uvyklým. Hrouzí vás v nevědomí a v podvědomí s rychlostí klece, jež pohřbívá horníka na šest set stěevíců pod zemi. Začnou-li zvláště o asketismu, jsou hlubocí a tmaví jako stupnice propasti. Čtete tento závěrek listu jedné řeholnice, jež hojně navštěvovala ty kapličky; píše jednomu knězi:

»Jsem v božském rozpoložení k vydechování Páně. Dostatečnost jeho, jež dostačuje jemu, chce býti mému bytí jeho dostačujícím . . . Účinek božské dostatečnosti v konu prostém staví bytí v jistý vztah, který není poznáván leč křesťanskou láskou, jež učinila ten výdaj; ona sama umí sebe oceniti: účinek tohoto ocenění působí, že bytí vítězí v pozemském životě. Atd.«

Jsmetedy v Byzantsku. Turci jistě nejsou daleko.

14. – Přichází nám posila, dnes na svátek svatého Basila. Tento starý světec přináší nám útěchu, ač by sám potřeboval býti potěšen. Všichni rozkolníční mnichové řečení *orthodoxní* řídí se tuším starou řeholí tohoto patriarchy, který jistě úpí přes tisíc let již nad svými nevěrnými dítkami.

Otcí S.:

„Zdá se, že se vás velmi nepříjemně dotklo to

ferus homo, jež podle vás vztahuji opovážlivě na Našeho Pána Ježíše Krista. Přece však znáte *Spásu skrze Židy* a víte, jakým způsobem čtu svatou Knihu. Věřím pevně, že *všecky* osobnosti biblické, zlé právě tak jako dobré, jsou předobrazy Spasitelovými, kterýž byl zároveň Nevinnost sama i sám Hřích, vzav nevýslovně vše na sebe. *Omnia in eo constant*. Takové bývalo smýšlení nebo lépe řečeno učení dávných svatých Vykladatelův, jež nazýváme Otcí církevními.

Takto lze říci bez jakékoliv opovážlivosti, že Abel jest obrazem Ježíšovým a že Kain jest jiným neméně zřejmým jeho obrazem. Právě tak tomu s Isakem a Ismaelem, s Jakobem a Esauem atd. atd. Povšiml jste si úchvatného předobrazu ve dvou snech, jež se zdály číšníku a pekaři, vězněným s Josefem, který jim je vykládá? První, číšník, má býti navrácen ve svůj úřad a opět podávati Králi *kalich*, druhý, jenž podával *chléb*, má býti přibit na *kříž* a oba ve lhůtě *tří* dnů. Křivdil bych vám asi, milý otče, dovolávaje se ještě údivného symbolismu tohoto příběhu, v němž jest Náš Pán ukázán ve svém dvojím vzhledu, slávy i potupy. Podrobnosti jsou nevýslovně krásné.

Nikdy bych nedospěl konce vypočítávaje nové a nové příklady. Nesmírnou pohromou jest, že přes tisíc let již Tradice Otcův jest úplně ztracena

a že chápání Slova Božího bylo nahrazeno neuvěřitelnou, ďábelskou tupostí a sentimentalitou. Morálka vypudila Zjevení a nikdo již ničeho nechápe v Písmě.

Mluvili jsme o Ismaelovi (*id est: ex auditio Dei*). Netřeba se zamysleti již nad pouhým tímto jménem? *Secundum quod dictus est: ferus homo, designare potest fidelium populum qui ferus homo est contra daemones et haereticos... Ismaelludens cum Isaac* (Gen. 21, 9) *designare potest carnem blandientem spiritui*. Takto mluví Origenes, svatý Jeronym, svatý Augustin a Beda Ctihodný.

»Ježíš *non fuit ferus homo*«, napsal jste mi. Jméno Ismaelovo bylo dáno andělem, nezapomeňme toho. *Ecce, ait, concepisti et paries filium, vocabisque nomen ejus Ismael*. Úplně slova Gabriele k Marii, což má do sebe tajemnou souvislost. A dodává: *Eo quod audierit Dominus afflictionem tuam*, Co do textu: *Manus ejus contra omnes et manus omnium contra eum, et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula*, textu, jež třeba číst *extra tempora et extra tecta*, ve smyslu mystickém, pro-rockém a obecném, račte mi říci, přemilý Otče, co by mohl kdo vysloviti přesnějšího, chtěje ukázati děsné postavení moderní společnosti vůči Bohu a nezbytné počínání Boží k této odpadlické společnosti?

Obrátil-li jsem ve chvíli horlivosti nebo nadšení, to jest soustrasti s dušemi utlačenými, zaslepenými, zavražděnými, sám na sebe tato hrozná slova, tedy proto, že jsem vojín usilující připodobnit se své Hlavě a že následování Ježíše Krista doporučí se všem křesťanům. Jeho tichost nezabránila mu, by nevymrskal prodavačů a by nepronášel strašlivých *běda*.

Persevera in obsecrationibus pro mendico Christi.“

17. – Od Petra van der Meera, jemuž jsem svěřil předchozí list:

Necítím se s to, bych vyjádřil, co si myslím. Vše se stává tak tajemným a nad moje chápání. A přece má duše chápe, ví více než já. Jest z Boha, chce nazpět do Něho. A vše, co ji přibližuje k Bohu, přijímá s dychtivostí.

18. – Jeden z mých nejdražších přátel se rmoutí nad churavěním svého syna. Přál bych si, aby mi bylo dáno uzdravovati. Jaké to tajemství! Jest dokázáno, že mám moc pomoci někdy duším, a nemohu nic pro těla, která jsou neskonale méně cenná. Ale též jaký důvod pro mne, abych se bál! Abych prokazoval dobrodiní duším, stačí mi, dávám-li jim to, co Bůh mi pro ně svěřil. Abych prokazoval dobrodiní tělům, bylo by třeba, abych dával mnoho Bohu, jako dávali světcové, a nemám nic než marné a bolestné slzy.

20. – Johanna našla ve svých poznámkách tato dokonale krásná slova:

Ježíš jest zároveň pastýřem i beránkem. Beránek se zabil, aby neobvinil Pastýře.

22. - Odpověď otce S. na můj list ze 14tého, kterého nepochopil:

Mé ubohé řádky vycházely jen z touhy, bych užel vaše Absolutno ještě více otisknuto podle Krista, který jest beze sporu Člověk Absolutno, jsa Bohočlověk. Zdaž by nebylo třeba, aby bývalo každé naše slovo mohlo vyjít z úst Jeho, chtěli-li bychom moci si říci, že sami jsme v Absolutnu a mluvíme v Absolutnu? toť co mne pronásleduje . . . *Lucem inaccessibilem*.

Proč tento nepokoj? *Božské* Absolutno odhalené Ježíšem jest ve Zjevení a v Příkázání. Moje načisto *lidské* absolutno jest ve Víře a v Poslušnosti a není tu opravdu nic jiného.

25. - Příteli, jenž mi vytýká, že jsem ho nazval »drahým panem«:

„Jsem tím trestnější, že jsem vás obsloužil »drahým panem«, poněvadž sám se štítím tohoto příslovku, v kterém vidím nemalou urážku, již nepředstihne leč »drahý mistr«, přivolávající všechny pomsty. Na omluvu mohu vám pokorně uvést, že pouhé pomyšlení na nastávající cestu na venkov a na soužení, jež předvídám, mne mate a otupuje. Jest to nevyhnutelné, poněvadž mé dcerušky a jejich matka nezbytně potřebují změnití vzduch. Pojedeme do Saint-Piatru v Eure-et-Loy. Bude

třeba, abychom tam - nevím jak - žili tři měsíce, a nahání mi to jak se patří.“ -

27. - Přinášejí mi úžasný neřád: »Sbratřovatel, generální revue o psychose, největší francouzský časopis o výboji spiritualisním a studiích metafysických«.

Žádný zločinec není trestný, poněvadž jest obětí »mechanismu psychosy«. To mne nejprve trkne i ztrácím odvahu, bych četl ostatní. Přece však zahlédnu, že lidé z tohoto šmejdu si žádají světového odzbrojení a láskyplného objetí všech národů a zvláště objevují, nikoliv bez zděšení, výčet »čelných děl a periodických věstníků o Spiritismu, Spiritualismu, Magnetismu, Theosofii atd.« Načítal jsem 71 periodických časopisů, z nichž 25 v samé Francii.

Viděti, že se Démon stává Pánem země.

29. - Představují mi Japonce, katolíka, velmi si zamilovavšího Francii, jménem Leona Matsuku, spolupracovníka *Ossaka-Assabi*. Mladý ten muž, jenž má znamenité místo v intelektuálním světě své vlasti, se rozhodl seznámiti se mnou Japonsko, kamž se vrací, píše články a konaje přednášky, v nichž hárá jeho nadšení.

Jeden kněz mi přináší starý výtisk *Krvavého Potu*, bych ho obdařil věnováním. Napíšu tuto pošetilost:

„Přestal jsem se potiti krví od té doby, co Náš Pán přestal býti arcibiskupem Pařížským. Nyní vychází ze mne cos jiného.“ –

Č E R V E N E C

3. – Snídáme v Meudonu u pí. de la Laurencie, které jsem nikdy neviděl, ač jsme si několikrát psali. Okouzluje mne ihned. Ač velmi nemocna, mohla vstáti. Zřícenina půvabné ženy. Nemoc jako by z ní byla učinila tvora zcela duchovního, nežijícího již než svou duší. Jsem šťasten, že nalézám pro ni několik slov . . .

(Nespatřili jsme jí už. Zemřelať za několik měsíců. Vzpomínka neskonale slastná i truchlivá . . . Hle, co jest vnuknuto Johanně po dvou letech, 26. listopadu 1915, v druhé výročí skonu naší podivuhodné a nezapomenutelné přítelkyně:

„Drahá přítelkyně před určená, nemám práva přiblížiti se k vám, nadané výsadami bolesti, a nejde tu o mne. Jde o Boha, o jeho neproniknutelné a klanění hodné úradky.

Pravá vyspělost duše není vyspělost podle let, jest jí dokonalý život v Bohu. Takto naplnila jste již svůj běh na zemi, když mi bylo dovoleno vás poznati.

Bylo to u večer vašeho života a v jitra našeho

přátelství. Toť vysvětluje, že má ještě tolik zářící mladosti. Bylo zoceleno ve věčnosti a zrodilo se na prahu »brány pokorných«, kterou jste se ztratila tak brzy poté.

Slíbila jsem vás provázeti. Chci vás poznati, mluvit s vámi v Bohu, říci vám věci, kterých jsem vám nemohla říci zde na zemi.

Vzpomínáte si na naše první setkání. Pudila mne jakási neodolatelná síla. Vsedla jsem jednoho dne do vlaku a byla jsem u vás s důvěrou, jako by pověřena jistým posláním. Kterým? Posláním přijímati. Uvítala jste mne jako přítelkyni již dávno. Porozuměly jsme si a zablédla jsem bohatství vašeho srdce. Chvíle nezapomenutelná. Naše duše tály něžnou láskou. Plakaly jsme samy nad sebou, nad bídou tohoto života, nad svými dítkami. Naše slzy stoupaly k Bohu, by zmizely v jeho Lůně.

Shledaly jsme se opět za osm dní. Vzpomínáte si na božskou hodinu, ztrávenou s našimi manžely tam nahoře ve vašem pokoji v Meudonu? Tam vás potěšilo slovo řečené Leonem Bloy: »Zdraví jest dar Boží a nemoc jest jiný Boží dar.« Byli jsme čtyři duše dobré vůle . . .

Rozloučily jsme se, abychom se již nespátřily na zemi. Byla jste již obětována a již jste nepotřebovala leč Boha.

Ale přináším tuto své pohnuté svědectví o dů-

věrném obcování duší. Nezklamalo nás. Zvítězilo nad hrobem a bolest se taví v radost. Dnes v druhé výročí dne, kdy jste se s námi rozžehnala, přála jsem si shledati se opět s vámi jako onoho měsíce července roku 1913 a obnoviti tuto vzpomínku v srdci vašeho drahého manžela.“

Kéž odpustí nuzotě mých slov.) -

5. - Ubytovali jsme se v Mévoisinsu poblíž Saint-Piatru.

7. - Na zahájení mého venkovského pobytu přichází mi *Hlídka (La Vigie)*, katolický týdeník, mně neznámý. Redaktorem Henri Merlier. Časopis ten je adresován *autoru Spásy skrze Židy*. Článek v záhlaví, červeně zaškrtnutý a nadepsaný *Historický modernismus*, týká se Peladana, jenž právě uveřejnil potvorstvíčko: *Tajemství Johanny z Arku*. »Tato kniha«, praví Merlier, »jest půvabný neřád.« Toliko adjektivum jest sporné. Peladan opovrhne Církví, Starým Zákonem, tudíž i Novým Zákonem, a nevěří v zázrak, což mu nebrání, aby se neprohlašoval katolíkem, vlastně jediným katolíkem. Johanna z Arku nikdy neměla života nadpřirozeného. »Byla zasvěcena, vyvolena, připravena na svoje poslání i radami provázena po celé toto poslání« od *Františkánské Internacionály*, »opravdové tajné společnosti«, o níž bývalý Sar jistí, že kvetla v XV. století. Vítězství Johannina

se tedy vysvětlují (?) okkultní mocí této společnosti!!! Poněvadž nadpřirozena není, jest, samo sebou se rozumí, Cauchon rehabilitován. Byl povinen odsouditi Johannu.

»Nejsme lepší svých předků«, praví ten pitomec. Ale »aspoň se vytříbilo naše chápání náboženské, ďábel zmizel z našeho myšlení. Vímeť, že člověk jest původcem zla.« Nebudu ovšem čísti knihy Peladanovy. Už dávno jsem se zřekl nudit se tímto způsobem a tento *Syn Andělů* kdysi jest věru přílišný blb a špindíra. Že však tento bohaprázdný blbec jest přijímán v prostředích katolických, že se mu obdivují a oslavují ho v novinách prý náboženských, takových jako *Slunce*, že se mu nedávno dostalo požehnání arcibiskupa pařížského, toť hanba divoucí a není mi třeba jiného důkazu o jsoucnosti Démonově.

Jest jiný blbec patra nižšího, možno-li tak říci: Totiž Josef Serre, všivý autor knihy o Arnoštu Hellovi, diktované z části pí. Hellovou, která nemajíc dosti na tom, že zpitomila svého manžela, dokud byl živ, smyslila si nakydati naň této sprostoty po jeho smrti. Tento Josef Serre jest apoštolem *modernismu theosofického*. I tento se prohlašuje katolíkem.

Člověku jest hanba, že umí čísti, když se setká s oslovinami tohoto rázu:

Příroda jest nesmírný vzestupný žebřík, jehož všechny příčle jsou zároveň *přirozeny* samy sobě i *nadpřirozeny* pro příčle spodní. Rozum jest takto nadpřirozený pro hmotu, jako jest orel nadpřirozeným pro krtka, jako jest křesťan nadpřirozeným pro člověka... *Obracím tuto theorii na zázrak...!* Zázrak jest jedním z velikých *vědeckých* zákonů světa... Zázrak jest hledisko spodku.

Dogmatické předpokládání (prohlašuje tento dobrý křesťan) není nic jiného než náboženské korunování tohoto vědeckého zákona, jehož jest pověstná evoluce Darwinova jenom padělkem!...

Nezbytný závěrek:

Následování Ježíše Krista, oblíbená četba katolické pobožnosti, není-liž *dílem čirého budhismu*, buddhismu vyššího a křesťanského?

Smradlavá ta kniha o Arnoštu Hellovi, dílo modernistické a theosofické propagandy, byla uveřejněna roku 1894.

Právě *Dobrý Tisk* nedávno vydal znovu tento výkal, správně pojmenovaný od Abbé Barbiera (*Vplyvy zednářské*) »literárním a náboženským atentátem«. Tážeme se, co jen by mohl vydati tisk, který by byl *špatný*.

8. - Čtu *Dobytí Anglie* od Augustina Thierryho, jeho voltairiánství mi jest nad obyčej odporo. Když mluví o Církvi, - a jest bez ustání nucen o ní mluvit, - lže nebo se klame, a to vždy

a vždycky. Svatý Edmund třebaž, jemuž se sám Carlyle tak podivuje, jest odbyt několika řádky a svatosti neudílí se nikomu.

9. – Pí. de la Laurencie :

„Paní drahá přítelkyně, blaží mne, že jsem vám mohl učiniti radost, nabídnuv vám tuto již starou a vždy pro mne tak *přítomnou*, časovou knihu. (*Žebráka Nevděčníka.*) Jest to obraz utrpení na doplněnou *Chudé Ženy* na některých jejích stránkách. Jsou duše, po nichž Bůh žádá mnoho, věda, že jsou schopny dáti mnoho, a tím jim prokazuje velikou čest. Rozumíte mi dobře.

Za kolik císařství bych si nepřál, aby se mi bylo nedostalo děsivého života, jež jsem vypravoval a nad nímž sám žasnu, že jsem ho byl uznán za hodna. Prohřešil jsem se někdy naříkaje si. Prosím, nehleďte k tomu a zachovejte mi děj se co děj svou přízeň, prozírajíc dobrotivě k tomu, že jsem praubohý muž, a dopřávajíc mi přirozené soustrasti, jakou byste pocítila k starému, přílišným nákladem klesajícímu oslíku. Více nežádám.

Velmi povážlivě jsem vás nazval »drahou přítelkyní«. Toto pojmenování, tak banální v řeči světa, má přece neskonalou hodnotu v Neviditelně. Jest psáno, že propast volá propast. Myslím si, že takový jest div opravdového přátelství, poněvadž všechny lidské duše jsou propastmi. Poslyšte

slovo jednoho vznešeného blázna: »Jsem, pravili mi, synem muže a ženy. To mne udivuje. *Domnívalť jsem se, že jsem více.*« Viděl svou duši tento člověk, sklonil se nad tu propast a umřel z toho.

Já umru, aniž jsem mohl pochopiti obludnou zaslepenost lidí, kteří přikládají ať jakoukoliv důležitost tomu, co není jejich duše, a každá z mých knih jest pokusem, bych vyjádřil své ohromení nad touto nevysvětlitelnou zaslepeností. Vzpomínáme na vás, paní, s nejsladší něhou.“ –

Jakémus Albertu Telbiszovi z Budapešti, žádajícího mne o autograf:

„Pane, neumím uhersky. Jest možno, že v Budapešti slovo »mistr« znamená cosi čestného. V Paříži totéž slůvko, napíšete-li je opravdovému spisovateli, jest nadávkou, v tom smyslu, že se tam obyčejně přisuzuje tento přívlastek mazalům patra nejnižšího. Zalíbí-li se vám tedy psáti mi ještě, ušetřte mne té potupy a spokojte se, nazýváje mne mým jménem.“ –

I I. – Zdrucující zpráva o smrti našeho milého faráře Anesseského (v Saint-Expeditu. Viz *Poutníka Absolutna*, 6. října 1911). Byli jsme asi přede dvěma lety jeho jedinými farníky a vroucně jsme ho milovali. Tato smrt nás bolestně skličuje. Jisté okolnosti ostatně jsou strašlivy.

13. - Plačtivý list spolubratra nebožtíkova. Tvrdí, že požíval jeho plné důvěry, čemuž podle pravdy bylo zrovna naopak. List pokrytecký a nečekaný, z kterého se dohaduji, že tato sutana se strachuje mého svědectví. Co jsem již napsal, zdá se mi, že stačí (*Poutník Absolutna*, 17. září a 6. října 1911).

20. - Pařížské kněžstvo sbírá na automobil pro kardinála Ametta. Zdá se, že to byla ostuda, jaké se nikdy nespatriilo. P. Quinard, farář od svatého Ludvíka Antinského a děkan farářů pařížských, pobouřen touto nuzotou prvního pastýře napsal rozhorlený oběžník ke všem ostatním farářům, vyzýváje, by každý položil 100 franků. Klášterním komunitám určena taksa 50 franků.

Ježto má Paříž na 80 kollatur a jest asi též tolik řeholních domů; ježto lze kromě toho předvídati, že správcové nejtučnějších far a nejbohatší kláštery budou se chtít zablýsknout, možno se nadíti, že z této více méně dobrovolné přímé daně pořídí jeho Eminenci řádnou boudu, důstojnou knížete církevního.

Dohadujeme se, s jakým zanícením chudí farářové, ba i bohatí, budou klopiti svou přirážku.

Co se týče bosáků diecésních, ti ať se, jak se říká, *séperou*.

22. - Svaté Maří Magdaleny. Jsme na mši v Yer-

menonville, sousední to vesnici, kde jsou lidé až hrůza bezbožní. Vypravovali mi o hrdinných útrapách faráře této ohavné kollatury. Div že nešťastný farář nebyl svými sedláky zavražděn. Mnoho nechybělo. Toť křesťanství beauceronské.

23. - Návštěva Filipa Rauxe, jenž si právě odbyl povinné vojenské cvičení jako dělostřelecký poručík. Praví mi, že francouzské dělostřelectvo jest dnes nanejvýš obávané a může se měřit se všemi jinými.

26. - Milý můj kmotřenec Petr mi přivádí svého krajana Jindřicha van Haastert, mladého Holanďana, o němž jsem se zmínil prvního března v listě Termierovi. Ihned vrhá se ke mně, vzlykaje, neobyčejně pohnut, že mne spatřuje. Jest to jedna z krásných chvil mého života. Petr mi ho líčil »rozmilého«. Tento mladý muž jest lepší a mnohem více. Toť zdá se mi zázračná duše křesťanská.

30. - Vyšlo Crèsovo vydání *Zoufalce*. Dostal jsem své autorské výtisky. Začne robota s posíláním a věnováními.

S R P E N

1. - *600 kněží mučedníků na Ostrovech Charentských*. - Autor této zajímavé brožury p. Gabriel Aubray vypravuje do nejmenších podrobností

o nesmírných strastech všech těchto kněží, deportovaných r. 1792 ze všech francouzských provincií na ostrovy proti ústí Charenty, a jest to obraz neskonale hrozný, nikoli však bez velikosti.

Účelem této brožury jest zvláště obrátiti pozornost křesťanské Francie na nepochopitelnou nedbalost, že kosti těchto obětí už přes sto let leží nepohřbeny v zemi a v bahně těchto ostrovů. Jak se zdá, počíná se na to mysliti.

Že se jen autor nezdržel, by jich nejmenoval *mučedníky*, jak plýtvá takovými slovy moderní sentimentalita! Není pochyby, že byly asi mezi těmito nešťastnými kněžími svaté duše, s odevzdaností přijímající nejhorší trýzně; ale kolik jiných pykalo tím za nesmírné kněžské zpronevěry! Co by se stalo s naším kněžstvem soudobým, s biskupy v čele, kdyby se rozzuřilo *opravdové* pronásledování? Člověk, ať kněz či laik, byť velmi ctnostný, není mučedníkem pro to, že trpí a že umírá. Mučednictví jest něco jiného.

2. - Smuteční mše za ženu statečného venkova-
na, s nímž jsem bojoval ve válce r. 1870. Četné účastenství černých svrchníků a šatů, kterých nikdy neviděti v kostele. Jest zřejmo, že se modlí jediný kněz. Loni hovořil jsem několikráte s nebožkou, mluvě jí nadarmo, kterak mi jest odporna bezbožnost té obce. Přijala kněze aspoň před smrtí?

Dnes skorem všude, zcela proti rituálu přijímají se do Církve nebožtíci nekající, ba i kteří nepáchali nejtěžších pohoršení, a potom se říká nad jejich těly strašlivá modlitba: »*quia in te speravit et credidit, non poenas inferni sustineat . . .*«

Malá událost. Stařenka, kterou Johanna najímávala na praní a šití, přišla dnes ráno všecka uplakaná, že byla vyhnána z domu svého zete, poněvadž prý dělá u nás, kteříž jsme *buržoové* (!), to jest v myšlení sedláků ničemná cháska, hýřilové. Johanna pohnuta útrpností rozhodla se, že ji podrží u sebe.

3. - Rachildě:

„Milápřítelkyně, napsal jsem a přikázal Crèsovi, by vám dal výtisk svého *Zoufalce*. Poslechl-li, jak doufám, prosím, chopte se díla. Jest to román, však víte, ba román slavný, neboť vyvolal pronásledování. To by vám vystřídalo obyčejné dáveniny. Potom, není-liž pravda? bylo by svatou spravedlností uctíti knihu, jejíž autor byl odsouzen na dvacet pět let k nucenému robotění v temnotách. Stěží dnes vychází z těchto galejí, stár asi 115 let, dosud jsa ohrožován zkázou. Znáte zajisté *Véronskou Věž* v Périgueux. Jest to ohromná troska moci římské. V době prvního vydání *Zoufalce*, tato věž byla uprostřed polí a rozmilá hovádka si hověla v jejím stínu. Dnes jest ozdobou náměstí s par-

kem, jehož strážce prodává pohlednice. Právě toho po vás žádám, Rachildo, *barevné* pohlednice *Zoufalcovy*.“ -

Věnování na Zoufalce:

„Chybívám, abyste byl z mých kmotřenců, přemilý Jindřichu van Haasterte, a mně chybí, abych byl vaším kmotrem. Ale není-li mezi námi tohoto pouta duchovního, jistě víže nás velmi daleké či velmi blízké příbuzenství duševní, až pláče soucitem svatí andělé, kteří nás posléze přivedli k sobě. Pocítil jsem to prvním okamžikem.“ -

Christině van der Meer:

„Podávám ti nové vydání této staré knihy, věnované mým velikým kmotřencům. Staré sice, poněvadž byla napsána už před čtvrtstoletím, ale přes to vše nakažlivé mladosti, poněvadž není možno, aby čtenář, byť si mu bylo už sto let, neomládl na osmnáct. Spisovatel sám, který byl již zamilovaným jinochem za prvních Kapetovců, opět se rozzelenává . . . Mladost jest prchavé ptáče, jež se vrací k těm, kteří trpí, aby zpívalo při jejich agonii.“ -

4. - Svému drahému Filipu Raouxovi:

„Toto pravdivé vypravování dávných bolestí, jichž Bůh použil, aby urobil spisovatele, který by se uvolil trpěti i za to, aby ti, kdož měli soustrast s ním, našli ráj ve svých srdcích.“ -

5. - Brouovi:

„Není zoufalce ani zoufalství tam, kde jest *přítel*, byť si byl nuzák a psanec. Myslete o tom, až budete čísti znovu tuto starou knihu bolesti.“ -

Magdaleně B.:

„Kdyby tato kniha plná utrpení měla *deset tisíc* stránek a kdyby každá z nich vyjadřovala nějaký cit bratrské lásky, nedokonale by tlumočila mou něžnou láskou k předrahé sestře, jež mi byla poslána v 65 letech Mou Paní Spolutrpitelekou.“ -

Renátu Martineauovi:

„Proč nejste černoch? Byl jsem na opuštěném ostrově a vy jste ke mně přišel - první - jednoho *pátku*. Nuže bylo to přísně v Pátek Naší Paní Sedmibolestné, ve slavnost Spoluutrpení Mariina, 29. března 1901. Pro toto, milý příteli, a nechť si jakákoliv vaše *barva*, budete souzen velmi milosrdně.“ -

Skvělému příteli Alfrédu Pouthierovi:

„Věrně předobrazenému Leverdierem, kterého nikdy nebylo leč v prorockém vidění autorovu. Jediný Pouthier pro jediného Leona Bloy! Hle, čeho bylo potřebí na konec, čeho bylo žádáno v Absolutnu.“ -

6. - Raisse Maritainové:

„Aby sama podala tuto knihu dedikátáři *in eremo*, který tolik vyrostl za nějaký čas, že se mi

zdá spíše mým bratrem nežli kmotřencem. Jsme všichni konvertité, slepci od narození, jež Král Židovský osvěcuje, kdy se mu zalíbí, a svatí Poustevníci, kteří semu tápajíce klaněli pod sluncem, správně se dohadovali, že Ráj jest uprostřed pouště.“ -

Petrovi, jenž prý mi opět přivede Henri van Haasterta, po několik dní nepřítomného:

„Exspectantes exspectamus quotidie cum gemitibus liberos spirituales et amicum dilectissimum Henricum in eremo eremitarum, hoc est in pago dicto: VICINI NEQUAM.“ -

10. - Farář nám vypravuje velmi zábavným způsobem, jak se tady ubytoval před několika lety, prostřed nepřátelského obyvatelstva, jež zdolal dobráctvím a selskou lstivostí. Obecná škola diplomatická na instalování venkovských farářů.

12. - Očekávání hosté přišli. Jest nás devět hlav pod střechem, nepočítaje Andělů Strážců. Bůh se o nás postará.

17. - Věnování *Zoufalce*:

Alžbětě Jolyové:

„Aby nezapomněla, že nejhorší lidskou mukou jest žízeň po Velikosti a Kráse, a že jsou ubozí básníci, kteří strádají touto žízní tolik, jak jí asi trpí hříšní andělé. Ach, není to opovržení světa, jež je trýzní, je to vyhnanství z Domu otcovského a že jsou nuceni tito nešťastníci pásti ohavné vepře,

kterým až i jejich žrádla závidějí. Autor *Zoufalce* zakusil tohoto nejkrutějšího neštěstí a bude ho asi zakoušet až do své poslední hodinky. Právě proto žebrá o soucit srdcí na silnicích a na pokraji lesů, jsa arci vždycky až po zuby ozbrojen.“ -

Johanně Boussac-Termierové :

„Která tak ušlechtilé o mně mluvila. Dárek nevalný od starého, velmi chudého bonza, navštěvovaného příliš vzácnými poutníky a jenž činí příliš málo zázraků. Tato kniha jest ostatně buď vznešená nebo nesnesitelná, podle temperamentu čtenářova. Její přední snahou jest, by dokázala, že s autorem přišedším na svět za Ludvíka Filipa, ačkoliv byl zplozen za prvních Kapetovců, děje se dále tento zázrak a nedohání svých 18 let leč až v červáncích čtyřicítky. Tento výjimečný úkaz jest jediným vysvětlením, jež možno nabídnouti pro *optimismus* na ruby, skutečný však a trvalý, kterým se vyznačuje tento podivný *Zoufalec*.“ -

21. - Jsme na mši v Chartes, v kapli Naší Paní pod zemí. Poprvé navštěvuje tuto proslulou basiliku Henri van Haastert. Odnese si do Holandska oslnění tímto zázrakem, na který si já nemohu zvyknouti.

Článek Aureliana Coulangesa. *Umělecký časopis* marseilleský z 20. srpna:

Zoufalec! - Jest jakýmsi znamením časů, že se znovu vydá-

vá Leon Bloy. Což by se bylo blbství rozhodlo prchatí francouzské literatury? nebo ucítila snad jednomyslná nepoctivost hryzení výčitek?... Jiří Crès poctil právě svou kolekci *Mistrové Knihy* vřadiv do ní *Zoufalce*, a prudké záření této knihy - tohoto roztaveného zlata - spadá na díla sousední, ceny skromnější. Nic nepobledlo v tomto autobiografickém románě, který zůstává stejně novým, stejně živoucím, stejně plným vibrujícího bolestného života... Síla nadlidská z ní vyvěrá... Že taková kniha, po dvaceti pěti letech a po četbě tolika jiných knih, uchovala si moc mne vzrušiti, uchvátiti, tak do hloubky mne rozbouřiti, strhnouti mne celého do smršti svého úžasného genia, toť nadbytečným důkazem o její síle, její hodnotě a její nepomíjivosti...

26. - Coulangesovi:

„Četl jsem váš článek poněkud vzrušen. Vy nepíšete *Kritiky*, jste jako pocestný Roku Tisícího, přišedší z velmi daleka a který vyslovuje prostě svůj dojem před nějakým památníkem z věku předhistorického nebo předpotopního, který by mu připomínal jeho dětství. Jakž bych nebyl dojat? Miluji vás velice, drahý Coulangesi, již jsem vám to tuším řekl. Kéž toto svědectví mamutovo vás potěší ze soudobých změtí!

Budou vám vytýkati, že mne příliš milujete, zvláště v pobožném světě. Tož předstírejte na oko a zvučně prohlašujte, že jsem *konvertita*. Toť jediná věc, která mi chybí. Nedostatek konverse jest

mojí vadou katolického spisovatele, po té nemilosti osudu, že nemohu psát jako prase. Nezapomeňte na to.“ –

27. – Dvě věnování pro Henriho van Haaster: *Spása skrze Židy*. – Vzpomínka na Ráj pozemský, kde jsme se potkali v době neskonale neznámé.

Epopeje Byzantská. – Co to jest, rcete mi, Epopeje Byzantská a co to jest Epopeje Napoleonova, pomyslíme-li na zázračnou Báseň ubohého člověka, snažícího se připodobniti Ježíši Kristu!

29. – Jakýsi pán mi posílá brožuru, archeologickou práci o starém městě římském ve Vogésách, a list, který mne sprostuje jakékoliv potřeby, bych udržoval tuto známost. Jest to jeden z těch lidí, kteří předpovídají s *daty*. »Datum, kdy vezme za své moc daná Šelmě, by útoky činila na svaté«, tak praví, »jest v prosinci tohoto roku.« Pohříchu neříká, kde lze nalézt ty *svaté*, ani v jakém počtu.

31. – Janu de la Laurencie :

„Dnes už nemám žádné omluvy, bych vám nenapsal. Právě jsem dokončil korektury dvou knih, jež vyjdou příští měsíc, a chytá se mne z toho blbost, od níž si mnoho slibují ti z mých vrstevníků, kteří snad sní pro mne o mechanickém křesle akademickém.

Vše, co jsem schopen odpovědět na váš strašlivý list ze 24. července, jest, že vinou své ženy

ocítám se v nemožném postavení. Namluvila vám, že jsem vynalezl nit na krájení másla historického a že jsem s to, bych odpověděl přejasně na rozličné otázky. Vy jste usedl na tu vějičku a tážete se mne ihned na Historii francouzskou od záplav barbarských v V. století až do Karla Velikého, ano až do poustevníků Port-Royalských. Na nic méně než toto. Ale kterak jste se mohl domýšleti, že se tolik liším ode všech a že znám Historii francouzskou, která jest dozajista nejneznámější a nejnepoznatelnější ze všech historií.

Hypnotisovala vás moje *Epopeje Byzantská*. Domníval jste se, že přečetl-li jsem jasný text Schlumbergrův, nebude mi ničím rozluštiti neskonale spletitou a zmodrchanou čínštinu Merovingů, Karlovců a prvních Kapetovců, kde se zakopalo tolik historiků. Jaký to rozdíl!

Autokratorové od Anastasia až do posledního Konstantina, to jest po tisíc let – tisíc let Středověku – jsou už jenom vlečkou, hroznou často a stále se zmenšující vlečkou strašlivých císařů římských. Ve Francii, nebo lépe řečeno v celé středověké Evropě jest tomu právě naopak. Barbarský chaos krušně, kterak krušně se pachtí po této ne-smírné Jednotě, zřízené pod Augustem a na jejíž úplné rozloučení bylo potřebí čtrnácti století.

Historie Císařství Východořímského jest přímá

linie od prvního až k poslednímu Konstantinovi, nepřetržitá linie krutých reků a nádherných padouchů, jakási *Via Appia*, stále se zužující, od moře Irského až k Propontidě. Historie Francie jest naopak ubohý žebřík, zasazený do neskonalých ssutin obrovské říše rozvrácené. Šest prvních století Francie křesťanské nebo aspoň tak nazývané, od Chlodvíka do Hugona Kapeta, zdá se mi naprosto nevyjasnitelno, nerozpletitelno, a co následuje, není zřetelno. Kolikráte jsem se pohroužil do krvavých bažin XIV. a XV. století. Bylo třeba dojít až k Ludvíku XI., authentickému otci francouzské monarchie, abych posléze našel trochu světla. Ale jsem zmořen svými pokusy a zcela neschopen uspokojiti osoby, jež mi činí nesmírnou čest a radí se se mnou.

Nejen že nejsem historikem, ale já historie neznám. Třeba viděti ve mně jakéhosi snivce, visionáře, chcete-li, ale nic jiného. Co bych vám mohl říci o Jansenistech, při jichž pouhém jméně zachvacují mne křeče? Kromě Paskala, jenž byl velikým básníkem, zhromeným matematikou, též možná kromě Arnaulda, který zanechal cenné překlady, nevidím v nich než bludaře plné pokrytectví a děsné pedanty jako Nicole nebo Lancelot.

Jejich historii sepsal Sainte-Beuve v několika

svazcích, kterých nikdo ani do smrti nepřečte. Balzac se pokusil jednou vyjádřit smrtelnou nudu z toho nelidského díla a jeho inkoust se ssedl hrůzou. Jenom slovíčko měl bych říci té »dobře smýšlející« buržoustce, o níž mi mluvíte. Bylo by to slovo de Maistrovo o Voltairovi: »Jste-li přitahována v tu stranu, Bůh vás nemiluje.«

Tot, milý příteli, vše, co vám mohu napsati. Pomyslíte si asi, že bylo škoda inkoustu a papíru.“ -

Z A Ř Í

2. - Věnování *Zoufalce* příteli L...:

„Přeje jeho literárnímu hrdinství lepší odplaty než pavučinu obhájců Häningenských.“ -

S touto pavučinou jest historie, které nemožno vyprávěti v nějaké knize, ba ani jinde.

3. - Neskonale příjemná návštěva Abbé Cornuaua, provázeného naší přítelkyní Pavlínou B... Dávají mi čísti *Slepého od narození*, nevydaný to komentář k deváté hlavě ze svatého Jana, a kolik jiných věcí. Nikdy nebudu mít posluchačů pozornějších a živěji dojatých.

4. - Odchod Jindřicha van Haastert, který nás opouští smuten, pobyv u nás přes měsíc. Jeho přítomnost mu byla slastí a dobrodiním a často jsem si pomyslíl, že mi tohoto návštěvníka poslal Bůh.

Shledám se s ním ještě? Budoucnost vystupuje v barvách agonie a v barvách smrti.

6. - Posléze začínám své prázdniny, nedělaje zhola nic.

13. - Nové rozloučení, tíživěji zarmucující. Opouštějí nás i van der Meerovi. V našem domě bude jako po vymření. Rozpršelo se a jest zima.

16. - List jednomu z mých ctitelů. Varuji ho odrhounů prodávajících velmi draho jisté mé knihy, které lze bez potíží dostat u nakladatelů a jež oni vydávají za rozebrány.

17. - Přípis do *Zoufalce*:

„Předrahemu příteli, něžnému a pokojnému Petru Termierovi, tento poslední výtisk, který mi zbývá, když jsem obsloužil zuřivce a rozmrzel několik vzteklounů. *Každý dělá, co může*, a autor *Zoufalce* neschopen, by učinil, co jest povinen, jest stále tím praubohým zesnulým, který se stěží probírá k životu po dvaceti šesti letech pohrobení.“ -

19. - Teprve až dnes objevuji a mrzí mne to, že na krásném vydání knihy této byl nevím jak opominut epigraf: *Lacrymabiliter*. Bylo to již na první stránce jako bolestný pahorek, z kterého už napřed mohl se pohled hrouziti v údolí slz...

20. - *Dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, CREDITE QUIA ACCIPIETIS et evenient vobis* (Marek XI).

Opravdu, kdyby se lidé modlili věřice pevně, že se jim dostane, zač prosí, jsouce věřiteli čestného zaručení Božího, jistě by se jim toho dostalo, ale takovou nebývá ani jedna ze sta tisíc modliteb. Křesťané rádi připouštějí v theorii, že Bůh to může, ale v praksi nevěří, že by dostal slovu. Takže důtklivé příkazy, bychom se modlili za sebe i za jiné, bývají naprosto marny. Bez důvěry není modlitby, v přísném slova smyslu, a důvěra tolik vymizela, že i mnoha kněžím jest nesnesitelnou domýšlivostí uvěřiti *do litery* Evangelium.

21. – Dnes byla devatenáctá neděle po Svatém Duchu. Evangelium o hodovníku neoděném rouchem svatebním. Johanna mi ukazuje, že hodovníkem uvrženým do temnot zevnitřních mohl by býti Duch Svatý. Postřeh grandiosní.

24. – Píšu Raouxovi, jak málo doufám v úspěch nového vydání *Krvavého Potu*, jež brzy vyjde, knihy to, od níž by se čekalo – v jakých jsme právě okolnostech – že mocně vzruší i němou tvář. Pohřichu jsem stížen *interdiktem*, jak řekl onen pitomec. (Viz *Poutníka Absolutna*, 5. prosince 1910, str. 55.)

25. – Vycházka do Gallardonu. Vypravovali mi o tamním kostele jako o divu. Zklamání. Jest to kostel zcela moderní, oslepující bělostí, s nečetnými starými náhrobky. Loužení a čistotnosti až

příliš. Tu a tam by se snad našla zajímavá podrobnost. Nemám odvahy hledati.

26. - Když už zabaluji poslední korekturu *Krvavého Potu*, vzpomenu si na výstižný epigraf: »Válka jest národní průmysl pruský.« [Toto slovo Mirabeauovo jest z knihy o Prusku, které nikdo nečetl. Mělo nesmírný úspěch. Co válka začala, viděl jsem je všude citovati. Toť dárek, kterým jsem obšťastnil pp. novináře. Těží ze mne, ale jako vždycky chrání se přepečlivě, aby nevyřkli mého jména. 1915.]

28. - Neobyčejný list Florianův. Vypravuje mi, jak byl v prosinci minulého roku zatčen ve svém příbytku, odveden dvěma četníky a vhozen do dalekého vězení, kde ho střežili jako divoké zvíře, a po dva měsíce byl zbaven veškeré posily náboženské. To vše bez soudu, aniž byl postaven před nějaký soudní tribunál a aniž do dneška mohl zvědět, jaké byly pravé důvody tohoto obludného zatčení. A žádné odškodné. Ze zimy ve vězení rozstonal se bolestně s pravou nohou a ležel celé jaro až do polovice léta.

»V posledním svém listě«, píše mi na konec, »mluvil jste „o jakémsi krutém kříži, z něhož asi vzejdou veliká utrpení“, a čas přivalil se na mne v *logice* vašeho slova, velmi věren svému poslání vzteklého psa.«

S listem přišel mi překlad mé *Byzantské Epopoje*, malý div tiskařského umění.

29. - Nový bolestný list Jana de la Laurencie. Prosí, bychom se modlili za jeho ženu, jež jest v nebezpečí.

Přípis do *Zoufalce* :

„Milé přítelkyni Valentině Dupontové, prose ji, by podala tento papír svému manželovi na povzbuzenou v tučné živnosti literární. Takto domohl jsem se svého jmění, jež budí podiv a závist v tolika halamech. Bylo mi sotva 40 let, když jsem napsal tuto tak předčasně zralou knihu. Napravím to v 80ti, až dospěji.“ -

Ř Í Ź E N

4. - Návrat do Bourg-la-Reine.

6. - Dovídám se, že Crèsovo vydání *Zoufalce* jest už úplně rozebráno. Jest arcí pravda, že až na malý počet výtisků byl náklad již předem subskribován maniaky s přepychem vypravených knih, kteří nechtou naprosto nic.

11. - Najali jsme si velmi neprozřetelně německou služku, jež se nám zdála dobře vychovanou, zbožnou, skromnou, pozornou, ba i příjemnou na pohled. První dny posluhovala skorem uspokojivě. Jenom jsme si všimli poněkud se divíce, jak

stále běhá na poštu vyřizovat si korespondenci. Naráz vše se zhatilo. Bez důvodu a bez záminky mi dnes dokazuje, že Německo jest nad všechny země světa a ukáže se náhle tak zlou a takovým cumplochem, že ji jest třeba v tom okamžení vypovědět, což vykonám virtuosně a s takovým hřmotem, že jistě upalovala nějakou chvíli.

Myslím, že tato jako tisíce jiných propůjčuje se prašpinavému řemeslu špehounskému, pobývají jen kratičkou dobu na místech, kde není čeho pozorovati a shrabují zároveň platy, na něž si nevydělala. Německo jest rozhodně velmi podlé.

15. - Benediktu Jolymu:

„Přál jste si, abych bral podíl na vaší radosti. Nemůžeme vám nabídnouti leč svoje modlitby za nově příchozí, která zajisté už zítra bude křesťankou. Rád bych, aby moje modlitby byly velmi mocny, ale nikdy nevíme, s které hory či z které propasti asi přijde pomoc. Křesťané vědí nebo jsou povinni vědět, že modlitba jest nejjistější ze všech sil, její účinky však jsou neznámy. Když se modlíme, klademe do ruky Boží obnažený meč, nádherný a strašný, s nímž On učiní, co se mu zalíbí, a nevíme nic více. Modlitba za nemluvňátko jest zajisté čímsi nejtajemnějším co do účinků. Jsme potom sami jako děťátka na břehu mořském nebo

jako žebráci, kteří by hleděli do mléčné dráhy. Nahoře i dole jsou poklady nebo děsy nepomyšlitelné.

Necítím se silen, milý Benedikte, to jest schopen zmoci něco *na Bohu (praevalens Deo)*, leč tehdy, pociťuji-li svou bídu a dávám-li se z toho do pláče. Mluvím ovšem o bídě své duše a svého ducha, která jest mnohem skutečnější, než se myslí. Věřte mi, že vše, cokoliv jsem mohl napsati dobrého, krásného, chcete-li prospěšného několika duším, bylo mi *dáno*, poněvadž jsem plakal sám nad sebou, i zároveň nad mnoha jinými, nade vším stvořením, znetvořeným od pádu, - a tyto blahoslavené slzy rovněž byly darem ku podivu přijatým zdarma, takže jsem opravdu velmi chud, nejchudší mezi chudými, Bůh to ví!

Hle tedy, co mohu dáti s nejvroucnější láskou vašemu dítěti, vám, Benedikte, vaší Heleně, Editě, sestře své Magdaleně, Alžbětě, všem těm, které miluji a kteří ke mně byli milosrdni. Až přikvačí na vás utrpení, vzpomeňte sobě, že jest jeden starý žebrák tonoucí v slzách, který jest pamětliv vás všech u nohou Naší Paní Spolutrpitečky, a tato myšlenka vás potěší.“ -

17. - Návštěva mladého muže jménem Laquerriera. Přišel se mi nabídnout, že uveřejní, mám-li snad něco dosud nevydaného. Dávám mu staré

články o Huysmansovi, zamítnuté roku 1905 Stockem, když vydával *Krotitele zvířet a Prasáky*. Věc jest ihned vyjednána. Dovídám se od tohoto muže, že Demay, první vydavatel *Spásy skrze Židy* zemřel zešilev.

20. - Úvodem do Laquerrièrem vydané brožurky *Na hrobě Huysmansově*:

„Kde že jest tento ubohý rov?

Hle, už tomu přes šest let, co zemřel tento nešťastník, a myslil bys, že jest už celé století pod drnem.

Ti, kteří se mu chtěli podívat, dokud se zdál býti živ, hrozí se dnes, že nenalézají už ani atomu jeho prachu, a smutné knížky, jež pozůstavil, též nemají bývalé své moci nuditi, tolik se staly nečitelnými!

Byl jsem, běda, jeho apoštolem, pracoval jsem a trpěl dlouho, aby se stal křesťanem, i bylo nezbytno podle jeho nesmírně prostřední přirozenosti, aby mi bylo ihned odplaceno nejšerednějším nevděkem a abych v něm uzřel nejneobyčejnějšího mrzáka Milosti.

Mému žákovi se dostalo já sávé pochvaly od našich katolíků a to praví vše.

Jeho bibelotní a vetešnické náboženství zdálo se jim účinkem jakési božské důvěrnosti a spolkli chutě, že neokrouchaný naturalista knížky *Po*

proudu sám sebe přirovnával k největším spisovatelům křesťanským.

Stránky, jež budete čísti dále, vyznačují dvě doby.

První byly psány před *obrácením* Huysmansovým, kdy jsem se, pln naděje a netuše krutých pachutí, jež mi uchovával, nejvroucněji s ním hýčkal. Ostatní vyjadřují hořké vystřízlivění, jež se dostavilo potom.

Jistí lidé neopominou mne viniti, že sám se sebou jsem v rozporu nebo že jsem vrtkavý, ale jest mi to lhostejno. Přišli a žádali mne o tyto dosud nepoužité kapitoly, neb vydavatel Stock je zamítl vydávaje *Krotitele šelem a Prasáky*, a snad jsou důležitý s hlediska naší literární historie. Proč bych nesvolil?

Též se mi bude možná vytýkati, že nemám šetrné úcty k nebožtíku. »Smrt«, říkal kdysi Jules Vallès, »není omluvou.«

*V říjnu 1913, na den Zjevení svatého Michala na Hoře TOMBE.** –

22. – Věnování na skvostný výtisk *Zoufalce* van Benverovi, jenž podnítil Jiřího Crèsa:

„Dlužím vám nejen za to, že byla znovu vytištěna kniha, kterou jsem považoval za hluboce po-

* Francouzsky nazývá se řečená brožura »Sur la *tombe* de Huysmans«.

hřbenu. Dlužím vám i za šťastné ovoce, jakého se možno nadíti. Byl jste tím asi prvním popravčím onoho pověstného spiknutí mlčením, jímž strádám 25 let. Toť, milý příteli, čeho bych nikdy nemohl zapomenouti.“ -

26. - Vypravují mi o rozkošném setkání jednoho z mých přátel s hnusným bibliopolem, který mne nemálo okradl, což ho ovšem opravňuje, by tvrdil, že já ho poškodil. Ihned se sypou obvinění, později nadávky. Div že nedošlo na facky, což by se bylo neskončilo s výhodou pro lichvářského čachráře, an můj přítel, veliký trkal, přišel jen pro to.

27. - Jedna příbuzná mi posílá obrázek, na němž jsem sám sebe vypodobnil pro své rodiče r. 1865. Nikoliv bez pohnutí si prohlížím po tolika letech tuto opravdu neobyčejně jemnou kresbu.

29. - Milý můj abbé Cornuau snil, že bych mohl psáti do *Universu*, kde jsem začínal r. 1874 pod Ludvíkem Veuillotem. Zdá se, že tento list obrátil. Krok asi zcela marný. Lidé ti se snad poněkud lépe orientovali, ale jak by se vpravili do mého absolutna a zvláště do mé literární formy? Cornuau napsal redaktorovi, který jest kněz, a nedostal ani slova odpovědi.

31. - Návštěva mého kmotřence Petra. Mluví-

me jako vždy o děsné prostřednosti katolického světa. Ať jsme kdekoliv a nechť přemýšlíme o čemkoliv, neodolatelný sklon nás k tomu přivádí, a tentokráte naskytá se nám to za řeči o jednom mladém knězi holandském, milujícím mé knihy a krutě pro to utiskovaném ve vlasti.

L I S T O P A D

1. - *Svatý Augustin* od Ludvíka Bertranda. Líbivý obraz křesťanské Afriky z hrozných dob Donatistův a Vandalův. Prostřednost úctyhodná a úspěch zvučný.

2. - Jakubu Maritainovi:

„Už jest čas, že ano, abych ti odpověděl na zásilku knihy o Bergsonovi, a jsem nemálo v úzkých. Nemohl jsem se dát do čtení až včera večer a přiznávám se, že na dvacáté stránce jsem byl zcela uondán. Vše to jest tak daleko ode mne a kruté barbarismy filosofické řeči jsou tak proti srsti mému temperamentu latinského spisovatele. Přece však budu čísti dále, přesvědčen jsa, že naleznu tvoji duši a že se mi dostane od tebe trochy světla. Počátky však jsou tvrdé.

Intuice, trvání!? Plané tlachy! Vím dobře, co chceš, milený kmotřenče, ale nevím, co chce Bergson a nezvím toho asi nikdy, poněvadž on sám

toho neví. 466 stránek o tomto pitomci, toť úžasné! Tři nebo čtyři slova, *jediné* bylo by možná dostačilo.

Ale což, dodám si myslí. Ač již čtyři měsíce jsem jako smyslů zbaven trampotami a zároveň jsem nucen pracovati o *Poutníku Absolutna*, nevzdávám se záměru napsati článek. Petrovi jsem říkal, bylo by neslýcháno, aby moje vytrvalost nebyla odplacena nějakou nehoráznou kocovinou bergsonovskou, z níž bych uměl těžiti, což, jak pevně doufám, docela mne zbaví důvěry u vysokých myslitelův.“ -

[Přiznávám se, že jsem se nikdy nezmohl, bych vykonal tento záměr].

3. - Od Termiera, jenž mi posílá jakousi brožurku:

Leonu Bloy, největšímu asi z geologů, jedinému rozhodně, jenž položil otázku o pravém *útvary* Země, totiž otázku, proč se nazývá Podnoží Nohou Páně.

4. - Odpověď:

„Přisuzujete mi hodnost geologického granda. Toť opojno i obludno. Od toho do vrhnutí se střemhlav »v sotva ochladlý jícen sopečný«, jak pravíte při Torontu, jest už pouhý krok. Tvrдили, že jsem sám touto sopkou, což jest možno, an Bůh jest podivuhodný ve svých dílech. Ale můj

jícen *neochládá*, však víte. Bylo by se třeba míti na pozoru.“ –

7. – Vychází *Exegese* (nové pořadí).

9. – Veliký povyk v Bourg-la-Reine. Odhalují dnes směšnou sochu Ondřeje Theurieta, který býval starostou tohoto města a honosným akademikem, ceremonii předsedá Poincaré, an Faguet bude prý cosi chrchlati. Vše to v dešti a blátě. Celé město jest na nohou a tísní se davy lidstva, kudy jede tento nešťastný president, odsouzený svým úřadem ke všem fraškám tohoto způsobu. Raději bych křemen lámal.

10. – Ještě Theuriet. Řeči *in extenso* v *Pařížském Deníku*. Jsou čtyři a hloupé k neuvěření. Tučný dílec jest od Emila Fagueta. Čtu věci jako tyto:

Drobní francouzští měšťáci, tak sympatičtí, vše-li se pováží, nemají věrnějšího malíře . . .

Romány Theurietovy nejsou psány zázračně. Psal rozumně, soudně, vtipně, stylem nejméně únavným na světě...

Zdá se, že vždycky poslouchal Fénelona pravícího: »Tolik blesků mě oslňuje, chci světlo lahodné, jež by ulevilo mému slabému zraku...«

O jednom slavném románě, jehož nemíním jmenovati, pravil Lamartine: »Toť kniha, jež zapáchá.« Knihy Theurietovy voní přelíbezně... Theuriet trhal své knihy po lesích jako jahody nebo borůvky...

Poincaré polykal to všechno.

10. – Tištěné věnování Markétě Termierové v brožuře *Na hrobě Huysmansově*.

„Nabízím vám tyto zaprášené stránky, milé dítě, poněvadž jste byla laskava a něžna ke mně. Když jsem je psal, ještě jste nevstoupila na tento svět a já sám jsem neměl zkušenosti leč o bídě a mnoha jiných trýzních. Bude-li vám trpěti jednoho dne, vzpomeňte sobě *jako křesťanka* na starého spisovatele, který přeletí mimo vás jako bolestný stín.“ –

Několik věnování, jež jsem vepsal do *Exegese Obecných Řčení* (nového pořadí).

Christině van der Meer:

„Přičiníš-li se čísti »mezi řádky«, podivíš se, jakou něžnou láskou tě miluji.“ –

Raisse Maritainové:

„I já »zvolil jsem si životní dráhu«. Jsem tvým kmotrem pro čas i věčnost.“ –

Magdaleně B . . . :

„Aby měla soucit s ubohým bratrem adoptivním, kterého tato kniha zase poněkud více oddělí od ostatních lidí.“ –

Petru van der Meer:

„Byl jsi mi blíže než kdokoliv a já se tě nahledal přes šedesát let, neboť podívaná na pitomce, běda, »stála mne oči z hlavy«“ –

Filipu Raouxovi, jež má před svatbou:

„Jest čtení této knihy dobrou přípravou k Svátosti stavu manželského? Kdož by to mohl říci? Ale autor jistě že tušil blízký sňatek sentimentální bezbožnosti moderních křesťanů s úplným blbstvím, jemuž chce Satan. Vy jste již toho svědkem.“

Renátu Martineauovi:

„Měl jste první řadu a tolik jste natěžil, že byste byl rád dostal i pořadí druhé. Ale jsem kníže spravedlivé a chci, aby veškeren lid můj byl šťasten. Nebude-li Alžběta spokojena, nabídnu jí vaši hlavu.“

Alžbětě Joly-ové:

„Dnes ráno v kostele myslil jsem mnoho na naši milou Alžbětu a spatřil jsem ji, jako ve snu u věku 70ti let. Byla to nepatrná stařenka Alžběta, jež si vzpomínala ještě na věnování této knihy a chodila se modlit na můj hrob kdesi na neznámém hřbitově. Nadpřirozené osvěžení pro moji ubohou duši.“ -

Eugenu Borrelovi:

„Nestačí Buržou vykuchati, třeba z toho ještě nadíti jelito na hody nuzných. Ostavuji svým žákům a nástupcům tuto odpornou matlaninu.“ -

Termierovi:

„Jen tím, že Moje Paní Spolutrpiteľka přivedla vás na moji cestu, mohl jsem napsati své poslední knihy a napíšu ještě jiné, dopřeje-li mi Bůh ještě

žítí. To budu říkati až do posledního dechu a potom to budu říkati na věčnosti.“ –

Paní P . . . :

„Na důkaz hluboké vroucí lásky tuto knihu, v níž povrchní lidé uzří asi samou zlobu a jež po pravdě jest výkřikem trpícího srdce.“ –

Johanně Termier-Boussacové:

„Tuto knihu, jež se jí asi bude zdáti bez chuti, poněvadž se příliš naposlouchala, jak jsem ji čítal. Jsem děsně zbaven panenství.“ –

Leonu Bellé:

„Aby věděl, že »nemluvím nazdařbůh«, že »nejsem včerejší« a že mám »srdce ze zlata«.“ –

Emilu Baumanovi:

„*Lapides clamabunt. Srdce* buržoů, kteří budou čísti tuto knihu.“ –

Ricardo Viñesovi:

„Abych »osvítíl jeho náboženství«.“ –

Ondřeji Dupontovi:

„Od spisovatele »bez přiznání«, který má trochu »sena v botách« a který sedá obyčejně »na trní«.“ –

Abbému Juliu P . . . :

„Ironická maska na obličejí zalitým slzami.“ –

Janu de la Laurencie:

„Tuto knihu čtveráckou pro čtenáře povrchní a strašlivou pro hluboké.“ –

Markétě Levesqueové:

„Za touto ironií setkáte se každým okamžením s Bohem a ihned vedle Něho s jeho plačící Matkou.“

Markétě Termierové:

„*Život poučný* jest zajisté můj život. Považte, že po dva měsíce nedělám než věnování, arci podivuhodná. Toť skoro »volba životní dráhy«. Ale jsem se silami v koncích a nemohu vám říci, leč že vás miluji.“ -

I 3. - Posílají mi v obálce dlouhý pruh papíru, který rozdávají na boulevardech. Na jedné straně se čte: »Dokonalá žena Hana Kellermannová, jež právě skončila vítězné engagement v Londýnské Alhambře...« Na druhé straně míra rozličných částí těla této osoby ... bez ... Toť příliš nebo nedosti.

I 7. - Felix Raugel vypravuje anekdotu: Jeden z bratří Beethovenových, Jan, blbec sídlící v sousedství svého obřího bratra Ludvíka, ani ho nenavštěvoval a omezoval se na to, že mu na Nový rok posílal navštívenku: »Jan van Beethoven, majitel domu*«. Na to odpověděl jednou skladatel *Mše D-dur* tím, že vrátil ten kousek lepenky, napsav na zadní stranu: »Ludvík van Beethoven, *Hirnbesitzer*«.

I 9. - Leon Bellé, ohlašuje mi, že mne brzy na-

* Jest známo, v jaké lásce má Bloy domácí pány.

vštvíví, píše mi, že Bourg-la-Reine není *obecné místo*, poněvadž se tam lze setkat se mnou.

20. - Brou mi posílá svůj náhrobní nápis:

Jan Bedřich Brou

(za života sochař)

Leží v této díře

Samotář.

Maje skvělé schopnosti,

Uměl vše učiniti,

Na vzdory,

I přes příkory

Dal se do všeho, nic však kloudného,

A umřel bídou.

Barthélemy mi praví, že po *Duši Napoleonově* měl bych napsati *Hrůzovládu*. Proč bych nena-psal?

23. - Četl jsem v *Náboženském týdeníku* breve Pia X. Františku Veuilltovi, vnuku Ludvíkovu, při stoleté výročnici tohoto žurnalisty dvakráte mrtvého, o němž se v tuto chvíli mnoho namluví lidé intelektuální úrovně p. de Muna.

S plamenem své apoštolské horlivosti vstoupil na *kolbiště*, ozdoben vzácnými dary, jež činí člověka *spisovatelem, umělcem a myslitelem* GENIÁLNÍM (!), jimiž on *dostihl a překonal* mistry nejslavnější (*sic*), neboť jeho pero bývalo ve svatých bojích na obranu posvátných principů zároveň břitkým mečem i zářící pochodní.

Takové jsou pitominy, jež vkládají do úst to-
muto nešťastnému papeži!

25. - Úvod k *Nezdvořilým povídkám*, jež Crès
hodlá znovu vydati:

PALIČATÝ VZTEKLEC, ANEBO SPIKNUTÍ MLČENÍ.

- Učili nás v dětství, pravil mi Apémantus, že ro-
zeznáváme desatero *částek řeči*. Hluboká gramatika
budoucnosti poví, že mlčení jest částkou jedená-
ctou a nejobávanější, jsouc označeno, by zžíralo vše-
cky ostatní, jako had Áronův sežral ostatní hady.

Obecné rčení třebaš o »výmluvném mlčení«
není hloupost a »mlčení vášní« jest se více báti než
nejhorší mnohomluvnosti. »Spiknutí mlčení«, ji-
né obecné rčení, nemá asi do sebe nic rytířského,
ale jest beze sporu účinné na zabití člověka pový-
šeného, kterého jest nemožno potupiti. Toť pusti-
na nesmírné stepi kol dobyvatele nuceného umřítí
hlady a vysílením. Toť nekonečná samota samého
Boha, o němž nikdo nemluví a nechce ani o něm
slyšeti . . .

Vzpomíná si ještě někdo na úžasnou zkázu Sva-
tého Petra na Martiniku, kde bylo v třiceti vteři-
nách zahubeno třicet tisíc lidských bytostí *mlče-
livým* fouknutím sousední sopky?

Řekl jste mi, Marchenoire, že právě v tu chvíli
vaše dceruška přistupovala k prvnímu Přijímání

a že ani o jednu obět nebylo třeba méně této nevinné, aby zázračný ten úkon byl jí nesmazatelně a velmi jedinečně vyznačen tímto obřím gestem Smrti. Neboť takhle umíte vysvětlovati události tohoto světa, vy strašlivý soustředovateli, a myslím, že tisíckrát máte pravdu, ale jest se věru proč zadumat nad touto propastí.

Když děvčátko před vaší dcerkou přijalo Tělo Kristovo, celý národ ještě žil; ... když přišla řada na následující, bylo úplně veta po tomto národě. *Custodiat animan tuam* ... Toto slovo stačilo. Zmizely banky, zmizely krámy, soudní budovy, kanceláře obchodní i kanceláře zamilovaných, ba i kostely zmizely. Na patnácti stech mílích samí nebožtíci, město mrtvé, vše v mžiku obráceno v Mlčení.

Řekli vám však přece, že jednoho člověka bylo ušetřeno, *jednoho jediného*, a že ten muž byl přesně ODSOUZENEC NA SMRT? Již se asi těšili lidé, až půjdou na jeho popravu, mluvilo se o tom v počestných rodinách, byli jistě nedočkavi jeho ztrestání, a on byl jediným svědkem popravы tohoto davu! ... Myslíte si možná, že vás častují bajkami. Věřte mi, že nikoliv. Tímto odsouzcením na smrt jste vy sám. Chtěli vás popraviti mlčením, a nezdařilo se jim leč učiniti vás osamělým obyvatelem mlčící nekropole.

- Rozmilý Apémante, odpověděl jsem, rád věřím, že mi nepovídáte bajky, ale zdáte se mi chycen bizarrní monomanií. Chcete mermomocí, abych byl pronásledován, a nevidíte, že jsem naopak pronásledovatelem. Tažte se svých vrstevníků. Ti vám řeknou, že jsem obluda a že není pomoci, by se zniklo mého krvežíznivého zubu. Marno jest hladiti mne, zasypávat kvítím, lichotiti mi slovy nejvroucnějšími, nabízet mi peníze a mlsky, nic to nezmůže. Sama svatá Marta by pustila z mysli, aby zkrotila saň tak divokou.

K tomu se znám, není v mé moci býti zticha. Když nevraždím, musím být *nezdvořilým*. Toť můj osud. Jsem fanatik nevděčnosti. Nejsa slep vidím jasně, že celý svět jest velice hodný, že od lilií nevinnosti až k nejznamenitějším halamům vše závodí v něžné lásce ke mně a snaží se mi to dokázati obětmi nejzáslužnějšími. Nikdy bych nebyl u konce, kdybych vám vypravovalo pečlivůstkách, odelikátní úslužnosti, o plamenných vyznáních, jimiž mne zahrnují, ať již pomlčím o mnoha hrdinných žertvách, kterým nezaslouženě a podle jsem se odplatil svými nejčernějšími piklemi. Co se vám nezdá? Jsem paličatý vzteklec.

Namítnete mi možná, že po třicet let usilovali mne umořiti hlady, že tak zabili dvě moje děti. Nemaje srdce, oželel jsem to s podivuhodnou

nenuceností. Ale jsa přece jen člověkem spravedlivým, dovedu se vpraviti do postavení dobrých duší, kterým jsem za vše to zavázán. Jejich úmysly byly tak přímé a tak čisté!

Mysleli si, pravda, ti hlupáci, že mlčení mne zmaří. To otravovali krokodila ropuší jedovatinou. Jen jsem s tím zesílel a narostly mi silnější zuby. Nechtějíce ani, byli tak mými dobrodinci. Mlčení, bída, děsná hoře, toť, čeho mi bylo potřebí, abych se stal obludou nepřemožitelnou.

Vaše poslední slova dokazují, že jste to pochopil. Nač pak mi tedy mluvit o vysílení a o poušti? Nikdy jsem nebyl tolik navštěvován ani tak kvetoucí. Mlčení jest louka žírná přežvýkavcům věčnosti a skoro denně živočichové velmi sympatičtí jsou na ni za mnou vábeni bujností pastvy. Den, kdy už nebude kol mé osoby mlčení, bude dozajista dnem strašlivým. Ocitnu se na hnoji stříbrných šupek, z něhož nepučí již rozmilé sedmikrásky ani velikonoční anemonky Bolesti, a moji druhové zastrašení odejdou na hory okusovat kozího jetele kapucínků.

Zticha tedy, Apemante. *Spiklenci* mlčení, mlčenci, jak se říkalo v Byzantsku, jsou leda ubozí přídveřníci, kteří se mýlí, považující mne za hřmotícího výtržníka. Byl jste nejednou mým hostem a víte, že mám mlčelivou čelist. Ba ani můj smích,

když požíráám vrstevníky, nevzbudil by předoucího pavoučka a kroky mé jsou ještě tišší, když se procházím mezi jejich hroby. Kdyby byly chytří, vyzváněli by dnem i nocí na výstrahu předemnou, aby tím strhli se mne incognito, jež usnadňuje moje upíří výpravy.

Nemluvte mi již o těch pitomcích.

27. - Dovídám se, že pí. de la Laurencie včera zemřela. Johanna pocítila tuto vzrušující pohromu minulé noci v bolestném snu. Tož jsme asi nepoznali této podivuhodné osoby, než abychom ji ihned ztratili.

28. - Janu de la Laurencie:

„Milý příteli, jsme s vámi celým svým srdcem. Pláčeme s vámi i modlíme se. Bůh a jeho Matka Spolutrpiteľka buďtež vám na pomoc. Není jiné útěchy pro křesťany, a tomu, jenž vám píše, často bývalo srdce rozdrásáno. Spatřiv, jen jednou, běda, tu, jež se nám ztratila *na krátký čas*, vím, jak asi trpíte. Bůh zkouší vás jedinečně, jako svého miláčka. »Všemu, co se děje z jeho svaté vůle, třeba se kořiti«, pravil jsem kdysi chroptě pod touto sekýrou, a tato jistota mne utěšila.

Mějte slitování sám se sebou, ubohý navštívěný! Ta, jež vás opustila, neopustila vás. Jest vpravdě s vámi a s vašimi dítkami, blíže možná než dříve, ana jí nestojí v cestě žádná illuse. Stala se družkou

Ježíšovou, který jest nám bližší než všichni tvorové. Má s vámi útrpnost neskonalou a bude vám pomáhati. Dnes ráno modlil jsem se za ni, a jsa též mučen, prosil jsem ji sám za sebe, věda, že nebožtíci mají moc bráti v ochranu živé. V tom okamžení bylo mi poněkud uleveno. Jakž teprve o vás bude pečovati, o největšího přítele, jež měla na světě? Vrhnete se v tuto myšlenku a plačte s důvěrou u nohou Mistrových.“ -

Julius Lemaître a jeho přednášky o Fénelonovi. Tento Julius blahopřál biskupu cambrejskému, že na svých missiích u protestantů nedovolil se modliti Pozdravení Andělské, což prý usnadnilo mnoho *obrácení!!!*

29. - *Matin* měl uveřejniti jednu povídku z *Krvavého Potu*. Vybral jsem zvláště působivou. Byla by to bývala reklama nesmírná a vskutku vlastenecká, právě ve chvíli mrzké provokace německé v Saverně. Ale zapomněl jsem na velikého kleštěnce toho domu: Jiřího Lecomta, který tomu tak nerozumí a který nemoha se vymknouti úplně, nechává mne čekat. Neradno tisknouti hrozné věci, jež by snad pošpinily dobré Němce a též není radno, aby to bylo příliš dlouhé. Atd., atd.

1. - Vyšel *Krvavý Pot*.

»Jste Apoštolem Jistoty«, píše mi kdosi.

3. - Kleštětec z *Matinu* žvaní dále. Samo sebou že ujišťuje svou dobrou vůlí a svým obdivem k »velikolepému spisovateli«, jímž jsem.

Zádušní služby Boží zapí. de la Laurencie v Meudonu. Nešťastný manžel zemřelé praví mi velmi sklíčen, když se loučíme, jak umírající nemodlila se, aby byla uzdravena, nýbrž aby až do konce setrvala, prostřed svých milých, veselé a spokojené mysli, a vzpomínám si na tak dojemné slovo Bossuetovo v Pohřební řeči na Paní: »Jako bývala vlídna ke každému, byla vlídna i ke smrti.«

Dosti sprostý list jedné paní, jež dostala *Exegesi* a *Krvavý Pot* a jež se mi odvděčuje prosíc mne, abych jí už nic neposílal, an její manžel, normanský notář, četl a *zkritisoval* (!) tyto dvě knihy.

5. - Kleštětec se posléze rozhodl. Uveřejní jednu z mých povídek, nejméně *poboršlivou*. Jde především o to, aby se neurazilo Německo. A ještě třeba vypustiti jistý počet řádků. Vzdávám se, abych nezarmoutil vydavatele, jenž spoléhal na tuto nyní snad již neužitečnou reklamu.

Několik věnování, jež jsem vepsal do *Krvavého Potu*.

Cornuauovi :

„Tuto starou knihu starého vojáka, posetého ranami, ale dosud žijícího, a jak žijícího!“ -

Pí. Termierové :

„Tato vypravování, jež jí snad budou naháněti strachu, plníce jí útrpností k Francii, ohrožené dnes týmiž hrůzami.“ -

Edmundu Barthèlemymu :

„Toto jest možná nejpravdivější *historier*. 1870. Toť historie Duše francouzské v této době.“ -

Florianovi :

„Tuto knihu bolesti, v očekávání posledních muk, ohlášených celé Evropě »Tou, která pláče,« před šedesáti sedmi lety. *Arescentibus hominibus prae timore et exspectatione quae superventent universo orbi.*“ -

Ludvíku Q... :

„Myslete si, chcete-li, že jsem v posledním čtverhranu a že se zovu Cambronne. Toť moje osobní vidění nové války s Němci.“ -

Bratru D... :

„Předchozí zpytování svědomí ku příštím událostem.“ -

Leonu Bellé :

„Upozorňuje ho, aby si připravil své polní škorňe k nejbližším dnům.“ -

Johanně Termierové-Boussacové :

„»Jasnovidný pro utrpení«, řekla jste o mně. Čtouc tuto krutou knihu, jež dnes znovu vychází, tažte se, jaké jest asi mé přejasné vidění nejbližší příští budoucnosti.“ -

Jindřichu van Haastert:

„*Gallia moritura te salutat.*“ -

Leonu Funtekovi:

„V očekávání blízkých řeží.“ -

Blance L . . . :

„S radou, by nečetla této knihy, hová-li illusi o válce *sentimentální*.“ -

Termierovi:

„Čeká se na slovo císaře komedianta, aby se zvědělo, zda tyto věci znovu začnou. U velikém pokoji srdce očekávám gesta Božího, neznatelného kývnutí Otce chudých, který v mžiku zmobilisuje Strážné Anděly Francie.“ -

Doktoru Josefu Termierovi:

„R. 1870 byl jsem tak těžce raněn, že mě bylo třeba na bojišti operovati; odňali mi mozek, srdce a ještě jiné ústrojí, kterého jinak neoznačují. Jen takto, praví dobře obeznámení lidé, mohl jsem se stát spisovatelem.“ -

Abbé J. M . . . ovi:

„V očekávání, že se naplní Tajemství La Salettské, naplnění asi velmi blízké, jehož toto bylo jen předehrou.“ -

Petru van der Meer :

„Před svým křtem jsi nevěděl, že by byl možný nějaký Leon Bloy. Od té, co jsi křesťanem, zdá se mi, že jsem v jakémisi nadpřirozeném příbuzenství s Knížetem Apoštolův – jsa ostatně ulovitelem mnoha jiných skvoucích ryb – a sám již nevím, nestal-li jsem se opravdu nemožným pro samé duchovní otcovství. Potom neshledávám se již v té dávne příšerné chmuře, tolik jsem přenesen v jakýsi jiný velkolepý sen.“ –

Ricardovi Viňesovi, dedikátáři knihy:

„Byl jsem já hoden, abych vám věnoval tuto knihu, či byl vy jste hoden tohoto věnování? Otázka sporná, předložená božskému rozhodnutí. Ať tomu jakkoliv, strašně si zadáváte, chudáčku Ricardo, a dobře vám tak. Aspoň se naučíte rozlišovati dobrou literaturu a nevydávati v šanc čest Katalonie v choulostivých směsích.“ –

Renátu Martineauovi :

„Jste, milý příteli, již přes deset let svědkem mého bolestného života. Budete posléz svědkem mého života slavného? Bůh a jeho Andělé to vědí. Ale nechť se přihodí cokoliv, budu pamatovati, že jste byl prvorozencem božské Soustrasti, zrozeným, aby mi pomáhal a mne potěšoval. Objímám vás pláče nad zříceninami ubohé Francie.“ –

Jindřichu Barbotovi:

„Jednomu z vzácných vidoucích, kteří předpověděli se mnou, že tyto ohavnosti nastanou podle všeho znovu.“ –

Jakubu Maritainovi:

„Zdá se, že tvůj starý kmotr *se prodává*. Ba myslí se, že co nevidět vznítí *aféru*, což by bylo zřejmě vrcholem slávy. Třeba-liž, abych si to tak strašlivě hnusil? Včera jsem přijal návštěvu jedné přebohaté paní, jež se mi obdivuje, která však neklopýtne v tu banalitu, by mi účinně pomohla. Zdálo se mi, že se mluvilo z neskonalé dálky, přes propast, a pocítil jsem to ještě hlouběji dnes ráno, čta mešní epištolu. Za čím jsem přišel na tento svět, milený kmotřenče?“ –

Markétě Termierové:

„V očekávání *Hrobu*, který jsem jí slíbil.“ –

Aurelianu Coulangesovi:

„Tuto knihu, již by slušelo míti ve všech vojenských knihovnách, kdyby každý nedělal strachy z červených kalhot i zároveň z černých. Zasraná věc! možno dále kouti spiknutí mlčení.“ –

I 4. – Na přelaskavou žádost Johanny Termier-Boussacové přijímám s radostí, bych se stal kmotrem dítky, jež očekává na únor.

I 6. – Jeden vydavatel, přítel Crèsův, Eugen Figuières, mne prosí, abych mu napsal v podobě věnování nějakou *myšlenku* (!) na list vyňatý z *Kr-*

vavého Potu, jež mi posílá. Píše, že hodlá šířiti tuto knihu v Alžírsku. Obětuji se:

„Aby se zlo ukázalo správně, s přísnou věrností, jest nezbytně potřebí *upřílišovati*. Tuším, že jsem to kdesi napsal. Toť na vlas, oč jsem se pokoušel v *Krvavém Potu*. Ale zla r. 1870 nebylo možno upřílišiti.“ –

Jisté bohaté a podle všeho lakomé individuum mi prohlásilo, že z mých knih nejraději čítá *Krev Chudého*. Záliba tygří.

I 7. – Vypravují mi o jedné buržoustě katoličce, nevěřící v nesmrtelnost duše. Rájem pro ni jest býti bohat, Očistcem býti v tísní a Peklem býti v bídě. Blbství a banalita.

I 8. – Předevčírem vypravoval mi X... o jednom svém druhu inženýru, jenž vášnivě rád čte moje knihy, takže nemůže ani čísti jiných. Dodal, že příjmy tohoto ctitele páčí se na více než milion franků. – A to, zvolal jsem, pro mne nic neučiní? vyvolal jsem úsměv...

Zobrazují si tedy toho člověka, jehož úžasné bohatství jest až *satanské*, jak čte moje knihy, moje bolestné knihy, plné mého utrpení, jako by seděl a přihlížel mučení někoho, a jak si pochutnává chlípně na výrazu tohoto utrpení, které trvalo již přes třicet let – na tisíc mil od pomyslení, že pranepatrné gesto, jež by mu bylo tak malou obětí,

v okamžení by mne osvobodilo; ještě dále, možno-li, od toho, by si řekl, že spisovatel, který v jeho očích jest pouhým nástrojem zábavy, má snad jisté své *poslání*; že jest povinností bohatých, by mu v něm byli nápomocni a že on sám jest zřejmě k tomu označen; posléze a zvláště, že by tím mohl od sebe odvrátiti strašlivé hrozby Evangelia. Ale zdá se, že jsou tohle myšlenky komické, pámbíčkářské a sentimentální bláhovosti.

Kdož to ví? Jeden špinavý žurnalista belgický napsal o mně loni divoucí článek, kde se praví, že by to byl pravý *vandalism* zmírňovati mou bídu, a což teprve zbaviti mne jí. »Vyráží v tak krásné výkřiky, když trpí!« Nebyla by to nejasná a hluboká myšlenka tohoto miliardáře?

Věnování Ricardo Viňesovi:

„*Objevitel Globu*, 1884. – Právě jste se tehdy narodil. Ba možná, že jste se teprve měl naroditi, neboť nevím určitě, kolik vám jest let. Rozhodně nebyl jste ještě objevitelem sama sebe a nezamýšlel jste dobýti Leona Bloy ani Byzantska. Nyní, když to jest už faktum, buďte vítězem velkodušným a dopřejte mi panovati trochu nad Katalonií.“

„*Zoufalec*. – Pitomci jsou v Církvi jako štěnice ve starých domech. Jsou postrachem návštěvníků a vyhánějí z domu nájemníky. Doufám, že nenaleznete štěnic v této staré knize.“ –

„*Krotitelé zvířet a Prasáci*. – Základem moderní literatury jest toto rouhání: Duch zabíjí a literatura obživuje. *Quod erat demonstrandum*.“ –

26. – Aby mi nechybělo dárku k Vánocům, otec S., jemuž psán list ze 14. června, a jenž ani jednoho týdne neopominul mi vyjadřovati své vroucí přátelství, posléze mne opouští:

4 nebo 5 měsíců tomu, co vaše knihy mi vypadly z rukou. Totiž když jsem četl, jak obviňujete ze simonie posvátnou Kongregaci Ritů. Jak můžete takto posuzovati orgán, který sousedí tak těsně s hlavou Církve a který pracuje pod samými očima papežovými? . . . Jak trýzníte své přátele! . . .

30. – Pravím Termierovi, že odedneška už jistý neúspěch *Krvavého Potu* jest novým důkazem o jsoucnosti Boha, který asi vydal úkaz, bych nikdy nedosáhl úspěchu. Úkaz to, který jest jistě soudobý s Pádem Andělův a tudíž dříve vyšel, než byly stvořeny pahrbky a studnice.

31. – Cornuauovi k upejpavým ochalebno-
stem Nového roku:

„Vzpomínám si na ono podivuhodné místo ze zjevení Anny Kateřiny Emmerichové, kde světice ta vypravuje, že mnoho let před Potopou, když Noe stavěl tajemnou Archu – obrovská práce, pro niž mu přezděli bláznů – nebe bylo skorem ustavičně zachmuřeno a brázděno děsnými blesky. Tážu se, co si asi říkali tehdejší lidé, kdykoliv se

začínal některý z těch hrozných roků. Zdá se mi, že dnes to je totéž, s tím rozdílem, že strašlivá nespokojenost Boží se neprojevuje zřejmým způsobem. Svět se žene do nejděsnějších propastí s největším klidem a *Dobrý Tisk* chvátá nám říci, že vše jest v nejlepším pořádku a že víra se rozmáhá.“

6. - Farář Saint Piatský přichází posnídat do Bourg-la-Reine. Stále vlídný a veselý, ale jak se změnil! To už načisto není farář, jaký býval přede dvěma lety. Zdá se, že se úplně vpravil v mé nazírání i v mé cítění. Zázrak vykonaný mými knihami.

7. - Přichází jeden z nejlepších lidí, jaké možno spatřiti. Ale jest uzámkovaný protestant. Nepomáhá, že jest hrd na svého syna, stavšího se přec katolíkem. Není co činiti. *Velamen* Židů jest i na protestantech a ještě osleпивější možná, poněvadž oni sami se postavili vně všelikého zákona Božího.

Prasměšné psaníčko od jakéhosi M. A. »literárního kritika a kronikáře!« v Beaumont-sur-Vesle (Marne). Toto individuum mne žádá o čtyři mé knihy s *věnováním!* Jen čtyři. Jest skromný.

17. - Termierovi:

„Zase krok ke smrti«, pravíte o *termínu**, na nějž mi posíláte. Právě jsem učinil jiný takový

* Franc. *terme* zn. mezník, konec, cíl, ale též platební lhůtu a v užším smyslu čtvrtletní činži.

krok. *Poutník Absolutna* jest skoro ukončen. Bu-
de asi s touto novou mou knihou jako s ostatní-
mi, jež prý dávají život některým lidem, aniž zí-
skávají jejich autoru co jiného než naději v Milo-
srdenství, aby mu dopřáno bylo dobře zemřítí.

Smrt jest trvalým předmětem nebo podnětem
mého myšlení a rozjímám o ní tím vroucněji, že
ji tuším krutou. Mám pro to svoje důvody. Pře-
ce však nevidím, že by velmi brzo přikvačila, jsa
jist, že jsem ještě nenaplnil svého poslání, že jsem
nevykonal jistého díla, které jsem povinen vyko-
nati. Kdybych se arcí mýlil, mám na zádech svůj
vak, jsem připraven odejítí a tento svět mne věru
pramálo hýčkal, abych byl nucen opouštětí jej se
zármutkem. Ať tak či onak, milený příteli, jenž si
říkáte přepokorně můj »bratříček«, vězte, že Bůh
vidí vaše skutky, a že nedopustím, aby jich zapo-
mněl.“ –

14. – *Vůně Paříže*, stará kniha vydaná znovu
Crèsem. Mohu to čísti opět, přes padesátiletou
plíseň, asi proto, že mi to připomíná mé mládí.
Ale čím jsou dnes proslulé násilnosti Ludvíka
Veuillota proti mým a co říci o jeho stylu na způ-
sob Sévignéové, nebo Bruyèra? Zříkám se brzo,
jestliž autor tak nízko, tak úplně zbaven umění!

20. – Tištěné věnování *Poutníka Absolutna* Fi-
lipu Raouxovi:

„Vzpomeňte si, milý příteli, na onen šťastný den loňského roku, když jste mne navštívil v Mévoisinsu, dříve než jste se vrátil do svého truchlivého Polska. Nemohl jste pobýti u mne než několik hodin, a měli jsme si příliš mnoho věcí říci.

Tehdy naše dvě duše patřily na sebe mlčenlivě, naše dvě ubohé duše, kterých neznáme a které se samy neznají. Věděli jsme toliko, že Náš Pán Ježíš Kristus byl s námi a radoval se, že nás vidí pospolu.

Nyní vám nabízím tuto knihu, z níž *cizinci* nevyčtou asi leč zlobu, která jest v jejich srdcích, ale vím, že vy v ní naleznete moje srdce, které jest zcela vám oddáno, drahý Filipe.“ –

23. – Dostal jsem list z Düsseldorfu. Doktor Hermann Platz, profesor, píše mi přečet Listy Barbeye d'Aurevilly mně psané. Tento profesor, který se mi zdá obávaným pedantem, rád by věděl, »jaké postavení zaujímám v soudobém tradicionalismu shlediska ideového!« Když by život byl méně kratší, mohl bych mu odpovědět, že neznám jiné tradice než tradici Církve Římské. Četl mne vůbec tento germánský školomet? Nemožno to uhodnouti. Ale nikdy mi nebyla položena tak hloupá otázka.

24. – Náš lékař mi poslal účet. Píše mne *Blois*. Odpověď:

„Milý doktore, máje, jak to každý ví, »srdce ze zlata« a jsa odedávna zvyklý platiti za kde koho, neváhám ani minutu zapraviti vaši pohledávku na účet *pana Blois*, který mi jest naprosto neznám.

Kdybyste jen byl pohlédl na knihu, kterou jsem vám měl potěšení dáti, věděl byste, že moje jméno má jenom *čtyři* písmeny, jsouc, jakýmsi přetajemným tetragrammatem.“ –

25. – Jakýsi slavný fotograf vypodobniv Pia X. poprosil ho, aby napsal pod tento obraz několik slov. Svatý Otec napsal: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Slova svatého Pavla, jež mám napsána na svém pracovním stolku už dlouhá léta a jež si bez ustání přečítám. Setkání neočekávané, poněkud zarážející.

29. – Mluvil jsem, jak jest rozumu nemožno, by pochopil, co není ohraničeno, nekonečno. Moje Magdalena řekla na to s udivující hloubkou:

– Jest tedy méně nemožno pochopiti konečno? Netřeba se zastavovati nad každým ohraničením?

Ú N O R

2. – Nabývám pověsti v Holandsku. Dovídám se, že jedna přednáška Jindřicha van Haasterta v Amsterodamě měla veliký úspěch. Mluvil ovšem o mně, máje proti sobě jen chabě odpírajícího cír-

kevníka, zabeďněného jakémukoliv uměleckému pochopení.

8. - Nalezl jsem v novinách:

Smrt milionáře. New-York. - Drahocenná trubice, obsahující 500.000 franků v radiu, kterou mu vetkli do ramene, nebyla s to, by zachránila od smrti amerického milionáře M. G. Brennera. Lékaři, chtějí ho uzdraviti z rakoviny nebo aspoň oddáliti osudný konec, rozhodli se zkusiti nejzazší pomoc: vložiti do zářezů pod kůži nemocného trubici obsahující za půl milionu vzácného kovu. Po čtyřech nedělích utrpení nemocný zemřel se svým pokladem pod kůží.

I 2. - *Křest Pavlíný Ardelové* od mého milého přítele Emila Baumanna. Zcela nesporná originalnost tohoto nového románu autora *Obětovaného* (*L' Immolé*) jeví se v tom, že spisovatel je silně křesťanem, mluvě řečí velmi a velmi povýšenou nad jazyk našich katolíkův; ale konec mě zarazil. Sňatek z obětovnosti po sňatku z lásky, překaženém smrtí milencovou! Jest z čeho probouzeti ho ku vědomí.

I 3. - Baronu Lumbrosovi, řediteli *Napoleonské revue* v Římě:

„... Vaše žádost, bych vám opatřil *všecky* své knihy, z nichž mnohé nejsou už k nalezení, i 50 franků, jež mi na to posíláte, uvádějí mne do rozpaků. Jsem muž velmi chudý, skoro sedmdesátník, a neschopen běhání a shánění. Nejsa ani ma-

jitelem ani prodavačem svých knih, obyčejně vídím se nucen odkazovati k svým vydavatelům osoby, jež mne o ně požádají. Odesílám vám tedy ty, jež mám na snadě, jenom promiňte, že tak málo. Celkem osm svazků, jež mi laskavě potvrdíte, až je dostanete. Potom jsem obrán úplně.

S jara bude mi možno dodati vám *Zoufalce*, posléze po dvacetipěti letech znova vydaného, knihu, jež mne proslavila i zbídačila, byvši původem spiknutí mlčení, jímž umírám po čtvrt století. Dostanete též nové vydání *Nezdvořilých Povídek* a *Poutníka Absolutna*, šestý svazek mého Deníku. Přejete-li si mne dobře poznati, třeba čísti těchto šest svazků a zvláště *Chudou ženu*, kterých vám pohříchu nemohu dát.

Mohu vám bez ostychu říci, že vašich 50 franků bylo přijato s potěšením. Jsem nuzák a umru jako nuzák, nechtěv nikdy prostituovati své myšlenky. Připouští se, že jsem veliký spisovatel, ba někteří mi dokonce přičítají genia. Ale časopisy nemluví o mých knihách, protože by se potom možná rozprodaly a protože jest nezbytno k rovnováze muflů, abych hynul bídou. *Duše Napoleonova* nebo *Krev Chudého*, vydány pod jiným jménem než moje, byly by vyšly v dvaceti vydáních. Dosud není rozebráno první. Totéž slušno poznamenati o *Krvavém Potu*, který vyšel právě za provokací

savernských, knize to, již by náleželo dáti do všech rukou francouzských. Odhalují mne ponenáhlu, nesnadno. Mnoho statečných lidí, kteří by mne milovali, nemůže ani zvěděti, že jsem na světě.

Po tolika útrapách a pracích, maje na péči rodinu a cítě, že stárnu, sním posléze, nepotkám-li někdy *ctitele*, schopného napravit nespravedlnost vrstevníků a jenž by mi poskytl možnost dokončiti své dílo, aniž by mi bylo příliš trpěti. To však se nestává.“ –

I 5. – Křest Křištofa Boussaca, narozeného předevčírem. Kde budu, až tento křesťánek dospěje dvaceti let? Dozajista ne v Pantheonu, ani v Akademii a ještě méně možná ve Slávě vyvolencův Božích. Nevidím výhody pro ubohé dítě, že má kmotra tak málo blahobytného.

I 6. – Petr van der Meer spolu s Barbotem a jedním pitomcem se vydali do Argoeuvres (Somme). Farář argoeuveský, abbé Rigaux, jenž velmi dobře poznal Melanii, jest, zdá se, muž nejzajímavější, jakého možno spatřiti. Jest pln vzpomínek na Pasačku, od níž má na tisíc důvěrných listů, jichž není mu možno ukázati, an je uchovává k budoucí kanonisaci, kterou očekává s úplnou jistotou. Celý život světice byl podoben jejímu dětství, plnému divů. Stigmata, dary prorocké, zázračná vidění, ustavičné rozmluvy s Ježíšem a s Marií.

Zvláště viděla s úděsnou přesností *blízke* naplnění nejstrašlivějších hrozeb La Salettských. Že mi nebylo dopřáno poznati ji!

I 7. – Smutek nesmírný. Mé postavení geniálního spisovatele, *vydržovaného* a stále nejistého zítřkem, mne ubíjí. Často jsem se dočkal pomoci po takových krisích. Možná, že přijde co nevidět. Ale to mne neutěšuje, poněvadž právě ustavičná potřeba této pomoci mi rozrývá srdce.

I 9. – Jakás paní mluvila v jedné revui o *Krvavém Potu*. »Nikdo se nepodivuje více Leonu Bloy než tato paní. Želí však, že nádhera jeho slohu dává se v službu citu tak málo křesťanskému, Nenávisti.« Celkem byl jsem velmi tvrd k Prusákům.

Raoux zmíniv se o novopečencích Akademie, mezi nimiž i Bergson, vyslovuje podiv, že bylo potřebí tolika nul, aby utvořily počet čtyřiceti.

26. – V jednom časopise :

Vyvolení Žida Bergsona. – Israel bude tedy znamenitě zastoupen v proslulé společnosti, a jest dobře, že ten z našich, jemuž se podařilo zdolati zaujatost náboženských a sociálních předsudků a jenž falešně vyzníval v liberalismu, panujícím v ostatních třídách Institutu, jest duch toho vzácného rozpětí, před jehož hloubkou a důvtipem se sklánějí katolíci nejpatentovanější, tací d'Haussonvillové, Denys Cochynové a Ségurové. PRAGUE, ředitel *Archivů Israelských*.

Já se neskláním zhola nic. Nejsem arci katolík *patentovaný*.

27. - List od Lumbrosa. Posílá mi 50 franků, abych napsal článek do jeho *Napoleonské revue*. Opatřil si patnáct mých knih a poslal mi patituly, bych mu na ně napsal věnování. Není to zrovna královské. Článek a patnáct věnování za 50 fr! Ale zasílatel ví velmi dobře, že chudí jsou povinni spolknouti všecko.

28. - S námahou, s odporem a smuten urobil jsem článek a věnování. Práce, kterou by jistí sběratele velmi draho zaplatili. Prase má dosti za své peníze.

„*Žebrák Nevděčník*. - Albertu Lumbrosovi, který sebe nazývá obdivovatelem *skorem* všeho, co píše. Toto »skorem«, jež mi působí mořskou nemoc, vztahuje se na *Žebráka* či na *Nevděčníka*? Úzko mi z toho. »Museíčko Leona Bloy«, jež ohlašuje, bude tedy jen *skoro* museem? Jaká neútěcha pro ubohého potulného tovaryše Absolutna.“ -

„*Můj Deník*. - Autor nevěděl r. 1904, že jej bude psáti dále. Svazek ten se měl nazývati »Sedmnáct měsíců v Dánsku«. Upozornění pro knihaře.“ -

„*Čtyři léta zajetí v Prasečím na Marně*. - Šedesát sedm let otročení v Prasečím na celém světě. Lepší titul pro soubor mých děl.“ -

„*Neprodajný*. – »Nečitelný« bylo by možná správnější. Kdož pak jest dnes schopen čísti knihu, v níž se ustavičně mluví o Bohu?“ –

„*Stránky vybrané*. – Nejkrutější robota, jaká mi byla uložena. Pitomé výbory. Stránka odložená jest vždýcky lepší.“ –

„*Krotitelé zvířet a Prasáci*. – Už není ani prasáků, ana se republikánská Kirka hodně činila a krotitelé zvířet úplně vymizeli.“ –

„*Kůl*. – Tyto čtyři brožurky, jež se nebudou nikdy tisknouti znovu, neb autor je považuje za dětinské a často nesmyslné.“ –

„*Rytířka Smrti*. – Tato knížečka příliš po vzoru Carlylovu jest mým prvním dílem a nedoporučuji ho. Bylo napsáno r. 1877. Tehdy bylo mi neb mělo mi býti 15 až 18 let, ježto rok mého narození jest 1846.“ –

„*Zoufalec*. – Spiknutí mlčení bylo podníceno touto knihou před dvaceti osmi lety. Trvá dosud. Autor zázrakem také. Toto vydání (Stockovo) jest ostatně mizerné.“ –

„*Chudá Žena*. – Druhá část této knihy, jedné z nejbolestnějších, jaké byly napsány, jest přesnou historií spisovatele – *část druhá toliko*. Ale hnusno pomysli na úplné nepochopení čtenářovo.“ –

„*Syn Ludvíka XVI*. – Nebylo možno, aby se ji-

nak skončil nečistý rod Bourbonův, než ubohým mučeným pitomcem.“ -

„*Leon Bloy před prasaty.* - Změnilo se to. Jsem nyní za nimi.“ -

„*Poslední Sloupové Církve.* - Dnes, tak jako před deseti lety, nejsou už leda sloupy z lejna. Toť, co myslí Pius X.“ -

„*Vzkříšení Villierse de l'Isle-Adama.* - Ubohý Villiers nevěřil ve smrt. Měl pravdu asi. Proto právě jsem přemluvil sochaře, aby napsal na hřbet rakve tato liturgická slova: *Vita mutatur, non tollitur.*“ -

B Ř E Z E N

2. - Barbot je všecek zaujat farářem argoeuvským a Melaniinými zjeveními o požáru Paříže. Stane-li se to, nikdy se asi nespátrilo cosi tak strašlivého.

3. - *Deník na víru obráceného.* Titul překrásné knihy mého synovce Petra, v níž jest vypravováno, jak se stal katolíkem. Poradil jsem mu, aby přeložil toto dílo, uveřejněné loni v Rotterdamě, z jazyka holandského do francouzštiny, a poštěstilo se mi pohnouti Crèsa, aby je vydal. Jakožto kmotr byl jsem nucen napsati tuto předmluvu:

„*Vobis datum est nosse mysteria regni coelorum.*

Vám dáno jest znáti tajemství království nebeského.« Takto mluví v Evangeliu Náš Pán Ježíš Kristus.

Dav moderní, který nevěří v toto Království, hledá přirozeně tajů onoho *jiného* království. Neboť není možnosti, bychom se obyli bez Tajemství, když jsme »k obrazu a podobenství Božímu«. Jest možno žíti bez chleba, bez vína, bez přístřeší, bez lásky, beze štěstí; nelze však žíti bez Tajemství. Vymáhá toho lidská přirozenost.

Ach, vím dobře, že jest mnoho živočichů řečených rozumných, kteří zdají se žíti šedesát nebo osmdesát let a jež zanesou kteréhosi dne na hřbitov, aniž kdy mohli vyjít z nicoty. Ba většina proslula svým přenesením »z dělohy do hrobu«. Pouhý kontingent Sorbonny, Akademie nebo Parlamentu jest už značný. Tento znamenitý zástup nezná muk Tajemství. Patrné reality mu dostačují a ostatně není nic.

Ale praví lidé, praví živoucí, ti, kteří »nepřijali svých duší nadarmo«, trpí a pláčí jako opuštění tak dlouho, dokud nenaleznou Církve, jež chová klíč ke všem tajemstvím. Taková byla historie milovaného mého kmotřence Petra Matěje van der Meer de Walcheren, jehož překrásnou knihu podávám všem těm, jimž buší ještě srdce v hrudi.

Jest pravda, že tento jest básník, ano jeden z těch básníků, jimiž se některý národ může honositi, to jest nádoba utrpení, jedna z těch bytostí, které nemohou padnouti leč *vzbůru* a které jsou pro svou ustavičnou úzkost zajatci bláta dole. Vráť se arcí v prach jako všichni ostatní smrtelníci, ale jejich prach dodá čehosi Mléčné dráze.

Petr van der Meer se narodil v Holandsku, za tou nepřekročitelnou hrází, již postavil před čtyřmi sty lety Kalvín, aby na vždy oddělil od Církve »bahenní plémě«, již od přírody ustrojené, by skřehotalo ve tmách.

Jak mohl v třiceti letech ztéci tu překážku? Jest to účinkem jeho aristokratického původu, nutícího jej reintegrovať duchovní Dům jeho nejvzdálenějších předků? Jest to zcela prostě hrůza umělecké duše prchající s křikem a jásotem z neskonaleho hnusu a kalvinismu; či spíše, jak sám se dohaduje, nemohlo by se říci, že to v něm posléze – zásluhou vesměrného Obcování svatých – vzklíčila tajemně některá z těch pokorných modliteb, z neznáma přivátých Dchnutím Božím, jako ona létavá seménka, beroucí se neznámo odkud a jež padají velmi přesně, kam jsou povinna padnouti?

Vše to jest neskonale skryto a bude Rájem, až

zvíme jednoho dne, kterým bratřím podle Ducha byli jsme dlužni za tento Dar Boží!

Než však se stane ten zázrak, jaká to muka pro takové duše! Jest málo věcí tak probodávajících a pronikajících útroby jako řev tohoto básníka nemohoucího se ukojit tím, co není Nekonečno, a křičícího zoufalstvím, že nenalézá východu ze svého žaláře náhodností.

Ví, že Pravda mu je neznáma, považuje ji za nedostupnou, cítí se lapen do nesmírné sítě tajemství, z níž nemůže přervati ani jediného oka a nemá žádné naděje, že mu bude spomoženo. Neboť protestantismus neodpouští. Žid, mohamedán, schismatic, modloslužebník, negr může hledati Boha bez zoufalství. Ba někdy může jeho duše skvěle zazářiti nějakým uměleckým dílem vyjadřujícím jeho nostalgii. To není možno protestantu, stále nucenému ze zásady, by se bez výjimky opíral jen a jen o sebe!

Studený a zsinalý démon Prostřednosti, jenž ponukl k tomu Bludařství, vzal si za úkol od čtyř století znetvořovati Tvář Boží a zároveň vymočoval jeho Slovo, dodělávaje se tím nepřekonatelné šerednosti všech těch sekt zplozených domnělou Reformou. Šerednosti opravdu ukrutné, jež přirozeně a nezbytně plodila instinktivní - a nyní

mnohověký - odpor proti nádherám Katolicismu. -

Když nějaká ubohá duše, vězněná od dětství v těchto příšerných temnotách, jest dosti milována Bohem, by pojala žádost poznati ho, bude ho hledati všude s neskonalými úzkostmi a zklamáními, vyjma tam, kde opravdu jest, v nepomíjející Církvi Kristově. Pro ni není a nemůže býti této církve. Tolik se jí toho naříkali! Církev jediná jest nemožná, poněvadž nadpřirozená, tudíž neplodná, nezpůsobilá, by žila, a nezpůsobilá, by dávala život.

Toť smutek, žalost beze jména, zřítí nešťastné bytosti, slyšící ve svém nitru - jakoby daleký, úpěnlivě prosící zvon - volání Boží a plačící tu a tam kolem Církve (Chrámu), aniž si vzpomenou, by se vpravili do ní! Nikdo nepoznal lépe než Petr van der Meer tento bolestný stav, toto nesmírné hoře, jímž tak silně jsou nasáklé dvě třetiny jeho knihy až do chvíle jeho zázračného obrácení.“ -

„Nevěřím v nic“, pravil si dověděv se s hrůzou důvěrných zpráv o jednom zločinci. „Nemohu přec odsouditi tohoto muže a jeho činy. Jménem koho neb čeho bych to mohl? Proč by byl býval povinen vésti si jinak, když se mu líbilo učiniti toto? Vše jest dovoleno, však vím. Nesmýšlel jsem sám věci možná ještě ohavnějších a neměl jsem zalíbe-

ní v těchto myšlenkách? Každý jest svoboden konati, čeho si žádá, jen když má k tomu odvalu. Tento člověk se nedal uvězniti v omezená mínění a slušnosti. Komu neb čemu byl vázán skládati počet ze svých činů? Zřejmě že nikomu, neboť není ničeho nad ním. Má pravdu, já nemám pravdy. Vše jest dovoleno. Není mezí, není zákona. Nemá podstaty ani dobro ani zlo. Vše jest dovoleno . . . *Ale proč vzlykáš, moje duše?*

.

»Proč se nemohu spokojiti s tím, co jest tu přede mnou, hmatatelné, vymezeno, reální? Proč se dovolává duch můj Nekonečna a Věčnosti? Nemohu si mysliti *Konce* a nekonečno jest jako propast, do níž padá kámen, který nikdy, věčně věkův nikdy nedoletí na dno. To i ono jest nepochopitelné rozumu . . .

»Podívaná na toto hvězdné nebe nad naší zemí uvádí mne ve zmatek. Co lidí tak jako já volalo úzkostí po nesčetné večery tisíce a tisíce let od té, co tato slunce byla zažehnuta v noci počátku! A nikdo neslyšel slov osvobozujících. A co nejděsnějšího nebo nejsměšnějšího, tajemství, jak velmi se podobá, vůbec není, a mučíme se nadarmo . . .

»Hrozno však jest, že *myslíme*. Samota člověka, jediné bytosti, jež myslí uprostřed světů, zdaž není k zešlání?

✓ »Podle velmi přijatelné hypotézy země, tato stará oběžnice, za několik tisíc nebo milionů let stane se neobývatelnou, potom zanikne. A bude, jako by bylo lidstva ani nikdy nebylo. Vše bude na věky uvrženo v nicotu naprostého za-

pomenutí. Nic už nebude připomínati, co tito podivní tvorové, kteří žili kdysi na zemi a kteří sluli lidé, vykonali a vytrpěli. Beethovenovy symfonie, Bible, války, vznešené sny světců, Napoleon, Dante, zoufalství, láska, posloupnost říší, Kristus - vše to bylo dokonale, naprosto marno a toto gigantické drama, jež trvalo tolik věků a jehož nezůstal ani jeden svědek, právě tak bylo by se mohlo nezběhnouti. Není-liž to hrůzostrašný výsměch, netřeba-liž výti úzkostí nebo utéci se ve smrt? . . .

»Chvíli netrvající déle blesku jsme tu na zemi žijíce, podivem oči do kořán otevírájíte, zmítání divou bouří svých vášní, mučení všemi tužbami a všemi sny, usilujíce sevřítí nemožné a přitisknouti je na své srdce. Dotazujeme se minulosti, čteme, co myslili lidé; pochopit nemůžeme. Dotazujeme se země, nebe, hvězd, propastí prostorů a propastí své duše; vzlykáme ekstasí a nostalgií, vidouce něco krásného, činíme veliká vášnivá gesta a potom naráz zůstáváme netaženi, bez hnutí a není už nic, nic, nic . . . Hvězdy, k nimž jsme patřili s tak nesmírnou žádostí, nebudou si na nás vzpomínati . . . ! Anno Maria!«

.

»Krása«, praví dále, »jest vždycky tragická, neboť jest *zpěvem o jakémsi ztracení.*«

Kde naleznete, i v Paskalovi, tak krátce a tak bolestně i hluboce shrnut Nářek lidský jako v tomto posledním slově? Kolik jest a kde jsou dnes ti, kteří to mohou pocítiti?

Mluvil jsem začínaje o Tajemství, poněvadž to jest první věc, kterou viděti, jakmile otevřeme tuto knihu, toto prostinké a překrásné vypravování o putování duše pátrající po Bohu.

Neví nic o NĚm, nezná Jeho Tváře, ví však, že jest nezbytno, aby byl *Jakýsi*, a že nemůže-li duše býti sirotkem Nicoty, jest třeba, aby Jím byla počata a zplozena.

Její slzy, její vzdechy, její bušení srdce naučily ji, že On jest kdesi, velmi daleko neb velmi blízko a že dobře hledajíc Ho nalezne.

A jest to nesnadnější a bolestnější než možno pověděti pro temnoty, pro hromady temnot na cestách. Temnoty věcí, temnoty lidí, temnoty známé i temnoty neznámé. Všechny lampy při prvním vykročení pohasly a jest nevyhnutelno jíti dále, an návrat jest už nemožný.

- Přece však jsem se kdesi narodila, praví ubohá duše, jež pláče, a vroucně bych si přála naléztí opět Dům svého Otce. Od té, co promrhavši své jmění, pasu vepře umírajíc hladu, kolikráte a s jakým strašlivým hlodáním bolu jsem si vzpomínala na tento příbytek plný světla, kde měli teplo, kde chudí jídali, pokud hlad měli, kde sám Pán přicházel osušovat slzy nešťastníkům!

Nevím však už, kde jest tento Dům, který mi

strojili za podíl, a Sfingy, s nimiž se všude potkávám a jichž se každé chvíle dotazuji, posmívají se mi, čekajíce, až mne pohltní.

Jedna mi praví: - Jsem tajemství Života; jiná: - Jsem tajemství Smrti; třetí: - Jsem tajemství tvé myšlenky; čtvrtá posléze a nejvíce znepokojující: - Jsem tajemství tvého srdce. A neuhádám-li jich, hrozí, že mne roztrhají. Ó, můj nenalezitelný Otče neviditelný, slituj se nade mnou!

Taková jest, pokud to lze přeložiti v slova, děsná opuštěnost člověka povýšeného, kterému Bůh nebyl ukázán, kterému se však hnusí prostřednost a který již ničeho neočekává od filosofů, ba ani od umělců, leda ošálení a výsměch - až do zázračné hodiny, kdy Náš Pán Ježíš Kristus, naráz se zjeviv, sprostí ho jeho starého srdce!

A já řku vám ještě jednou, že jímá vás úzkost i velikolepý podiv, když nalézáte tyto věci v *Denníku* Petra van der Meera. Ačkoliv zabírám v jeho knize značné místo, jež dobře zpravení kritikové neopominou usouditi příliš čestným, zdálo se mi, že nesmím si odpustiti - jakožto jeho kmotr - bych sám neuvedl tohoto znamenitého spisovatele, po prvé překládaného do francouzštiny, byť s nebezpečím, že bude obklíčen pověstným spiknutím Mlče-

ní, kterým mne usilují zavraždit po třicet let a jehož strůjce jsem postupně zahrabal pod zemi.“ –

6. – Nalezl jsem v kterémsi časopise: *Křest vzduchu!* za řeči o jakémsi aviatiku.

I 2. – Lumbrosovi:

„Uvědomuji vás, že 2. března, před deseti dny, poslal jsem vám *doporučeně* list se článkem, o který jste mne žádal, a balíček patnácti patitulů s věnováními. Došly vás tyto dvě věci, způsobilé možná, by podráždily baživost nějakého sběratele?“ –

Četl jsem dva svazky od Selmy Lagerlöfové: *Jerusalem v Dalekarlii* a *Ve Svaté zemi*. Nevím proč se mi jich tolik nadoporučovali. Nejsou právě nudné, ale smysl jejich mi uniká. Co znamenají tito švédští a luteránští sedláci, jimž Bůh (?) káže, aby šli do Jerusalema a zpívali tam své žalmy nebo své pitomé písničky, *aniž si jen na jediný okamžik pomyslí, by navštívili Svatý Hrob*, a kteří se vracejí rozmrzelí do své země, nevykonavše nic, že by to něčím bylo? V lásce a právě tak v náboženství na-prosto nevědí, co chtějí, i zavírám tyto smutné škváry, jako bych zavíral sklep, ve kterém bych byl na místě pokladů nalezl jen temnoty a plesnivinu zpustlého hrobu.

I 5. – *Když Duch zavane . . .* od Adolfa Retéa. První kapitola jest o Huysmansovi. Ubohost nesmírná. Podiv skorem bez mezí. Přetřásá věci od

Huysmanse, aniž připojuje nějaké osobní nazírání, a ve stylu kropenkovém. Někdy mne využívá, ač mne nejmenuje.

Rozřezuje knihu, přece jsem v jedné z ostatních kapitol zahlédl své jméno. »*Duše Napoleonova*«, praví, »překrásná kniha podněcovače vznešených myšlenek, pohříchu zkaženého chorobnou pýchou a zažranými, příliš lidskými hněvy.«

A hle, mým největším neštěstím v takových očích jest, že nejsem *konvertitou*.

17. - Úžasná novina. Pí. Caillauxová, žena příliš slavného ministra financí, zabila včera večer ředitele *Figara*, který ohrožoval domácnost tím, že uveřejní jakýs obávaný dokument. Byla oběť lepší svých vrahů? Dobrá chvíle k opisování pro žurnály. Ale jaká záplava sviňstev, až se vytáhnou stavy tohoto procesu!

- Jest rok opětného vydávání mých knih. Po Crèsovi rozhodl se i *Mercure de France* znovu otisknouti *Zoufalce*, ale se zajímavým obrázkem. Jsou tomu tři léta, když jsem byl v Périgordu, usmyslil si doktor Ampelosse, o němž se zmiňuji v *Poutníku Absolutna*, že mne vyfotografuje před stádem prasat. Tato fotografie stala se vhodným obrázkem do záhlaví *Zoufalce*.

Podnět k novým věnováním. Tu jsou některá pro milovníky:

Ludvíku Q.:

„Obrázek vypodobňuje Marchenoira po dvaceti pěti letech. Jest ještě nehorázný krasavec, že ano? Co byste byl řekl r. 86, když stál před pravými prasaty, o nichž tato skýtají příliš úhledného ponětí?“ –

Cornuauovi:

„Melancholický postoj starého autora před dospívajícími vepři.“ –

Viňesovi:

„Prvenství nesporné. Jsou taková i v Katalonii?“

Leonu Bellé:

„Prasata Marchenoirova mají, asi že na znamení smutku, jakous černou korunu na zadnici, což je odlišuje ode všech ostatních prasat. Zve se ke studiu tohoto podivuhodného symbolismu.“ –

Renátu Martineauovi:

„Popatřte na tento obraz. Než jsem vás poznal, roznílý příteli, neviděl jsem valně jinak soudobého lidstva a trčel jsem opravdu u této zdi. Bůh vám zaplať, že jste mne odvedl od tohoto stáda!“ –

Jiřímu Rouaultovi:

„S pobožným obrázkem, aby si vzpomínal na Poslední soud, kdy naši vrstevníci budou vráceni své pravdivé podobě.“ –

Vincentu d' Indymu:

„*Lacrymabiliter, Miseranter, Speranter.* Titul

jest antifrází. V podstatě tato kniha jest vyjádřením nespoutaného *optimismu*.“ -

Felixu Raugelovi:

„Pomyslete si to v hudbě, se skřípáním pily v obratlích prorokových a s bušením ubohého starého zvonce, vyzvánějícího v dáli hrany nebožků.“ -

23. - Petr mi píše o velikém hluku, který se vzdmáhá po Holandsku pro moje knihy, neb tamní katolíci, ještě hloupější zdejších, považují mne za velikého spisovatele *zkázonosného*. Prosím ho, aby vzkázal podrobně po van Haastertovi, co vše se mi vytýká, bych na to odpověděl.

24. - Četl jsem třetí svazek Carlylova *Cromwella* v překladě Edmunda Barthèlemyho. Autor chce naprosto, aby jeho rek byl nejnesmírnějším z lidí. Tvrdí to s veškerou silou svého neobyčejného talentu, aniž se mu zdaří, by mi učinil sympatickým toho rouhavého nepřítele vší krásy, toho nesnesitelného a nepochopitelného predikanta, který pranic nechápe z Textů, jimiž nadívá své Listy a své nekonečné Řeči.

Carlyle, modlářský zbožňovatel Cromwellův a jenž si ulovil jeho puritánskou chrástu, chce ho mermomocí obhájit z obvinění pokrytství, jež lpí na něm po mnoho pokolení, nechápaje, že tento zločinec byl pokrytcem do nejhlubší hloub-

ky, totiž sám k sobě, a že taková byla jeho hrozná nevinnost.

25. - *Schismatická církev ruská* od Otce Theinera. Tato stará kniha ukazuje dobře děsný stav této církve zotročené, zrudnější a zhyžděnější než tak řečené církve protestantské. Propast temnosti.

26. - Odpověď jedné dámy, jež dostala *Zoufalce* a jež si nemyslí, že by byla hlupačka. Píše mi, že k tomu, by se chápaly mé knihy, třeba »jisté morální povýšenosti«, i nazývá se šťastnou zjišťujíc mojí zásilkou, že jí uděluji této povýšenosti!!!

29. - Henri van Haastert mi potvrzuje, co mi psal Petr, jak se rozzuřil v Holandsku boj kolem mého jména a jaké pohrůžky nebo nadávky sypou se z úst katolíkův oplátkou na moje obhájce.

D U B E N

2. - Dočetl jsem *Schismatickou církev*. Strašlivá žaloba na tuto bídnou církev, jež zostuzuje Rusko. Chápeme Annu Kateřinu Emmerichovou, jež viděla nad touto říší tak chmurný mrak.

3. - Jednomu příteli:

„*Quare tristis es? ... Spera in Deo.* Co bych vám mohl říci, co by se vyrovnalo těmto slovům, jež

čítáme denně přede mší? Vím, jak se soužíte pro svého syna. Trápení veliké asi a pro mne nepředvídané. Myslil jsem zprvu, že běží o tělesná podráždění, jimž bývají vystaveni mladí mužové. Tu bych vám byl doporučil útrpnost a mírnost, vystříhaje vás těch hořkých důtek, jež stahují srdce a ničí důvěru. »Nemáš-li síly se přemoci, ubohé dítě«, byl byste řekl, »*budu se káti za tebe*« a taková řeč byla by snad pronikla na dno jeho duše. Dovídám se, že věc jest vážnější, poněvadž jde tu snad i o charakter. Tehdy, zarmoucený příteli, nezbyvá vám již leč modlitba, modlitba skrze svátost. Jest tomu několik let, poctil jste mne otázkou o radu. Odpověděl jsem vám, že sám nenalézám jiné pomoci leč v denním přijímání, které ostatně není jen radou, nýbrž výslovným příkazem, a že opravdu nemáme nic jiného, čím bychom dosáhli Víry, která může hory pobídnouti do klusu.« –

5. – Něděle Květná. Reklama v *Matinu*, jehož poučná nábožnost jest obecně známa. Jako byste četli *Kříž* :

V náboženské svátky Svatého týdne a o Velikonocích jděte se všichni podívat do kina na film, který věrně a šetrně, souhlasně s texty svatých knih předvádí všechna období ze života P. N. Ježíše Krista. Nikdy nepřineslo se tolik úsilí v kinematografu, by se s *takovou pravdivostí* a intenzitou podařilo nádherná, jediná a definitivní *Illustrace živoucí* k Sva-

tým Evangelíím (!!!). Poslední slovo dokonalosti. Film *ne-vznětlivý*.

Rozhodl jsem se napsat knihu o Johanně z Arku, byv k tomu neodvolatelně pohnut svým přítelem Brouem, který mi mluvil o Rekyni s neobyčejnou pronikavostí ducha a láskou.

Rachildě, jež mi poslala kartáčové otisky velmi dobrého článku o *Zoufalci* :

„Vracím vám vaši korekturu, již jsem četl pozorně. Opravil jsem několik pochybení! Ba dovolil jsem si změnit jedno nesprávné slůvko a škrtnul jsem opovážlivě dvě jiná, jež mě trápila. Doufám, že mi to odpustíte. Miluji vás velmi, rozmilá Rachildo, dosti, věřte tomu, bych přijal nová utrpení, kdyby třeba bylo, abyste uvěřila jako já v Boha a v jeho dobrotivost. Slzy, moje slzy, velmi dobře jste viděla, jaké byly, jaké jsou dosud, bolestnější než hořké. Přece však buďte ujištěna, že nejsou beze slasti a že často pomáhají snést život na tomto příšerném světě. Přeju vám takových slz, drahá přítelkyně. Byl by to nejjistější lék vašim očím, porouchaným přílišným čtením věcí marných nebo ohavných.“ -

8. - Jeden zuřivý antisemita, o kterém jsem již mluvil v *Poutníku Absolutna*, zakusil potřeby, aby mi napsal, že jeho smýšlení o Židech se nezměnilo a že »v tento týden je proklíná více než kdykoliv

jindy«. Církev se za ně modlí a tento člověk domnívá se býti katolíkem.

9. - *Francie před prasaty.* (Vyšlo v *Díle* Gustava Téryho, 16. t. m.)

»V celé Francii«, pravil mi kdosi, »nesetkáš se však leda s idioty nebo obžernou havětí.« Budiž, ale třídění to jest obtížno, ztotožnění záhadno, a nesouměrnost jeví se báječnou. Směl by optimism nejodvážnější nadíti se dnes deseti spravedlivých, jichž se požaduje, by odpuštěno bylo Sodomě? Co se týče jedincův myslících, kdo by se je pokusil osamostatniti? Hledejte si jich mezi kněžstvem, ve vojště pozemním i námořním, ve světě literárním nebo učeneckém, v hemzotu soudní čeládky nebo finančníků, na Sorboně, v Akademii a zvláště v Parlamentě, i zhrozíte se.

Před více než šedesáti lety, kdy p. Ernest-Judas Lavissenepřičiňoval se ještě o úplné zboření trosek francouzského ducha, jistý velký filosof, předěšený již universitní kloakou, úpěl s výmluvností pro-rockou nad *Oslabením Rozumu*, vyplývajícím ze zmoženosti duší. Co by řekl dnes, vida takové Durkheimy, Aulardy, Lansoný nebo Seignobosy a co by as řekl při pohledu na blátivý a patrně ustálený kre-tinium, jehož se dovolává obecné hlasování?

Denně pohřbívají úctyhodné starce, kteří až do poslední své hodinky věřili v Demokracii, a

přiznávám se, že toto blbství mne uvádí ve zmatek. Od svých krásných 18 let pamatuji si velmi dobře, že mi těžko bylo pochopiti, aby se našly bytosti tak upadlé pod negry, jež by věřily, že děti mají moc, ba *povinnost* ploditi své rodiče. Stará bajka o Meneniově neobyčejně pozbyla důvěry. Třeba věřiti, že pět set let před Érou křesťanskou lid římský byl méně hloupý než my, poněvadž onen slavný a uprášený triumfátor přesvědčil jej o svém podobenství. Dnes vyhlásili by ho rozbředlým pomatencem a poslali pod Kupoli.

Přece však abychom zpřítomili při pomýšlení na nevysvětlitelné sebepřežívání režimu republikánského. Od osmdesáti let, ať nejdu dále, myslilo by se, že všeho se okusilo a že tento režim přesycovací stal se nemožným. Vesměrné úbytky inteligencí, neslýchaná schliplost charakterů, endemické ošklivení si Krásy a Velikosti, národní pohřbení jakékoliv lidské či božské autority, vzteklá nenasytost smyslných rozkoší, zkáza rodiny a vivisekce vlasti, mravy zuřivých vepřů, soustavné otravování mládeže, volení a vybírání banditů nebo volatců ve slujích politiky nebo na veřejném trhu kandidatur atd., takové jest ovoce stromu Svobody.

Nechť si, rozumí se samo sebou, že vše jest takto v nejlepším pořádku a že se jest třeba vystří-

hati, bychom toho nezbořili. Toť strom života, zasažený obry, a bylo by svatokrádeží jen se ho dotknouti.

Přiznejme si však. Jest pravda, že všichni nejsou idioti nebo padouši, jaký však strašlivý osud výjimkám, totiž oněm převzácným lidem, kteří zosobňují ještě ušlechtilou Francii z dřívějška! Hanka úplná, mlčení, jímž se umírá, bída, jež zabíjí, toť jejich úděl; než se jim dostane trýzní tělesných, jimiž budou jednoho dne štědře nadíletí tyto Svědky Života božského.

Jedna revue mi posílá dotazník. Každý spisovatel, který má za čtyřák proslulosti, jest tam vystaven. Jest doba anket, s komisí nebo bez komise. Když se odpovědi jen hrnou, dělá to *na oko* dojem opisování pro novinářskou kachnu a spisovatelé, braní na potaz, ocitají se načisto před prasaty jako na vybranou.

Tentokráte jde o to, by se přetřely navoskované podlahy Akademie francouzské. – Po vašem, táží se mne: 1. Jest Akademie francouzská v úpadku čili nic? 2. Myslíte, že by dnes přijala nějakého Flauberta nebo Baudelaira? 3. Zdá se vám dobrým či špatným její přítomný vliv na literaturu?

Moje odpověď nemohla by býti leč tato: 1. Po mém rozumu Francouzská akademie není v úpadku, nýbrž úplně shnilá. 2. Nejen že by nepřijala

ani takového Flauberta neb Baudelaira, nýbrž ple-
tichařila by, aby jim překazila zaplatiti si činži,
uvrhujíc je do nejčernějšího hladovění, a zahrno-
vala by svou starou přízní nejsmrdutější Rostan-
dy nebo Hanotauxy, jaké by jí jen možno bylo
vyslíditi. 3. Její nynější vliv na Literaturu není na-
prosto žádný, vzhledem k tomu, že Literatury již
není a že ji samu bude třeba zahrabati jako starou
mršinu.

Tažte se mne ať na cokoliv, třebaš na aféru
Caillaux-Calmetteovu. Má odpověď bude stejně
působná a bude rozlévati přesně totéž světlo.«

10. - Veliký pátek. Johanna s dětmi nemohla
se dostat do Notre-Dame ani do žádného jiného
kostela. U Svatého Eustacha bylo by bývalo tře-
ba zaplatiti po 4 fr. za jistá místa, po 1 fr. za jiná.
Chudí nemohou obcovati obřadům. Náš kardinál
arcibiskup jistě dobře ví o tomto kupčení. Lze se
domnívati, že je podporuje.

Bratru D..., který mi poslal 20 franků k zítřej-
šímu svátku svatého Lva Velikého. Každého roku,
ať si mu říkám co říkám, záleží mu na tom, by
mne v touž dobu takto nadělil. Nevím, jak si asi
jest od úst utrhovati prachudičkému řeholníku,
by ušetřil na tento dárek:

„Drahý bratře, dohaduje se, jak vám jistě trud-

no bylo sehnati peníz, který jsem dnes ráno od vás dostal, přeju si vám říci, že oněch 20 franků přišlo, když jsme byli takřka pod ostrým nože. Neboť tak bývá tomu vždycky. Nespomáhá, že roste počet mých publikací. Nepřátelé mých knih rozmnožují svá úsilí, by je udusili, a moje postavení zůstává totéž. Bůh mne chce chudého, ba nuzného.

Čtěte si znovu v *Žebráku Nevděčnicku* na den 6. července 1894 a zvláště na 24. května 1895. Za to, že jsem dobrovolně a sám od sebe obětoval všecek pozemský blahobyť, dostalo se mi moci působiti na jisté duše až tak, že je přivádím k životu nadpřirozenému a činím z nich duše apoštolské. Mohu tedy trpěti bez přílišné hořkosti, ba někdy s pocitem hluboké rozkoše.

Znamenitou výsadou jsem záhy pochopil, že jest potřebí platiti za ty, kteří nemohou platiti, že to jest všecko tajemství Vykoupení a že nelze získati duší, leč utrpením za ně. Dnes však stárnu, nikoliv duchem, nýbrž tělem, a mé síly velmi ubývá. Toť veliká trýzeň, neboť jsem ještě daleko nesplnil svého úkolu. Mámť hlavu i srdce plničky nových děl, jež třeba vykonati, a nezmírní-li se můj osud, bojím se, že nebude mi možno dospěti až ke konci. Myslím, že v tomto smyslu se sluší za mne modliti se.“ –

I 2. – Raisse Maritainové:

„Vřele milovaná kmotřenko, přál bych si v tento den Vzkříšení uchopiti vás do svých tlap starého *lva*, tebe, Věru a Jakuba, a pohliti vás samou láskou. Ale proč mi posíláte peníze? Což nevíš, že mám bankéře, vždy téhož? Ostatně převracíš úlohy. Nenáleží kmotřencům, by dávali, nýbrž kmotrům. Kolika věcem se ti zbývá naučiti, milá Raisičko!

Máš však přece pravdu spatřujíc symbolismus v mém životě. Jest ho tam více, než myslíš, více, nežli vím sám, a to jest historie každého z tvorů učiněných ku podobenství Boha, který nemůže býti pochopen leč symboly. Ale mně dostalo se výsad neobyčejných, toť jisto.

Letošní konec postu zdál se mi velmi krutým. Dnes mám výjimečně duši v pokoji. Neděle Velikonoční bývala mi často trudnou, neboť jsem z těch, kteří jsou smutni a kteří pláčí ještě v pondělí s učedníky emmauzskými. Přejít z nesmírné bolesti v úplnou radost zdá se příliš prudký. Jest potřebí si uvyknouti na tento zázračný přechod a dvacet století nepostačilo. Ani Ježíš nemohl se ukázati ve své slávě, leč až byl sestoupil do pekel. Tento text našeho *Symbolu* jest zdrcující.“ -

13. - Janu de la Laurencie:

„Jak jsem šťasten, drahý příteli, že jsem vám mohl přinést něco útěchy! Ví Bůh, že bych si přál

vládnouti mocí větší. Ale jsem jenom ubohý člověk. Všim, co mohu, jest, že ukazuji trpícím rány své, jež bývaly hluboké a jimiž neustále trpím.

Správně díte, že „víra úplná“ jest božská milost, ale mýlíte se dodávaje, že jí nebývá dopřáno leč těm, kteří si jí *zasluhují*, jako by si jí bylo možno zasloužiti. Běda, čeho si zasluhujeme, ať ti či oni? A kam bychom se poděli, kdyby se s námi činilo podle zásluh našich? Až strach pojímá.

Věřte, milý příteli, že není tomu tak. Bůh dává víru, nikoliv těm, o nichž se možno domnívati, že si jí zasluhují, nýbrž těm, kteří si jí *žádají*, a dává ji zdarma, kdy se mu líbí a komu se mu líbí, i těm, kteří si jí nežádají. Vzpomeňte na Dobrého Lotra, který s počátku — tak jako druhý lotr — tupil Ho na jeho Kříži, jak výslovně praví svatý Matouš, a na svatého Longina, který mu proklál srdce. Jaká zarážející vývolení! Ti, jak se možno dohadovati, nevalně si jí žádali. Potom...

Zkuste se ujistiti, že mám jakousi zkušenost, a rcete si silně, že máte jen žádati si, žádati si opravdově. Čeho vám chybí, bude vám dáno a stanete jako pán na hoře svého zármutku. Zajisté bude vám opět trpěti, poněvadž jsme údy Hlavy korunované trním, ale budete trpěti bez hořkosti a v hlubokém pokoji srdce.

Chudá Žena, miláček drahé zesnulé, kterou

jmenuji každého dne při *Mementu*, končí se takto: »Všemu, co se děje, třeba se kořiti... Jest jen jediný smutek, totiž, že není světců.« Ach, kdybyste věděl, z jaké propasti muk vzešla tato slova, jež potěšila mnoho duší! ...“ -

15. - Ke své knize o Johanně z Arku čtu *Dějiny Karla VII.* od Valleta de Viriville. Strašlivý chaos na počátku tohoto patnáctého věku.

18. - Jindřich van Haastert mne žádá o předmluvu do knihy, kterou o mně hodlá uveřejniti v Holandsku, a dává mi řadu patnácti pitomých námitek mých holandských kritiků.

19. - Vše jest neužitečno vyjma utrpení.

20. - Předmluva van Haastertovi:

„Myslíl jsem odedávna, že nemožno býti hloupějším, než jsou katolíci francouzští. Dnes jsem s bolem nucen uznati, že katolíci holandští v té příčině nás předstihují. Jest sice nėsnažno, nikoli však nemožno setkati se ve Francii s katolíkem obdařeným inteligencí, schopným něčemu porozuměti. To se spatřilo, mohl bych uvéstí příklady. V Holandsku zdá se to zhola nemožno. To mne hluboce pokořuje. Jsem dotčen, těžce raněn ve svém vlasteneckém cítění. *Et egressus est a Gallia omnis decor ejus.* Bylo to možná poslední prvenství, jež nám zbývalo, prvenství v hlouposti, jde-li o náboženství, a hle, jsme o ně oloupeni!

Proč dlužno, běda, aby mé ubohé knihy, tak málo hodné pozornosti smrtelníků, byly podnětem k tomuto mimořádnému rozběsnění pitomosti holandského katolicismu? Podle časopisů vašich, milý Jindřichu, není ani jedné mé řádky, jež by byla bez úhony, a nedospěl bych nikdy ke konci, kdybych se jal odpovídati na všechna obvinění, ale především a zejména neodpouští se mi, že jsem »muž absolutna«, to jest, že *absolutně* tvrdím, že Bůh jest, že se stal člověkem a že není pravdy mimo Církev. V očích katolíků holandských to jest křivdou neodpustitelnou, bludařstvím svrchovaným. Kde kdo ví za hrázemi, že Pravda nemá do sebe nic absolutního, že jest vlnivá a mnohotvárná, že ano i ne jsou stejně vhodna, že přítel Boží jest povinen »připodobniti se světu« a činiti ďáblu všechny ústupky, jichž vymáhá kurs cenných papírů bursovních nebo opportunita politických narovnání. Jidáš, který byl velmi pomlouván, i svatým Janem, který ho obviňuje, že byl zloděj, Jidáš byl prostě obětí Absolutna a proto šel a tak pitomě vrátil peníze Knížatům kněžským, místo aby si je uložil k doživotnímu užívání, jak by byl učinil počestný buržoa katolický z Amsterdamu nebo z Rotterdamu.

Po tomto hlavním obvinění se zdá, že by mohli na tom přestat, any mé ostatní hříchy jsou jen

snadno předvídaným účinkem tohoto prvopočátečního provinění. Pitomci francouzští by byli pochopili, že toho jest až dosti. Ale pitomci nizozemští nespokojují se tak snadno, u paty oltářní.

Chybí mi zdravý smysl a smysl praktický, praví. Mají pravdu, jsem nucen přisvědčiti. Zdravý smysl, tak jak oni mu rozumějí, záleží v tom, abychom se nespálili s nějakým mučednictvím, ba až s jakoukoliv obětí, byť jen abychom samovolně nechali nuznému několik desetníků. Co do smyslu praktického, dětičky učící se katechismu i církevníci nejdobrotivější vědí, že tento vzácný smysl s nadbytkem osvědčuje se nezdolným rozhodnutím plniti si dršku a dělati dobrý mazanec s krví chudých. Ano, toť pravda, vždy se mi nedostávalo obou těch smyslů.

Tíž pitomci povzbuzeni tímto přiznáním řkou tehdy, že vymáhám na křesťanech více než po nich žádá samo Evangelium, *poněvadž* věřím, že chudoby jest nezbytně potřebí každému, kdo chce následovati Ježíše. Toť zase pravda. *Vende quae habes, et veni, sequere me. — Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non POTEST meus esse discipulus.* Místo abyste mne zatracovali, ó katolíci za hrázemi a za hatěmi, poučte mne, neumímť čísti Evangelia. Tak je čtu špatně, že až překrucuji texty, překládaje třebaš *Vae divitibus*: Běda boha-

tým. Francouzská vydání Vulgáty jsou chatrná. Zdá se, že vydání holandská, mnohem věrnější, mají *Gloria divitibus in excelsis*. A to mi načisto podráždí nohy.

Rozumí se samosebou, že jsem obviňován z přepínání, což jest vážné. Ve své *Exegesi Obecných Rčení* jsem se však pokusil vysvětliti, že přepínati, toť říkati pevně Ano nebo Ne, *Est, est. Non, non*, jak tvrdí moje chatrné evangelium. Ale *Exegese Obecných Rčení* jest kniha oplzlá, které není dovoleno čísti s kazatelen chrámů holandských.

Co do oplzlosti rádo se poznamenává, že mám zvláštní rabelaisovskou ba *zolvskou* zálibu v hnusných slovech a nečistých věcech, jež »závodí i s latinou«*. Tato poslední výtku mne nemálo souží, neboť se domýšlím býti čistým latiníkem. Ode dneška budu psáti všecka svá prasáctva latinsky a budu je věnovati kléru holandskému.

Zdá se též, že jsou v mých knihách krutá rouhání, jakých by se marně hledalo v dílech, na něž si upírá Kongregace Indexu, která nekoná své povinnosti, nechávajíc mne tak úplně v pokoji. Toť velmi prosté. Podplatil jsem ji. Neúplatní pitomci, též nekonají svého řemesla pitomců, poněvadž opomíjejí tohoto vysvětlení.

* Bije se na fr. rčení Parlez latin, asi naše české: pozor na děti! (chce-li se říci něco oplzlého).

Zesměšňuji útlost čistých, chválím knihy nemravné jako *Květy Zla*; nemám dosti katolického ducha a důkazem toho jest, že mluvím o »prasa-tech modlitby«, což však nemůže urážeti katolického Holandska, mnohem bližšího Boiotii než Chicago. Zmíním se též o »sákristijním dobytku«, citát nesprávný, jak se mi zdá. Napsal jsem tuším »kobyly oltářní«, forma epičtější.

Samo sebou se rozumí, že nemám bratrské lásky a že moje pýcha jest bez mezí, výtky, jimiž mne přechoasto obsluhovali pařížští novináři char-nější pitomosti.

Posléze četba katolických časopisů z Holandska mi objevuje vlastní mou historii. K svému úžasu se dovídám, že jsem býval komunardem. Myslíl jsem až dosud, že jsem r. 1871 vstoupil znovu do vojska, abych bojoval proti kommuně. Otázka nuance asi. Též se dovídám, že jsem si odseděl čtyři léta ve vězení v Prasečím na Marně. Jestliž známo za hrázemi, že to jest pověstná pevnost, kam bývají zavírání přesně ti, kdož se rouhali buržoasní sprostotě a pobožnému kretinismu. Čeho ještě se dovím?

Toť, milý příteli, vše, co mohu odpověděti na vaši zásilku papírů. Trochu mne to opilo, troufám si říci, což neudiví vašich pitomců, kteří zapomněli nevysvětlitelně na moji nestřídmost, přec vel-

mi dobře známou. Ale netajím se vám, že bych se raději opíjel něčím jiným.“ -

21. - Kajetán Bernoville, mladý vydavatel *Knihovny francouzské Literatury*, plný nadšení pro mne, rozhoduje se, že vydá znovu *Obviňuji se...*

27. - Barbot mi mluví, že právě dopisuje malý román o požáru Paříže, ve kterém by se potvrzovaly předpovědi La Salettské.

28. - Telegram od Lumbrosa. Ohlašuje mi na zítřek svou návštěvu.

Lumbrosovi:

„2. března, budou tomu hnedle dva měsíce, měl jsem čest zaslati vám na vaši žádost rekoimandovaný balíček, jež by bylo mnoho sběratelů usoudilo dosti vzácným: List-článek do vaší revue a četná věnování. Dodneška čekám na potvrzení, že jste to dostal. Po deseti dnech, 12. března, upomínal jsem o stvrzení znovu a zase žádné odpovědi. Nemaje žádného důvodu považovati vás za *republikána*, což by bylo vysvětlením hodně urážlivým, domyslíl jsem se jakýchsi překážek nepřekonatelných. Budu vás tedy očekávati zítra ve středu, odkládaje, nikoliv bez nebezpečí, jisté prospěšné jednání.“ -

Johanna usoudila lístek příliš tvrdým, i jsem tak hloupý, že ho neodešlu.

29. - Trest za to nedává na sebe čekatí. Nový telegram od Lumbrosa. Přijede prý až zítra.

Dokonale týrání. Jsem nucen vzdáti se záměru, který se mi neobyčejně líbil. Není tento telegram jakousi lží *italskou*, po níž si přichvátanou jiné? Vím ze zkušenosti, že jsou lidé učinění k tomu, by klamali — vždycky. Hořkost děsivá. Koho z triumfujících by si dovolili takto trýzniti?

Karel VII. Tyto dějiny jsou nanejvýš bolestny. Hledám kolem Johanny, tak označené pro utrpení, nějaké osobnosti sympathické. Myslílo by se, že tam nejsou leč zbabělci nebo zločincové.

30. - Lumbroso, očekávaný po celý den, *ne-přichází*. Podivuhodné špindírství zaalpské!

K V Ě T E N

1. - PAŘÍŽ V OHNI. *Román o národním Odpykání* od Jindřicha Barbota. Dílo velmi zvláštní, jehož rukopis jest mi svěřen. Tato strhující a rozrušující knížečka jest mi posilou v bolestné sklíčenosti z hanebného počínání Lumbrosova. Přáli bychom si snad řeči umělečtější, ale Barbot byl nucen psáti co nejchvatněji.

2. - Právě jsem odcházel, když posléze přichází Lumbroso, provázen dcerou, osůbkou dosti bezvýznamnou, a s dvěma exotickými ženami či

dívkami, z nichž jedna se mne ihned táže na theosofii! »Paní«, odpověděl jsem, »theosofové jsou pitomci zaslíbení démonu«. Tito lidé přišli prostě ze zvědavosti. Fotografují mne, ano děvče přineslo jakýsi nástroj. Otec, který se podobá tučnému agentu od pojišťovny a který se neomlouvá z ničeho, zahrnuje mne otázkami o těch mých knihách, jež nesnadno nalézt. Nakonec si vzpomenu s památníkem, neb totéž děvče přineslo i tuto věc. Píšu:

„Slečno, chce se stůj co stůj, abych byl obludou, ohavným pamfletářem. Tož já jsem člověk něžný, vroucí a vždy jsem byl *nabírán* od kde ko-
ho – slečno!“ –

Když jest patrné, že moje trpělivost se již již vyčerpává, což dlouho netrvá, tyto pitvory odjíždějící pohodlným autem, zůstávajíce mne poněkud chmurnějším než předtím.

Lumbrosovi:

„Máte rád moje autografy. Tu jsou dva. První datovaný z úterka 28. dubna, jak vidíte, odpovídal na váš první telegram. Chybil jsem, neposlav vám ho. Neodolávám žádosti, bych vám poslal i toto.

Jest zřejmo, že jste ke mně přišel z *pouhé zvědavosti*, jako se chodí do Botanické zahrady nebo do kina. Byl jsem ostatně na to připraven. Tako-

vým zdá se býti všecek účinek způsobený na vás mým listem z 13. února. Vyčítal bych si, kdybych vám neřekl, že ovocem vaší návštěvy byl jen větší smutek a hořkost, zůstávající ve mně. Nebyl jste sám, vše asi předem zřídív. Bylo mi tedy nemožno promluvit s vámi, jak bych si byl přál. Nenucenost vašich dvou telegramů, přikovávajících mne po 48 hodin v bytě, poněvadž jsem se mohl dohadovati, že snad nebudete »návštěvníkem neužitečným«, hluboce mne ranila, prohlašuji vám to, a trpkosti neubývá.

Vím předobře, že jsem veliký spisovatel chudý a neoslňující vážností, i že netřeba se přede mnou ostýchat. Přecho často dávali mi to na jevo. Přece však se s tím nikterak nespřáteluji, ani s tím, bych byl navštěvován jako nějaké zvláštní zvíře. Dlužím vám za hodiny nesmírně hořké, pane, kdy jsem se hryzl čekaje na vás, tím hořčejší, že jsem byl právě trýzněn jiným způsobem a že jsem troupsky doufal od vás jakéhos ulevení, báje si, že jste *poslán*.

Myslím, že mi nemáte čeho vyčítati. Váš slib, že napíšete důležitý článek do *Napoleonské revue* (slib italský, kterého nikdy nebylo dodrženo), pohnul mne, že jsem učinil pro vás, čeho nečinívám pro neznámé. Spoustu věnování a článek, za něž jste věru nezaplatil draho. Ale můžete-liž chápati

jazyk těch, kteří trpí? Jste člověk ze světa, a vše vám náleží.“ -

4. - Pozoruhodný článek Termierův v *Týdenní revui*. Odpověď na anketu o »Svědectvích zkušenosti«. Jest to psáno velmi ušlechtilé a jsem citován způsobem nejčestnějším. Termier předstírá rozmluvu v Kanadě, odkudž se vrací, s mladým mužem, který mně mnoho četl a, praví mu konče: »Umíte-li nazpaměť takové knihy, opravdu, milý příteli, nemám již čemu vás naučiti.«

5. - Odpověď Lumbrosova. Hájí se, že by byl přišel ze zvědavosti, a táže se, proč ho nazývám »světákem«. - »Což nemožno míti renty a zabývat se historií a literaturou?« Nezasluhuje si žádné výtky atd. Posléze mi nabízí 50 fr. za přeložení do italštiny mých stránek o Veliké Kartouze. Rozhodně jeho cena jest vždy 50 franků.

Lumbrosovi:

„Pravíte, že jste nepřišel ze zvědavosti. Pak táží se vás, proč jste přišel? Též si nepřejete býti zamatěn s mými nepřáteli, což nikterak nebylo v odporu s mým listem. Jsem možná ochoten, bych vás naopak považoval za blahosklonného, byť zcpaného. Ale máte renty, nevytahoval jsem toho z vás. Renty, to jest to, co nejúčinněji zkameňuje srdce a zatemňuje rozum. Bohatec — kolikrát jsem to pozoroval! — nikdy nebude schopen

hnutí rytířského. Ach, zajisté nikoliv, a nikdy nepochopí, čeho žádá po něm spravedlnost. Jest to bída, lpějící na jeho stavu. *Vae vobis divitibus!* řekl Pán. Může se arci majitel rent zabývati historií a literaturou, ale *bloubka* mu jest zapovězena. Ta jest výsadou chudých. Oni jediní mohou pochopiti, ano dohadnouti se, poněvadž znají utrpení. Oni jediní umějí se oddávati velkodušně, sdíleti se o to málo, jež mají, se svými bratřími. Co jste pochopil z mého listu z 13. února, který jsem si opsál a právě znovu přečetl? Naprosto nic.

Nabízíte mi dnes 50 franků (zdá se, že to jest vaše cifra) za právo přeložiti stať ze *Zoufalce*. Toť způsob, jak mi nenabídnouti zhola nic. Jediný Valette, ředitel Merkuru Francouzského, vydáv mé knihy, může vám dáti tuto autorisaci a k němu, nikoliv ke mně, jest se vám obrátiti.

Nyní, poněvadž nemáte odporu k cifrám, něco na objasněnou autografu z 28. dubna. Dostal jsem od vás na dvakrát, 12. a 27. února, úhrnnou summu sto franků za článek a dvacet tři dedikace, počítaje i věnování do osmi svazků poslaných ze začátku, vybraných z mé skříně a jež bude třeba nahraditi novými. Tož článek ode mne nebývá nikdy placen pod sto franků, někdy mnohem více, byť si byl jen na několik řádků. Co do mých knih s věnováními, která jediné moji přátelé do-

stávají zdarma, neprodávají se pod deset nebo dvacet franků, jsouce velmi hledána milovníky autografů, jak se vám možno přesvědčiti u kupců.

Nenaléhám, poněvadž se mi to hnusí, věda ostatně, jak to jest marno, jelikož pravíte, že si »nezasluhujete žádné výtky«. Nežádejte však po mně obdivu. Žebrák Nevděčník.“ -

Sebráno v *Action française* :

Včera v deváté soudní síni. Uvádějí za přepážku obžalovaných ubohého bracha, který tiskne na zelený kabátec baňku své načaté. Předseda Huet vyloží delinkventovi, že byl včera nalezen na tržišti ve stavu trestném za tuláctví. Po svém krátkém oslovení president vyzve Františka Dramba, tak se totiž zove, by podal soudcům vysvětlení. A slyší se tato podivná slova: »Presidente, já vám řeknu s odpuštěním: H....!« Předseda Huet ztrnul, jako by byli musili ztrnout při těchže slabikách vojíní Wellingtonovi... A Dramb byl odsouzen na dva měsíce za tuláctví a dvě léta za své obhajování.

Takového by bylo třeba, aby odpověděl Lumbrosovi.

7. - Termierovi:

„Věděl jsem již, že jste spisovatel. Po vaší odpovědi na anketu *Týdenní revue*, vím to poněkud více. V témže čísle p. Karel Richet praví, že »budoucnost a spása jsou jenom ve vědě«. Ihned

mluvíte o duši, jen a jen o ní, a to působí ihned zázračný rozdíl úrovně. Necitujete mne jen tu a tam, snoubíte se se všemi mými myšlenkami a tak je milujete, až ztrácíte s očí geologii, která se jeví opuštěnou starou milenkou. Nevydáváte se v nebezpečí, že zarmoutíte tím některé své žáky a že vás opustí ze msty?

Mé myšlenky vás daleko zavedou. Jsou záhubné a vzteklé. Nepouštějí už svých obětí a libují si, když je pomatou. *Dobře si to rozvažte.* Hle, jste neskonalé daleko od obecných míst vědy. Ocitnete se v poušti, *in eremo*, ve společnosti mých neblažených kmotřenců a není jisto, že tam budete navštěvován krkavcem živitelem jako svatý Pavel, první poustevník. Budiž, ostavuji vás vašemu osudu.

Ach, vy to míníte s duší vážně! Věříte, že ona sama opravdu jest, a že vše ostatní jest jen zdání. Hle, tedy, kam jsem vás zavedl, vydav vám svoje potomstvo. Jdete až tam, že říkáte těm, kteří umějí knihy mé z paměti, že jich už nemáte čemu naučiti. Jakým podivným a bolestným učencem se to stanete? Nakonec vyznáte v slzách a popelu, že to já jsem řekl poslední slovo o vědě a že jsem tak vyhrál bitvu waterlooskou proti koalici, utvořivší se kdysi pod strašlivým Stromem Zahrady Rozkoše ze všech mocností Smrti. Potom arcí bu-

dete navštíven pod Olivami božského Pokoje Andělem posilovatelem jiné Zahrady.“ -

Odpověď Lumbrosova. Zaslouhuje si, by byla uchována:

Pane, správně se podepisujete: »Žebrák Nevděčník«. Nabízel jsem vám 50 fr. za právo, bych směl přeložiti stránku, již mohu překládati neplatě zhola nic, poněvadž díla vydaná před víc než deseti lety možno překládati bez jakýchkoli formalit. Odpovídáte na nabídku učiněnou, bych ušetřil vašeho jemnocitu, listem málo rozmilým, málo zaslouženým, docela nic příjemným. Ale to vše, přiznávám se, nikterak mne nezaráží. Vždyť právě vaše špatná povaha se mi líbí.

To já jsem vyděračem a on jest napálen. Doufám, že jest všemu konec s tímto italským prase-tem. Bařtipán by se rád tvářil dandyovsky. Právě »moje špatná povaha se mu líbí«. Tento polou-ostrovan mi připomíná slovo Muratovo o Talleyrandovi: »Přijímal by kopanec do zadnice s týmž úsměvem.«

8. - Gustavu Térymu:

„Caillaux bude presidentem Republiky, ba možná císařem a králem, Jo I. , propuště-
na neomylnou porotou, bude spáti v Elyseu, a my půjdeme spolu pod guillotinu. Jsem dalek vší politiky a bleju s opovržením na všeobecné hlasovací

právo, i není s to nesmírné směšno *isolace*, by mne obrátilo k tomuto zřízení pitomců a syčáků. Přece však budu hlasovati v den, kdy můj hlas nabude váhy dvaceti tisíc hlasů, což se asi nestane zítra ráno. *Omnia evomenda et cacanda*“. –

10. – Jedna z osob, jež doprovodily ke mně Lumbrosa, ta, jež mi mluvila o theosofii, napsala mi groteskní list, pravíc, že přišla, aby spatřila muže, »v jehož duši Bůh *se zrodil*, a že doufala, že ji učiním účastnou tak vznešené rozkoše...!? Jsem přesvědčena o své nevědomosti; pohříchu nemohu se zbýti svého *smyslu kritického*.« Co mohu pro takové duše?

List dcery Lumbrosovy, dosti ušlechtilé na svůj stav. Posílá mi fotografii, ostatně ohavnou, k níž jsem se propůjčil. Odpověď:

„...Zdála jste se mi, vše-li se dobře uváží, dobrou osůbkou a rád věřím, že jste nepřišla z pouhé *zvědavosti*, jsem však pevně a neochvějně ujištěn, že váš otec neměl jiného pocitu než tento. Náleží k plemeni sběratelů, k plemeni nespravedlivému a krutému, jež příliš znám. Věděl, že jsem velmi nešťasten, a když si mne byl *dobral* již s dostatek, zlíbilo se mu uviděti mne trpěti v domově. Toť vše. Když mu to asi nedostačovalo, nadělil mne k tomu ve svém posledním listě nízkou urážkou. Snadno bylo by mu bývalo získati si mého

přátelství, volil raději vzbuditi opovržení... Nemám čeho odpovídati na směšný list pí. Z., který jsem právě dostal zároveň s vaším. Život jest krátký a křesťané mají lepší věci na práci, než přijímati diskuse se školáky démonovými.“ -

20. - *Gabriel Gargam, zázračně uzdravený v Lourdech.* Odkud dostávám tento tiskopis?

Gabriel Gargam, poštovní úředník, byl obětí železniční katastrofy 17. prosince 1899. Tělo bylo mu takřka na kusy roztříštěno, takže všichni lékaři prohlásili jej *nezhrobitelným* a zůstal raněn ochrnutím a odumíráním svalstva. Civilní soud angoulêmejský »vzhledem k tomu, že Společnost Orleanská uvedla ho do nejžalostnějšího stavu a učinila z něho opravdu *lidskou trosku*, odsoudil ji, by mu vyplácela pensi 6.000 franků a v odškodněnou by mu dala 60.000«. Gargam byl náhle uzdraven v Lourdech r. 1901.

Přípisek neznámého zasilatele: „Žádám, aby civilní soud byl přivolán ustanoviti o tomto novém právním zjevu. Je-li uzdraven úplně, třeba zastaviti pensi. Co o tom soudí železniční společnost, jež byla odsouzena platiti? Potom však soud uzná *zákonnou* jsoucnost zázraku. Co tomu řekne zázračně uzdravený? Zůstane raději *troskou* a bude bráti svou pensi?“ -

28. - Nevzpomínám si, že bych byl býval hlouběji nešťastným. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in... angustiam.*

30. - Nová katastrofa v zátoce Svatého Vavřince. Vykuchání kanadského poštovního parníku *Empress of Ireland*. Přes tisíc mrtvých. Zahynulo při tom mnoho členů armády spásy, prý na šedesát. Jest pozoruhodno, že Bůh ráčil *v tuto chvíli*, v předvečer kataklysmů, zničit tyto ubohé karikatury Apoštolů Posledních Dob.

Č E R V E N

1. - Směšná návštěva. Když po snídání jsem se uložil k svému obyčejnému odpočinku a již jsem usínal, otevrou se do kořán mé dveře a vidím vcházeť kohosi neznámého, mladého muže, který se omlouvá a praví mi, že vrací se z Ameriky, kde cosi robí, vytěžil z cesty do Bourg-la-Reine, by se přišel podívat na velikého spisovatele, jaký jsem. Jsa v prašpatném rozmaru, byv takto vyrušen, prosím nepříteliš vlídně tohoto nepředvídaného žvanila, by mi pověděl, čeho si přeje. Nepřeje si nic, leda vidět mne, i odbudu ho, aniž jsem mohl úplně procitnouti. Nevím již ani jeho jména, které mi možná řekl, které jsem však skoro ihned zapomněl.

3. - Několik věnování na *Nezdvořilé povídky*, jež právě vycházejí.

Janu Boussacovi:

„Kterého tyto příběhy nebudou urážeti. Dalek
jsa toho, bych křivdil Geologii, přeju jí v jistém
hlubokém smyslu, poněvadž trvale vybízím muf-
ly, by jí vrátili svůj prach.“ –

Janu de la Laurencie:

„Spodiny buržoasní aristokracie.“ –

Vincentu d' Indymu:

„Jsou dvojí lidé, ti, kteří hledají Krásna, a ti,
kteří hledají peněz. První, k nimž náležím, jsou
ovšem nuceni *v hanbě* zahynouti.“ –

Alžbětě Jolyové:

„Marně tluku. Žádný hrob se ani nepootevře.
Na hřbitovech intelligence jsou už jen koncesí na
věčné časy.“ –

Filipu Raouxovi:

„Soudobá historie s cimbuří Absolutna.“ –

Josefině Bernovillové:

„Tuto knihu psanou autorem ctnostným pro
panny pětasedmdesátileté. –“

Jiřímu Crèsovi:

„Rozhodl jste se býti vydavatelem a přítelem
Leona Bloy. Nešťastný muži! Nemluvě o příslo-
věčném nevděku, jakého vám dá zakusiti tento
autor, pomysli jste na strašlivou přísnost svého
soudu v den poslední?“ –

Termierovi:

„Strýc Ludvík shledává mé *Historie* děsnými.

Jest pravda, že nejsou pro velmi mladé dívky, ale což nechápe, čím jest nezbytně vidění moderní společnosti pro rozjímatele, a kterak že se nedohaduje, jak neskonale se bylo spisovateli zapíratí?“ –

Ondřeji Dupontovi:

„Pomyslíl jste někdy na hrůzostrašné kataklysmy, jež by se před námi rozpoutaly v den, kterého bych se stal *zdvořilým*? Nebyla by snad má ustavičná nezdvořilost tajemstvím rovnováhy světa?“ –

Abbé P...ovi:

„*A verbo aspero, quis nos liberabit? clamabant putrescentes.*“ –

Jakubu Marítainovi:

„Hrobová literatura starého kmotra, jenž myslí mnoho na smrt.“ –

Renátu Martineauovi:

„*Paličatý vzteklec* jest antifráze, potřebuji vám to říkati? Stačí přečísti tuto knihu, byste se přesvědčili o útlosti mého cítění a o cudné lásce, již mi vnukají vrstevníci. Pohříchu plémě to nevoní pěkně a vidím na modrém nebi podivné ptáky, o nichž mi praví, že to jsou aeroplany, které však mám za děsné supy.“ –

I 5. – Před několika dny *Matin* zahájil anketu o *Budoucím ideálu Republiky*. Už ta slova jsou nemálo k popukání. Odpovědi se ovšem jen hrnou. Poslyšte, co odpovídá dnes Marek Sangnier:

Milujte se vespolek.

Po mém tři věci jsou podstatny, by Republika dosáhla velikosti: 1. svrchované demokracie, zřizující dokonalou shodu mezi občany; 2. vyhoštění záští z tohoto světa; 3. *lás-ky mezi člověčenstvem ... (sic) !???*

Tento Marek zachází věru příliš daleko v blb-
ství. Ale co říci na takovou anketu o světle demo-
kratického Thaboru, když jsou Turci v branách
Byzancia!

I 6. - Paříž se propadá. Včera za bouře otevřela
se propast poblíž Svatého Augustina a pohltila
tudy jdoucí chodce. Výstraha.

I 7. - Píše mi kdosi neznámý a posílá oběžník
»Výzva ke kněžství« a obrození Umění katoli-
ckého. Četl stránky ze *Zoufalce*, kde pliju na sul-
piciánské obrázkářství, i pojal naději, že učiním
něco pro to, čemu říká »Obnova velikého Umění
církevního« - jako bych byl již neučinil vše, co
jsem mohl, a neprohlašoval zároveň, jak zřejmě
marna jsou taková úsilí.

I 8. - Z jakýchsi novin:

V těchto posledních dnech se rozdával ve Versailles tento
lístek: Pan a paní... dovolují si prositi pana ..., by ráčil
přijíti na hudební a taneční večírek, který uspořádají v so-
botu... od 5 ti hodin u příležitosti ~~křtu~~ jejich skotského col-
leye »Thaunusa«.

Zúčastnilo se na padesát osob.

Dobrá formule na přivolání hromu. [Kolik pak zbývá dnes z té padesátky osob? Srpen 1915.]

19. - Johanna Renátu Martineauovi při novém vydání jeho pro mne nanejvýš čestné knihy *Jeden živý a dva mrtví*:

„Právě jsem pročetla vaši knížečku, malou podle formátu, ale velikou, tak jako jí nemůže nebyti krůpěj pravdy. Děkuji vám za několik řádek, jež se týkají mne, za jejich zdrželivost a za vroucnost, již ke mně chováte. Přihodilo se, že Bůh potřeboval mne (dovoleno-li se takto rouhati), by utkal po svém bolestné bytí největšího ze Spisovatelů, nejpokornějšího z křesťanů, Žebráka opovrženého, jehož dobře znáte. Zplakal byste, milený Renáte, kdybyste věděl, jak jsem nebyla se svou úlohu, a modlil byste se za mne. Nechtěla jsem však mluvit o sobě. Váš článek o *Duši Napoleonově* zdál se mi věcí kromobyčejnou. Víte, jak Napoleon spoléhal na své desátníčky,* on, první z tohoto šiku; nuže, zdá se mi, že vás vidím u vztahu k Leonu Bloy v téže kategorii. Čeho se vám dostalo od něho, vrátíte mu s lichvářskými úroky a vynalézáte veliké a krásné myšlenky na podnět jeho myšlenek. Jest vždycky krásné viděti, jak vzchází nějaká duše, a vaše duše jeví se v jasů oblažujícím a pokojném, oblasti to působené vaší pří-

* Vojáci Napoleonovi říkali důvěrně »desátníček«.

mostí, vaší poctivostí muže a kritika. K tomu připojujete své srdce a s rozlišením, které vám jest vlastní, nalézáte šťastné slovo, byste vyjádřil svou myšlenku, *která nebývá nikdy všední.*

To jsou, milený Renáte, city, s nimiž jsem četla vaše stránky. Kroužíte ve výšinách... a závistníci jsou nuceni hledět do vzduchu, čekajíce, až jim narostou křídla.“ -

24. - Veronika jest dosti vážně nemocna, i jdu k faráři a tlumočím mu přání svého dítky, by se mu dostalo svatého přijímání. Svoluje přinést mu je v pátek o půl osmé, ale prohlašuje, že mu to nebude možno než jednou do týdne, an jakýsi zákon (?) nepřipouští, by se častěji přisluhovalo nemocnému touto svátostí v jeho příbytku. Odcházejím děsně pohoršen.

28. - Nedostáváje balíku, o nějž po několik dní naléhavě prosím, vychrlím na svého vydavatele Crèsa, muže ostatně velmi rozmilého, tento drahocenný autograf:

„Milý vydavateli, kdybych byl dosti bohat a dosti odlišný sám od sebe, bych kupoval kolko-
vaný papír, poslal bych vám jeden list s prosbou, abyste napsal toto:

- Zavazuji se nikdy neposílati výtisků *Nezdvořilých povídek* Leonu Bloy do jeho příbytku v Bourg-la-Reine. Dodám mu je po jeho skonu do ráje

chudých spisovatelů, aby je mohl věnovati některým blažencům.

Tedy netřeba vám spěchat. Budu možná ještě kolik let na světě.“ –

30. – Dovídám se, že Jakub Maritain jest jmenován na stolicí historie moderní filosofie v katolickém Institutu.

Několik věnování na *Obviňuji se...*, jež právě vychází s dosti dobrou podobiznou (v Knihovně literatury francouzské). První vydání, které už nikde není k dostání, jest z r. 1900.

Bratru D...:

„Kamení, jímž byl ukamenován svatý Štěpán, nehodí se tady. Bylo třeba něčeho jiného.“ –

Renátu Martineauovi:

„Taková jest sláva Emilova. Ve dvaceti letech jediné tato kniha zabrání, by ho nebylo zapomenuto.“ –

Alžbětě Jolyové:

„Není tvora, kromě mne, aby ještě cpal do sebe Zolu. Ani prasata už by to nežrala.“ –

Emilu Baumannovi:

„Jakým jiným způsobem, kterou jinou řečí mohl by umělec bojící se Boha mluvit o tomto bídáku?“ –

Filipu Raouxovi:

„Evangelium nám praví, že nebylo třeba méně

než dvou tisíců prasat, by se náležitě ubytovali démonové, kteří bydleli v jediném člověku. Jak praubohá jest ta číslice proti počtu obdivovatelův Emila Zoly!“ –

Jiřímu Crèsovi :

„Co to jest skatolog? Toť spisovatel, který se neprodává. Romanopisec, který tiskne ve *sto tisících*, nebude nikdy skatologem.“ –

Benediktu Jolymu :

„Nemožno nabídnouti této knihy panně, nemožno jí nabídnouti počestné ženě, ba nemožno jí ani četníkovi nabídnouti. Tož ji nabízím advokátovi.“ –

Petru van der Meer :

„Vyzýváje ho, když klečí u paty oltáře, by změřil, schopen-li toho, něžnou lásku kmotra, jenž denně urazí milion mil, by ho spatřil, když byl nábožně rozjímal Zolu.“ –

Johanně Termierové-Boussacové :

„Která má dar *viděti* hluboko. Nebude tato kniha, v níž záští a opovržení k věcem povznášejí se někdy až k lyrismu, považována kdysi za mé veledílo? Otázka.“ –

Č E R V E N E C

I. – *Už žádných blbců!* praví doktor Sergěj Vo-

ronov. Stačí očkovati zakrnělé dítě štítnou žlázou opičí. »Zapustěte blbci nebo pitomci«, dí náš Slovan, »tok z dobré žlázy štítné a uvidíte, jak se probudí bystrá intelligence, mohoucí sestupňovati až ke geniu... ale třeba se o to obrátiti k opicím.«

Už žádných blbců! To by byl konec Právům Člověka a zkáza naší literatury.

5. - V *Intransigeantu* :

„NEOBYČEJNÁ KNIHA“

PAŘÍŽ V OHNI! od Jindřicha Barbota. *Román o národním odpykání. Paříž a vlny Hertzovy proti německým řiditelným.* (Knihovna Literatury francouzské, 62, rue de Seine.)

„Máte nervy? Přiskobte je kamkoliv, za dveřmi, ve sklepě nebo na půdě, a nepovolte jich, leč až přečtete *Paříž v ohni*. Tehdy teprve svítne vám naděje, že přečkáte tuto úděsnou četbu.

Kdo pak jest Jindřich Barbot? Odkud se bere tento strašlivý muž, který jako by znal nejbližší budoucnost a který ji vypravuje s přesností zavržence, který by se vracel z pekla? Takové věci se nesmýšlejí. Nevybájí se řev agonie tří milionů lidí a není v moci žádného apokalyptického romanopisce, by pojal tak nadpřirozený konflikt všech Sil, známých i neznámých. Jest třeba, aby se to bylo *uvidělo*, a Jindřich Barbot zdá se opravdu visionářem těchto neslýchaných a až do něho neodhalitelných hrůz.

Bude-li jeho kniha čtena davy, – jak lze předvídati, – bude třeba historika neméně neobyčejného, by vypravoval úžasnou paniku buržoasní, předcházející zahlédnuté pohromy, kterou to nezbytně vyvolá. Všichni budou chtít ujetí najednou a bude se vyžadovati kartáčových nábojů na udržení pořádku u vchodů do nádraží. Taková jest zítřejší budoucnost, an Barbot není člověkem, který by se zapléтал do náhodností. Věci ty přijdou, či připouštím, že nepřijdou přísně ihned; ale nejsou přípustny žádné jiné dohady a myslím, že, jak se velmi podobá, tento prorok má pravdu.

Tato kniha velikolepě strašná není ostatně zcela bez útěchy. Nelze jinak, než aby Francie, zvláště Paříž, pykala. Její svrchovaná mrzkost toho vymáhá, toť nesporno. Všichni však nejsou doslova a nerozlišně zločinci nebo idioty. Jest přece stádo čackých lidí, zcela maličké stádečko, pravda. Nalézáme tu dva, dvě osobnosti neobyčejné, dva zápasníky dokonalé hrdinností i věrou. Jsou na štěstí postaveni na místo nedostupné, kde jim jest dáno zázračně bojovati. Třeba to čísti, by se vědělo, co může obraznost nebo myšlenka spisovatele zplozeného zoufalstvím, když zří pohrůžky německé sběři a hovadskou hloupost francouzskou!

Tu vizte třeba ubohého člověka jako vy nebo

já, úplně pohřešujícího moci zázraků, ale ozbrojeného děj se co děj, a jak ozbrojeného! Nemůže zachránit Paříže, poněvadž Paříž nemůže být zachráněna, ale pomstí ji tak strašlivě, na vteřinu, až bys myslil, že to sám Bůh bojuje.

Vymýšlejte si, neb dohady se čehokoli vám bude možno, nedospějete k tomu. Pravím vám opět, to se nevymyslí, a co ještě nesnadněji se vymyslí, zvláště dnes, jest francouzské hrdinství, hnane až k nejzazší mezi Nadpřirozena, ba až za tuto mez, takže zděsí, zasáhne do srdce nejšpinavější národ, jaký jest na světě, Prusko roku 1814, 1815 a 1870!

Leon Bloy.“ -

Viděl jsem po prvé mladého Belgičana Leopolda Levauxa, profesora francouzštiny v Samaře v Rusku, odkudž mi psal několik listů, které vzbudily ve mne touhu, bych ho poznal. Uvádí nám svou ženu. Dojem velmi příznivý. Hodlají opět do Lutychu a potom - dovolí-li Bůh - vrátí se do Ruska.

9. - Přípravy k mé výroční exekuci. Vůkol mne samé bedny. Zítra odjízďím do Mévoisinsu. Návštěva *in extremis* Felixe Raugela, jenž pomáhá nosiči s nejtěžšími kusy. [Dosud vidím s přebolestnou melancholií tohoto ušlechtilého umělce, jak se podvoluje pro mne této roboty, a nevím

uzřím-li ho ještě někdy. Po deseti měsících ustavičného nebezpečí smrti byl posléze raněn v El-sasku a zmírá v tuto chvíli v kterémsi nemocnici montpelliérské. V červenci 1915.]

10. - Dostali jsme se krušně za hrozného vedra do své poustevny. Rozestavováním nábytku zítra a pozítří budu tady slaviti své 68. narozeniny.

14. - Začal jsem Úvod k své knize o Johanně z Arku. Nesnáze nesmírné.

18. - Jsem hrozně maten v práci hanebnou a již výhružnou upomínkou svého domácího pána Bourg-la-Reineského. Opozdil jsem se tři dni s červencovou činží, čehož starý ten dareba nepřipouští. Divím se, jak tato havět měla vždy moc, by mne tak ztrýznila. [Oddaností mé drahé sestry adoptivní Magdaleny B... bylo mi možno nacpati brzo po té toho živočicha, načisto a *naposledy*. Od té doby bylo mu snést jinačí opoždění.]

19. - *Praeludium*. Anonymní brožura. Připojený lístek mi udává jméno autorovo: Johanna Peyrabonová, i její adresu. Jsou tam pozoruhodná slova. Odpovědět?

20. Našli jsme si v kraji děvče k posluze a zdálo se, že nám dobře slouží. Farář nám praví, že její rodiče rozvzteklí, že dcera jest u lidí, kteří chodí denně na mši, vyhrožují odvésti si ji domů. Tací jsou venkované. Raději by viděli své dcery

v hampejzu nebo na marách, než aby se nakazily úkony náboženskými.

Ještě Lumbroso. Posílá mi tento lístek: »Milý pane, chcete pracovati? Mohu vás požádati o článek? Zcela váš.« Rozhodně Murat měl pravdu. Kopance do zadnice nespomáhají.

Vracím lístek s tímhle přípisem:

„Leon Bloy, dav Lumbrosovi asi *padesátkrát* více, než od něho dostal, byl od tohoto Itala častován »žebrákem«. Nuže, žebráci nepracují, to by bylo záhodno věděti, a zvláště ne *žebráci nevděčníci*. Leon Bloy nikdy nepracoval, toť dobře známo. Má dosti na tom, že *dává* jiným žebrákům, sběratelům autografů.“ –

Johanně Peyrabonové:

„Paní neb slečno, zřídka kdy odpovídám na zaslané mi brožury. Život jest krátký. Tentokráte však bych si vyčítal, kdybych mlčel. Nalezl jsem ve vašem *Praeludiu* slova pozoruhodná, za něž jsem vám povinen poděkovati, ano se zdá, že jste je napsala pro mne:

» – Jak jsou krásná slova, jichž se dotýká mé myšlení! – Naroditi se, jest strašlivý závazek, kterého nás Smrt nemá moci sprostiti. – Ten, kdo trpí, jest sám proti celému světu. – Bůh, mluvím-li o něm, jest mým pseudonymem. (Po tomto slově máme skorem právo poslati k šípku Pascala, jako

vy to činíte). – Nechme svých hříchů za sebou, jejich osud se týká Ježíše Krista! – Hlavní hříchy jsou potenciálně nejkrásnějšími ctnostmi. – Všecka Nicota nemůže učiniti, by mne nebylo. – Smrt nebere leč to, co jí dáváme. – Naděje jde za Věčností jako stín. – Ó lidé, kteří se domníváte, že všichni si jste podobní a všichni prostřední... ó slepcové osleplí z přemluvení!«

Jsou i jiná místa. Ale kdo si jich povšimne, drahá sestro? Vlastně neznám vás naprosto nic. Jste panna 18tiletá či babička stará 80 let? Obě domněnky jsou stejně možny. Ba jste snad muž kteréhokoliv věku, vládní úředník či kapitán od dělostřelectva? neb i toho lze se dohadovati. Jste chuda či bohata? Náležela-li byste do oné druhé třídy, jíž bych nechápal, jsa zvyklý hleděti na bohatce jako na nesnesitelné idioty. Jest pravda, že jsem nikdy valně mnoho nepochopil.

Přes tento dojem vašich stránek na mne, byl bych vám asi nenapsal, jsa ostatně velmi zabrán knihou o Johanně z Arku. Rozhodl jsem se na vaše věnování, v němž mi nabízíte svou »hlubokou vroucnost, ač chci-li ji přijmouti«. Zajisté že ano, jest-li *hluboká*. Ano, ale ta formule a moje zkušenost! Kdyby muž Absolutna a nešťastný člověk, kterým jsem, požádal vás o *neprodlený*, hmatatelný důkaz této hluboké vroucnosti, v jaký

smích byste vybuchla! Nechtějí, upokojil jsem své svědomí, pověděv vám slečno, paní neb pane, co si myslím o vaší brožuře, a to, věřte mi prosím, zhola nic není formulí.“ -

22. - Svému novému kmotřenci Křištofu Bousacovi do jeho kolébky:

„Nevíš asi, neb tvé vychování jest až dosud velmi neúplné, že ve třech dnech, 25. července, jest svátek tvého patrona, velikého Mučedníka Pomocníka Křištofa, zázračného předchůdce Křištofa Kolumba a druha na vždy provázejícího svatého Jakuba Většího. Ve třech dnech tedy budu ti vyprošovati jeho přímluvou, aby se ti dostalo dílu jistého ze všeho to, čeho jsem mohl dobýt ostatním, přijímaje utrpení po celý svůj život. Doufám, že svatý Křištof, od tak dávna mnou uctíváný, přiřkne ti na moji modlitbu dar Síly, výsadu mučedníků a zázračnou snadnost, bys jako on krácel přívaly nejzuřivějšími, nesa na ramenou malého Ježíška, který jest těžký jako všechny světy. Rci svojí řečí nevinátka svému otci a své matce, že tvůj starý kmotr je hluboce miluje a že neví, jak jim vypovědět radost, že byl vyvolen. Tolik jsem tebe potřeboval, milé robátko, bych doplnil svou starou gardu, svůj poslední šik kmotřenců ve svých rozhodných bojích. Než ještě bude ti možno modlit se zevně, budou tě učit dělati zna-

mení kříže za tvého kmotra. O toto prosím, jsa ujištěn, že takový úkon bude ve velmi určitém tomto úminku *vnitřní* modlitbou tvé nevinnosti, jež vymítne ze mne démony. Objímám tebe pláče láskou.“ –

Farář přichází posnídat. Mluvíme o jeho žalostném stádě. Praví nám mezi jiným, že jeho farníci až tak se spustili, že zcípají jako hovada, *bez agonie*, ubivše v sobě vše, co by snad bylo záminkou k nějaké rozepři duše v jejich poslední hodině.

23. – Raugel mi posílá jako kuriositu pitvornou kantátu pro železniční zřízence. Poesie i hudba jsou ovšem schváleny arcibiskupem pařížským, který to dává provozovati v Notre-Dame; Jeho Eminencí soudí právem, že směšné nejbezpečněji vyhlazuje cit náboženský.

24. – Pro lidi tohoto kraje jsme lidmi, *kterí chodí na mši*. Toť jako by se řeklo: lidé, kteří zbankrotěli nebo byli zavřeni.

25. – Odpověď Johanny Peyrabonové:

Pane, slova, která mi posíláte, jsou z těch, jež pohánějí odvahu až ke smrti. Nalézám v nich, proč opovrhovati budoucími pracemi a vážit si bolestí minulých. Stačilo by mé knížečce, kdyby byla napsána jen proto, aby se vám líbila. Co přirozenějšího? Kdo hledá Boha, jest jist, že vás nalezne

cestou. Jsem mladá dívka, ale neudivovalo by mne býti dělostřeleckým důstojníkem. Můj otec byl jím za mne a on mne vychoval. Co do mé vroucí oddanosti, již se vám líbilo přijmouti, smím říci, pane, že lidské srdce má příliš málo věcí hodných lásky, by propáslo takový lov jako Leon Bloy. Nejuctivěji...

26. - Dopsal jsem Úvod ke své knize o Johanně z Arku.

27. - Peněžní nesnáze tím tísnivější, že Magdalena odjíždí se skupinou dívek na letní pobyt do Normandska, což by jí bylo velmi s prospěchem.

29. - Obecný nepokoj, způsobený hrozivým chováním Rakouska vůči Srbsku, rázem nabývá určitých rysů. Ježto válka ta snadno bude mít v zápětí požár celé Evropy, jsou povolávání nebo budou co nevidět povoláni všichni schopní bojovníci. Jsou posléze za dveřmi ohlášené kataklysmy?

30. - Dostal jsem výtisky *Poutníka Absolutna*, daného do prodeje za nejhorších okolností. Několik přípisů:

Termierovi:

„Tento šestý svazek mého Deníku, který nebude posledním, Bůh-li dopřeje spisovateli ještě nějaký čas života, než budou, jak se podobá, vyhlazeni národové a rozkotána knihkupectví.“ -

Johanně Termierové-Boussacové:

„Tuto knihu, kde se setká leckdy se svým jménem, což ji neudiví, neb ví, že mám dávný obyčej vylévati své srdce do svého kalamáře.“ -

Renátu Martineauovi:

„Abych ho ujistil, že jsem ještě »živý«, ba až příliš živý, jak jistě toho hnedle okusí.“ -

Kristině van der Meer:

„Tolik věcí mezi námi, drahá přítelkyně, a tolik kilometrů nás odděluje! Jak se tento malý svět zdá veliký těm, kteří milují a kteří trpí!“ -

Petru van der Meer:

„Jaký ubohý poutník to jsem! Zdá se mi, že dospívám konce své cesty, poněvadž setkav se již s Jakubem, Raissou a Věrou, přišel jsem posléze k tobě, Christině a tvému synovi. Doufám, drazí moji, že vás uzřím někdy všechny pospolu, omdlelé láskou, něco výše nad sebou před oltářem Naší Paní Absolutna.“ -

Alfrédu Pouthierovi:

„Jsme na světě, abychom se bavili, není-liž pravda? Tento šestý svazek Deníku mého života potvrzuje zase jednou způsobem nejnevývratnějším tuto rytířskou věrouku.“ -

Marguillierovi:

„*Absolutní* nezdar, jaký to sen!“ -

30. - Johanna a Magdalena odjíždějí do Paříže, neb Magdalena se přidruží k malým společ-

nicím, jež pobudou spolu několik neděl v jedné části normandského pobřeží. [Největší nerozum, kdybychom byli mohli vědět.]

Petr, věda že jsem osaměl s Veronikou na dva neb tři dni a patrně zžírán smutkem, přišel mne utěšit svou přítomností. [Soužení nesmírné se ještě nezačalo. Ale cítilo se, jak přichází, slyšeli jsme je tlouci na dveře... Jaká vzpomínka!]

31. - Jest dán rozkaz k obecné mobilisaci. Bubnuje se a oznamuje se to po osadách, a též se vyzývají rolníci, by se připravili na rekvisici svých koní a svých povozů. Kromě toho, jako r. 71, jsou dány v oběh bankovky 5 ti a 20 ti frankové, a vláda by ráda shrabala všechny ražené peníze. Panika jistá.

Rakousko právě začalo válku se Srbskem, což jistojistě poštve všecko. Co si mysliti o tom bídáku Františku Josefovi, kterému se dostalo tak častých a přísných výstrah v jeho hanebném konání, kterému by slušelo, aby se v osmdesáti letech připravoval na smrt, a který neváhá uvrhnouti na celou Evropu nejstrašlivější pohromy!

S R P E N

1. - Včera večer zavražděn Jaurès. Nalezne se někdo, aby oplakal tohoto zločince?

První znepokojující nepořádek. Nemožno rozměnití peněz. Nabízím všude 50ti frankovou bankovku, všechno naše jmění, a nikdo jí nechce. Smutně hovoříme s Petrem o situaci. Bude mu vůbec možno zůstat ve Francii? A jak budeme žít, my i oni?

Jsme nuceni se rozloučiti. Vidím odcházeti svého milovaného kmotřence se strašlivým svíráním srdce. [Shledal jsem se s ním až za osm měsíců, po jakých úzkostech a mukách!] Johanna vrátila se přešťastně téhož večera, ale bez Magdaleny, běda!

Závěrek článku v berlínském *National-Zeitungu* dnešního data [tři dny *před* vypověděním války]:

„Nechť cokoli jest uchováno Prozřetelností Německu, na Francii vybere si odškodnou, ale bude klopiti mnohem více než před 44 lety. Nebude už třeba zaplatiti jen pět miliard výkupného, dá třicet.

Panna Maria Lourdská bude míti hodně práce, aby Ona, Zázračná, uzdravila všechny hnáty, jež naši vojáci zpřelámou, ubožákům s druhé strany Voges.

Chudák Francie! Jest ještě čas, by změnila své smýšlení, ale v několika hodinách bude pozdě. Potom ucítí Francie ty rány, jež dostávala po několik pokolení. Ale ty's tomu chtěl, Jiří Dandine!“ –

Výzva jest takto vržena Marii neposkvrněné,

Královně Francie, formou nemotornou a žráčskou, jak se sluší na německého ducha.

ODPYKÁNÍ.

[Než budu psáti dále tento deník a ze vzdálenosti třinácti měsíců, zdá se mi užitečno vytknouti stav Duše francouzské od 1. srpna 1914 až do této chvíle, 25. srpna 1915.

Nic se nezměnila.

Smrt, zmrzačení nebo nejhroznější věznění dvou milionů Francouzů jako by v té příčině byly naprosto bez užitku. Výstrahy veškeré přírody, ba plnění se, již tak strašlivě se začínají, předpovědi nejhodnějších víry neměly žádného účinku. Francie nechce již Boha. Atheismus theoretický u nevěřících, atheismus praktický u věřících. Jednomyslné odpírání uvěřiti v Nadpřirozeno a tudíž ve trest.

Od Voges až do nejzazších Flander západních táhnoucí se fronta jest jeden hřbitov. Celá Belgie a všechny naše severní kraje jsou popleněny, pokáleny, utýrány, zkaženy nejhnusnějšími barbary. Zdá se, že to nedostačuje. Rozum zbavený víry jest v takové agonii, že už nemůže uviděti příčin.

Včera mi vypravovali o jakémsi obludném a ohavném hmyzu létavém – o vážkách z pekelných bažin – které spatřili v Paříži a které s námahou podařilo se zabíti jednomu příteli, který podržel

v paměti jejich hroznou ošklivost. Tento děsný tvor jako by byl poslán nebožtíky. Bude ještě tohoto třeba a přijde jakási hrůza neznámá?

Bůh nemůže býti nahrazen leč obludami z Propasti a Němci nejsou ještě dosti strašliví. Zmizí ostatně, nechť jest jich sebe více, jsouce pouhý prach kročejů Popravčího.

Potom nastane opravdové Odpykání, v děsu nevýslovném, odpykání nejdříve pro Francii, ježto jest první mezi národy, potom pro ostatní svět provinilý touž zpronevěrou, a žádný hlas lidský neb andělský nemohl by říci, až kam půjde zpuštění země.

Ale Francie, vždy potřebná Bohu, první vstane uprostřed se smrtí zápasících, by naplnila všecek svůj osud. Není pochyby, že ztratí svůj výkvět, neb její nejušlechtilejší synové dají život na její výkupné. Ale tato nesmírná oběť bude jí připočtena Tím, který váží sféry i atomy, a jest věru možno, že nakonec jakési tajemné a nepomíjející panenství stane se jejím údělem.

Dnes, ať jakékoliv jsou události této neslýchané války, jíž všichni národové zůstanou pohmoždění, očekávám Muže neskonale neznámého, proti němuž i nejpodivnější mužové budou se jeviti jen pokrevními bratrány, jakéhosi otrhance, soudím, bosáka, tak zajisté doufám, ale *poslaného* a

missí pověřeného, by vše naplnil. Jest možná blízko nás, čekaje své hodiny...]

2. - Devátá neděle po Svatém Duchu. Dnešní evangelium: »Neb přijdou na tebe dnové a obklíčí tě nepřátelé tvoji *zákopem a náspem.*«

[Liturgické proroctví, jehož úžasná přesnost uviděla se až za šest neděl. V těchto zákopech, jež trvají dosud, byla vycezena nejkrásnější krev Francie. V srpnu 1915.]

3. - Situace stává se příšernou. Žádných zpráv od Magdaleny. Zdejší drobní kupci hrozí, že zavrou své obchody, a my jsme skorem bez haléře. Nikdy, ani v Dánsku, neocitli jsme se v takové tísní. Poštovní přednosta se přiznává, že služba jest v úplném nepořádku. Farář nám praví, že Němci překročili hranice francouzské, aniž opověděli válku, což by souhlasilo s jejich banditskými obyčeji. Nevíme nic, leda že Německo vyhláší válku Rusku a že právě dnes večer ji vypoovědělo Francii ústy svého vyslance p. de Schöna, který se zdá hodně špinavým panákem.

6. - Dovídáme se, že Německo opovědělo válku také Anglii. Zpupnost Vilémova jest neslýchaná. Hle, válčí s polovicí Evropy. Jaký strašlivý konflikt! Snad deset milionů vojáků stojí ve zbraňi. Nespatrišlo se něco takového.

Událost neobyčejná. Budu nucen podivovati se

Belgii. Jedna německá armáda právě utržila velikou pohromu před Lutychem. Odpor budící úžas u valících se banditů, kteří mysleli, že projdou bez potíží.

7. - Umřel na svém loži Jules Lemaître. Konec života prostředního. Ubohá novinka v této nesmírné vřavě.

8. - Belgičané trvají dále na odporu, který nemůže býti, běda, leč zoufalým, který však zhatí německý plán a zadrží na chvíli invasi. Rakousko prý vyhlásilo válku Rusku. Krásné kletby na hlavu Františka Josefa a Viléma.

9. - Po smutném dni přichází posléze šťastná novina, snad jistá, o prvním vítězství u Altkirchu v Elsasku a o dobytí Mülhausenu. Všecky hraniční koly byly prý vytrhány. Začátek zpětného dobytí našich ztracených provincií.

Nesčetné vlaky s vojskem a válečným materiálem. Přijíždějící ze Chartres jedou zcela blízko našeho domu. Johanna a Veronika trhají kvítí a půjdou je házet vojínům. Jest možno doufat v to, co se mi zdálo, že vidím r. 1870: v podivnou a hlubokou změnu v tvářnosti lidí i věcí?

11. - Nevysvětlitelný sen minulé noci. Jakési jméno mne stíhalo, jméno Eneáše Sylvia Piccolominiho. Vše, co vím o této historické osobnosti, jest, že byl zvolen za papeže pode jménem Pia II.,

byv předtím tajemníkem císaře německého a koncilu basilejského, a že marně zkoušel vzkřísiti ducha Křížových výprav. Dnešní noci mne toto jméno opravdu posedalo. Probouzel jsem se a opět usínal, bych je slyšel znovu. Šlo tuším o jakési proroctví týkající se nás...

Dostal jsem několik listů. Všecko věří ve zdar této hrozné války, ve zmaření germánského císařství. Němci vedou si ostatně s krutým barbarstvím. Plení, pálí, páší násilí, vraždí jatečně ženy a děti, ubíjejí raněné. *Fejich* válka jest vzhledu ďábelského. Nakonec nebudou ani zajímati. Nikdy se neukázal žádný národ tak plným nenávisti a nevzbouzel tolik vesměrného odporu a hnusu.

Ve své knize *Krvavý Pot* ukázal jsem Němce, jak jsem je spatřil r. 1870, což byla přec válka mnohem méně ohavná. Toto svědectví, jež by bylo bývalo dobrou výstrahou, bylo podezíráno, včera ještě, z upřilišování a fanatismu.

I 2. - List od Magdaleny. Drahému dítěti daří se dobře s jeho malými družkami. Nevědí nic, ale není jim dovoleno hnouti se s místa. Vyžadují po nich průvodních listů a to znepokojuje Magdalenou. »Kdybych to byla věděla«, píše, »nebyla bych jezdila«.

Barbot se přiznává, že se mýlil, mysle, že před válkou se strhne strašná revoluce. Opravdu, zmýlil

se důkladně. Skutečností velmi zřejmou jest, že Francie jest sjednocena *v tuto chvíli* a že možno doufati ve zkázu barbarů. Nyní toť jediná myšlenka, jediná tužba. Zbývají předpovědi La Salettské a moje jistota, že Bůh chce brzy jednati, zjevě se Sám neslýchaným způsobem, kterého nikdo nemůže tušiti. Tato válka není tedy a nemůže býti Koncem. Dokud se nezjeví Nadpřirozeno *zřejmé*, nic se nestane. I kdyby, jak se právem lze domýšleti, bylo rozbořeno císařství německé, lze se domnívati, že tímto vítězstvím jen se neskonale vzduje pýcha a bezbožnost Francie, která by neodpykala svého trestu a která *nesmí* mu uniknouti. Bůh nesvěřil nikomu svých záměrů, ale všimneme-li si přítomných událostí, zdá se jisto, že německá válka, mohoucí se státi i válkou evropskou, bude pouhou *episodou*, předehranou. Až bude potřena nestvůra germánská, bude Francii vypořádati ještě svoje účty, a to bude chvíle Boží. Tehdy asi povstane *Kdosi*. Není možno, aby to, co jsem spatřil a slyšel před třiceti pěti lety, tak či onak nestalo se skutkem.

Kristina nám píše, co řekl kterýsi venkovan provázeje syna ke vlaku: »Bůh jest bídák, že bere naše syny.« Lidé, kteří nevěří v Boha leč až jde o to, by se urážel, nic by nepochopili na Slově: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unige-*

nitum daret, a bylo by marno uváděti jim je. -
»To vy jste bídník«, pravil malý Petřík, jenž porozuměl.

14. - Chudé, velmi nejisté zprávy. Rozličné boje, ve kterých Belgičané a Francouzi nabyli vrchu. Vylodování anglické armády. Postup ruské armády na Berlín!!? Válečný stav s Rakouskem, jež bez jakéhokoliv opovědění nepřátelství převádí bez hluku své síly do Němec atd.

15. - Japonsko vyhlašuje válku Německu. Itálie se zdvíhá proti Rakousku a bude možná také stržena. Turecko sympatisuje s Německem a proti němu se asi spojí státy balkánské. Míchanina vesměrná, válka všude.

Němci řadí dále. Vraždí a mučí raněné a zajatce. Jeden vzteklý sedlák pravil dnes ráno, že by bylo třeba zardousiti všecky německé zajatce. Myslím, že by se slušelo, nezacházejíc v takový extrém, pobíti všechny důstojníky, co se jich jen nachytá, neboť na nich lpí vina za hrůzy spáchané jejich lidmi.

16. - Z jednoho psaní se dovídáme, že Dánsko jest nesmírně rozvířeno. Bojí se tam, aby nebyli připojeni k Německu, jež prý zvítězí. Účinek vyhlaných zpráv, jež Němci šíří všude, podle neproměnného systému své politiky.

Stále se čeká veliká bitva, jež by rozhodla o osu-

du Met a Štrasburku, an levý konec naší armády jest - prý - u Lutychu a pravý konec v Elsasku. Mapa válečného jeviště, na niž se dívám, nezmiňuje se o Vaucouleurs a Domremy, mezi Bar-le-Duc a Nancy. Bylo by bývalo vhodné a jak vlastenecké! označiti obě ta místa.

17. - Náš farář se bojí, aby též nebyl nucen odejíti. Potom bychom byli zcela bez kněze v tomto kraji a bez Boha.

List od Petra, bez illusí. Spatřil u Nejsvětějšího Srdce spoustu lidí, jež strach a nesmírná tíseň a úzkost ženou do kostela, k svátostem a o nichž se praví, že jsou *konvertité*! Válka zdá se nám přízniva, ale myslí, že kdyby Alsasko-Lotrinsko stalo se zase francouzským, republikánská vláda nevěděla by nic pilnějšího, než posvětit tyto dvě provincie.

Viděl Broua, jak měl plné ruce práce na montmartreské radnici s rozdělením podpor rodinám bojujících. Podívaná na tu bídu jest hrozná.

Petrovi:

„Děkuji ti za dlouhý list, který je opravdu dobrodiním. Jsme tak smutni a každý den doléhá tak těžce! Nepřítomnost naší Magdaleny jest nesmírným přitížením. Hle, již přes čtrnáct dní jsme zbaveni tohoto dítky a to jest na mou srdnatost krutá zkouška. Často myslívám na vás, své Bureské přátele, a nikoliv bez slz. Kdy se shledáme?

A jak? A v jakém stavu? Jakub alespoň jest v bezpečí na ostrově Wightu u svých benediktinů, i s Raissou a Věrou . . .

V žádné době dějin nespátřila se situace tak zvláštní pro Francii, pro Evropu, pro celý svět. Patnáct nebo dvacet milionů vojínů ve zbrani, ohavné Císařství německé ohroženo po strašlivých řežích zkázou a potom? . . . Potlačuje výbuch bolestného smíchu, svolují tvářiti se, jako bych věřil v bratrství, v *nezištnost* Anglie a Ruska, ale bude přec třeba zbudovati znovu jakousi Evropu. Jaká kořist potom! jaké rozpoutání žádostivosti! jaké apokalyptické vidění!

Císařství německé jest odsouzeno ke zkáze. To zdá se jisto. Pruská domýšlivost a surovost příliš překročily všecku míru. Bůh a lidé mají toho načisto dosti. Jest k tomu nezbytně potřebí Francie. Tedy Francie zvítězí. Za jakou cenu? Její pravé křídlo armádní sahá prý až do Alsaska a levé až k Lutychu. Toť svěrák na 200 kilometrů, který třeba sraziti na Mety a Štrasburk, pevnosti ukradené Francii, stavší se skorem nedobytnými za čtyřiačtyřicet let a jichž bude hájeno s nejděsnějším zoufalstvím. Denně očekává se obrovská bitva, jež rozhodne asi o jejich osudu. Podobá se, že vítězství přikloní se k Francii, již pomáhá Belgie a Anglie, ale za jakou cenu? opakují to. Řekněme tedy,

že ukradených provincií jest dobyto, německá armáda jest roztřískána, zahnána za Rýn, přinucena utíkat před Rusy k své záhubě. Vše jest v této domněnce úplně v pořádku, že ano? A ohavného císařství není již. Budiž, ale zůstane La Saletta. Budou naplněny tím předpovědi Tajemství? Nikterak. Vykoná Francie pokání? Ani za makové zrněčko. Obrácení způsobená dolekáním vnukají mi jen málo důvěry. Tato válka není tedy a nemůže býti koncem . . . ?“ -

Ukořistění prvního německého praporu v Alsasku.

19. - Raissa Maritainová a Johanna Boussacová, jež mi psaly zároveň, setkávají se v tom mínění a skoro v těchže slovech, že má kniha jest jedinou, již možno čísti v přítomné chvíli.

20. - Emilu Baumannovi:

„Máte pravdu, díte-li bez hořkosti zajisté, že vám nepíšu často, a já též mám pravdu, píše velmi málo na pohled. Po pravdě píšu mnoho. Od dvaceti dnů nedělám než to. Mé postavení je zvláštní. Mnoho mých čtenářů přičítá mi neobyčejnou sílu a chtějí nalézt ve mně oporu. Jsem nucen odpovídati na šílené listy. Nuže, nejsem nic než ubohý přenešťastný člověk.

Přišel jsem sem se ženou a dvěma dětmi, jež po-

třebovaly venkova, máje směšné zásoby peněz. Bylo mi zabíti několik mandarinů, bych se dožil dneška. Ale tito špatně zahrdlení mandarinové jsou nyní na hranicích. Jiných mandarinů už není a nevím, jak se to skončí pro vyhnance, jimiž tu jsme. Drahná léta jsme zvyklí jísti z Ruky Boží. Více než kdykoliv spoléháme dnes na Něho, na Něho jediného. V nesmírných trýzních začal jsem knihu o Johanně z Arku, na niž patřím *docela* jinak, než jak ji uviděli historikové nebo pámbíčkáři. Bude mi přáno dokončiti tuto knihu *ad maximam Dei gloriam*? Nic o tom nevím.

Přítomný stav událostí nic mne neudivuje. Už tak dávno očekávám katastrofy! Ti, kdož mne četli, vědí. Nevidím však ještě *znamení* božských. Německo jest zřejmě znamenáno, označeno k nesmírnému pokoření. Jeho barbarská domýšlivost a jeho surové pokrytství příliš se odvážily. Bude tedy rozdrceno – a bude to banální. Potekou proudy krve – a bude to banální. Až obluda bude potřena, celá Evropa se vrhne hnusně na kořist – a bude to banální. A potom? Ano, potom? bude La Saletta, to jest Francii vítězné, ale nafouklé svým vítězstvím, pranic se nekající a více než kdykoliv opovrhující výstrahami své bolestné Panovnice, této Francii bude vydati počet. Bude tu její nenávisť k všelikému životu nadpřirozenému a Zapře-

ní, dosažené už, jejího Episkopátu. Tehdy asi bude třeba, aby Bůh se zjevil jakýmsi způsobem a poslal Kohosi – a to načisto nebude banální. Kolikráte jsem už napsal: Dokud nadpřirozeno nebude *zřejmo*, nebude žádného fakta.“ –

Dovídám se o smrti Pia X. Nebylo by to prvním znamením? Jest známo proroctví svatého Malachiáše: *Ignis ardens* pro Pia X.; *Religio depopulata* pro jeho nástupce.

21. – Janu de la Laurencie:

„Jaké strašlivé dni! Jaká muka po celém světě! Tážeme se s hrůzou, jaký asi je stav duše těch, kteří schválně, *scientes et prudentes*, berou si na sebe, že rozpoutávají takové pohromy! Tito prohnilí Hohenzollerové a tento rozbředlý Habsburg, kteří rozhodují, jednou nohou v hrobě, vydati na smrt před sebou samými (?) kolik set tisíc mužů! Tito zlosynové nemluví než o Bohu, který jest s nimi, jak tvrdí, když oni pálí a vraždí, a my ještě prý jsme divoši! František Josef pod sebe dělající jest *Apoštolský*, nezapomínejme toho. Bylo by třeba vědět, co o tom všem soudí Bůh.

Právě zemřel Pius X. Co viděl tento svatý Papež a co asi řekl ve svých posledních chvílích? Dovíme se toho možná. Ujišťovali mne, že neobvyklejné uctíval La Salettu a že hleděl na Melanii jako

na velikou světici. Neučinil-li ničeho pro ni, jen proto se zdržel, že se bál jistého, nevyhnutelného rozkolu. Jemu bylo Tajemství Melaniino samým Slovem Přesvaté Panny. Koho postaví na jeho místo? Není pro katolický svět otázky souživější. Znáte proroctví: *Religio depopulata*. Značí to, že Církev bude opuštěna budoucím papežem *samým* a tak že se stane skutkem Zapření, předcházející zpěv *Kobouta* gallského, kterého snad svět co nevidět uslyší? To jsou mé myšlenky, pošetilé, chcete-li, ale tolik vyvolané viditelným rozvratem Církve a celého světa!

Bůh budiž každému z nás na pomoc, předrahý příteli! Myslí se, a právem asi, že po nenáviděném císařství germánském jest veta, jest odsouzeno. Rok 1870 nezačne se již znovu a Němci to nyní dokazují. Ale bude to perná práce zničit tuto havičku, jež bude možná zaměřena jinou. Pohrůžky Té, která pláče, nejsou nadarmo. *Maledictio Matris eradicat fundamenta*, praví Svatá Kniha. Slzy opovrhované snadno se změní ve zlořečení. Považte, že kardinál Amette může se státi Papežem. To aby konstelacím strachu nahánělo!“ -

Nic od Magdaleny. Mlčení tohoto dítky se stává mukou nesnesitelnou.

22. - Veliká bitva se ještě asi nestrhla. Zatím

Němci zabírají Brussel, jemuž uložili výpalného 200 milionů. Hrabivost těchto pirátů jest úžasná. Povídá se, že Vilém chce anektovati Belgii a Holandsko – vyhladě napřed loďstvo britské.

Poslání do *Poutníka Absolutna* milému příteli abbé Léonce P . . . ovi, mobilisovanému:

„Upozorňuje ho, by měl pozor na nescetná rozcestí a křižovatky, na něž se přichází po úzké cestě Absolutna, kterou na štěstí lze poznati po těch znameních, že jest plna křemení, střežena obávanými Sfingami a oživována pramálo pocestnými.“

Kříž uveřejňuje dva dlouhé sloupce o Piu X. Sklízím tuto proradnou větičku: »Mnoho se napovídalo, že zesnulý *ráčil* už za svého života osvědčiti svou svatost zázraky a věříme tomu snadno (Eh,eh!), ale ještě *pozoruhodnější* jest zajisté svatost jeho jednání.«

To Veronika mne upozorňuje na tyto řádky, jež bys myslil, že jsou diktovány Amettem.

23. – Dlouhý a velmi tklivý list od Magdaleny ulevuje poněkud naší trýzni. Ale ubohé dítko neví, kdy se mu bude možno vrátiti.

Mluví se stále o veliké bitvě, zahájené, jak se zdá, na frontě nesmírné. Ale přiznávají se jisté nepřesně udávané ztráty. Mám zvláště dojem a úzkost mne svírá, že nic nevím.

24. – Připomínám si staré proroctví řečené

»mohučské«, jež jsem kdysi četl r. 1870, proroctví ohlašující na dobu, v níž asi jsme, zkázu, úplné zničení mocí německé po obrovské, několikadenní bitvě na planině »Březí« poblíž Paderbornu (?)

Generální štáb ruský zvítěziv na Visle rozhodl prý se táhnouti na Berlín. Dejž to Bůh! Kozáci uměli by nás pomstíti za děsnou surovost pruskou.

25. – List od Petra. Válka ho plní úzkostí, aniž však porušuje jeho pokoj vnitřní. Diví se šílenství Vilémovu, jenž se strojí anektovati Belgiu a Holandsko. Modlí se velmi a očekává jako my projevení Božího. »Což nezačal se již *Advent*?« píše mi.

Vše utváří se tak hrozivě, že Johanna posílá Magdaleně telegram, aby se neprodleně vrátila, je-li jí to jen poněkud možno.

27. – Petrovi:

„Psal jsem ti předevčírem, ale jsem tak smuten, že ti píšu znovu. Očekáváme, rozrušení za bdění i ve spánku, telegram od Magdaleny, že se vrátila do Paříže, kam by se Johanna ihned pro ni rozjela. Nepřítomnost tohoto dítěte bude nám asi strašlivá, více ti nepravím. Potom denně čekáme na listonoše a na ubohé noviny *Petit Parisien*, který nám přináší to málo, co nám svolí oznámiti ministerstvo války . . .

Postavení Francie jest asi hrozné, ale co říci

o postavení Německa? I přijímáme-li za pravdu těžké ztráty v Belgii a v Alsasku, jak nespoléhati na součinnost Angličanů, jichž tak zřejmým *zájmem* jest, by se mocně opřeli německému rozpínání? Rusové a jejich car, zfackovaný, poplvaný mrzce v Berlíně v osobě jeho vyslance, zaplavují východní Prusy a táhnou snad v tuto hodinu na hlavní město Vilémovo. Ať sebe strašlivější jest v Belgii armáda jeho syčáků, bude hezky přinucena tato špinavá armáda uhnouti se, povoliti zatáté čelisti a běžeti vstříc Rusům, majíc v zápětí čtyři nebo pět set tisíc Francouzů, Angličanů a Belgičanů, kteří ji budou stíhati se zuřivostí v srdci, majíce ztrestati ukrutnosti, neboť jest třeba, by vše došlo své odplaty. Nejde tu o válku obyčejnou, nýbrž o válku *vyhlazovací*. Bůh mi nic nezjevil, ale cítím hluboce, že Německo jest odsouzeno a že Prusko – vojenské srdce Německa – musí býti zničeno. Toto *přede vším*.

Netřeba mne poučovati, že Francie si zasloužila nejhorších trestů. Odpykává si je už proléváním krve nesčetných svých synů a jinými děsnými bědami, aniž se zmírňuje co na počtu, jež vydá – potom. Napřed však Německo.

Vidím jako v bolestném snu. Dnes ráno myslil jsem v našem chudičkém kostele na všechny včerejší i dnešní nebožtíky, na všechny umírající, na

všecky zármutky, na všecky hrozby; a zároveň jsem přehlížel celý svůj krutý život! S mučivou určitostí rozpomínal jsem se, co dávno jsem viděl a slyšel, před pětatřiceti lety, kdy jsem žil životem rozjímavým a bylo mi řečeno, že jakési místo – kteréhož neznám – jest mi uchováno v příštích katastrofách. I plakal jsem ve tmách bázně a ve tmách naděje . . .“ –

Co nám přinášejí noviny? Tohle. Uprostřed zuřící války ministerstvo odstupuje a p. Viviani, zhasínač hvězd, sestavuje ihned jiné, řečené »národní obrany a sjednocení«. To jsme chlapíci!

Mladé přítelkyni:

„Tvůj list plní nás podivem a rmoutí nás.« Kdyby byli Belgičané«, píšeš, »nekladli takového odporu u Lutychu, Němci byli by nyní v Paříži.« Jak jsi to mohla napsati, vědouc, že to budu čísti? Neskrblím arci podivem k armádě belgické, od níž se věru ani zdaleka nečekalo takového úsilí. Ale nemluvě o její dokonalé hanbě, kdyby tak byla neučinila po nesmírném německém poličku, nic ti nedává práva, bys uvěřila, že ti lupiči byli by se u nás nesetkali s žádným odporem. Dodávám, že jest odvážливо zaměňovati si v dohadách to, co se stalo, tím, co by se snad bylo stalo. Toť, jako by se řeklo, že předvědoucnost nebo prozřetel-

nost Boží jest podmíněčna a závisí na našich dobrodružstvech. Přál bych si tě více *nadpřirozenou*, milé dítě. Vše, co se děje, jest dokonale úctyhodno, poněvadž nic se neděje, aby to vybočovalo z plánu Božího.

»Zaráží vás«, pravíš také, »že Itálii bylo zůstatí neutrální, aby Konklave mohlo zvoliti nového Papeže.« To jest nazírání úplně lidské. Ve třech dnech možná Italie nebude již neutrální, a nový Papež bude zvolen Bůh ví kdy a jak, a my na to nebudeme míti ani slovíčka. Bůh nepotřebuje ničí neutrality ani heroismu, takové jest hledisko nadpřirozené. Mluvíš, jak vesměrná zpronevěra byla příčinou tolika běd. V tom máš skorem pravdu a svěřím se ti s jistým vážným tajemstvím: To moje osobní ničemnost vyvolala hněv Boží a já jsem po pravdě jediným vinníkem. Monsiňor Amette a několik blahoslavenců z jeho okolí vědí to velmi dobře. Neobviňuj jiných. Doufám, že mi bude přičteno k dobru toto přiznání, jež není bez heroismu, ačkoliv francouzské, ba perigordské.« –

29. – Johanna, nedostávajíc zpráv a v nejvyšší úzkosti, rozhodla se s Boží pomocí jeti pro Magdalenu, stůj co stůj. Jakých svízelů a jakých trýzní bude nám ještě zakusiti?

30. – Oh ta dnešní noc, již jsem probděl na zastávce Saint-Piatské, čekaje na vlaky, na všechny

vlak. Bylo jich nespočetně mnoho, ale bez cestujících a každý mi přinášel zklamání. Bylo to jako nůž přiletěvši z dálky, který prorážel mým srdcem, aniž se jen na vteřinu zastavoval. Nezapomenu toho fantastického a skorem nadpřirozeného dojmu, který ve mně zůstavil jeden z těchto zbesilých transportů válečného materiálu. Tento vlak byl naložen samými loďmi, zabavenými tu a tam po řekách, a bylo to cosi neslýchaného, když defilovaly s největší rychlostí černou nocí! Mezi přelety těchto povětroňů nesmírně tichospícího kraje, rušené jen poloulidskými pozevy výrů a kulichů, kteří jako by si byli smíchy tropili z neskonale tísně mého srdce.

31. - Přesřastný návrat Johanny a Magdaleny, kterým se podařilo, nesmírně krušně a jakýmsi zázrakem, uniknouti ze vřavy uprchlíků pařížských a dostat se do vlaku.

[Tyto dni a tyto hodiny, ztrávené v očekávání našeho dítky jsou jednou z mých nejnesnesitelnějších vzpomínek. Mysle na ty dva zločince, jimž byla dána taková moc trýzniti, kolikrát jsem se tázal s tolika jinými, jaký trest by jim náležel? Odpověď nemožná. Jediný Bůh to ví. Jejich mzda na sklonku dne jest už všecka připravena, všecka spočítána, všecka zvonící a plnovážná, a věru lvové by se třásli jen pohleděti tam.]

1. - Vypravovali nám o slavném vynálezci Turpinovi, o němž se mluvilo již od prvních dnů, že nabídl jistý stroj, který by šířením otravných plynů učinil všecko válčení nemožným, byl prý však odbyt pro zdánlivou nepoctivost takových pomůcek vyhlazovacích, jako by proti lupičům nebylo dovoleno použití zbraně jakékoliv.

Uklidnili jsme se návratem Magdaleniným, ale již nás trýzní ještě vážnější nepokoj. Němci prý se dostali téměř k Paříži. Ať jest sebe jistější, že bandité tito budou nakonec vyhlazeni, sousedství jejich nebylo by bez nebezpečí. Objíždky ulánů až dosud byly by asi hrozný. Rozhoduji se odejeti do Rennesu, kde nalezneme Termiera, stavšího se trvalým podplukovníkem dělostřeleckým v továrně na válečné stroje.

2. - Ve dvě hodiny ráno ubíráme se na zastávku, kam byli odnesli naše zavazadla. Třeba čekati na vlak, zpožděný přes dvě hodiny. Ale to jest teprve začátek trýzní. Do Chartres jsme přijeli v šest hodin, neboť vlak se zastavoval každou chvíli na půl hodiny, jeda dva neb tři kilometry za hodinu. V Chartres strkanice a nepořádek bez konce. Jest to panikou uprchlíků z Paříže a ze severu, potom, že všichni jsou povinni ustupovati z cesty

raněným atd. Jedeme potom ještě z Chartres do Mansu, za nesmírného vedra, ve voze nacpaném a ještě na každé stanici natlačí se do něho nových lidí, hodiny strašné, v nichž jsem viděl své dcerušky zpola udušeny a sám jsem byl v nebezpečí s Johannou. V Mansu týž zmatek a táž strkanice jako v Chartres. Do Rennesu však byla cesta mnohem méně krutá. Nastala noc, ochladilo se a jest nás už méně. V Rennesu nové soužení. Třeba se vzdáti naděje, že bychom ať v kterémkoliv hostinci dostali nocleh, i jest se nám spokojiti do rozednění pohostinstvím lavic a stolů Červeného Kříže, připravených na nádraží pro vystěhovalce a cestující bez přístřeší.

3. - Posléze jsme ubytováni v jednom dosti příšerném domě starého Rennesu, několik kroků od kathedrály. Obávaný exodus se končí. Nezbyvá nám již, leč abychom tu žili, jak budeme moci.

Pověsti o zvolení nového papeže, který prý se jmenuje Benedikt XV.

4. - Četné mše v kathedrále, stavbě to ze sedmáctého století, jejíž ošklivost mne udivuje v městě tak úctyhodném, jakým by slušelo býti hlavnímu městu bretonskému.

Noviny potvrzují zvolení kardinála Della Chiesa, jenž prohlásil, že si přeje nazývati se Benedikt XV. Vlášda se hrdinsky přenesla do Bordeaux. Ru-

sové, dobyvše části východního Pruska, jmenují ode dneška Sanktpetersburg *Petrogradem*, divoucí - a směšné - znamení nenávisti bez slitování. Nepomyslím si, abych četl *Les Soirées de Petrograd* od Josefa de Maistre.

Vídeň i Berlín se zdají býti ohroženy zároveň. Mluví se, že u Lvova v Haliči bylo pobito neb zajato 150 tisíc Rakušanů. Zázračné zápasení milionů lidí. Ale ve Francii bylo se třeba bít u Compiègne.

Toto jsem našel v *Bretonském Novinkáři*:

Řeč Kaisrova. - Podle časopisů dortmundských císař německý přehlížel vojsko v hlavní čtvrti a pronesl řeč, z níž uvádíme pro její kuriositu hlavní stati:

Druhové, svolal jsem vás, abych se potěšil s vámi z vítězství dobytého našimi druhy. (U Charleroi asi). Vzdávejme za to díky svému Starému Bohu. On nás neopustí, poněvadž hájíme pře spravedlivé a svaté (!). Máme ještě svěsti nejednu krvavou bitvu. Nikdy neztratíme své neochvějné důvěry ve svého Starého Pánaboha na Výsostech. Chceme zvítěziti, musíme zvítěziti.

Slova barbarského pohlavára, vzývajícího své modly.

Snídáme chléb se sýrem v domečku, kde se pije ovocný mest. Naskytá se nám viděti duševní stav lidu reneského, velmi odlišného od obyvatel v Beauce. Hospodyně jest věru rozvzteklá na Něm-

ce. Práví, že jest velmi nesnadno ochrániti zajatců, projíždějících městem. Sama chodí na nádraží očekávat jich s mnoha jinými ženami ozbrojenými nůžkami a noži, v naději, že jich několik sprovedí se světa.

Posloucháme to s neskonalou radostí.

5. – Van der Meerovi jsou na cestě do Holandska.

6. – Vilém jest v Brusselu. Nesčetné kanony chrání tohoto pitomce. Strašlivé baterie dělostřelecké jsou pohotově před nejkrásnějším pomníkem města, jedním z nejkrásnějších v Evropě, by jej zničily na první poplašné znamení.

Německé časopisy prohlašují, že tato válka jest hanebná. Belgičané a Francouzi se pokáleli hanebnostmi. Krutostmi jsou sami vinni. Vypalování měst a vesnic, znásilňování žen, vraždění dítek a starců, ubíjení, mučení raněných, vše to jest jejich dílem. Němci jsou dokonale něžní a velkodušní.

Při zvolení Benedikta XV. *Matin* má radost z papeže politického, na způsob Lva XIII. »Církev příliš trpěla«, píše, »rozvodem, vykonaným Piem X. *mezi svatostí a politikou*.« !!! Milion dám tomu, kdo mi vysvětlí tuto větu.

Spatřil jsem opět Termiera. Libý pocit, že již se nevidíme *cizinci* v tomto velikém městě.

7. – Němci prý se jakýmsi manévrem, o němž

mi není známo, vyhnuli opevněnému táboru pařížskému a dali se na jihovýchod k Dijonu. Na této trati jest Meaux, i vzpomínám na přítele Leona Bellé, jemuž bylo uloženo stříci mlýnů meauxských. Co se s ním stane?

[Zvěděl jsem potom, že tímto domnělým manévrem, velmi se podobajícím porážce, bylo pověstné vítězství na Marně, jež zachránilo Francii, ba možná Evropu, ale únava našich vojsk a zvláště nedostatek střeliva zabránily, aby nebylo rozhodným. Dvacet škadron čerstvé jízdy, rubajících do tohoto chumlu, bylo by možná učinilo konec válce. Jest pravda, že polovina německé armády byla ožralá šampaňským. Přece však, kdyby byl býval von Kluck, nepravím velikým vojevodou – což jest přísně zakázáno každému Prušákovi – nýbrž kdyby byl býval prostě Blücherem a kdyby byl řekl: »Ztratím, bude-li třeba, dvakrát sto tisíc mužů, ale prorazím«, Paříž bývala by byla u velikém nebezpečí... Ale jest nerozum činiti dohady v historii a vítězství na Marně, to náhlé, nečekané odvrácení přívalu dvou milionů barbarů se zdá zázrakem... V jiných dobách byli by si vzpomněli na vysvětlenou, že jest zítra svátek Narození Panny Marie, Královny Francie. *Quos vult perdere VIRGO dementat.*]

IO. – Johanně Boussacové:

„Milá přítelkyně, nejdříve vás objímám, zdaleka poněkud, ale z celého srdce svého. Víte již od svého otce, že jsem v Rennesu se ženou a dcerami. Přišli jsme sem, raději než někam jinam, k vůli němu. Bylo třeba prchatí z Mévoisinsu, kde snad nebylo dosti bezpečno. Sám bych byl asi zůstal, jsa přesvědčen, že vydám přísně za šedesátosm mužů, narodiv se r. 1846. Znáte moji chuť do cestování a mou senilní vášeň k ježdění na venkov. Byl jsem znamenitě obsloužen, že ano.

Přál bych si, abych se mohl zasmáti, rozmilá Johanno, byť jen proto, abych vás na chvíli pobavil. Přiznávám se, že nemám odvahy. Jest příliš mnoho duší, jež trpí. Ale vy milujete velikost, jste silna a můžete více než která jiná nésti své srdce. Četla jste mne, znáte moje myšlenky, stále tytéž, a vím, že vám nenahánějí strachu.

Francie má mnoho odpykávati, tolik se nashrdavši Slzami své Panovnice. Pyká zajisté v tuto chvíli, ale pyká *bez lítosti*. Nedověděl jsem se až dosud, že by se byl jen jediný biskup pozdvihl a řekl: »Jsme trestáni, že jsme neslyšeli Matky Boží, jež k nám mluvila plačíc.« Toto jest vážné. Blahoslavení, kdož na to myslí, ale ostatní?...

Přece však hodina nepřišla. Nevidím *znamení*. Bůh se neukazuje způsobem smyslům přístupným, nesporným. A toť, čeho čekám po veliký

počet let. R. 1870 se říkalo v sakristiích bez větší hloubky a větší lítosti nežli dnes a bez nejmenšího pomyslení na La Salettu: »Hle, trest!« A mysli si, že jsou vyrovnáni. Roku 1914 totéž slovo lze slyšeti na těchže místech, jako by Boží Spravedlnost byla na váze hokynářově.

Já čekám Znamení, a až dosud jich nevidím. Dokud se Nadpřirozeno nezjeví zřejmě, nesporně, strašlivě, přelíbezně, všecky události nebudou *ničím*.

Bůh nemůže býti banální. Nuže, co se nyní děje, tato evropská válka, jaké se nikdy nespátřilo, se svými patnácti nebo dvaceti miliony zuřivých bojovníků, se svým *zdáním* apokalyptickým, se svými nesmírnými bédami, jež se jen stíhají a budou dále stíhati, vše to jest dokonale banální.

Vše to jest *mámení Démonovo*, hrozlivé jakkoliv si přejete, nic však nežli mámení, usilující přesvědčiti lidi, zejména katolíky francouzské a belgické, že opravdu jsou trestáni a že zaplatili svůj dluh.

Přirovnávali směšně Viléma k Attilovi, *biči Božímu*. Neslyšíte chechtotu Ďáblova a necítíte, kterak jest blbé přisuzovati takovou úlohu tomuto ubohému panáku s vousisky! Stejně se to má se starým kakalem vídeňským. Tito dva mizerové, jejichž moc z bláta a temnot užuž dodělává v hanbě

a v neřádech, nevědí naprosto, co činí, a toť vše, co o nich možno říci.

Řeky krve, neskonale bědy, hroucení se dvou císařstev, plynoucí z toho smrtelný zápas všech národů o kořist; historická banalita všech věkův; a potom, nic, nic než ubohý muž 68 až 70letý, spisovatel z donucení nebo z malomocnosti, který očekává na kolenou Gesta Božího!

Opakuji vám, Johanno, co se děje, není nic jiného než krutá škraboška Démonova, *opičení se po Budoucnosti*, ohavnější než ostatní. Toť vše. Jde o to, bychom se toho nebáli a řekli si, že *to načisto není to*, že Duch Svatý, zastupovaný Naší Paní La Salettskou, takto nebude trestati, nýbrž způsobem důstojným Sebe, dokonale neznámým, nepochopitelným, kterého se nelze dohadnouti. Rozjímejte o tom, drahá přítelkyně, a myslete vroucně s duší plnou naděje na svého manžela, na mého kmotřenečka Křištofa, jenž nese Ježíše na svých ramínkách, na své rodiče a příbuzné, na všechny ty, jež milujete, i na mne posléze, který vám píšu v tuto chvíli, bych vám dodal srdnatosti. *Magnificat!*“ -

II. - Stále a stále nic nechápu z vojenských operací, kterých generální štáb neodhaluje. Vším, co možno viděti, jest, že se začaly »Zákopy«, ohlášené 2. srpna, a že na této nesmírné frontě

z Ostende k Verdunu a do Alsaska, neboť už neběží o Lutych, se strany francouzsko-anglické pevně rozhodnuto setrvati v strašlivé defensivě a umořiti tím onu nesmírnou armádu 1,500.000 nebo 2,000.000 mužů, které Německo na nás vrhlo, zatím co Rusové postupují, ano Rakousko jest všude poraženo a prý již úplně či málem odpraveno.

Anglie a Rusko, neméně než Francie, chtějí rozvrátiti císařství německé, což ode dneška jest pravděpodobno. Anglie tak si to umiňuje, že svolává vojska se všech končin své nesmírné říše koloniální.

Alfrédu Pouthierovi:

„Váš tak smutný a úzkostný list dostal jsem s náležitým opožděním. Nepodivíte se, dovídaje se, že jsme od několika dnů v Rennesu. Mohli bychom býti právě tak dobře na jiném místě planisféry. Jest doba k nepředvídaným vyjíždkám na venkov a víte, odpovídá-li to mému genu krásy. Přece však bych byl raději zůstal v Mévoisinsu a psal tam dále svou *Johannu z Arku*. Ale máme dvě dcery a úzkost kroužila kolem nás. Ježto přišlo zázrakem několik sou, odjeli jsme do Rennesu, kde jsme věděli, že nalezneme svého přítele Termiera. Nebudu vám vypravovati o našem cestování tou všeobecnou panikou...

Mluvíte o Prozřetelnosti, jež vám byla přízniva, muži skrovné víry a chabé modlitby, jímž se zdáte býti. Taktéž bylo tomu s námi. Přísně uvažováno, měli jsme děj se co děj zůstat v Mévoisinsu. Možnosti prchnouti bylo mi poskytnuto, aniž se mi bylo oč přičiňovati. Dnes přihlížejíce z dálky bojům, utrácíme své penízky v domě bez nádhery, aniž víme, jaký to vezme konec. Jsa zbaven svých knih, neboť nám bylo odjeti s pramalými balíky, nemohu se zabývati Johannou z Arku a živořím o svém deníku, připravuje tak velmi zvláštní pokračování *Poutníka Absolutna*. Ale to nemůže naplniti mých dnů. Tož nadužívám jakés čítárny, kde moje jméno jest podivuhodně neznámo.

Uvěřil byste, ó Pouthiere, že bylo třeba zapáliti Evropu a zmobilisovati dvacet milionů vojáků, abych přečetl posléze *Hrbáčka* od svého starého přítele Févala! Dnes čtu *Boubouroche*, nikoliv beze slasti, smím vám říci.

Mlčenlivý generální štáb nám chabě podává zprávy o událostech válečných, ač dává-li nám vůbec jaké. Víme jen, že se bojuje zuřivě a že nesmírná mrcha německá denně si láme rohy ve Francii i v Belgii. Víme též, nebo se domýšlíme, že několik milionů Rusů se hrnena Berlín, provázeno jsouc řádným množstvím Kozáků s labutími krky. Není asi daleko do dne, kdy naši přívětiví

návštěvníci budou nuceni odejít a zalézt za Rýn, provázeni jsouce dvorně pěti neb šesti sty tisíci bajonetů.

Toho dne přijdeme opět do Mévoisinsu, potom do Bourg-la-Reine, čerpající ze zdrojův, které zná Bůh – Bůh jediný od celé věčnosti.“ –

13. – Třeba věřit, že vše se daří velmi dobře? Dnešní ranní noviny byly plny jásavého troubení. Strategie generalissima Joffra, který se zdá býti podivuhodným *cunctatorem*, tato strategie, záležející v udržování nedobytné defensivy na frontě 300 kilometrů, jako by nabývala úplného zdaru. [Nedostatečnost oficiálních zpráv byla tehdy taková, že až za kolik dní jsem se teprve dověděl o našem vítězství na Marň – čehož ostatně do dneška ne a ne abych pochopil. *Září 1915.*]

15. – Jdou opět dobré noviny. Pomýšlíme na návrat a Johanna mluví o tom s naší hospodyní, jež dává na jevo prudkou nespokojenost; tvrdí tato důstojná žena, že nás nemíní vzít do bytu jenom na měsíc. Jsem nucen rázně zakročit.

16. – Obrovská bitva trvá. Důvěra a nadšení též vytrvávají. Očekávám, že se přihodí něco pozoruhodného ve třech dnech, v 68mé výročí Zjevení Panny Marie na La Salettě. [Svatá Panna nám opravdu uchovávala na ten den překvapení.]

Miliony zabitých nebo raněných, bědy neskonale, zármutky, jichž by ses nedopočítal, a posléze jednomyslné, drtící svědectví všech dítek Božích nebo Démonových, hle, co si vzali na sebe ti dva lotři z Habsburku a z Hohenzollernu. Jen pomyšlení na to aby rozvrátilo rozum !

17. - Telegram od van Haasterta. Oznamuje mi, že moji holandští kmotřenci jsou v bezpečí v Rotterdamu po nebezpečné cestě minami v Severním moři.

Jakési mnichovské noviny z 1. září nám oznamují, že francouzští zajatci jsou zahrnání do jakéhosi tábora zvaného Lechfeld. Pro větší jistotu obklíčili je nepřekročitelným plotem z ostnatého drátu. Obecenstvu se dovoluje přijíti se popást podívanou na tyto nešťastníky. Vstupné 20 feniků! Dobrý německý kšeft. Zdá se, že návštěvníků přicházelo bez počtu.

18. - Nuda mne šírá. Jsme tu ve starém smradlavém domě, soužení nespočetnými blechami a nucení ostouzeti se s domácí, banditkou jako Prusko, která odpovídá na všechny výtky: »Jsem Bretonka«, což v jejím myšlení zřejmě ospravedlňuje, ba posvěcuje všechna sviňstva a všechny loupeže. Na dovršenou jest podle všeho ochlasta.

. Novina. Karel Péguy zemřel, byv zabit v boji. Pohřební řeč Barrèsova, jenž v něm oplakává ve-

likého spisovatele! »Aj, vstoupil mezi hrdiny myšlenky francouzské!« praví.

19. - *Figaro* uveřejňuje proroctví z r. 1600, řečené Bratra Johanna, kde se mnoho mluví o Antikristu, kterého překladatel Péladan, který sám býval kdysi prorokem, ztotožňuje s Vilémem. Jest oznamováno, že tento antikrist bude zmařen právě na tomto místě, kde »kuje své zbraně«. Nuže Essen a německé hutnictví jsou ve Westfálsku, v provincii, již i jiná proroctví označují jako místo poslední a rozhodné bitvy.

Svolují, že toto proroctví jest pravé, ale má tu dvojí chybu, že jest příliš určité a zvláště, že je uvádí Péladan.

20. - Včera bylo výročí La Saletty. Zdá se mi, že se jistě událo cosi. Ale noviny nepraví nic.

21. - [Tu jest ono překvapení.] Dovídám se se vzlykotem, se vzlykotem celé Francie, jak se domýšlím, že katedrály remešské už není. Němci ji zničili »bez důvodů vojenských«, jen a jen ze svévole, z toho barbarského pudu dítek démonových, který je žene, by ničili díla umělecká a zvláště díla umění náboženského. Byla bombardována *přesně* 19. září.

Četl jsem *Annu Kareninu* od Tolstého. - Hnus neskonalý.

22. - Četl jsem s hrůzou podrobnosti o zbo-

ření kathedrály remešské. Jest líčeno drancování Senlisu a bombardování Maubeuge. Stále tytéž ukrutnosti.

23. - Kněží sloužící mši v červených pantalonech. Bolestný dojem maškarní komedie.

Jdu s Johannou a dětmi do předměstí Redonu k řeholníkům rekolektům, kde jest Veronika přijata za terciářku svatého Františka. Tajuplnou Vůli jakousi otec, který ji přijímal, nenapsal data dnešního, nýbrž zítřejší, 24., svátku to Panny Marie de Mercede, a jsou toho dne narozeniny našeho Petříka, jemuž jest kmotrou. Kromě toho vstupuje do třetího řádu v den krásného svátku františkánského Nalezení Ostatků svaté Kláry. Ani ona ani já jsme nevěděli o těchto dvou shodách.

Raouxovi. Vypravuji mu naše dobrodružství a jak se brzo vrátíme do Mévoisinsu. Letmo hodnotím události válečné. »Budeme prožívatí Apokalypsu.«

24. - Anatole France píše té slotě Gustavu Hervéovi o zničení kathedrály remešské, čehož *želí*, prohlašuje sentimentálně, že až zvítězíme, nebudeme věděti nic lepšího, než nabídnouti Němcům své bratrské přátelství. Vzpomínám si, že Leon Daudet ho jednou nazval Anatolem *Prusem*.

25. - Jsem v Botanické zahradě renneské, dosti

všední až na obrovský dub, který jistě byl už vysokým stromem za dob Johanny z Arku. Podivuji se tomuto velebnému svědku věků.

26. – V *Echu Pařížském*, žurnálu Dobře-Smyslejších, jest skoro násilný článek od p. de Muna, rozhořčujícího se nad pokryteckou sentimentitou humanitářů, kteří mluví již o *přátelství* s Němci, a praví, že s takovými »třeba zatočiti«. Co mne zaráží a uchvacuje, muž tak pokojný se nechává tolik strhnouti, že až obviňuje svého kollegu z Akademie, Anatola France.

Co se týká Barrèsa v témž listě usazeného, píše dále svůj rublonosný literární paskvilek »Před Barbary«. Ale po tom není nic.

Četl jsem jednu knihu uveřejněnou r. 1910 (Société des publications littéraires, 24, rue Pierre-Charron). *Dobrodružství Svobodných Střelců Champagneských 1870-1871, zápisník kapitána Langea*. Jest to historie udatného muže, vykonavšího úžasné činy válečné v čele několika druhů, ve svém kraji, tak dokonale líném a zbabělém, jakým by asi dnes byla Beauce, a za odměnu se mu dostalo po událostech jenom nejhorších urážek a pomluv, ba i hanebný proces byl pozdvižen, z kterého jen tak že si zachránil svobodu, ba pouhý život; byl obžalován z lupičství ode všech těch, jejichž zradě překážel, nebo ji ztrestal. Los uchovávaný asi

v blízké budoucnosti těm, kdož se bili statečně za vlast – počínaje možná naším generalissimem.

27. – Ježto německá vláda úředně prohlásila, že k bombardování kathedrály remešské došlo jen proto, že v Basilice zřízeno pozorovací stanoviště, generál Joffre ihned odpověděl:

Vojenské velení remešské nepostavilo v žádnou chvíli pozorovací stráže do kathedrály. *Systematické bombardování se začalo 19. září, ve TŘI HODINY odpoledne (!!!)*

List kardinála Luçona, když se vrátil do Remeše, odkudž ho asi povolala jeho biskupská povinnost bojovati se Svatou Pannou. Zjišťuje pohromu a vydává vznešený výkřik: »Můj dům jest *nedotčen!!!*« Jeho dům jest nedotčen. Jeho Eminenci nepřátelská La Salettě a dobrovolně slepá neví, že její *pravý* dům jest v rozvalinách.

28. – Odjíždíme z Rennesu po mrzkém výstupu s naší domácí, jež ukradla Johanně šátek na krk a jež drze popírá svou krádež. Uklidňuji se, spatřuje na nádraží dobrého Termiera přichvátavšího, by se s námi rozloučil; bere si též na péči spořádati naši zlodějku.

Cesta poměrně snadná, neboť vlaky nejsou již přeplněny. Přijeli jsme do Mansu, kde nás očekávali Emil Baumann se ženou.

29. – Byli jsme se podívat do kathedrály, příliš málo známé a jež jest naplněna divy, ač zůstává

daleko za kathedrálou chartesskou a několika jinými. Čas a nepřátelé Boží, huguenoti, revolucionáři nebo sulpiciáni, ušetřili nevysvětlitelně starých vitrajů a starých náhrobků. Prohlédli jsme si též několik starobylých domů.

Znal jsem Baumanna jen z jeho knih a listů. Po-hostinství, jež nám skýtá, jest záminkou k hovorbům, z nichž volno mi lépe oceniti toho výborného umělce, vůči němuž jsem pohřichu nebýval někdy dosti spravedliv. Duch velmi soudný a duše velmi bolestní. Jsa tak bídně odměňován za své literární práce jako já, jest nucen, aby se uživil, zaměstnávat se universitní pedagogií, ač jest přesvědčen, jak tato dřina jest naprosto bez užitku a směšná.

Procházka Botanickou zahradou, neboť Mans též se honosí touto vymožeností, kdež jedinou atrakcí se zdá býti ohavný divoký vepř.

30. – Hodiny velmi slastné. Baumann, o němž jsem nevěděl, že jest hudebník, ba virtuos v nejčestnějším slova toho smyslu, hraje s Magdalenou Mozarta a Beethovena. Sám pak přednáší na piano velmi pěkný kousek od Bacha.

Jest v Mansu velmi mnoho Angličanů. Neodolali jsme, bychom se nepodívali do jejich tábořiště. Dojem jest hrozný. Všichni tito mužové podivuhodně vyzbrojení mají nejkrásnější chůzi, jakou

lze spatřiti. Projíždějí ustavičně městem, kdež se každý sbor zastavuje jen na krátko, a jest mocnou vzpruhou, když můžeme spoléhati na takové pomocníky.

Uviděl jsem u našeho hostitele mladého abbé M...a, ustanoveného při vojenské nemocnici, kterého jsem též neznal leč z korespondence. Jest to velmi živý maličký človíček s širokým čelem, který by se zdál komickým, nebýti překvapujícího blesku intelligence, mírněné zřejmou něžností srdce.

Všecky podzimní listy otisknou s vysvětlivkami nebo bez nich netušenou kocovinu Anatola France, píšícího ministru války, by z něho udělal vojáka. »Mnoho statečných lidí«, tak píše, »shledává, že můj styl není k ničemu *v době válečné*.« Nedostačuje mu, že měl na své straně všecky přítomce v dobách míru?

Smrt Víta de Cassagnaca, zabitého v čele své setniny v jednom z posledních bojů. Ty zemřeš jinak, Anatole.

Ř Í Ź E N

I. - Třeba odjetí. Loučím se s přítelem, který zase začne smuten své přednášky.

Nesmírná radost, že jsem opět doma, že se shle-

dáváme s dobrými tvářemi záložníků, kteří stře-
hou vesnice. Počasí jest ostatně neobyčejně krásné.

Filip Raoux mi píše na lístku, že se mu narodil
synáček. Dověděl jsem se o tom až za tři neděle.

Překrásný list od Johanny Boussacové:

... Často, když mne svírala strašlivá úzkost, že nic ne-
vím o svém manželu, vzpomínala jsem si na vás jako na
duši, v níž byla nejkrutější muka a na níž se vyzkoušelo
každé utrpení, aniž mohlo přervati její zpěv k Slávě Boží.
Myslíla jsem na vaši sílu a snažila jsem se hleděti na svoje
utrpení vašima očima, které proměňují hodnoty věcí a
v těch, jichž se obáváme, odhalují neznámá bohatství a ra-
dosti. Usílovala jsem též představit si váš Deník a uhád-
nouti, jak se asi do něho vepsaly události těchto dnů, ob-
naženy ze všeho anekdotického a náhodného, svlečeny ze
všeho, čeho jsme se tak do omrzení naposlouchali v těchto
dobách žvanění a obecné srdečnosti, zase uvedených po-
sléze ve svou božskou tíhu. Váš poslední list byl jako uvol-
něná stránka z vašeho Deníku, jako příslibení vzácné rado-
sti, již požívati budeme za čas, čtouce tento sedmý svazek.

Též *Krvavý Pot* jsem si často znovu pročetla, tentokráte
však zmizel velikolepý umělec těchto vypravování a nevi-
děla jsem než vaši nesmírnou nadpřirozenou soustrast. Tam
také, v utkání děsivých zdání, neměl jste na zřeteli leč duše,
ubohé duše zmrtvělé, slepé v nebezpečí vysílených těl, duše
»všední« všech těch ubohých, »kteří bez rozhořčení a bez
úpění padají v utrpná náručí neviditelných vojevodů.« (*Kr-*

vavý Pot: »Veliký Polák«). Jaké milosrdenství jest v této větě, jež se mi nyní bez ustání vybavuje v mysli, když se modlím za ty, kteří bojují a kteří umírají...

Od Raoula Gilberta; jiná poznámka:

Samičky, jež přinášejí občerstvení raněným na nádražích, jsou smečky, které jen překázejí a popouzejí k hněvu svým pohoršením. Jsou tam z části pro pouhou zábavu. Každé ohlášení zvonkem bývá pozdravováno veselým jásosem. Ale nade vše jest jim štěstí, že jsou mezi mužskými, z jejichž oplzlých a blbých žertů jsou celé bez sebe. Víím ostatně, že služebními kanceláři, jež zásobují nádraží tímto personálem, jsou Bílé náměstí, *Mrtvá krysa*, *Opatství Thélèmeské*, kavárna Knížecí, Divadlo, slovem všechny dobré domy...

3. - Hromadné zbláznění lidu německého jest dosti dobře vyloženo od abbé Wetterléa v článku o moderním Německu. Pro Německo úplně přetvořené Pruskem jest už jen jediná nauka, jediná víra: *Deutschland über alles*. Zdá se to bláznivé, obludné, ale jest tomu tak a ode dneška nelze to změnit. Vše, co krásného, velikého, vábného, stává se nebo stalo se specificky německým. Všecky vadnosti, všechny neřesti byly přivlečeny z ciziny. Tato věrouka jest soustavně pěstěna v duši nových pokolení učitelem, profesorem středoškolským a zvláště učencem universitním. Ano, Německo jest nade všecko i nedostižnými vlast-

nostmi rasy germanské i jakýmsi božským předurčením, dosti podobným vyvolení národa hebrejského v Starém Zákoně.

Ať se tedy nikdo nediví zvěrstvům německého vojska. Vždyť je tak dobře připravili! Vraždní, loupení, pálení a násilnosti, vše jest jim dovoleno, poněvadž Němec jediný má práva a vše, co jest pod sluncem, náleží jemu.

Že však přece jest třeba jakési sankce, hluboce a všeobecně bezbožné Německo cítilo potřebu vplést Boha do všech těchto projevů. Na penězích i na plechovém štítu u přepasku čte se nápis: *Gott mit uns*. Císař Vilém dělá s Bohem jako se svým mladším bratrem. Vnucuje Mu rady, nedává-li Mu náhodou rozkazů. Bůh nebyl by už dokonalým, kdyby nebyl Němcem. Germáni anektují všecko, ba i nebe.

Hromadné *bláznění*, řekl jste, milý abbé, abyste si získal svých čtenářů. Zdá se mi, že slovo *posedlost* bylo by správněji voleno, a četl jsem je myslím ve vaší myšlence.

Mše za vojíny z farnosti. Byli na ní z kraje *dva* účastníci. Ba možná, že i ti byli dva cizinci.

Mluví se, že bude ve Francii opět zřízena hodnost maršálská, což jest alespoň podivno. To ovšem na odměněnou generálu Joffrovi, který se

zdá vésti válku způsobem načisto výborným. Do-
hadují se, že po vítězství socialisté mu povědí za
jeho prvenství.

5. - Emílu Baumannovi:

„... Jaký to div, to naše setkání, milý příteli!
Třeba si připomínati každou chvíli, že to Bůh
všecko činí a že to činí absolutně po všechny věky.
Bylo tedy třeba v Boží Předvědoucečnosti zžertvení
milionu lidí i mnoha jiných žertev budoucích, a-
bychom se setkali jistého dne. Nezbytno uzavírat
z toho, že to bylo na výsost důležité, a hle, toho
nikdo z nás dvou nevěděl.

Ostatně jest tomu tak se vším, co Bůh činí. Pře-
nesení jednoho atomu jest částkou Božího plánu a
má do sebe nevýslovnou důležitost. Nic není lho-
stejno a sebe menší skutky jsou strašlivě vážny.
Je-li kdo dosti zahrnut Milostí, aby na to myslil
bez ustání, snadno jest býti světcem. Takový jest
již světec.

Mnoho a mnoho věků školometi nelitují žád-
né námahy, aby nás ujistili, že svatost jest nesnad-
ná. Šálení ďábelské. Nic není snazšího. Dobrá vůle
postačí, nechť cokoliv si říkají theologové nebo
spisovatelé asketičtí, vztekle usilující zastrašiti u-
bohé beránky Kristovy. *Quaerite primum regnum
Dei et justitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis.*
Božská prostota Evangelia!

Jsme tak silni a vidíme tak daleko, když jsme na tomto světelném vrcholu! Postačí dýchat. Jsme divotvorci, poněvadž chceme stále totéž. Jsme proroky, poněvadž říkáme stále totéž, a Modlitba, která není než vyléváním láskyplných slz, jeví se, tak jako v Zahradě Agonie, nejpřirozenějším účinkem Dobré Vůle Boží...

Tehdy zavládá pokoj a radost, nechť cokoliv se přihodí, tak jak tomu rozuměli staří Mučedníci, lidé krajní prostoty, kteří nic nepřidávali k Evangelium.

Co zůstane v několika pětiletích ze zběsilých hovad, která na nás vychrlil pitomec Vilém? Sotva několik žalostných rozbředlců na nesmírném hnojišti. Co na tom drahým duším, jež jsou v bráně ráje?“ -

Píšu tyto věci za počasí nad obyčej mírného a světelného.

7. - Náhlé úmrtí p. de Muna. Veliký smutek pro Dobře Smýšlející.

Filipu Raouxovi. Blahopřeji mu napřed k narození synáčka, o jehož příchodu na svět zvěděl až za tři neděle:

„... Jak podivná a hořká jest to moc, daná císařskému a luteránskému zmetku, by takto mučil smutkem dítky Boží! Víím dobře, že nějaký surový hlupec může zabít své svědomí, přece však

odsouditi nespravedlivě na smrt miliony lidí, dekretovati smutek, bídu a zoufalství dvěma třetím rodin evropských a zároveň sám sebe zaslíbiti úplné zkáze, jíž přitěžuje neskonalá hanba, vše to se zdá nesnadno pochopiti. Vypravují, že blbec ten již nespí a všecek čas ztráví pěstuje sebe. Má proč a tážu se sebe, kde jest panchart démonů, který by svolil býti na jeho místě?

Sotva jste se narodil, milý příteli, kdy já už očekával nejhorší katastrofy. Zdá se mi, že posléze budu obsloužen. Kdysi sestavovala se do šiku vojska o stu nebo dvou stech tisících mužů. Bitva jednoho dne rozhodovala o osudu nějaké říše a tato bitva, jež se rozvíjela na několika čtverečních mílích nebo kilometrech, přijímala na vždy jméno nějakého města nebo nějaké vesnice. Dnes spatřujeme bítí se na západě i na východě miliony vojáků, bitvy trvají týdny, měsíce a zuří na frontách tak rozlehlých, že jsme nuceni dávat jim jména řek. Nic jen dost málo podobného se nespátřilo v žádném století.

Jest pravda, že ohavné císařství německé jest odsouzeno. Strašlivých obětí si to asi vyžádá, ale chce se, aby zahynulo. Celý svět, možno říci, dychtí, aby byla vyhlazena tato obluda, i jest to jistotně nevyhnutelno. Všecky severní departementy, z Alasky do Pas-de-Calais, a nejméně polovina

Belgie budou pouští, ale Barbaři, zahnání pěti stý tisíci mstitelů za Rýn, budou dohnáni běžeti vstříc Rusům, a ti jich živiti nebudou. Nikdy se asi nespátřilo krveprolévání, jež by možno bylo k tomu přirovnati. Jedno staré proroctví, jež jsem četl r. 1870, ohlašuje, že toto zázračné potření se udá na rovinách westfálských.

Mapa Evropy se tehdy změní, Bůh ví jak! Republika, zaokrouhlená znovudobytým Alsaskem a Lotrinskem, možná i rýnským Bavorskem, nadutá svým triumfem a *nekajícnější*, než kdy bývala, bude se zabývati vyrovnáváním svých účtů doma. Zdánlivá jednota Francouzů, nyní založená nesmírností společného nebezpečí, zmizí v okamžení... Melanie, již Svatá Panna odhalila budoucnost, říkala, že Hrůzovláda nebude už ničím proti tomu, co jí bylo ukázáno. Nevěří tomu. Jsou však přece od nynějška *znamení* a tato lita válka jest znamením dosti viditelným. Jistě jste si povšiml úžasného data bombardování Remeše, 19. září, *ve tři hodiny odpoledne*. Samo sebou nikdo z našich katolíků si toho nevšiml.“ –

Johanna s Magdalenou nesly dnes odpoledne raněným do Maintenonu kouření a hrozny. Vrací se mocně dojaty.

V *Té, která pláče*, kap. XIV., mluvím o hroz-

bách Svaté Panny co do zemáků, jež prý shnijí, a uvádím list Johannin, který jsem dostal v Tréportu 6. září 1906, kde mi psala, že se jí dostalo ve snu vysvětlení toho jistými slovy: »Zemčata znamenají mrtvé.« Letos zemáky hnijí a mrtvých jest bez počtu. Shoda ku podivu významná po katastrofě remešské. Přibudou jiné.

9. - Mše svatého Diviše. Byli jsme sami. Hanba tohoto kraje, kde jsou přec rodiče, mající vojíny. Farář ohlásil, že za ně bude obětována mše svatá.

Našel jsem v hamburské *Deutsche Handels-wacht*:

Vše, co povýšeného a urozeného v pravé kultuře duše i ducha, v rozvoji pokolení lidského, to nabylo svého nejúplnějšiho, nejčistšího vyjádření v národě německém. Porážka německá byla by koncem pravého lidství, a chce-li svět pokračovati, musí se poněmčiti. Němci náleží míti panství nad světem.

10. - Potvrzení předchozího. Petr mi píše z Rotterdamu:

Mám malý dokument o nesmírné a nesouměřitelné hanebnosti Němců. Znáš zajisté jejich 42ti centimetrové dělo. V Německu, v kteréši dří, mohou se lidé, zaplatí-li jisté vstupné, podívat na exemplář tohoto ďábelského stroje. Dostávají kousek kartonu, lístek, na němž jest natištěno (překládám z němčiny):

»ČILÁ BERTA čili tajemství Kruppovo!

»Nová děla Kruppova, jimiž byly bombardovány obrněné tvrze lutyšské. - Kus váží 113.000 kg. Délka děla 21 metrů. Kalibr 42 cm.

»Náboj váží 950 kg. Prach do něho 383 kg. Jedna rána jest asi za 38.000 marek (47.500 fr.).

»Výška náboje 1 m 70 cm; doletí 40-45 kilometrů. Až do 40 kilometrů prorazí ocelový pancíř, tlustý 1 m 90 cm; až do 45 km prorazí ještě betonový kryt, silný 5 metrů.

»Výtěžek na Červený Kříž.«

Ujišťuji tě hodnověrností dokumentu. Jest to příliš obludné, aby to nebylo naprosto pravdivo. A potom duch toho, duch ze spodu této příšerné lži, že klopí výtěžek do pokladny Červeného Kříže!

Přes tyto válečné mašiny, vypočítané zřejmě na ničení pevností a kathedrál, zdá se přece, že naše méně domýšlivé dělostřelectvo strhuje hřebínek vychloubavosti německým packářům a špindírům. - Naši dělostřelci v přísném neokázalém ústrojí říkají jim »černí řezníci«.

Náš farář vybízel jednu ze svých farnic, by se modlila za naše vojáky. »Nemám nikoho na vojnu«, odpověděla.

11. - Jiné potvrzení, jak jest krásná německá duše. *Hamburger Nachrichten* z 23. září uveřejnily tento list německého důstojníka o tom, jak se třeba zachovati k francouzským zajatcům:

Po všech zkušenostech, jichž jsme nabyli s Francouzy, zkušenostech, jež nás naplnily úžasem, opovržením a hnusem, jsem povinen říci, že každému vojínu německému lehce raněnému sluší dáti přednost před těžce raněným Francouzem. Chovejte se k Francouzům jako k nemocným, zvláště však jako k zajatcům. Nezasluhují si žádné osobní přízně, poněvadž by za ni nebyli vděční... Zabraňte našim sestrám a ošetřovatelkám, by se k nim nepřibližovaly... Buďme spravedliví, ale nebuďme něžní. Oni líčí vděčnost, ale ve skutečnosti jsou to lháři a zvrhlíci. Nezapomínejte, že Francouzové nejsou jako naši vojáci. Jsou zbabělí a lstiví. Vyhýbají se boji v otevřeném poli a strojí nám léčky. Jsme nuceni válčiti s národem, který jest svou mravní úrovní hluboko pod námi a kterým pohrdáme. Francouzové jsou národ upadlý, nectný. Tož opakuji: spravedlnost vůči nim, střežme se však něžnosti. Ti lidé jsou všeho schopni.

Prohlášení Vilémovo k jeho východní armádě:

Připomeňte si, že jste národem vyvoleným! Duch Páně sestoupil na mne, poněvadž jsem císařem Germánů.

Jsem nástrojem Nejvyššího.

Jsem jeho mečem, jeho zástupcem.

Běda a smrt všem těm, kteří se vzeprou mé vůli! Běda a smrt všem těm, kdo nevěří v mé poslání! Běda a smrt zbabělcům!

Ať zhynou všichni nepřátelé národa německého!

Bůh vyžaduje, by zničení byli, Bůh, jenž mými ústy vám káže vykonati jeho vůli.

Svrchovaná hloupost pomatence, tím se zdají býti tlachy Vilémovy.

Oznamuje se, že padly Antverpy.

1 2. - Spiknutí zednářské pracuje. Rozšiřují po venkově, že faráři uplatili Němce, aby nám vypověděli válku, a vláda právě zakázala opatrovnícím, by nedávaly medajlky raněným.

Včera létaly nad Paříží německé »Tauben« a zabily neb zranily několik osob. Pokusili se zapáliti i Notre-Dame.

1 3. - Smutek nesmírný. Nemohu téměř snášeti toho, co se děje. Francie jest pro mne jakoby lvem, sžíraným za živa všivou havětí.

Posílají mi text cirkuláře Millerandova o medajlích nebo posvátných věcech, jež není dovoleno rozdávat nemocným. Opravdu není mu ke cti. Tento ubohý ministr poslouchá *strážných příkazů*, jež mu jsou asi neobyčejně hnusny.

1 4. - Němci zabírají Lille a vláda Belgická byla přenesena do Havru do té doby, až bude tato nešťastná země osvobozena ohyzdných žráčů, kteří ji zaplavili skorem úplně. Příšera neslýchaná. Noviny skoro žádné. Ježto Němcům nestojí už v cestě Antverpy, veliká úloha nastává nyní na severu. Neví se, jak se to skončí.

Krásná duše německá. List matky synovi:

... Vede se nám všem velmi dobře, ale čtrnáct dní už

neděláme... Nevíme právě, kdy se budeme mít lépe, ale třeba doufati, že brzo vtrhnete do Paříže a že *nám přinesete mnoho skvostů a zlatých hodinek*, poněvadž u nás jest stříbra pomále... Vyhladíte všecku tu spřež lupičů, kteří se nazývají francouzskou armádou. Tisíc pozdravů ti posílá tvá matka, tvoji bratři a sestry jakož i všichni tvoji přátelé. Doufáme, že se nám vrátíš živ a zdráv, ale *opakujeme, nezapomeň na zlaté hodinky*. Jsme všichni klidni, nic není nad německou armádu.

I 6. – Hrůzy páchané Němci. V Dinantu. Bylo v tomto nešťastném městě 7.500 obyvatel. Jeden tisíc z nich bylo postříleno, pozabíjeno, zmrzačeno. Všecky ty zločiny bez pouhého stínu jakéhodůvodu. V Aerschotu Bošové na rozkazy svých vůdců zastřelili starostu a jeho děti. Pohřbili za živa mnoho osob, mezi nimi starce. Před touto popravou byli nešťastníci přinuceni, by si sami vykopali hrob. V Andenne jiná řež. Ve Spontinu, vsi poblíž Dinantu, nezůstalo ani človíčka na živu, ani jeden dům tam nestojí. Všude vraždění žen i dítek. Nemělo by konce, kdybych vše chtěl vy počítati.

Po Remeši došlo na Arras, divoucí hlavní město arteské. Jeho nádherná radnice jest ve zříceninách. Věž ještě stojí, ale na jak dlouho?

I 7. – Filipu Raouxovi:

„Kdy se skončí tato krutá válka? Pýcha a zloba

Němců plní svět úžasem a nevyrovná se tomu leč prostřednost nebo pitomost jejich vůdců. Pomyšlíte si Napoleona, aby v čele dvou milionů vojinů manévroval tak hňupsky? Jádrem věci pro tato hovada jest, pouštětí hrůzu ohavnostmi, jež vám jsou známy. Důsledky. Naprostá ztráta cti, rozhořčení utlačených, vesměrné proklínání a vzteklá žádost nemilosrdné odvety. Takové démonské šílení jest jakousi *bromadnou posedlostí*, aniž jest na snadě jaký exorcismus. Mrzcí Pedanti, kteří si říkají »intelektuální«, přivolali smrt. Doprovodí ji asi hořkostí a zoufalstvím nevýslovným. »Bůh s námi«, říkají pálice, páchající násilí, loupíce a vraždíce. Jejich kaiser spává po všecky noci se svým »starým Bohem«, Votanem svých hanebných předků. Mají bezpochyby pravdu v tom smyslu, že sami sebe odsuzují způsobem nejurčitějším, nejstrašlivějším. »Bůh jest se mnou, ve mně, na mně«, praví zavrženec, a toť jeho nekonečná muka.“ –

Křesťanským duchem jsouce vedeni, Němci střílejí ženy a děti. Hle, co jeden kněz(?) jménem Hein, člen Reichstagu, píše do Vossische Zeitung podle dopisovatele kodaňského Standartu :

Jest pravda, že naši vojáci stříleli ve Francii a v Belgii muže, ženy a děti a že ničili jejich příbytky. Kdo by však

v tom viděl cos proti naukám křesťanství, ukazuje jenom, že ani za mák nechápe opravdového ducha Kristova! . . .

18. - Děsná zima a smutek, tím krutější, že se třeba připravovat k odjezdu. Naši kmotřenci, Maritainovi, vrátivše se z Anglie, očekávají nás netrpělivě ve Versailles. Petr píše dosti často. Žije v Rotterdamu, hroze se toho, čeho se dovídá od belgických uprchlíků.

19. - Vypravují mi ta dvě ohavná ukrutenství nesmírně zevšedněvší: o raněném, jemuž Prusáci vypíchali oči, a o oné nahé ženě *ukřižované* na dveřích. Strašlivý symbolism, chtěný démonem: lid francouzský s vypíchanýma očima a nahá Francie, ukřižovaná na bráně nebes.

Blahodárná četba *Života* Anny Kateřiny Emerichové. Westfálští Němci v té době málo se podobají dnešním Němcům. Tehdy Prusko ještě neotrávil Německa.

24. - Návrat. Versailles a Bourg-la-Reine.

25. - Dověděl jsem se toho krásného slova Hanotauxova, jež pronesl, když se vláda radila s Vaňkem: »My(!) půjdeme do Bordeaux, bychom tam zorganizovali vítězství.«

28. - Termierovi:

„Aniž bych byl bojovníkem pod kartáčovou střelbou, jsem přece se statisíci obětí války. Všecky životní podmínky se změnily nebo se co ne-

vidět změny a jsem tu, v této roční době, se směšnými peněžními zálohami, které hnedle vyčerpám; nemaje čeho se nadíti od svých vydavatelů; sklíčen vesměrnou bídou; rdoušen hanbou a vztekem při pomýšlení na všechna ta prasata, jež pokálí Francii po hovadech, jež ji zdeptala; mučen posléze *nezbytností*, bych dokončil své dílo vlastní, bych naplnil až do konce a staň se co staniž posláním, které mi bylo svěřeno, výsada strašlivá, již není mi možno vyhnouti se. Víte, jak přišli ke mně moji drazí kmotřencové. Petr van der Meer mi přecho pravil: »Bez tvých knih bych se byl nemohl státi křesťanem.« Bůh jistě by se byl mohl obejít beze mne pro tohoto i pro jiné, ale *nechtěl*, tož zřejmo, a hle, co dává základ mému poslání, mému povolání. Po tom vyžaduje snad Bůh, abych se stal ještě kmotrem nějakého množství, aby Francie XX. století se stala mou kmotřenkou, abych proto vytrpěl muka nepodobná? Tato myšlenka jest k zesílení . . .“ –

Bošem, který nemá ani za groš pokrytství, výjimka zázračná, jest generál Disfurth. Slyšte, co píše v berlínském *Tagu* :

Jest pod naši důstojnost, bychom obhajovali svého vojska proti nespravedlivým obviněním ze *vnitra* i zvenčí. Naše vojsko a my nejsme nikomu povinni vysvětlovati něco, ne-

máme co omlouvati, ospravedlňovati. *Vše, co učiní naši vojáci*, by uškodili našim nepřátelům, by upoutali vítězství k svým praporům, vše to bude dobře a vše už předem jest ospravedlněno, aspoň jest se tak na to třeba dívati. Nemáme se zhola nic zabývati míněním ostatních zemí, ani neutrálních. *A kdyby všechny památníky, všechna veledíla stavitelská, jež stojí mezi našimi a nepřátelskými děly, tábly k čertu*, to nám jest načisto jedno. Budeme jich želeťi možná v dobách klidnějších, ale nyní každého slova o tom škoda. Mars je pánem hodiny, nikoliv Apollo. *Nejskromnější mobylka našeho tělem některého našeho bojovníka jest hodnější úcty než všechny kathedrály a všechny umělecké poklady světa*. Nadávají nám Barbarů, co na tom! Smějeme se tomu. Nanejvýš bude se nám možno ptáti, nesluší-li se, bychom na to byli hrdi.

Ať nás posléze a pro vždycky ušetří toho povalečského tlachu, ať se nám již nemluví o kathedrále remešské a všech kostelích, všech palácích, jež stihne týž osud. Nic nechceme již slyšeti. Ať z Remeše přijde nám zpráva, že do ní po druhé vtrhla naše vítězná vojska! Vše ostatní nám jest jedno.

Ó klacky, bez užitku se klátící větrem na tak mnoha našich stromech, a vy pevné provazy, jež skřípáte nadarmo ve všech našich studnách, co myslíte o tom darebáku?

20. – Baumannovi. Obecné věci. La Saletta a pokrytecká neposlušnost tak řečených věřících. *Deus non irridetur . . . Nisi poenitentiam habueri-*

tis, omnes peribitis . . . Co mne se týká, jsem chudý stařec před černou zdí.

Neviděti konce této děsné válce. Jest po bitvě na Marně a na Aisně; teď usilují Němci zběsile, by nás zdolali od Dunkerque a Kalét, hodlajíce prý vraziti do Anglie, neboť vůdcové se podle všeho zbláznili a Vilém se kasá, že překoná Napoleona.

Potvrzují mi onu obludnou věc, kterou jsem slyšel již před tím, že totiž vláda utíkajíc, pojala záměr vydati Paříž, jako ji vydal r. 1815 maršálek Davout; zrada nesmírná, které prý zabránili jen Joffre a generál French, hrozíce, že se ihned vzdají úřadu.

Jaká mazaná cháttra, jaká mrzká doba!

L I S T O P A D

1. - V *Matinu* zjevně *nezištný* článek na obranu naší statečné vlády, jež tak výborně »organisuje« v Bordeaux »vítězství«, zapovídajíc. si hýřiti, jak předstírali někteří zlomyslníci. Stačí mrknouti na mapu, bychom viděli, že naši ministři byli by se mohli odstěhovati do Bayonu nebo do Perpignanu.

2. - Brou mne přichází navštívit. Má hrozný, ostatně mizerně odměňovaný úřad na radnici svého okresu. Vyplácí podpory a vidí od rána do noci

obrazy nejděsnější bídy. Těšíme se jak můžeme, že, jak už nyní lze se nadíti, Němci budou poraženi, a pravíme si, že s francouzské strany, se strany vlády, bylo napácháno mnoho ohyzdných věcí, které jsou sice pečlivě tajeny, ale kterých se s hrůzou dovíme později.

3. - Termierovi:

„Přál bych si, abych vám mohl něco říci o panu Quinsonovi, nad jehož smrtí se rmoutíte. Jest z těch mužů, jichž vzpomínku jsem povinen a chci si uchovati v paměti. Poznal jsem takové nevěřící, jež Bůh miluje, jimž Bůh *přednost dává*, a jsa přesvědčen, že všemu, co se děje, jest se třeba kořiti, pravím si, že dozajista statečná smrt toho muže snadno by byla známkou zvláštního vyvolení a předurčení. Vidíme věci skrze svou citovost. Bůh je vidí jinak, a my vnikáme v jeho věčnou hlubokost, dobrořečíme-li mu plačíce a nehledajíce, jak bychom pochopili.

»1. listopadu, v 92. den války«, píšete mi. Jest jasno, že to jest cosi jiného než Sto dnů r. 1815. Ale svět vojenský neví nic a nezáleží mu na ostatním. Nikdo opravdu nic neví, vyjma snad Hantouxa, který »pořádá vítězství«. Četl jste podivuhodný článek v *Matinu*, kde se praví, že naši zemští správcové pracují v Bordeaux do strhání, ač se myslilo, že tam jen hýří? Hle, co potěší člověka. Vy-

pravovali mi včera o neméně utěšující věci. Kaiser, důvěrný přítel Boží, jak víte, vydal proklamaci, v níž prohlašuje Polákům, že se mu zjevila Svátá Panna, aby mu žehnala a posilnila jeho odvalu! Tentokrát jest prase to rozhodně ztraceno. Tvrdí se, že jest už zařezáno na milion jeho vojáků. Jelito bude letos za babku. Nejvyšší velitel Kozáků jim jich slíbil k Vánocům v samém Berlíně. Bylo by těžko čekati až do té doby . . . Pravím si často, že tato válka, ať bude krátká nebo dlouhá, s nesmírnými utrpeními, jež z ní vyplývají, dobře by byla jen gymnasiem nebo Prytaneem pro zanícení budoucích mučedníků.“ -

4. - Věnování dvou přepychových výtisků *Poutníka Absolutna* mým dcerám:

„Mému miláčku Veronice, Bůh chtěl, aby tato kniha, jejíž název udává smysl celého mého života, vyšla právě ve chvíli, kdy se rozpoutávají mnou odedávna tušené katastrofy. Toto i vše, čemu chce Bůh, má nezbytně hluboký význam. Nezapomínej, že tvůj otec jest missionářem Absolutna, jediným mezi těmi, kdo mluví nebo píše, že mu za to bylo mnoho vytrpěti, že ještě mnoho mu bude trpěti a že mu jest potřebí modliteb jeho dítek.“ -

„Mé něžně milované Magdalence, aby co nejbedlivěji měla pozor na to, čeho se po ní žádá. Vůlí Boží narodila se ve chvíli, jak bylo třeba, aby

dorostouc v dívku byla svědkyní nejnesmírnějších událostí celé Historie. Tato kniha jí bude připomínati, že neobyčejné odvahy bude možno brzy požadovati ode všech křesťanů a že nedostačí trpěti, nýbrž že se sluší umělci, aby byl vesel v mukách. Z toho důvodu, drahé dítě, byl ti asi udělen dar hudby.“ –

5. – Nástupce Pia X. dosud nic neučinil, ale jeho podoba není sympatická. Praví se, běda, že jest politik na způsob Lva XIII., i chvěju se. *Partes vulpium erunt.*

Dávám se posléze do své *Johanny z Arku*, kterou jsem přerušil koncem července.

6. – Dostal jsem ze San Remo *Giornale d'Italia*, kde se praví, že »musa francouzská jest mrtva«, poněvadž se nenalezne ve Francii nikdo, aby *zpíval* nádherně za války. Zasílateli:

„Váš novinář jest pitomec nebo žvanil. *Nezpívá* se, když se bojuje. I vydavatelé jsou v boji a zavřeli své obchody. Jest pravda, že já se nebiji, jsa příliš stár, ale usebírám se s perem v ruce, když se nemodlím, a až to bude možno, budu mluvit zcela prostě.“ –

7. – Dovídám se, že v Remeši jedna socha *Johanny z Arku* až do dneška byla uchována, ač jest na místě, kde jen pršely granáty.

8. – Viděl jsem se s několika přáteli. Mluví se

ovšem o válce, tím krutější, že na ni hledíme z větší blízkosti, a v níž hrdinství po jistých stránkách jako by možno bylo bráti v odpor. Zdá se, že bylo třeba našemu generalissimu vzácné vytrvalosti, pevnosti, a jakési inspirace, by pořídil něco přes zlou vůli nebo hanebnou neschopnost jistých náčelníků.

I 1. - »Nečtu už žádných novin«, píše mi kdosi. »Všeobecná zaslepenost mne popuzuje. Jdou všichni na jatky jako voli, kteří sní o tučných pastvách podél cesty.« Kárám toto slovo nespravedlivé, hodlá-li je vztahovati na všechny. Co ubohých lidí neznajících Boha přec jen se obětuje a kladou své životy s city mučedníkův. Bůh jim toho nezapomene.

Němci, věrní svému ničitelskému systému, rozstříleli městečko Ypres a obrátili v prach Tržnici, rozkošný památník z XIII. století.

Kaiser, dovolávaje se svého Boha, želí ztráty Tsing-Taoa, dobytého Japonci. Naskytá se mu tvrditi s nestoudností, jakou nesnadno pochopiti, že Němci vedou válku *obrannou* proti světu nenávistnému, závistnému a hrabivému! Německo, zosobněno takto svou hlavou, podobá se ohyzdné špinavé kurvě, jež se domnívá, že celý okršlek po ní blázní.

I 2. - »Ušetří-li se císařství německého«, píše

abbé Wetterlé, »dopřeje-li se mu čestného míru, až bude poraženo, v deseti letech máme je v týlu znovu. Tito lidé se nikdy nevzdají svého snu o světovém panství, leč by je pro vždycky ochromil v jejich usilování. Jsou to nevyléčitelní velikáši, maniakové surové síly, virtuosové v barbarství. Svět nenalezne pokoje leč v den, kdy nebude již Pruska nebo kdy se stane opět ubohým bezmocným vévodstvím braniborským.«

I 3. – List Jindřicha van Haasterta:

... Nepovšiml jsem si shody prvního bombardování Remese s výročím Zjevení La Salettského. Toť neskonale pozoruhodno ! Co mne nejvíce zarazilo v této válce, všude, ve všech událostech viděti, jak se zjevuje Panna Maria, *terribilis acies ordinata*. Poslyšte zajímavý příklad.

Jest vám asi známo, že v Montaigu, městečku belgického kraje Campine, jest zázračná socha Svaté Panny a že jí jest zasvěcen kostel, do něhož každým rokem přichází mnoho poutníků. Bylo to v prvních týdnech války. Hulánské patroly předcházely všude armádu Prušáků a jednou odpoledne, hle, huláni dorazí do Montaigu. Udřeni dlouhou jízdou, chtějí zavést své koně do kostela. Nalézají bránu zavřenu. Důstojník velí vypáčiti ji. Nemožno. Tu káže přivézt jedno ze svých malých děl, postaví je před vrata a dá povel střílet. V tom okamžení, kdy rána již by byla vyšla, dvě křidel dveřních se zvolna otevře samo od sebe, neboť v kostele nebylo nikoho. Důstojník, pranic nevzrušen, velí svým hulánům

s koni do chrámu. Jeden hulán se svým koněm vstoupí a v tu chvíli, kdy překročí práh, oba se svalí jako ztuhlé mrtvoly. Tu zmocní se tlupy děs a zmatek a všichni pádí zběsile odtud. Právě když opouštějí vesnici, všechny zvony rozhlaholí se »Anděl Páně«, aniž tam kdo byl, aby tahal za zvonová lana.

Petrovi:

„Jindřich, od něhož jsem dostal dnes ráno krásný list, mluví mi o své chuti do muk. Vyříd mu, že ho líbám, a rci mu, aby se měl na pozoru. Bůh nevyslyší všech proseb, když však Ho prosíme o utrpení, býváme zcela určitě vyslyšeni, nejprve, že to jest *v pořádku*, potom že často bez našeho vědomí vmísí se do této žádosti jakási domýšlivost, již třeba odpykati, a ježto se tehdy vchází do Absolutna, účinky snadno bývají strašlivy. Já vím o tom něco.“ –

I 6. – List vrchního štábního lékaře německého ze 17. rezervní divise jeho tetě, bydlící v Halberstadtě. Pozoruhodný výňatek:

Tak jsem ponenáhlu přivykl válce, že vše jeví se mi přirozeno. Divíme se někdy, jedeme-li vsí, která není zapálena, netřeba-li se dáti na pochod o půlnoci, nebo stane-li se, že za celý den neuvidíme skoleného svobodného střelce.

Večer se máme u stolu báječně, jí se černý chléb se špekem a pije se červené víno, jež náleželo zastřelenému faráři, a kocháme se podívanou, jak hezky šlehají plameny z domů, z nichž se střílelo.

18. – V zákopech:

*Válka, toť roztomilé, jde se, bombarduje se,
hrajem si na Robinsona. V noci stojíš na stráž
a posléze šťasten se srdcem tlukoucím usínáš,
ukolébán něžným praskotem střel granátových.
Co jiných rozkoší nám válka ještě naskýtá!
Jen skrze ni jsme přišli do té kúry
zdravým vzduchem, odpočíváním ve stínu sosen,
bydlíce v děrách, jak králíci sídlí.
Říci pak, že bude se nám možná navrátiti,
žítí v domech, z oken v ulici se nakláněti,
jísti u stolu, ve dva, bez jediného šrapnelu;
eh, věřte mi, že nelžu, totě odporné!*

Věnování jednomu příteli:

Ta, která pláče. – „Pláče více, než kdy plakala,
Dolorosa. Pláče slzami krvavými, ale křesťané slepi
a hlouši dále jí pohrdají.“ –

Život Melaniin. – „Tu jest tento květ Tajemství.
Já, chudý mezi chudými a žebrák mezi žebráky,
nabízím několik milionů tomu, kdo mi ukáže
v celých dějinách církevních světici tak zázračně
omilostněnou.“ –

Krev Chudého. – „Zahrada Oliv byla jí skropena,
ale promění se v oheň, až Duch Svatý, kterého
oheň symbolisuje, vydá Svědectví svoje nazemi.“ –

Chudá Žena. – „Od kapitoly X. až do XXIV.
druhého dílu téměř autobiografie spisovatelova.

I jinde několik věrných podrobností. Lze si pomyslit knihy bolestnější?“ -

19. - Jeden žurnalista vkládá proslulému poslanci irskému O' Connorovi tato slova do úst:

Německo nebude moci vystřízlivěti z r. 1870, dokud neutrží strašlivou porážku. Tento národ jest opilý. Toť všecko tajemství jeho psychologie, příčina velikášství, která jej posedá od r. 1870. Jsou bláznovství mírná a nevinná; jiná jsou vražedná. Velikášství německé přijalo formu vojenskou, tedy vražednou. A spatřila se tato obludnost: vyhláší se u nich nová Deska zákona, jež hlásá, že válka jest netoliko nevyhnutelná, nýbrž žádoucí; že jest nezbytná k fysickému i morálnímu zdraví národa, že jest mocným činitelem v rozvoji lidstva. Lidstvo pro tyhle lidi se již neskládá z rozličných pokolení, obdařených zvláštními vlastnostmi, majících bez rozdílu právo na život a naplnění svého osudu. Nikoliv, nikoliv, jest jen hierarchie nižších ras, nad nimiž vévodí národ německý, německý militarism, *die deutsche Kultur*. Vzbouzelo by útrpný úsměv, kdyby byla germanská pýcha nerozpoutala tak strašlivých pohrom... Tito lidé chtějí vládnouti nad světem, rozdrtit vše, co nejsou oni, pod botou pruskou... Zajisté že Vilém II. má mnoho na svědomí a hledím na něho jako na zločince, ale to není člověk fysicky normální. Slyšel jste o jeho záchvatech mdloby a nervosity. Velikášství, jímž trpí jeho lid, u něho jest vystupňováno. Jeho řeči, jeho listy, jeho telegramy, jeho úsilné dovolávání se práva božského, jeho důvěrné počínání k Bo-

hu, jeho manie ve všem se blýskati – že až se jednou odváží podati Lenbachovi, velikému německému malíři, ubohou mazanici, již sám nakreslil a zobrazující námořní bitvu, – kdo by směl tvrditi, že vše to by tropila bytost zdravá? Bismarck pravil jednou, mluvě o Vilému II. se sirem Charlesem Dilkem, který mi to opakoval: »*Tenhle* nikdy války nezačne; jest příliš nervosní.«

Bismarck se mýlil. *Tenhle* začal válku právě proto, že jest příliš nervosní. Neuměl odolati neblahému vlivu ohavné kamarilly, jež ho obklopovala. Kaiser neuslyšel nikdy slova počestného a nezištného. Měl jen jediného přítele v Evropě? Nenávist a pletichy jeho syna, neschopnost jeho kanceláře, toho Bethmann-Holwega, který by si byl rád hrál na Bismarcka; popichování z kruhů vojenských, vše jistě pobláznilo tohoto ubohého sira. Nic jsem nečetl tak jímavého jako články, jež líčily projížďku Kaiserovu Berlínem u večer, kdy prohlášena byla válka, za jásotu obyvatelstva opojeného pýchou a nenávistí. On však ztuhlý, zcela sám ve svém automobilu, velmi bledý, zamlklý, zlověstný, prohýbaje se pod tíhou svých starostí, svých děsů, svých tušení, zdál se přízrakem . . . Tomuhle jeho trest se začal od této minuty, strašlivě se to četlo z jeho tváře.

. . . Ptáte se, jak se skončí tato válka. Tehdy se skončí, až Německo přemožené a Kaiser zmalomyslněný přijmou naše podmínky. Především navrácení Alsaska a Lotrinska Francii; obnovení nezávislého Polska; uznání principu národností, který se přijme od toho dne za klíč k řešení všech

evropských problémů; překreslení mapy Evropy se zřetelem k právu všech ras, by se spravovaly samy, zcela nezávisle; jasné zavržení německé teorie, že některý národ může se násilím zmocnit území jiného národa a zotročiti si jeho obyvatele. To jsou nejpodstatnější podmínky. Ale nebude možno, aby tyto podmínky byly přijaty Německem, *leč v Berlíně, a to v Berlíně dobytém.*

Čtete nyní, co psal jednomu holandskému příteli proslulý profesor university berlínské Adolf Lasson:

... Cizinec jest nepřítelem, dokud nedokáže opaku. Nemožno zůstatí neutrálním vůči Německu a německému lidu. Buď se vidí v Německu nejdokonalejší politické zřízení, jaké poznala historie, anebo se schvaluje, by bylo zničeno, zahlazeno. Kdo není Němcem, neví nic o Německu. Jsme morálně i intelektuálně nade všecky, není nám rovna ... Německo naučilo svět vésti politiku svědomitě a válku poctivě.

V tomto stěží uvěřitelném listě Vilém jest hodnocen jako »rozkoš pokolení lidského« a Bethmann-Hollweg nazýván »nejvýtečnějším z mužů právě žijících«. V jiné epištole téhož témuž prohlašuje se toto: »Ve světě sršícím zlobou *jsme my představiteli lásky* a Bůh jest s námi.«

22. – Veledílem proslulé německé organizace zdá se býti organizace drancování. Až poslední dotud nevyhubení Němci opustí Belgii, tážeme

se, co zůstane z této nešťastné země. Germáni jsou výborní přestěhovávači. Kde se ukáže něco cennějšího, nábytek nebo umělecká díla, nemluvě ovšem o zboží stříbrném nebo skvostech v Bruselu třeba, už se tam zastavují velké nábytkové vozy, jež ihned naplňují obrazy, skříněmi, kufry, čalouny. Vše to se veze do Německa. Na vozech jsou napsána křídou jména důstojníků s jejich adresami. Ani se nepočítá, co se ztratilo uměleckých věcí.

U německých vojáků, padlých u Aerschotu a u Haelenu byly nalezeny »poukázky k drancování«. Tyto poukázky vydává vrchní vojenská správa vojínům nejzasloužilejším. »Dům na vydrancování.« Ti začínávají obyčejně sklepy.

25. - Něžný profesor Ostwald, laureát ceny Nobelovy, objevil, jak by byl ještě úžasnějším profesora Lassona. On organisuje Evropu prostě. Objevuje »faktora organisace«. Němcům záleží v tom, že »se vytěží z každého individua maximum užitku v tom smyslu, jak to jest nejvýhodnější pro společnost«. Pojde-li to hovado, nahradí se. Především společnost. Nuže společnost - toť Německo a ostatní národové jsou individui, stvořenými a porozenými pro Německo. Zbytečno říkati, že profesor Ostwald jest pacifista. Až veškerá země stane se německou, do čehož není daleko, a až se

lidé všech národností stanou otroky Německa, válka nebude už míti důvodu, poněvadž svět bude definitivně *zorganisován*.

Někteří ubožáci se zeptají možná, kam budou potom dány duše a jaká bude asi úloha náboženství. Slyšte světelnou odpověď Ostwaldovu:

Toto jest důsledek, jehož se nebylo možno vystříhati. Přítomná situace vyvolává nezbytně v mnoha oborech *instinkty atavické*. Řeknu však přece, že Bůh Otec jest vyhrazen osobnímu užívání císařovu (*sic.*) Jednou se mluvilo o něm ve zprávě velikého generálního štábu; ale všimněte si dobře, vícekrát se tam neobjevil.

26. - List Felixe Raugela :

Předrahy příteli, vycházím ze strašlivého boje. Prošel jsem zázračně tisícerými koulemi a granáty. Bylo to ve srážce u Cireye. Vzpomínal jsem na vás, neboť jsem mohl říci Bohu všech těch, které miluji, a opakovati několikrát *in manus tuas*. Jak jsem odtud vyvázl? Bůh si mne nepřál ještě. Vám vřele oddaný na tento svátek svaté Cecilie, té něžné mučednice.

Jaká to hudba ! Div jsem nebyl zabit šrapnelem z našich 75, jehož úlomky se zastavily u mého souseda v boji. Bylo mu vyvrtnuto stehno. Mně se jen zarazil dech. Ihned krupobití koulí, ale dva jiní byli načisto zabiti . . . Bylo 7 hodin z rána a boj se skončil až o půl čtvrté. Měli jsme tedy pokdy modliti se, ale nebojím se. Odpočíváme několik dní v Baccaratě, městě zbořeném a vypáleném, očekávajíce nových

povelů milované Francie, která jest jistě děj se co děj národem vyvoleným a která bude zachráněna. Vím, že vaše modlitby mne provázejí a jsou mi záštitou.

28. – Velmi nenadálý list dcery Lumbrosovy, žádající si zpráv o mně. Milují mne a podivují se mi ovšem, želíce jen, že jsem nepochopil takových citů. Naděje na nový autograf do tatínkovy sbírky. Mlčení.

Noviny jsou plny velikého vítězství Rusů u Łódže v Polsku, jest prý to nesmírná pohroma pro Německo.

P R O S I N E C

1. – Moje *Johanna z Arku* mne znepokojovala. Nevěděl jsem, co si mysliti o třech prvních kapitolách, tak krušně dosažených až do tohoto dne, a tato nejistota byla mukou. V tom dnešního rána přicházejí mne navštívit Renát Martineau se svou roztomilou švekruší Alžbětou a schválně, aby mne slyšeli čísti tyto kapitoly. Tato četba byla mi objevem a osvobozením. Jest zřejmo, že mnoho se mi dostalo pro tuto nesnadnou práci, a hle, nabývám nové síly.

Ku podivu ušlechtilý list od Filipa Raoux, jenž bojuje čtyři měsíce s velikým zápalem, ač přesvědčen tak jako já o nicotnosti toho »svatého

sjednocení«, o němž se tolik namluví, a o nemožnosti, by se z něho uchoval pouhý přelud, jakmile bude po válce:

... Přijdou tedy dnové, kdy bude zcela milo pomysleti na dni světové války, které se budou jeviti skorem rajskými proti peklu, jež nás očekává ...! Takové účty bude třeba vyrovnávati potom ... že tato zdánlivá jednota naprosto nebude se moci smířiti se Spravedlností ... Co tehdy se stane?

Zatím Francie jest hnána do předu ke slávě a velmi bude potřebí, aby naplnila své poslání, kterým jest vyhladiti toto plémě filosofů tmy, smradlavých modernistů a ohyzdných luteránů ...

Jaká podivná shoda, že *Poutník* vychází ve chvíli, kdy se rozzuřuje po všem světě nejohromnější a nejnadpřirozenější válka, jaká se kdy spatřila! ...

2. - Píšu Termierovi, že se nám jest obávati, abychom se sobě neztratili s dohledu, »jako bychom byli prostřed třeštícího davu, který se šíleně žene dívat se na jakousi popravu«.

3. - Nesporná morální povýšenost německé armády dále se potvrzuje vražděním našich raněných. Udávají mi jednu polní nemocnici, v níž bylo na 150 francouzských raněných z boje u Etbe (22. srpna). Tato polní nemocnice byla ubytována ve vesnici Gommery (v belgickém Lucembursku). Ostatně všechny ostatní domy vesnice byly

plny těchto nešťastníků, i všechny stodoly byly zabrány.

Přitrhne nepřátelský oddíl. Ihned začnou stříleti, zabíjeti, zapalovati stodoly . . . Večer po odchodu těchto návštěvníků zbývá 75 až 80 živých na nejméně 300, co jich bylo ve vesnici. Německý oddíl, který spáchal tyto ukrutnosti, náležel k *47. pluku pěchoty*.

[Fakt takových se již ani nepočítá. Stala se věc nejobyčejnější. Ale úsilným pátráním bez ohledů na osoby zjistí se aspoň jména zákeřnických vůdců, kteří vezmou svoji odplatu blízkého dne. *Září 1915.*]

4. - Při zahajování Reichstagu, který se právě začíná, kancléř Bethmann-Hollweg se nestydí vypustiti z úst neuvěřitelnou lež, že Německo nechtělo válce.

5. - List od mladého raněného důstojníka, jenž mi píše z Bordeaux, že jda do války 5. srpna, vsunul si do vaku *Exegesi Obecných Rčení*, lituje, že si nemůže vzíti s sebou jiných mých knih, a tato jej přecasto sílila v plnění jeho drsného úkolu. Odpověď:

„Ano, milý důstojníku, s potěšením jsem přijal váš list a jest na mně, abych se vám poděkoval, že jste mi ráčil napsati, jak vám jsou knihy moje prospěšny. Všichni si nato nevzpomenou. Lidé pře-

snadno opomíjejí vděčnosti ke spisovateli, o němž vědí, že jest nešťasten, a jsou prasata na všech ře-
kách, vy o tom nepochybujete. Mých uplynulých
68 let nedovolilo mi pohříchu jíti do boje jako
roku 70.

Přece však nejsem bez ran, jak víte, když jste
mne četl. Ran hlubokých, pro něž nemohu býti
vyčerpán leč až na hřbitově. Spisuju nyní knihu
o Johanně z Arku, dílo, o němž myslím, že bude
důležité a spásno některým duším. Jste-li křesťan,
proste Boha, aby mi dal ukončiti je, než zemru
zimou a bídou.“ –

Výňatek z *Laterny* na dotvrzenou předtuch
Raouxových i mých:

Jsme někteří ve Francii, jichž vyhlášení války nevrhlo
k patě oltářů. Jest v této zemi několik republikánů, jichž
strach z Prušáků nedohnal, by potíce se úzkostí utíkali se
ke svatým obrázkům, osvobozujících od vítězství... Dou-
fali v tyto dni, že slepí zase kousky roztrhaného Konkor-
dátu.

Vymáhati takové *zapření(!)* po národě, který se prohlá-
šoval svobodomyšlným, hodně překonává taktickou obrat-
nost, ba i opatrnost v útoku. Protivník, který těží z naší
touhy po vlastenecké svornosti, aby se zmocnil zrádně po-
sicí, jichž jsme dobyli, nadužívá našeho politického »paci-
fismu«.

Všichni Machiavelové římské diplomacie nedokážou nám, že Republika jest povinna od přísáhnouti své *principy*(!) by znovu navázala s Vatikánem moudře a logicky přerušené styky.

Hrozbami (?) jsme vybízeni, abychom se podrobili. Čeká se, že sveřepí svobodní myslitelé pochopí konec konců, že Vlast vyváží nějaká mše. Nuže takový obchod jest z jiného věku a my už nejsme na to, bychom věřili, že ochranný stín svaté Jenovéfy obrátil Paříže, poněvadž ani Johanna z Arku, ač vroucně vzývána, nezachránila svatyně remešské, kde září její obraz . . .

Stydíte se někdy, že umíte číst.

6. - Polkl jsem velmi zbytečně *Démona Jihu* ve dvou svazcích od Pavla Bourgeta. Tento akademik, který jako by nevěděl, že jsme ve válce a že už není čas na sentimentální šaškoviny, nepřestává *nepsati*. 600 stran obecných rčení. Jeho osoby, které asi chtěl postavit do Absolutna, jsou jedloví panáčci s pohyblivými končetinami. Jakmile se ukáží, víme již předem vše, co budou dělati. Jediný skorem sympatický jest Mufle, zchtralý průmyslník, který dospívá rohounství a poslaneckého mandátu. Zbytečno říkati, že všichni ti lidé jsou bohatí. Katolicismus a zuřivá chuť na smilné rozkoše, takový jest stav nitra hrdinova. Čím kdo zbožnější, tím více bývá vystaven pokušení. To by nebylo tak hloupé, kdyby Bourget,

který mní, že ví, mohl pochopiti. Ale nechápe a není v něm žádného světla. Literárně několik dosti dobrých krajinek auvergneských v jeho uboze stloukané řeči. Dámy budou uchváceny.

9. - Jeden bohatý kupec Bourg-la-Reineský mi hrozí, nezaplatím-li ihned směnky vydané koncem srpna, že počínaje dneškem bude mi přirážeti 5⁰/₀ úroků. Kupci, stejně jako domácí pánové, podrobují se moratoriu, nemohouce jinak, ale nechtějí se obětovati za vlast.

10. - »Začínám věřiti«, píše nám Raugel, »že absolutní dar sebe třeba stavěti nad uměleckého genia.«

Četl jsem první Encykliku Benedikta XV. Papež želí ovšem hrůz válečných, ale neusvědčuje nikoho a myslí, že by se bylo možno dohodnouti a milovati vespolek. Vidí »zápal náboženské horlivosti ve všech řadách duchovenstva a živější zbožnost křesťanského lidu!« Ani slova o La Sallettě, samo sebou.

12. - Přes ustavičné svírání srdce, zaviněné neslýchanými událostmi s konce tohoto roku, přes trvalé ohrožení bídou píšu dále svou *Johannu z Arku*.

13. - *Kraj lutyšský pod panstvím německým*. Titul jednoho článku v *Journalu*. Vypravování toho druhu bude snad přibývati do nekonečna. Stále

táž příšera. Systematické šíření postrachu nejneodčinitelnějšími ukrutnostmi. Toť vše, co dovedl odkrýti německý genius. Zkáletí neodvolatelně svou čest na věky věkův, svolati na sebe odevšad klnutí jako démonům, v pitomé víře, že si podmaní hrůzou celý svět. Takový jest neuvěřitelně nízký stupeň, na nějž přivedla prušácká kultura veliké křesťanské Německo dávných dob.

Dlouhý list Termierovi. Mluvím mu zprvu o své *Johanně z Arku* :

„. . . Jsa zaslíben temné modři Absolutna, nemohu viděti věci leč syntheticky, a to jest strašlivo, jde-li jako tady o to, by se podala *synthesa strategie*. Johanna z Arku, víte o tom? byla jedním z největších vojevůdcův, jací kdy byli, a odborníci, kteří studovali její historii, nebojí se jí stavěti na roveň Bonapartovi, ano, Bonapartovi v jeho nejlepších dnech.

Moudří přátelé panny připouštějí, že byla nadpřirozeně nadána strhovati vojíny, ale nechtějí nic více, a pámbičkářská sentimentalita zakročuje ihned, by zkarikovala tuto velikou postavu. Hodní křesťanci, jimž dostačují pobožné obrázky a kteří učenost snědli, žasli by dovídajíce se, že válečné činy Johanny z Arku nebyly rozpětím jejího nadšení, nýbrž více méně bezděčným plodem mocné a vážné myšlenky.

Až sem jsem nyní dospěl a ujišťuji vás, že to jest na výsost nesnadno, tím více, že ani na okamžení není dovoleno zapomínati *světice*. Když Johanna hlasem, který prorazil pěti stoletími a který dosud slyším, volala na své lidi: »Ku předu, *vše jest vaše!*« vyjadřovala bezpochyby dokonalou důvěru v Boha, ale zároveň mluvila jako generál, který vše připravil a který *ví*, co praví. Hle, to se neví a to třeba ukázati . . .“ –

Zcela přirozeně mluvím též o válce, o ubohé Encyklice Benedikta XV. a posléze o Belgii, odpykávající zkázou svých měst vinu, že bývala metropolí katolického farisejství.

14. – Podle *Timesu* v Antverpách jest strašlivě. 20.000 dělníků jest bez práce a trpí hladem. Jen jediná továrna pracuje nezastavujíc se ani na chvíli, byvši proměněna v krematorní pec pro německé vojáky, jež tam spalují po tisících.

[Srovnej s oněmi strašlivými pohřebními vlaky, jež po řezích na Yseru vozily zpět do Německa armády mrtvol, seřazených *stojí* do vagonů a těsně natlačených, aby se uspořilo místa. Edgar Poe nebyl by vynalezl těchto úděsností. Svědkové spatřili všude, kudy vlaky jely, jak byly tratě červené krví.]

15. – Od Filipa Raouxa:

Divím se, jak jistí lidé shledávají zcela přirozeným, co se

děje, zatím co nás vše viditelně předstihuje a žádné čisté lidské vysvětlení nemůže dostačiti. To spolčení se světa proti kletému Německu . . . a všecka ta utkání, jichž bude asi potřebí, aby Francie chtěj nechtěj byla zachráněna!

Cítím se zcela s vámi, když prozíráte, jaké světlo vyrazí později z parlamentních řečí. Bude to tak ohavné, že zcela nezbytně bude třeba pronásledovati, aby se odvrátil hněv. Budou chtít zniknouti Spravedlnosti pronásledováním. Ano, druhý akt bude strašlivý a mnozí shledají, že první byl líbeznější.

16. - Den nanejvýš krutý. Rdousí, nás bída. Zdálo by se, že utrpení, jež vždycky vévodilo mým pracím, jest jim příznivo. Dosud jsem nestrhl tolik roboty v jediném dni od té, co jsem začal svou knihu.

Corriere della Sera vypravuje, že jakýsi P. Samuel v kázání, jež měl v Berlíně před třemi tisíci osobami, pravil, že Bůh není neutrální, že jest na straně Němců; že ne nadarmo bylo Německo položeno do středu Evropy . . .! Konečné vítězství Němců jest jisto. Neprohlásil Bedřich Veliký, že Bůh jest vždy na straně silnějšího?

Až Německo přestane býti silnějším, bude tedy třeba, by jeho Starý Bůh byl s námi.

17. - Johanně přihodilo se něco pěkného. Sklícena smutkem při pomyšlení, že bude nucena jíti do zastavárny, otvírá svoji zásuvku, a poněvadž

jest výroční den smrti její matky, patří bolestně na vysušená kvítka, jež jí přinesla sestra z Dánska na památku tohoto úmrtí. Aniž by si žádala nějakého zázraku, doufá v jakoukoliv pomoc. V tom uvidí v této zásuvce pětifrankovou bankovku, o níž se nerozpomíná, že by jí tam byla nechala. Jeden den na živobytí. Taková věc se nám nejednou přihodila.

I 8. - Zdá se, že Prušák Vilém, důstojný výhonek hrabivých Hohenzollerů, nespokojen s annexí Belgie, připravované už ode dávna, chystal zároveň annexi Švýcar, kam si Kaiser sám dojel před dvěma lety, by ohledal svá budoucí opevnění. *Matin* uveřejňuje dnes snímky budoucích známek anektované republiky. Na těchto neuvěřitelných známkách jest obraz Germanie a na okraji obyčejné *Deutsches Reich*, kromě toho však narážen nápis černými písmeny, oznamující, že Švýcary jsou ode dneška částí říše německé.

Pruský profesor Oniken psal nedávno, že státy neutrální jsou *příživníci, kteří tyjí z těla velikých států*, a že náleží jim osud příživníků, totiž aby *zmizely s povrchu*.

Vatikán zachovává naprostou neutralitu, prohlašuje kardinál Gasparii, sekretář státu papežova. »Starý Bůh« Německa není neutrální, pravilo se předevcírem. Náměstek Ježíše Krista se prohlá-

šuje *neutrálním*. Jest tedy zřejmě označen k tomu, aby byl anektován. Ale toto prohlášení jest o-bludné.

»Často si myslívám«, píše nám Raugel, »že by bylo škoda přechkati válku. Po ní bude těžší, bychom byli světci a hrdiny.«

19. - Jest krušno mluvíti o zničení Dinantu a o děsném jatečném vraždění nevinných a bezbranných měšťanů. Tato ohavná historie bude vypravována jednoho dne s mnoha jinými, a bude částí mrzké epopeje Bošů, které už nic nevymaže z dějin. Neuvedu na pamět než onu epizodu, jak německý důstojník dal postříletí 153 neviňátek a potom kázal hromadu těl rozstříletí kartáči. Když to vykonáno, řekl ženám, jež přinutil dívat se na tu popravu a šílicím bolestí: »Paní, vykonal jsem svoji povinnost!«

20. - Filipu Raouxovi:

„Dostanete tento list na Vánoce? Více než kdy jindy zpozoruje se tato veliká slavnost. Co to pohřešovaných! Co zmučených žalem! A jak ti, kdož jsou na živě, budou se cítiti blíže těm, jež milují, nechť jsou sebe více od nich vzdálení! Jsem velmi smuten, smutnější snad než mnoho jiných, kteří nemohou viděti toho, co já vidím. Ale aniž bych byl ohromen, ne a ne abych se smířil s touto ďábelskou válkou. Jest opravdu pramálo těch, kteří

ji vidí tím, čím ve skutečnosti jest, totiž obrovskou výpravou lupičů a ničím jiným. Co mne zaráží, jest mírné, skoro bratrské nakládání s německými zajatci, když přece tisíckrát jest dokázáno, že každý z těchto lidí jest zloděj, žhář a vrah!

»Čest statečnosti nešťastné!« říká se hloupě. Účinkem kmenové ušlechtilosti, hraničící až s na-prostou pitomostí, dospívá se k přesvědčení, že tato válka jest jako všechny ostatní a na konec neobviňují se už leč němečtí vůdcové. Četl jsem včera článek plný dobrých úmyslů, ale neobyčejně urážlivý pro Francii; pravíť se v něm, že v podstatě vojín německý nemá jiné *mentality* než vojín francouzský a že třeba nekonečná ukrutenství, o nichž víte, přičítati na vrub vůdců a neobviňovati těchto nešťastníků, nucených poslouchati. Tato blbina, pocházející tuším z Ameriky, byla mi jako pohavek.

Co si mysliti o kretinismu nebo zchlíplosti těch, kteří to přijímají? Pomyslíte si nějakého francouzského důstojníka, aby dal lidem výslovný rozkaz drancovati, vraždit raněné nebo starce, znásilňovati ženy, vytrhávati ruce malickým dítkám, páliť chaty a kostely atd? Ale poslední pěšák by mu naplil do obličeje a strhal by mu prýmky! Pravdou, zřejmostí až trkající jest, že Němec kteréhokoliv stavu jest ohavný obžera sršící nenávistí a závistí,

který nám nikdy neodpustí naši tisíciletou povýšenost, věda předobře, přes svoji »Kulturu« školometů a otroků, a cítě se vztekem, že nemá jiného důvodu býti, jiné opravdové výživy než naše kůrky a jiného úkolu než splachovati naše nočníky!

Není vrcholem blbství, chovati se rytířsky k takovým prasatům? Ostatně brzo se Francouzové z toho vystůňou. Jen sečkejte! Daří se jim čím dál hůře a budou nuceni nás opustiti, ale neodejdou, aby všeho nezničili, aby se nepomstili na slabých a nevinných, jichž dosud nepovraždili, aby neučinili hromady zřícenin z Brusselu, z Gentu, z Antverp, z Brügge atd., a to bude ohavnost zázračná, jež zabrání jakémukoliv milosrdenství. Tehdy se myslím stane skutkem ona válka *úplná*, o níž jsem kdesi mluvil, totiž válka vyhlazovací, taková, o níž se vojska už nezajímají. Až krev v člověku vře, pováží-li se, jak Francie jest sama sebou odsuzována živiti tisíce zločinců, kteří si zasloužili nejhorších muk a trestů, zatím co polovina jejích dítek umírá bídou! Když čtu vaše listy, milý Filipe, dohaduji se, že jste asi téhož smýšlení.

Pln těchto myšlenek napsal jsem polovinu své knihy, v níž často za řeči o Johanně z Arku mluvím o nynější válce, paralela, jež dá možná *našemu* Joffrovi illusi panenskosti. Uvidíte to v několika měsících, bude-li ještě možno vydávati knihy.“ -

25. - Výbornému muži, který mi předložil nesměle několik námitek:

„Co do »Umučení Ducha Svatého«, jež vás zaráží, mohu vám odpovědět několika slovy, že by bylo hluboce nespravedlivě přičítati vyjádření básnickému hodnotu učení doktrinálního. Toť zrádný úskok, kterého bylo nejednou proti mně použito. Tuto odpověď můžete nabídnouti těm zlomyslníkům.“ -

26. - Svému dobrému příteli bratru D... ovi:

„... Časy hroživě se zachmuřily, drahý bratře. Blažení ti, kdož zemřeli v Pánu! Co viděti všude a čím dál tím více, jest *praktický atheismus*, jemuž hoví valná část křesťanů. Označil jste příznak nejzjevnější: kněží jsou vojáky a jsou hrdi na to, to jest zákon Boží podřízen, považován za vedlejší samými sluhy jeho, *nemá účasti na veřejném blahu* a jest tudíž opominutelný. Se strany nekřesťanů jest to zbožštěním republiky, jediné schopné zachrániti Francii.

Až bude na určito rozehnáno nebezpečí německé, což se asi zdaří, neb Náš Pán urážený a jeho lkající Matka přec jen nechtějí vydati svého krásného království prasatům; ano, co stane se, když spojenci dobudou rozhodného vítězství? Toť velmi prosté. Boha docela už nebude, poněvadž bude dokázáno, že se tak snadno lze minouti bez Něho.

Ach, není třeba daru prorockého, by se uviděla tato velmi blízká budoucnost. Vláda i správa ve všech stupních jest v rukou svobodného zednářstva. Úpí se více méně pokrytecky nad zkázou Belgie, zkázou, jež bude, jak se domnívají, zcela úplná, a diví se tomu, zapomínajíce a nechtějícíce věděti, že Belgie ode dávna byla metropolí katolického farisejství. Máme spojenci protestantskou Anglii a schismatické Rusko. Odpadlická a garibaldovská Italie, v níž se čítá na sta, ba možná na tisíce oltářů Satanových, za nedlouho se připojí k nám, až uvidí, že jistotně jsme silnější. Po vítězství bude arcí potřebí učiniti něco pro tyto dobré přítelkyně. A co by jim bylo možno nabídnouti příjemnějšího, než že zničí až do základů to, co nám snad zbývá z křesťanství? Naši biskupové pronásledovatelé Melaniini vložili by se do toho s velikou horlivostí.“ –

Mluví se mnoho o belgických děťátkách, jimž byly uřaty ručičky, teutonská ohavnost, kterou stěží můžeme pochopiti a z níž i nejstatečnějším vyrazí smrtelný pot. Právě jsem četl v *Journalu* jakousi báseň: Kaiser potkává ve štědrovečerní noci Ježíška s ručkama uřatýma, a v tom si vzpomínám na ony děsné fotografie z belgického Konga, na nichž se spatřovali, jest tomu několik let,

nešťastní negrové, kterým osadníci pozutívali obě
ruce! . . . *Fracturam pro fractura, oculum pro oculo,*
MANUM PRO MANU . . .

28. - Raugel mi píše, že očekává na rok 1915
strašlivé události. »Děla hřímají stále. Tím stává
se mi, že po prvé trpím této slastné noci Naro-
zení Páně. Když On přišel, pokoj byl nad celou
zemí.«

1. - »Myslím si«, píše mi jeden řeholník, »to že asi rozhňuje vlastenectví Pavla Bourgeta, že mu jest 62 let a že ročník z 1873 nebude povolán do zbraně.«

2. - Při změně roku krvavý Komediant vydal k svým vojskům i k celému Německu pokrytecké provolání, ve kterém si nemůže zabrániti, by nepřiznal, že situace jest vážná. Mluví o »skvělých vítězných bitvách«, o svých korábech, jež si dobyly »nehynoucí slávy«, zároveň však o »posvátném krbu, jehož *hájíme* proti zločinnému útoku«... »Vzrůstající počet našich nepřátel neleká nás. Ačkoliv situace jest *vážná* a úkol *krušný*, můžeme pohlížeti na budoucnost s pevnou důvěrou v *osvícenou(!)* pomoc Boží.« Jaký to příšerný a zasmušilý paňác!

3. - Hrozný příběh. Kdosi dostal list od zajatého vojína, píšícího, že Němci nakládají s ním velmi mírně. List nadiktovaný, samo sebou se rozumí. Ale zajatec vložil do něho poštovní známku, aby prý měl jeho známý do sbírky, a hle, co se

nalezlo napsáno na rubu této známky: »Pokusil jsem se uniknouti a Němci mi uřízli obě nohy!!!«

Ujímá se podezření, že zavraždění arcivévody Františka Ferdinanda a jeho ženy, záminka k válce proti Srbsku, stavší se skoro ihned válkou světovou, bylo pouhou intrikou císařské politiky. *Potřebovali nějaké křivdy*. Spodiny historie budou poznány až na Soudě posledním, až bude slovo dáno císaři démonů.

4. – Janu de la Laurencie:

„Milý příteli, moje žena, jež se s vámi dnes viděla, praví mi, že mi přisuzujete moc posílniti vás. Psal jste mi již takové věci a vždy mne to udivuje. To se už vrstevníci hodně vytratili, když si myslíte, že vám potřebí mne! Jak by mně samému bylo potřebí opřít se o jiného! Kolikráte jsem se o to pokusil! Kolikráte jsem se domníval, že jsem našel sloupy žulové, a nebyly než prach neb ještě horší! A mám věru strach, bych sám nebyl než to.

To málo, co mám, dal mi Bůh, aniž mám na tom jaký podíl, a jak jsem toho použil? Nejhorším zlem není, dopustili-li jsme se zločinů, nýbrž nevykonali-li jsme toho dobra, jež jsme mohli. Toť hřích *opominutí*, který není nic jiného než neláska a z kterého se nikdo neobviňuje. Kdyby mne někdo pozoroval denně při první mši, často by mne viděl plakati. Tyto slzy, jež by mohly býti

svatými, jsou spíše slzy přehořké. Nemyslím tehdy na svoje hříchy, z nichž některé jsou nesmírné. Myslím na to, co bych byl mohl učiniti a čeho jsem neučinil, a ujišťuji vás, že to jest velmi černé...

Neříkejte mi, že tak tomu jest u každého. Bůh dal mi smysl, potřebu, instinkt – nevím, jak to pověděti, – Absolutna, tak jako dal ostny díkobrazu a chobot slonovi. Dar na výsost vzácný, který jsem pociťoval již od dětství, schopnost nebezpečnější a mučivější než sám genius, poněvadž zahrnuje v sobě trvalou a zuřivou žádost toho, čeho není na zemi, a že nás neskonale osamotňuje. Mohl jsem se státi světcem, divotvorem. Stal jsem se literátem.

Tyto věty nebo tyto stránky, jimž byste se rádi podívovali, kdybyste věděli, jak jsou jen zůstatkem nadpřirozeného daru, který jsem odporně zbřídil a z něhož bude žádáno po mně vydati strašlivý počet! Nevykonal jsem toho, co chtěl ode mne Bůh, toť jisto. Snil jsem naopak o *tom, co já jsem chtěl od Boha*, a hle, dospívám svého 68. roku, nemaje v ruku než papír! Ach, vím dobře, že mi neuvěříte, že budete předstíratí nevím jaký záhyb pokory. Běda, když jest člověk sám, před Bohem, u vchodu do aleje velmi chmurné, tu má poznání sebe a není mu do holedbání! Právě dobroty, dobré vůle zcela ryzí, prostoty malých dí-

tek, všeho toho, co přivolává políbení Úst Ježíšových, ví dobře, že toho nemá a že opravdu nic nemá, co by dal ubohým srdcím trpícím, jež snažně prosí o pomoc. Toť moje postavení vůči vám, milý příteli. Mohu se arcí za vás modlití, mohu trpět s vámi a *pro* vás, snaže se nésti něco z vašeho břemene? ano, ale kapky vody čerpané z kalicha Ráje pozemského, té vám nemohu dát. Pocítil jsem dnes, že jsem povinen vám to říci, byste nespolehal příliš na stvoření slabé a bolestné...“ -

Věnování mému příteli Jindřichu Boutetovi do
Poutníka Absolutna:

„Putování bez návratu. Cestou nepřibírají se cestující, naopak. Nejsou na snadě ani spací ani restaurační vagony. Jest absolutně zle a konečná stanice jest až za nejvzdálenějšími hvězdami.“ -

7. - Jakýs belgický raněný voják mi píše, že moje knihy učinily z něho křesťana a děkuje mi za to. Odpovídám:

„Milý druhu, váš list mne velmi dojíká. Toť zázračný pocit pro chudičkého spisovatele, dovídá-li se, že jeho knihy mohou býti užitečny člověku, který strádá nejhoršími bédami, dav ušlechtilé v oběť svůj život. Doba jest strašlivá. Bůh tříbí dnes svoje přátele. Nechť jakékoliv jsou vaše svízele a vaše utrpení, kterak šťastnější jest vaše

postavení než tolika vašich spolubojovníků, kteří nevědí, co činí ani proč trpí! Jste dokonale a svatě požehnáni, nepochybujte o tom.“ -

8. - Dnes ráno uveřejňují noviny první zprávu Vyšetřovací komise. Akta o zločinech německých. Strašlivé.

V Echu Pařížském 6. t. m. :

Ouzouer-sur-Trézée, 3. ledna.

Dnes v našem kraji, kde jsme zřídili (francouzský červený kříž, markýz de Vogüé) tři nemocnice, v nichž se ošetřují ranění, Briaire, Gien, Ouzouer-sur-Trézée, bylo slouženo v Briaire slavné *Requiem* na paměť »vojínů a námořníků zemřelých ve službách Francie«.

Monsiňor Touchet, biskup orleanský, předsedal obřadům... Zbytečno říkati vám, že ani jedno místo nebylo prázdné... Právě tak tomu po našem venkově (!?) ode čtyř měsíců. Jakmile se ozvou v některém kostele duchovní písně, kde kdo přibíhá (!), nechává se strhnouti »při náboženské kadenci;« potom na rozchodu zanotí se často *Marseillaise*, k níž farář přizvukuje...

Monsiňor Touchet pronesl velmi pozoruhodnou řeč, »velmi laickou« a skvěle vzletnou. Po několikráte mluvil o Barrèsovi (!), citoval jeho články (!!) a z jedné jeho parenthese jsem si zapamatoval: »... *Pařížské Echo*, jež bylo za těchto bolestných dnů PRAVÝM VIATIKEM Francie« (!!!)

Oh, ten důstojný a svatý biskup! *Pařížské Echo*

jest asi všecko bez sebe štěstím, že může vyvěsiti tuto ostudnou reklamu.

9. - Cornuau předvídá jako já nejhorší hrůzy po válce a posílá mi opis několika stránek o tom z listů Melaniiných, které mu byly svěřeny. Ale tyto stránky nepřidávají ničeho k tomu, co už dávno vím. Kdy nám Prozřetelnost ráčí poslati Muže, jakého by bylo třeba, aby nás sprostil žvanilů... kurev politických?

Celá Francie se leká brzkého znovuotevření parlamentu.

13. - Počíná se žasnouti nad Anglií, jež slíbila milion bojovníků a jež jich až dosud poslala jen 200.000, zůstavujíc na nás skorem všecku tíhu války.

14. - V Itálii zahynulo právě na třicet tisíc lidí zemětřesením. (Pohrůžky La Salettské.)

15. - Hostina německým autoritám v nunciaturním paláci v Bruselu na silnici Wavreské. Kvas ten byl by býval opravdu germanským, kdyby se byla pila, z kalichů ukradených po kostelích, krev šedesáti neb osmdesáti belgických kněží, kteří až dosud byli zavražděni.

16. - *Johanna z Arku a Německo*, takový bude rozhodně titul mé knihy. Jsem již již u konce.

Nemohu si prominouti, abych neřekl závěrem několik slov o Lutherovi. Čtu jeho posled-

ního německého historika, otce Deniflea, pře-
učeného katolického řeholníka, ale těžkého jako
všecky hory měsíce, jenž však přece ukazuje ka-
cíře v jeho ohyzdnosti patriarchy německé hanby.

17. - Jakubu Maritainovi:

„Strádám nevida svých drahých kmotřenců.
Vše se tak zachmuřuje! Tato příšerná válka pů-
sobí ve mně ustavičnou úzkost. Jaké to démoni-
cké vidění dokonalé nespravedlnosti! A Benedikt
XV., který by mohl učiniti tak veliké věci a který
se prohlašuje *neutrálním*! A naši křesťané, opo-
vrhující La Salettou, kteří sami sobě se podivují,
mníce se býti hrdinami! A všecko jízdecko Pro-
pasti, které jest na pochodě.“ -

19. - Ztráty německé: 1,500.000 lidí v pěti
měsících, nepočítaje nemocných! Hle, o čem píší
noviny. Nemluví se o našich.

Do roka bude jich dvakrát neb třikrát tolik. Za
dvacet let nepřetržitého válčení v dobách Repu-
bliky a Napoleonových nebylo zmařeno tolik lid-
ských životů. Až jímá závrať z těchto číslic.

20. - Příteli, který sehnal peníze na moji daň:

„Výběrčí jest zaplacen, bez radosti. Vždycky
jsem byl přesvědčen, že summy vyklopené to-
muto zřízenci jsou chlebem házeným do zácho-
dů. Věřím tomu ještě, a vy nezdáte se příliš vzdá-
len tohoto smýšlení. Přejde den, kdy nebude již

výběrčího, ani domácích pánů, ba ani dodavatelů ať jakýchkoliv. Takhle si zobrazuji v myslí Ráj, kdež vaše místo jest jistě vyznačeno podle mého. 1915 nám možná přinese toto blažené setkání.“ –

21. – Noviny jsou plny příběhu s německými řiditelnými vzducholoďmi, které zajely poplenit Anglii. Vržené pumy zabily několik bezbranných osob a pobouraly tu a tam několik domů. Tato fraška není dozajista po chuti Angličanům a nenaladí jich k něžnosti.

22. – List Filipa Raoux:

Dostal jsem Váš list z druhého, řekl bych váš list strašlivý, tak mocně mě vzrušil. Co mne se týče, přepokorného účastníka tohoto díla vyhlazování, této apokalyptické války, mám dojem, že nikdo nic nechápe z toho, co se děje.

Čtu-li vás, bývám osvícen. Zdá se mi, že chápu, pokud mohu chápati nevýslovně tajemno událostí.

Taktéž vítězství na Marně, jehož líčení nemohu se dosti načísti. Žasnu, jak to, že lidé nejsou oslněni nadpřirozenem tohoto vítězství, jakému není podobného v dějinách, a čím více se dovídám fakt, jež je předcházela, tím zdá se mi zázračnějším... Pravím, že lidsky se nevysvětluje,... ba ani to jakési *statu quo*, v němž jako by znehybněl všecek boj. Vše to jest zvláštní povahy. Není pochyby, že zvítězíme, ale příliš se zapomíná, že válka tato jest odpykáváním, jež se teprve začíná. Toť Hněv Boží, Rozhořčení Boží. Jak píšete bratru D...ovi, v tom, že kněží slouží

ve vojště, jest dodatek nepravosti na odpykání, nepravosti ohavné, jíž zdá se nikdo ani nepozoruje. Přiznávám se, že jsem neviděl hrubě více než toto: Ruce, jež biskup slavnostně posvětil, aby rozdávaly Život, opominuly své posvátné služby a rozdávaly Smrt; ale v tom »podřízení Zákona Božího« jest zřejmě urážka neslýchaná...

V brzku bude trvati válka již 6 měsíců, a zdá se mi, že válka ještě nezačala. Nezbyvá opravdu než se odevzdati se vší důvěrou a se vší láskou do rukou Božích . . . ale obávám se, aby naše sněmovny, tak hodné úcty, jak známo, nebyly stelný mnoha jinými možnostmi. Potom třeba se strachovati všech pohrom a chápu, proč očekáváte s naprostou jistotou, že je užíte, než opustíte svět.

24. - Přichází mi mimořádná pomoc. Mohu zavraždit svému domácímu.

25. - Jedné paní, která se nazývá posedlou mými knihami:

„... Tážete se mne, zda tato válka osvítila katolíky v chování vůči mně, přivedla-li kněžstvo k mým nohám atd. Slyšte odpověď. Nic nemohlo by změnit katolíkův, o nichž mluvíte. Válka ani dost málo jich neosvíví, jen je ještě více zaslepila, a já jsem jim více než kdy jindy solí v očích, dopustiv se toho neprominutelného zločinu, že jsem pojal vážně zákon Boží, že jsem katolík *absolutní*, jediný ze všech těch, kdož mluví neb píší. To mi nikdy nebude prominuto. Trest jest na

snadě. Zakážou se kupovati mé knihy, zakážou se čísti a mluvit o nich. Jest známo, že autor jest chud. Jaké vítězství, kdyby se podařilo ubíti ho bídou! Spiknutí mlčení. Jest nesmírnou ctí pro mne, činí-li se mnou přísně tak jako s Naší Paní La Salettskou, jíž se tolik nazrazují nic nedbati. Účinkem tohoto trestu jest ovšem bída, zvláště dnes . . .

Správně myslíte, že La Saletta jest neznáma. Čí to vinou ne-li vinou kněžstva, které ji tak zločinně odstrkovalo a tupilo po šedesát osm let? Kněz, který vám pomlouval Melanii, jest bídník. Připouštíme-li, že není pitomec, což by bylo možno, přece spáchal skutek ďábelský, snaže se otrávit vaši duši, a vystavil se velikému nebezpečí. Pius X., který byl světec *se zázraky*, uctíval převroucně Melanii. Přičinil jsem se uvést ji ve známost. Mé knihy vám povědí, co si třeba mysliti o tomto neobyčejném tvorů, o kterém si nejnižší sutanníci dovolují mluvit s nestoudností, až se chvějeme.

Posílám vám výtisk *Poutníka Absolutna*, své poslední knihy. Doporučuji vám článek, který jest uveden při datu 13. ledna 1912. Jest to předmluva vyloučená z krámských důvodů z nového vydání *Zoufalce*. Čtouc ji, dovíte se mnoho více o mé osobě než z dlouhého listu. Až poznáte vše-

cky mé knihy, z nichž některé jsou přímým nebo nepřímým vypravováním mého života, zhrozíte se možná, že mohl býti člověk označen pro život tak děsný. Budeme-li si dále psát, vysvětlím vám to. Povím vám též, co si myslím o Lourdech a mnoha jiných věcech.

Zatím vás ujišťuji, že sama sebe krutě šálíte a že se zbavujete pomoci nejcennější, přijímajíc jen »zřídka«. Já přijímám denně, nikoliv že bych byl zbožnější než jiný, ale že Bůh si toho žádá a že to jest výslovný příkaz, nechť si kněží říkají co říkají. *Chlebem vezdejším*, o nějž jste povinna prositi, není chléb, který prodávají pekaři; toť *Tělo Kristovo*, a prosíte-li o něj, proč ho nejíte? Vše, co vás souží, zmizelo by a vaše modlitby staly by se účinnějšími. Bez denního přijímání už dávno bych byl mrtev . . .“ -

27. - Navštívil jsem Jindřicha Bouteta. Bydlí v Bourg-la-Reine za ohyzdným protestantským templm v rozmilém domku, odděleném od jeho dílny zahrádkou, v níž bují po libosti byliny nejmeně exotické. Dojem, že se ocítám v průvodu Balzakově u starého umělce z dřívějška, as před šedesáti lety. Dobromyslnost, důvtip, talent a chudoba. Takové ukázky již vzácněly. Nelze jim hleděti do tváře, leč obrátíte-li se neuctivě zády k celému století.

[Bude se někdy žasnouti nad záplavou nejapných knížek, jakých naplodila válka. Brožury jednobarevné a o jedné struně, v nichž triumfují nová, již nespočetná obecná rčení, kterými jest náš nešťastný jazyk sužován po osmnáct měsíců. Jaké osvěžení, setkáváme-li se posléze s knihou velmi prostou, velmi skromnou: *Srdce Paříže* od Jindřicha Bouteta; s knihou bolestné soustrasti, napsanou tímto umělcem se srdcem rozdrásaným, v které se zjevuje duše dítky, již Němci uťali obě ruce, běda, ale tak francouzská a tak ušlechtilá, že není možno čísti to bez vzrušení! - Vydal Crès. Únor 1916.]

Kněží-vojáci. Farář z Ponsault-Combaultu (Seine-et-Marne) dal se k vojenským almužníkům Alberta de Muna a strojí se odejít, když tu přivalili se Němci a ohrožovali pevnosti pařížské. Cítě se užitečnějším prostřed svých farníků, zůstal. Ale 4. prosince, *k své veliké radosti*, byl vhozen do služby se zbraní. Hle, co píše:

Kněz pod kápí vojáka, žije týměž životem, zakouše je týchž útrap, jsa v těchže nebezpečích, ocítá se v nejlepším postavení, by rozněcoval srdce, sílil duchy a vykonával svůj úřad. Ale vřazení do pluku hezky dlouho dává na sebe čekati. Zde mi půda hoří pod nohama. Považte, že všichni moji farníci odešli, většina do zákopů. *A já v třiatřiceti letech zůstávám tady se ženami a nemocnými!* . . . Jsem strhován k tělesným

cvičením, velev vždycky tělocvičným spolkům. *Jsem dobrý střelec* atd.

Dobří vlastenci z *Lanterny* nebo ze *Sociální války* jistě se podivují takovýmto kněžím. Budou je uměti odměniti v příhodném čase.

28. - Termierovi:

„Poněvadž se modlíte za mne, pomněte, abyste prosil Boha, by mi dal světlo, jež se zdá dnes odpřeno všem lidem. *Domine fac ut videam*. Toť modlitba slepce jeriškého, má obyčejná modlitba od pětatřiceti let. Až budu umírat, bude to asi mým posledním slovem. Nikdy nebylo tolik slepců. Stačí přelétnouti zrakem noviny. Toť k pomatení a ke zpítomění.

Viděl jste, jak byla přiřknuta nejvyšší sláva vnukům Garibaldiho, jímž nás souží k smrti po dva týdny, hanebné lízání pat odpadlické Itálii, hrdé, že spatřila hrdinu zednářské sběři, an vodil r. 1859 Napoleona III. jako panáčka na drátkách. Vidíte naše katolíky představované *Echem Pařížským*, opovrhující La Salettou a rouhající se jí, tak spokojeny samy se sebou, tak jisty Božím požehnáním!

Já, milý příteli, jsem stále v témž bodě. Věda, že to, co se děje, jest pouhé zdvižení opony, čekám pravého dramatu, čekám Někoho. Tento někdo jest tu zajisté, v nejneproniknutelnější skrytosti.

Jest tady či tamo, velmi daleko či velmi blízko. Snad jsme ani nevědouce tiskli mu ruku. Až vstoupí na jeviště, spadne se všech očí zázračná spousta šupin a strhne se nesmírný pokřik ve světě. Takové jest divadlo, jež nám jest slíbeno, přemilý Termiere, a pevně doufám, že budu v první řadě, zaplativ předraho své místo i místa mnoha jiných.“

Ú N O R

6. – Dopsal jsem *Johannu z Arku a Německo*. Jediný Bůh může vědět, co jsem zaplatil za tuto knihu.

Příteli, který mi poslal peníze, abych mohl k masopustnímu úterku „zakuklit svou myšlenku, což by bylo zdrojem mého štěstí“:

„Zakuklit svou myšlenku! pravíte. Už dávno nedělám než to, poněvadž se mi podařilo přesvědčit lidi, že jsem obludou násilnosti, zatím co jest tomu se mnou právě naopak. Štěstí však přece jsem neudělal. K masopustnímu úterý mohu se znovu pokusit, bych se vám zavděčil. Ale mám takovou prapodivnou hlavu, že na ni prasknou všechny ty nové masky, jež možno nalézt v obchodě. Toť k zoufání.“ –

10. – Filipu Raouxovi:

„Píšete mi, jak podivem vás naplňuje nepocho-

pitelné vítězství na Marně a překvapující nehybnost, jež po něm následovala. Hle, co mi psal jeden holandský katolík: »Není v nejvyšším stupni satanská tato skoro úplná nehybnost šesti ozbrojených národů, v nichž záští vše, soptí vztekem a skřípějí zuby, zběsile žádají si vyhubiti se a přece *nemohou*. Bůh trestá lidstvo skrze Démona a býti trestán Satanem jako nástrojem Božím, není-liž to peklo samo?«

Jsme v té podivné situaci, že nemůžeme nic rozhodného začítí před vítězstvím ruským. A potom!... Až bude Německo vehnáno v zoufalství, nastane to, co jsem nazval válkou *úplnou*, totiž vyhlazování. Stěží chápeme takovou hrůzu. Přece však byla by tato dokonalá ohavnost čím jiným než vyzdvižením opony? Zdá se mi, že toto pravé drama apokalyptické vybarví se takto: Obluda německá na vždy poražena a všichni národové se vrhnou na droby, každý dychtě urvati nejtučnější kus mršiny. Rcete si, Filipe předrahý, že jsme se zrodili, bychom uzřeli tyto věci.

Co se týče Francie zvlášť, mohl jste si všimnouti právě tak jako já pohoršlivé a nejapné apotheósy potomstva Garibaldiho, jímž nás už kolik týdnů k zhloupnutí nudí. Garibaldiho, reka Lóží a tajných společností, v nenávisti ke křesťanství!. Co myslíte o tomto znamení?

Naše Paní Spolutrpiteľka pláče stále na své Hoře, jsouc zapomenuta, opovržená více než kdy jindy. Jaký počet tu bude Francii vydávati! Při tom se přikazují modlitby »za mír«! Ano modlitby v opovržení Slzami Matky Boží, modlitby v neposlušnosti a *Neutrálnosti*! Uvidí se, co to přinese.“ –

Tištěné věnování *Johanny z Arku a Německa*: „TERESII BROUOVÉ Z LYLIÍ, praneteři ve druhém stupni Johanny z Arku.

Tato kniha, rozmilé dítě, byla napsána pro vás. Bude vám připomínati denně, že jste povinna státi se světící a – Bůh-li toho bude požadovati – mučednicí, po vzoru své zázračné příbuzné, jež dala svůj život na spásu Francie.

Honosíte se neporovnatelnou ctí a výsadou tohoto původu, který vás činí kýmisi větším než kněžnou, ukládaje vám závazek dosíci nejvyšší ctnosti.

Napřed Pánu Bobu! odpovídala Johanna z Arku svým obviňovatelům. Tato tři slova byla by mohla býti jejím heslem. Učiňte si je svým, rozmilá Teresie, a buďte tak její dědičkou.“ –

I 3. – Dostal jsem milánský *Corriere dela Sera*. Červeně vyznačený článek tepe ono nesmyslné předpisování modliteb za mír, zatím co se nikdo nemůže modliti leč za vítězství.

Bylo by třeba dáti tuto odpověď. K tomu, aby se konaly modlitby o mír, jest arci nezbytno, by byla válka. Nuže, *není války*. Jestliť v Belgii, ve Francii i jinde strašlivý vpád lupičů a krvežíznivých zvířat, což jest načisto rozdílné. Nemůže tedy býti řeči o míru. Jde jediné o to, bychom se hájili vyhlazující ty zločince a žrouty všemi možnými zbraněmi.

I 4. – Slova knězova, citovaná s podivem v *Journal* :

Nuže, ano Boží milosrdenství neráčilo zabrániti takovému režimu, blaží mne, řku vám upřímně, že mi bylo *dovoleno (!)* bráti podíl na této zkoušce. Moje síly, to není veliký dárek, který jsem mohl přinést vlasti. Jsem chabý střelec, přiznávám se, a byl-li jsem učiněn seržanem, tož nikoliv proto, že by se mi bylo naskytlo přinést služby velmi vzácné.

Ale aspoň jsem vykonal svoji *povinnost (!)* Ano, já, sluha Boha pokoje, blahopřeji si každého dne, že jsem bojoval jako kde kdo ... *Za brách bych si byl počítal zůstatí a modliti se (!!!)*, zatím co ostatní se bili.

Hle, jak prý smýšlí valná část Američanů, vyjma ty, kteří jsou původem Bošové:

Ztřeštěný Kaiser nezvítězí. *Moudrost světa* udržuje spojení. Vilém se domnívá býti mužem znamenitým, ale čas mu vysvětlí jednoho dne, že jest jen znamenitým nástrojem zla.

Vzpomínaje si na Moudrost Boží, myslím, že ďábel nedopřeje Kaiserovi žádné znamenitosti, ba

ani jako nástroji. Třeba býti Američanem, by se vidělo ve Vilémovi něco jiného než krvelačný pitomec.

I 5. - Od podplukovníka Rousseta:

Jest zajímavé, s jakým cynismem Tudeskové nejen se přiznávají, ale i snaží se ospravedlniti ukrutenství, jež páchají nepřetržitě proti bezbranným osadám a proti obyvatelstvu jimi podrobenému. Jeden článek v *Kolínských novinách*, podepsaný jakýmsi Walterem Bloemem, jest v té příčině památkem obludné nesvědomitosti: »Učinili jsme si zásadou, praví, že vina jedincova musí býti odčiněna celým souborem, k němuž on náleží.«

Vina? Jaká vina? Možno tak jmenovati čin, kterým vlastenec snaží se posloužiti otčině nebo prostě ochrániti svého krbu? »Nemožno-li zjistiti *vinníků*«, píše ještě herr Bloem, »musí pykati za ně nevinní. Kdykoliv bývá zapálena nějaká vesnice, kdykoliv bývají popravena rukojmí, kdykoliv bývá decimováno obyvatelstvo nějaké obce, nebývá to tak ze msty jako na výstrahu zemím zabraným.«

Jde tedy Němcům o to, by pouštěli hrůzu, kudy táhnou. Toť zřejmě systém, který však dává ty, kdož ho používají, do klatby lidstva a ospravedlňuje všechny pomsty v jistý den vypořádání.

Ostatně divý redaktor jako by zapomínal, ač ví-li to jenom, že r. 1813 král pruský Bedřich Vilém III. uveřejnil výnos, by všichni obyvatelé jeho království, ať povolání či nepovolání do zbraně, *pásli* po vojínech Napoleonových.

To, co bylo před sto lety považováno Prusy za dobrý skutek, stalo by se *zločinem*, když se to obrátí proti nim? A potom jest jisto, že možno vždy omluviti jejich zvěrstva, ač stalo-li se to vůbec kdy, nějakou vzpourou osamocených civilistů?

Pravda jest, že Němci vedou válku ukrutnou, jaké neviděla země od záplav barbarských. A marně jí budou hledati nemožných ospravedlnění, nezabrání nám, bychom si na ni nevzpomněli, až uhodí hodina spravedlnosti a trestu.

I 6. – Felixu Raugelovi:

„Právě jsme dostali s nesmírnou radostí vaši podobiznu, která nám dává dosti příznivé ponětí o vašem zevnějšku bojujícího. Nepůjdu tak daleko, bych řekl, že jste neodolatelně krásný, vidím však, že život myší nijak vás nestlačil, a už to jest mnoho pro lva jamníka, na chvíli zbaveného hřívky. Oplátkou za tento vzácný obrázek posílám Vám s tímto listem *Poutníka Absolutna*.

... Ano, řežete je ponenáhlu (Bože), vím dobře, a vím také, že je na konec »dostanete« úplně. Zatím však oni páchají dále svá sviňstva a své ohavnosti, a na to jest neskonale kruto pomysleti. Čeho se ještě nedočkáme? Nemožno, abych vám vypověděl vše, co si myslím, v listě, který si kdokoliv bude moci přečísti. Ale snadno se dohadujete, co asi vře v duši křesťana, jenž napsal »Tu, která pláče«. Co se děje od šesti měsíců, jest pou-

hou přede hrou. Právě apokalyptické drama se nezačalo ještě. Toto by řekla Melanie, kdyby byla živa. Zlíbilo se Bohu, přivést nás na svět, bychom byli jeho diváky, a nemáme co lepšího učiniti, než chtítí tomu a dobrořečiti za tuto výsadu. *Nunc dimittis . . . Sursum corda.*“ –

»Jeane d'Arc *mit uns!*« V jednom kostele long-wyském zůstala socha Johanny z Arku při bombardování nedotčena. Bošové oškrabali nápis vrytý do podstavce a napsali tam po německu:

Panna Orleánská bývala vždycky protivnicí Angličanů. Francouzi bojují dnes po boku Angličanů. Johanna z Arku nemůže býti s Francouzy. Jest s námi.

18. – Noviny jsou plny záměru Vilémova zřídit námořní blokádu Anglie německými ponorkami, jež by střílely torpédy a potápěly nejen koráby anglické, nýbrž i všecky neutrální, bez nejmenšího ohledu na životy lidské.

21. – Osmdesát šest milionů Němců a sto třicet milionů otroků. Hle, co napsala jedna z jejich věštíren ve svazku nadepsaném *Grossdeutschland und Mitteleuropa um das Jahr 1950* (Thorman, v Berlíně) na straně 48:

V době, jež není daleko, musíme se dočkatí tohoto: Prapor germánský chrániti bude 86 milionů Němců a ti budou vládnouti území zalidněnému 130 miliony Evropanů.

Na tomto rozlehlém prostoru jedině Němci budou užívatí politických práv; jen oni budou sloužiti v námořnictvu a ve vojsku; jenom jim bude možno získávati půdu. Tehdy budou jako ve středověku národem pánů, prostě jen svolujících blahosklonně, by práce nižší vykonávali národové podrobení jejich panství.

23. - Několik ukázek z úředních instrukcí, dávaným německým důstojníkům, z příručky, uveřejněné hlavním štábem berlínským. Tato příručka snaží se zejména vystříhati důstojníky přílišné citlivosti, již by snad měli:

- Jediná opravdová lidskost záleží často v brutálním užití jistých příkroští.

- Brutální opatření obranná(?) a nahánějící strachu, kterých jest potřebí proti obyvatelstvu, jsou nejen právem, nýbrž dokonce povinností pro velitele vojska.

- Možno zabíjeti válečné zajatce? Odpověď: Není to pěkné, ale *někdy to bývá* POHODLNO!

- Možno používati úkladných vrahů a žhářů? Odpověď: Není to příliš slušno (*anständig*), ale zákon války není něžný (*empfindlich*).

- Nedovolujte starcům, ženám a dětem, by opustili město před bombardováním, neboť zůstanou-li tam, jest to velikou výhodou.

- Energicky vedená válka nesměřuje toliko proti bojovníkům nepřátelského státu a posicím, jež mají: *musí zničiti také intelektuální a materiální zdroje tohoto státu.*

Pozměňte redakci a máte *v obrazech* úplný program budoucí války proti Církvi, které se zdá tato ohavná válka pouhým předobrazem.

24. - Jistá zázračná osoba dovídajíc se, že je kniha nemůže býti vydána, blahovonně bere na sebe všechny útraty. Vydavatelem bude Jiří Crès.

27. - Přeblažená novina. Dovídáme se, že van der Meerovi se brzo navrátí, neb se rozmilému Petrovi dostalo postavení pařížského dopisovatele jednoho velikého deníku holandského.

B Ř E Z E N

1. - Dvě věnování příteli Charlesu Grolleauovi:

Krev Chudého. - „Často mi přezdívali skatalogů. To jest z části mojí legendou. Co by se asi řeklo, kdybych byl napsal »Krev bohatého«?« -

Poutník Absolutna. - „Třeba, abych se vám přiznával? Jsem hrdinou jedné ze svých povídek. Tento nešťastník nemohl nikdy odejeti, poněvadž zmeškal všechny vlaky. To jest moje historie. Jsem poutník tohoto druhu.“ -

3. - Cornuauovi:

„... Ocitnete se před zjevem neobyčejným. Na jednu čtenářku přicházejí návaly entusiasmů. Její listy jsou neslýchané. Ukázky: »Vaše myš-

lenka mne opravdu rdousí!... Co mi jen chcete?... Co mi jen chcete?... Co mi jen chcete?... Pohled naň dobře. Toť poutník absolutna! Vnucuje se ti chtěj nechťej, jest na tvé duši jako strašlivý balvan žulový. Těžko jej unést, přetěžko! A přece, můj Bože, nedej, aby pominul, jako tolik jiných, tento podiv, který mne přibližuje k Tobě!«

Co myslíte o duši, kterou Bůh stíhá tak prudce, a co si mám mysliti o zázračné cti, kterou prokázal mně, označiv mne, bych byl honicím psem, který ji uštval?« -

4. - Petrolejníci. Líčení jednoho vojína od zdravotního sboru:

S argonnské fronty, 1. března.

Němci se proslavili právě novou zločinnou surovostí, kterou sami sebe překonávají. Možno si pomysli úklad zbabělejší a ukrutnější, než jaký oznámila nedávno úřední zpráva těmito slovy: *V lese Malancourtském mezi Argonnou a Mosou pustil nepřítel na jeden z našich předních zákopů sprchu jakés zapálené tekutiny, i byli jsme nuceni odtud ustoupit. Účastníci byli těžce popáleni.*

...Bylo to včera večer, když už nastávala noc. Z ničeho nebylo lze tušiti, že Bošové budou útočiti. V tom zvolá jeden z našich druhů: »Podívejte se, co to prší? Jakoby petrolej.« Nevěřili jsme z prvu, ale nebylo možno pochybovati, opravdu pršel na nás petrolej. Bošové chrlili jej na nás buď požárními stříkačkami ukradenými po vesnicích, nebo

jakými zvláštními přístroji. Poručík, jenž nám velel, kázal zhasiti ihned všechny dýmky. Opatrnost zbytečná, neboť za několik vteřin spustil se dešť zapalujících granátů. Zákop vzplanul ve chvíli. Na dovršenou svého barbarského díla bandité těžíce z našeho zmatku, chvatně přiblížili se k zákopu a metali do něho hořící smolnice. Nikdo z nás neunikl tomuto přívalu ohně. Se šatů crčel nám petrolej. Záhy byli jsme obklíčení plameny a dohnáni opustiti své postavení. Stáhli jsme se tedy nazpět. Vyčkali jsme však aspoň, až přijdou druhové z druhé linie, kteří bojovali s desateronásobným zápallem, aby nás pomstili. Petrolejníci krutě odpykali svou lotrovinu.

5. – Válečná výbava. Závěrek kaiserovy homilie po skončených bohoslužbách v jednom kostele polském!

Předností, již máme nad svými nepřáteli, jest, že oni nemají válečného hesla. Nevědí proč bojují; nechápou, proč se dáti zabíti. Nesou na plecích těžký vak svého špatného svědomí, neboť *napadli národ mírumilovný*, kdežto my jdeme na nepřitele *s válečnou výbavou, kterou jest čisté svědomí!*

Nevím, co míní pitomec čistým svědomím, ale jeho jest mrtvé a smradlavé, toť jisto.

6. – Zaslechl jsem z úst jedné ženy, jejíž manžel jest na frontě a velmi ohrožen: »Na štěstí osud ho chrání!« – Jiné slovo, toto od Vivianiho, předsedy ministerské rady: »Mladé pokolení katolické, to my pohřbíme v zákopech.«

7. - Ti, kdo nejedí Boha, čkejtež, že je budou žráti psi. Toť budoucnost odpadlické Francie.

10. - Zase kněží-vojáci. *Farář dělostřeleckým kapitánem*. Článek uveřejněný neuvěřitelně *Křížem* na poučenou jeho čtenářstvu. Jest to dopis:

...Šlo o to, by se dobylo znovu místa, kterého jsme nemohli uviděti; které však bylo velmi důležité. Dařilo se nám špatně. V tom se přižene jedna baterie z 75. Velí jí jakýs veliký brach kapitán, neotesaný obr po americku oholený, který nemá shovívavého vzezření.

Vyšplhá se na strom, zůstane na něm tři minuty a sleze dolů. »Naměřovače ke mně.« Udělá pamětné znamení, udá úchylku: »Třemi pokosy, korektor 22, 2.500, 2.550, 2.600, 2650«, a zvolá: »Je to tam, teď pojedete k č...u.«

A opravdu dvě německé baterie zmlkly... Znovu zapřažená francouzská baterie se vrátila na silnici. Koně rychle vypřažení, dělostřelci se čistí z prachu a bláta v jedné rozbořené stodole. Co to zamýšlejí?... Na několik beden od kartáčů klade se kámen a muž, před chvílí kapitán... bude sloužiti mši. Tento kapitán jest farářem. Obleče se *v pět odřených* a má *čerchmantskou tvář* tento farář... A nic nechybí ke mši. Koná se kázání, a jaké kázání! *To nemluví »farář«, nýbrž »chlupáč« mluví k jiným »chlupáčům« ...*

Říci vám, jakým dojmem působila tato mše... jaký byl pohled na žehnajícího faráře, na jehož kapitánský rozkaz před půl hodinou odešlo *ad patres* pod hromobitím jeho salv

přes sto nepřátelských dělostřelcův, ne, toho vypovědět nelze...

Povšimnete si, že užíváno tu slova *farář* na místě slova *kněz*, jež by bylo bývalo na závadu i čtenářstvu *Kříže*. Po tomhle nebudu už vícekrát mluvit o kněžích-vojácích. Mám toho na vždy dosti.

12. - Soudruh, kterého neznám, Emil Fabre, úd Výboru pečujícího o umělce, vzpomněl si na mne, ač jsem ho o nic nežádal, a posílá mi nějaké peníze.

14. - Krásný hudební večírek u nás. Magdalena, Viňes a argentinský čelista Olivarès hrají Franckovo trio. Jsem nesmírně hrd na svou Magdalenku, stavší se v tak málo letech pravou umělkyní, až nad tím žasnou její mistrové.

20. - Ruské vítězství. Pád Przemysłu. Raději bych viděl kapitulaci Toruně nebo Královce.

21. - Včerejší noci lítaly nad Paříží zeppelinů ale nezdařilo se jim. Vrahy ti ranili jen několik lidí a nevalné škody hmotné zjištěny v severním obvodu městském, v Levalloisu, Asnières, Courbevoie atd. Ale na Montmartru strhl se veliký poplach. První výstraha.

Moje *Johanna z Arku a Německo* tisknese schvatem. Připravil jsem si odstaveček, který by se četl na pásce *Právě vyšlo*:

„Jest známo, že Němci zkusili nedávno anektovatí Johannu z Arku trulantským oním závěrkem, který jim tak svědčí: »Johanna z Arku byvši nepřítelkou Angličanů, jest nezbytně s námi.« Krásná kniha Leona Bloy jest zdrcující odpovědí na tuto drzost Bošů.“ –

22. – Dovídáme se, že se spatřilo u jednoho venkovského knihkupce toto: Moje kniha *Ta, která pláče*, a kolem dokola tohoto jediného výtisku skupina brožur nadepsaných: *Těm, které pláčí*, (na čtení za války) od Abbé Gambera (?). Není to podivuhodno? jest zřejmo, že abbé, autor tohoto pánbičkářského škváříku, podle všeho poučného a sentimentálního, četl alespoň obálku mé knihy a že chtěl, *opravuje* po svém ukradený titul, ukázati se kabrňákem a přeraziti mi páteř. Jsem na to zvyklý, jsa jedním ze soudobých autorů nejvíce využívaných. Nejmenují mne arci, ale využívají mne. Četl jsem aspoň dvě knihy, kde byly otištěny celé stránky ode mne, bez uvozovek a bez jakéhokoliv poukazu. Ve volných chvílích ze svého zákopu 68 let nalézám to spíše komickým.

23. – Jedné paní... japonské, kterou vášnivě zajímám:

„...Abych vám odpověděl s náležitou autoritou, bylo by mi třeba býti vaším zpovědníkem.

Vím to. Pokusím se však přece. Abych mluvil s prospěchem k ženě vašeho rodu, zdá se mi, že třeba napřed odložití všecku pokoru *verbální*, jak osel, který by se zhostil svého řemení, aby mohl veseleji klusati.

Tož byla jste zamilována do mne zprvu – což mne ani dost málo neudivuje, neboť jsem z těch lidí, jež dlužno celou bytostí milovati nebo proklínati; – potom, k vůli mně, jak pravíte, zamilovala jste si Naši Paní La Salettskou. A s nedostatkem hloubky, který mne rmoutí, prohlašujete, že »seto nepodobá valně nadpřirozené přitažlivosti«. Čeho vám tedy třeba? Před nějakými deseti lety jakýs mladík, jehož jsem neznal, psal mi dosti zajímavé listy, nazýváje se starou pannou, kterou potěšují mé knihy, a já se nechal na čas obelstíti. Vzpomínaje si na toto dobrodružství, ptám se, když pročítám váš list, nejste-li snad mladou panenkou.

Na příklad: mluvíte mi o Renanovi, který byl vašim »apoštolem«, poněvadž jste shledávala jeho knihu »dobře psanu«!

Jsem příliš šlechetný, abych naléhal, ale na příště vás prosím, byste se nezmiňovala o tomto individu. Mám zdravý žaludek a snesu mnoho sviňstev, ale tohoto jména *na papíře* nikoliv, to přesahuje mé síly.

Jeden zbožný kněz, zřejmě inteligencí vynikající vám řekl, že jste »milovanou dcerou Naší Panní La Salettské a že vaše láska k ní jest znamením předurčení«, což jest načisto nesporno. Vy rozkřikujete se nad tím jako děvčátko z pensionátu, které by byly sestřičky učily tomu, co nazývají tak hloupě *pokorou*, a vypravujete mi hromadu hrozných a bláhových věcí, byste mi dokázala, že jste nehodna všeho. Jsem příliš starý lišák, abych sedl na lep těmto pitomostem, a jistím naprosto, že jste *osoba předurčená*. Vím to a vidím to. Nuže, věříte to už, že Boha lze mobilisovati a že jeho Milost závisí na našich skutcích? Deset tisíc let před vaším narozením bylo známo Jemu, že budete milovati jeho bolestnou Matku. Byla jste stvořena pro to a ostatek není *nic*.

Pravíte mi při svitu luny, že jste se dopustila všeho – ó domýšlivá! – a že jste hřešila všemi kuriozitami. Kdyby to bylo pravda, čehož se neodvažuji doufat, byla byste s Dobrým Lotrem a s Marií Magdalenou, kteří byli prvními vyvolenými. Ježíš miluje něžně hříšníky a oškliví si lidi počestné. Naplňte se touto myšlenkou tisíckrát sílivější než všechny tlachy pobožných knížek.

Řeholníka, o němž mi vyprávíte jako o světcí, poslal vám, zdá se mi, sám ďábel. Mluví-li se o nějakém světcí, tážu se ihned po jeho zázracích. Nu-

že, zázrakem tohoto bylo, že vás vydal v šanc zoufalství, a vším úsilím jeho horlivosti byla vražedná rada, byste přijímala jen *jednou do roka* a modlila se co nejméně. Potom chápu, že jste se považovala za zatracenu...“

25. - Několik teutonských aforismů:

Tuše, že zemru, činím toto vyznání, že opovrhuji národem německým pro jeho neskonalou hloupost a že se rdím náležeje k němu. - SCHOPENHAUER.

Co by v tom bylo zlého, aby se na dosažení většího dobra řekla dobrá a pořádná lež? - LUTHER.

Nevím, kdo by mohl zpracovati otázku: *Jest dovoleno klamati lidi?*... Přijdu se podívat, jak to vypořádá. - BEDŘICH VELIKÝ.

Právo, toť hra slabého; právo, toť monotonnost světa. - SCHILLER.

27. - List od Raugela psaný »na zemi, v dešti ohně«.

Včera děla francouzská hrála od šesti ráno do jedenácti nepřetržitou symfonií o čtyřech rázích v *sekundě*. Byli jsme šílení, hluchí a vzteklí...

28. - Nalezl jsem v jednom listě Melaniinu:

Dlužno, aby velicí byli poníženi a malí aby se stali ještě menšími.

29. - Sebral jsem kdesi toto: »Barrès jest *lité-rát* zeměbrany.«

31. - Všecko naše myšlení jest za našimi dra-

hými kmotřenci holandskými, jež čekáme každou chvíli. Ale naše myšlenky provází úzkost. Dostali se do Londýna, dostanou se však nyní do Francie?...

Čtu toto:

Spatřilo se kdy, než byli němečtí námořníci a kaiser jménem von Hohenzollern, by je komandoval, mohl si jen kdo pomyslití divadlo podobné tomu, jež se odehrálo právě v la Manche? Poštovní parník vezoucí neškodné občanstvo, obchodníky příslušející do zemí neutrálních a neozbrojené, cestující, ženy a děti, parník ten potopen na širém moři, dříve ještě, než mohla posádka spustiti čluny! Všecek tento lidský náklad uvržen do propasti za děsných výkřiků hrůzy; paže zavěšují se na všechny trosky; obličeje strhány nejbolestnější agonií; srdcervoucí zapřísahání; vzlykot, proklínání, smrtelný chropot dušený vlnami - a krouže bez zastávky kolem jeviště smrti zločinný koráb, podmořský zákeřník, pluje na povrchu, při čemž všecka jeho posádka stojí na plošině, by zřela účinek svého díla!

A ze čtyřiceti mužů, kteří tam jsou, důstojníci nebo plavčíci, není ani jediného, který by měl soustrastný pohled, ani jeden nepohne prstem na pomoc!

Dívají se ... a *smějí se*.

D U B E N

1. - Naši kmotřenci se posléze navrátili. Tolik

jsme se natoužili po této chvíli, že ani nemůžeme uvěřiti svému štěstí.

4. - Neděle velikonoční. Zvláštnost, která má možná tajemný smysl. Letos Veliký Pátek nahra-
žoval jaksi Neděli Velikonoční. Předevčírem nád-
herné slunce po celý den. Dnes dešť, bláto a zima.

5. - Jedné sklíčené přítelkyni:

„Jsem neobyčejně dojat, že majíc zármutek,
vzpomněla jste si ihned napsati mi o tom, jako
bych měl moc vás potěšiti. Můj soucit, ujišťuji vás,
jest opravdový, neboť sám jsem prošel nejhoršími
cestami bolesti, ale nemohu vám nabídnouti leč
modlitby chudého starce, který vás miluje a který
vám žehná. Utrpení duší jest v tuto chvíli vesměr-
né a neskonale. Vše, co jsem schopen říci těm
i oněm, stoje v Absolutnu Víry, omezuje se na
toto: Plačte, dává-li vám Bůh slzy, ale mějte útrp-
nost sami se sebou, přijímajíce s tichostí to, co se
po vás žádá. Není nic lepšího než chtíti to, čemu
chce Bůh. Toť jediná útěcha a v útrapách svého
děsného života nenalezl jsem než toto.

Uvažujte, drahá přítelkyně, o nevylicitelné
nouzi, o neslýchané bídě mocných, kteří chtěli
tuto válku démonů, a srovnejte jejich příští *los*
s losem nesčetných jejich obětí. Jest vždycky s ná-
mi dobře, jsme-li s těmi, kteří trpí pronásledování
a nespravedlnost. Toť příhodné postavení, aby-

chom měli soucit sami se sebou a jsme tehdy kolébáni s neskonalou něhou v náručí Těšitelky ztrápených.“ -

6. - Odpověď neznámé osobě, jež mne zasypává listy bez prostoty. Říká si ignorantka a žádá mne dosti směšně o duchovní pomoc:

„Uvědomuji vás, že mi jde na 69. rok a že se připravuji na smrt. Mám tedy málo pokdy, bych si dopisoval s někým, koho neznám. Ostatně vše, co bych vám mohl říci, naleznete v mých knihách. Říkáte si ignorantka a prosíte mne, abych vás vzdělával. Tu moje rada. Kupte si za pár haléřů katechismus pro malé děti a učte se mu. Potom si vyhledejte kněze, který by vás smířil s Bohem. I nejchabějším dopřáno této možnosti. Zamítnete-li tuto radu, budu nucen uvěřiti, že nejste dobré vůle a že jen zvědavost vás pudí, byste mne četla a psala mi. Potom kterak byste mne mohla zajímati?“ -

8. - Přejete si věděti, na co si činí právo pyšné a bláznivé Německo? Čtete si tyto dva krátké, ale významné úryvky z děl dvou nejproslulejších pangermanistů, výňatky otištěné *Vojenským věstníkem* :

Aby nikomu nebylo neznámo, prohlašujeme, že náš suchozemský národ má právo na moře, a to nejen na moře Severní, nýbrž i na moře Středozemní a na Atlantický okeán. Přivtělíme si tedy postupně všechny provincie, jež s námi

sousedí. Annektujeme Dánsko, potom Holandsko, Belgii, Horní Burgundsko, Severní Švýcarsko, Livonsko, až i Terst a Benátky; posléze sever kraje galského od Sommy k Loire. – Generál von KLAUSEWITZ.

Annektujeme Dánsko, Holandsko, Belgii, Švýcarsko, Livonsko, Terst i Benátky, a sever Francie od Sommy po Loiru. Tento program, jež rozvinujeme beze strachu, není dílem bláznovým; tato říše, již chceme založiti, nebude utopií; již nyní máme v rukou vše, čeho k tomu potřebí. – Generál BRONSART VON SCHELLENDORF.

Vlastně chtějí tito drahouskové přivtělit si pro začátek celou Evropu a za krátko celý svět. Proč pak nikoliv? Bylo by to obnovením pozemského Ráje.

10. – Termierovi:

„Přál bych si, abych již dnes vám mohl poslati svou knihu, ale nemožno, aby vyšla před 4. nebo 5. květnem. Bůh ji račiž požehnati! Neobyčejná, ba poněkud zázračná okolnost, jež mi dovolila ji vydati ve chvíli, kdy se nevydává žádná kniha, budí ve mně mnoho naděje. Bude možná *jedinou* knihou saisony, žasněte, prosím! Divoucí účinek apokalyptické války! Oběť spiknutí mlčení po tolik let stane se posléze jediným hlasem, který se ozývá! Potom očekávaný zdar shodne se s naší *stříbrnou* svatbou, ó Termiere! kterou budeme slaviti v Úterý svatodušní 25. května.

Jest pravda, spěchám to říci, že to jest příliš krásné, by tomu bylo lze uvěřiti. Přece však . . . Činím denně, čeho jsem nikdy nečinil. Modlím se, abych došel řečeného úspěchu, uvažuje, že tím nabudu kromě hmotného zajištění obecné známosti, která mi jest nevyhnutelna. Bůh ví, že mám naplniti jistý úkol, a že tento úkol není naplněn. Ti, kdo četli *Spásu skrze Židy*, vědí to též a vyčítají mi často, že chovám pro sebe, co mi bylo před více než třiceti lety svěřeno pro jiné.

Covšak zmohu, než si dobudu dostatečně autority? Dá-li mi *Johanna z Arku* tuto autoritu a tuto nezávislost, s jakou radostí zapomenu svých vrstevníků a jejich pitomému myšlení a věnuji se zcela Slovu Božímu v samotě, zatím co se bude hroutiti několik říší, tak jako činili staří Otcové! . . .

Zbanálnělo mluvit o válce. Víte ostatně právě tolik, ne-li více než já. Tají se nám tolik věcí! Ale víme obecně a najisto, že vše jest v nejlepším pořádku. Angličané jsou bratři hrdinně nezištní. Rusové též. Ba možno spoléhati, že tito, zvláště Kozáci, úžasem naplní svět svou něžností, již příslovečnou. Rytířští Italové zajisté dají o sobě slyšeti, až přestanou vyznačovati krok. Co do našich parlamentářů a politiků, drží se *svatou jednotou* a dokáží to v užitečném čase.

Budoucnost jest skvělá, Víra obrozuje se na

všech stranách a křesťanství nebylo nikdy v takovém rozkvětu. Jen co se skončí válka, budeme mítí důkazy. Což naši biskupové nejsou opravdu vznešení? Toť, milý příteli, vše, co vám může říci samotář, jehož optimismus vám jest znám . . .“ –

I 2. – Neobyčejně dojemný list od Felixe Raugela, psaný na Hod Boží velikonoční po mši, sloužené v lese za hřímání děl, na několik set metrů od bitevní čáry:

Jsme v malé jeskyni uprostřed divokých obrovitých skal. Oltář, prostá dubová deska, dvě voskových svíčiček. V roklině důstojníci i myslivci, nábožně obcujíce obřadu s hlavou obnaženou. Almužník koná tklivou a stručnou promluvu. Vojínové přistupují k velikonočnímu přijímání. Za liturgický zpěv a za hlahol zvonů nic nežli šumot dešťových kapek a strašlivý hlas děl. Chvilé vzácná, hodina vznešená, pokoj nesmírný, nezapomenutelná vzpomínka!

Jedné přítelkyni:

„Nejhloupější věcí podle soudu buržoů, který není Soudem posledním, jest učiniti něco pro Lásku Boží, a tak tomu jest u vás. Výborný muž, který vám to řekl a z něhož se pošetile snažíte udělati obdivovatele mých knih, pravil vám při tom také, že chystá proti mně hromádku aktů, jež vám chce přechísti. Neprosím se vás, abyste se mi s tím sdělovala. Vše, co vám bude moci čísti nebo říci, znám na paměť již po čtyřicet let. Z této látky

jsem též vyrobil dva svazky *Exegese Obecných Rčení*. – Moje žena byla velmi dojata tím, co jste napsala pro ni. Znáte ji už z mých knih. Věřte mi, že jsem nic nenadsazoval. Vdala se za mne před 25ti lety *jedině* proto, že viděla ve mně nejnešťastnějšího muže, jaký byl na světě. To samo vám jistě ukáže výši její duše.“ –

14. – Venturovi Garciovi Calderonovi, španělskému žurnalistovi, který mne pohnul, že jsem mu slíbil odpovědět na anketu při třísté výročníci uveřejnění *Dona Quixota*, již hodlají oslavovati ve Španělsku :

„Pane, nemohu vám než opakovati, co jsem vám prohlásil v Bourg-la-Reine, když jste mne poctil svojí návštěvou. Nemiluji *Dona Quixota*. Tato příliš proslulá kniha mne bavila, když mi bylo 16 nebo 18 roků. Později mne nudila a po-
buřovala mne. Nesnesu, aby veliké věci byly vydávány na posměch a rytířství jest dozajista jednou z těchto velikých věcí, jednou z nejkrásnějších věcí, jaké kdy lidé spatřili.

Jest možno, že Cervantes ho nezamýšlel zhanobiti, jak se domnívají někteří z vašich krajanů – ač tomu nesnadno uvěřiti – a že chtěl jen se-směšniti jisté přemrštěnosti své doby, na které si nikdo po těch stoletích ani nevzpomene. Ale jeho kniha zůstává, a to jest nesmazatelná skvrna.

Kdyby nebylo než ubohého rytíře Smutné Tváře, prominuli bychom jeho satyře, ale Sancho jest nesnesitelný. Zvířecí chtíč ustavičně, soustavně, vítězně stavěn proti Snu; břicho má vždycky pravdu proti Enthusiasmu, a ten sprostý smích davu v bolestnou tvář Poesie, hle, čeho nemožno snést.

Takové jest, tuším, smýšlení dosti velikého počtu Francouzů, zvláště v tuto chvíli, kdy úlohu Sanchovu hraje bachraté Německo. Přijměte vlídně tuto velmi upřímnou odpověď spisovatele, který se honosí, že nezná šetrných formalit.“ –

I 6. – Jednomu knězi-vojákovi, který mi poslal svoji podobiznu:

„... Srdce mi krvácí, když vidím na vás pušku. Kněží neměli by nikdy býti ozbrojeni. Toť účinek svatokrádežného poblouzení a vy to jistě hluboce pociťujete. Byl jste přinucen, jako tolik jiných, uposlechnouti zákona mobilisačního, ale žádná autorita nemá práva dohnati vás, abyste použil svých zbraní. Doufám, že Bůh nedopustí, byste byl k tomu někdy pokoušen.“ –

I 8. – *Kdyby mne viděl můj císař!* 190.000 výtisků tohoto nábožného povzbuzení německých pastorů bylo prý rozdáno na frontě vojsku Kaiserovu. Ať to jest authentické nebo podvrženo, tento kousek jest tak německý svou blbostí, že dlužno jej věru uchovati:

Jsi ubytován v zemi nepřátelské nebo ještě u doplňovací setniny ve své vlasti. Smrt a nebezpečí jsou pro tu chvíli daleko. Dostaneš dovolenou. Hle, jsi svým pánem. Tu j mou se na tě dotíráti *břích, nečistota*. Skrytost tě chrání. Můžeš beztrestně se oddati zápalu své krve.

Druhu, bratře, zaraz!

Buď silen! Zde vhodná chvíle, bys se ukázal opravdu mužem, pánem svých ponižujících žádostí. Pomysli na kletbu nečistoty. Co zavinilo r. 1870, že padly Mety, pevnost ježící se zbraněmi, nedobytná? A co přivodilo ve válce japonské zkázu Port-Arthuru? Slabost *smyslů* a to, co mívá v zápětí: *nemoci pohlavní*. Pomysli si v takových chvílích rozvážně: »Kdyby mne viděl můj císař!«

19. – Připravil jsem si několik věnování do *Johanny z Arku*, jež co nevidět vyjde:

Termierovi:

»*Napřed Pánu Bobu!* říkala Johanna z Arku. »Napřed pánům Bošům«, jste nucen říkati vy, můj něžný plukovníku, když vypravujete své granáty. Toť rozdíl dob. Ale smysl jest týž, poněvadž dlužno strhnouti tuto zeď obžerů, jež zaclání trůn Boží.« –

Alfrédu Vallettovi:

»Který mne spatřil »usmívati se«, aby byl svědkem slz lásky, které tekou někdy pod *maskou* pamfletářovou.« –

Jindřichu Boutetovi:

„Hle, kniha, milý příteli, která se nesrovnává s žádnou *illustrací*. Toť trvalé nadpřirozeno. Nemyslíte, že by bylo potřebí zároveň dětské duše nějakého primitiva i genia takového Michel-Angela?“ -

Ricardo Viñesovi:

„Hle, bojovnice, jež překonává trochu vaše Almogavary, kteří byli - ne abych vás tím chtěl urazit - strašlivou cháskou lotříků. Myslím si, že sám Cid, přirovnávaný Hugem k Pic du Midi, byl by se pokořil před tímto pahorkem slávy a andělské čistoty.“ -

Raise Maritainové:

„Tuto neporovnatelnou tvář světice, patrnou jediné dobrým přátelům Božím, kterým se dostalo milosti, že vidí *přes* čas.“ -

Kristině van der Meerové:

„Nalezneš tu, milovaná družko mého Petra, čím bys ukojila svou duši umělkyně a svou duši vyvolené Ježíše Krista. Prosím tě jenom o slzičku za autora.“ -

Jiřímu Crèsovi:

„Nevím, zda vás tato kniha obohatí, ale jsem jist, že ukojí vaše srdce a že budete šťasten, pomoh mi vydati tato svědectví veliké Světici Francie.“ -

Renátu Martineauovi:

„Jest-li Johanna z Arku »duší Francie«, jak jsem pravil, tedy jest jaksí v každém z nás, a proto

asi jest nesnadno, bychom neplakali, pomyslíme-li na to.“ –

Carlos Olivaresovi:

„Často se mluvilo o mých knihách, nikdo však nepověděl, že jsem básník, nic jiného než básník, že vidím lidi i věci jako komický nebo tragický básník a že tím jsou vyloženy všechny mé knihy. Vyzrazuji vám toto tajemství.“ –

Abbé X-ovi:

„Nemyslíte, že hranice Johanny z Arku jest prorockým obrazem ode dneška blízké budoucnosti Francie, tak jak nám ji připravují po šedesát devět let Naše Milosti?“ –

Brouovi:

„Tuto knihu, již tolik si žádal a již *bych byl nemohl napsati bez něho*.“ –

Emilu Baumannovi:

„Zde, tak jako pro *Duši Napoleonovu*, snil jsem o zázraku, bych položil svou duši na místo duše Johanny z Arku, jsa přesvědčen, že tímto způsobem lze opravdu psáti historii.“ –

Edmundu Barthèlemymu:

„Historie spatřená skrze slzy.“ –

Ondřeji Baronovi:

„V očekávání, že dojde na Francii, by vystoupila na hranici.“ –

Cornuauovi:

„Tuto knihu bolesti a slávy, která jest jakýmsi kázáním pro Naši Paní La Salettskou.“ -

Bratru D . . . ovi:

„*Napřed Pánu Bohu!* Nebylo by toto volání Johanny z Arku pravým heslem všech mojich knih?“ -

Emilu Fabrovi:

„»Ten, kdo miluje velikost a kdo miluje opuštěného, až půjde mimo opuštěného, pozná velikost, je-li velikost tady«, řekl Hello.“ -

Ludvíku Hénaultovi:

„Dnes, tak jako v XV. století, historie jest pochodní, s kterou by chodil prostřed zřícenin.“ -

Vincentu d'Indymu:

„Jest historie všech věků něčím jiným než mořem strašlivých temnot, osvěcovaným tu a tam několika světelnými postavami?“ -

Janu de la Laurencie:

„Činy lidské, slzy lidské a nepochopitelná Vůle Boží, toť všecka historie.“ -

Petru Ludvíku M . . . ovi:

„V očekávání kralování Parakletova, jež učiní konec tlachům a obecným rčením.“ -

Jakubu Maritainovi:

„Přemilému kmotřenci *in eremo*. Svěřuji pro něho tuto knihu věrnému krkavci, který donášel denně Eucharistii Patriarchovi Poustevníků.“ -

Petru van der Meerovi:

„Poněvadž čas a historie jsou pouhá zdání, vidí se mi, že jsem mohl býti jedním z druhů této bojovnice, a často jsem dumal, že skončím jako ona v řevavém uhlí.“ –

Jednomu knězi-vojáku:

„Prose ho, by odzbrojil, hodlaje mne čísti.“ –

Strýci Ludvíkovi:

„Jsou lidé, kteří se dávají ubíti od Božů. Autor se ubil sám, by napsal tuto knihu, jež rozmnoží možná srdnatost několika bojovníků. Činíme, co můžeme.“ –

Raouxovi:

„V očekávání nevýslovných a zázračných událostí, k nimž tato obludná válka jest pouhou přede-
dehrou.“ –

Raugelovi:

„Autor zbídačelý, který by si přál býti u něho, by měl podíl na divoucích snech křesťanů, kteří obětují denně svůj život.“ –

Jiřímu Rouaultovi:

„V očekávání veselých řeží a líbezných vyhlazování.“ –

Jednomu mladému knězi:

„Dostal jsem úžasnou tu kompilaci o Ráji pozemském, *liber totius consolationis*, jak pravíte. Četba užitečná snad, ale trapná a dlouhá. Vůbec

autoři církevní neznají stručnosti. Ať píší latinsky neb kteroukoliv jinou řečí světa, jejich rozvláčnost až leká a bývají nekoneční s poukazováním. Ani jsem nepomyslel čísti všecko. Přece však měl jsem radost vida, že nejsem šálen ve svých *tušeních* o Ráji pozemském. (Viz moji *Exegesi Obecných Rčení*, řada 2. Závěrek.) Připojuji náčrtek, jež si můžete ponechat. Přepsal jsem si jej pečlivě. Jest to jakási poznámka k pracím budoucím. Doporučuji vás Naší Paní Probodené a Dobrému Lotru.“ -

V blízké nemovitosti Svatého Sulpicia jsou po-hostinnu četní belgičtí uprchlíci. Paní, jež je navštívila, povšimla si asi desetiletého děvčátka, které si přes značnou teplotu v místnosti stále a stále drželo ruce v chatrném rukávníčku.

- Utři mi nos, maminko, praví náhle děvčátko k své matce.

- Jakže! dí paní, tak veliké děvče nemůže si samo utřít nos?

- Nemá už rukou, odpověděla tichounce matka jako na omluvu své dcerušky.

Návštěvnice chvíli nemohla se dovtípit.

- Což by snad... Němci?... Ne, to není možno! Matka přisvědčila hlavou a vybuchla v vzlykot.

22. - Zajímavý list Filipa Raoux. Nechová stejně jako já žádných illusí o budoucnosti, o té

pitomé a bezbožné »svaté jednotě«, která potlačuje Boha. Vypravuje mi, jak se raněným vojínům hrozí, že budou neprodleně posláni na frontu, budou-li choditi za polním kaplanem, a jak byl jeden voják zdravotního sboru potrestán za to, že přivedl kněze k umírajícímu. »Snad by se«, píše, »dály na frontě věci krásné z nejkrásnějších . . . jakési velikolepé gesto . . . tak jako ve světelných dobách středověku.«

V tu chvíli a jak v odpověď na přání přítelem dostávám toto:

VSTÁVEJTE NEBOŽTÍCI! Toť vznešené volání jednoho raněného vojína v přepadeném zákopu, plném umírajících nebo mrtvých. Na tuto výzvu, přišedší z hloubí Středověku, agonisující, nechávající své agonie se vztyčují a brání se tak strašlivě, že útočníci jsou zahnáni, pobiti a že posice jest znovu dobytá. [Líčení tohoto zázračného a věru nadpřirozeného výjevu bylo otištěno přemnoha časopisy.]

28. – Vypravují mi o jedné paní, která čte *Krev Čbudébo* »hlasem holubičím«. Moji přátelé vědí, že čítám toto neb jiného něco hlasem docela jiným, a nemohu si velmi dobře pomyslet cukrování této paní. Jest pravda, že prorok Jeremiáš mluví kdesi o »hněvu Holubice«, symbolu Ducha Svatého, ale nevidím tady přímé aplikace.

29. – Petr, jenž se obírá sbíráním zpráv, velmi a velmi vystřízlivěl. Co vidí a co slyší, dokazuje

mu, že vše jest ztraceno a že jediný Bůh může dnes něco.

30. - Od podplukovníka Rousseta:

Nepřítel jako by se byl rozhodně vzdal úmyslu dobýti vítězství cestou poctivou. Není-li to, co se stalo právě v Maucourtu, v Tracy-le-Montu poblíž Souainu, pouhou patologickou krisí, vzniklou z jakéhosi výbuchu zastaralého vzteku, může to býti jenom důkazem vojenské nemohoucnosti, pro niž se sami přiznávají neschopnými zdolati protivníka.

Co pak znamená ta hrstka lidí - osmdesát prý - která žene útokem, majíc za zbraně plechařské nůžky, browningy a kuchyňské nože? Jaký to lékárnický přístroj s trubicemi plněnými étherem, omamnými plyny a výbušnými látkami? Viděli jste kdy armádu stavějící se ještě vojskem a uchová-
vajícím si jen dost málo důvěry v sebe, aby se utíkala k takovým pomůckám? ...

Opravdu vojáci Kaiserovi skýtají nám zvláštní podívané. Ale myslí-li, že tím nás zastraší, mýlí se. Naopak, nic nás nemůže více přesvědčiti než tyto způsoby, přebírané po nejsprostších lupičích, o jejich mravním úpadku a o úzkosti, jež mate tak úplně jejich zklamaný rozumek.

K V Ě T E N

1. - Předchozí poznámka k citátu z mé knihy
v *Mercure de France*:

„Před válkou začal jsem studii o Johanně z Ar-

ku. Zde otištěný důvod k této studii, jež měla být čistě historickou, byl napsán v červenci loňského roku . . .

Teprve za tři měsíce potom bylo mi možno ujmouti se znovu této práce, ale tehdy za hřmění děl a s ušima plnými děsného křiku zabíjených žertev. Bylo nevyhnutelno, by moje vidění minulosti splynulo jaksi se vtírajícím se ďábelským viděním nynější potopy. Bylo ostatně tolik podobností!

Právě proto jsem nazval svoji knihu *Johanna z Arku a Německo*.“ -

3. - Jedu do Buresu za svým kmotřencem Petrem, tak jako kdysi. Vše se však změnilo. Toto rozkošné údolí dosud vyvolává myšlení o Ráji, ale cosi nesmírně souživého leží na nás. Nelze již čekati pokoje na tomto světě.

4. - »*Poutník Absolutna*«, pravil jsem komusi. »Tento titul se podobá jakési tajemné invokaci. Sotva kniha ta vyšla, rozzuřila se obludná válka, jako odpověď všech démonů.«

5. - Dlouhý list neznámého Poláka, jehož netoužím mnoho poznati. Jest tak zdvořilý, že mi posílá známku na odpověď. Zove se Lutoslawski, nazývá mne svým »drahým přítelem« a dává mi vědecké rady, hodné nějakého německého profesora. Říká si katolík a honosí se vynalezením ne-

omylného receptu na obracení duší. Tento list smrdí pýchou a hloupostí.

7. – Odpověď Polákovi:

„Pane, jste tak laskav, že mi nabízíte těžiti z vaší zkušenosti, jak pravíte, »mnohem bohatší nežli moje«, a zasypáváte mne šlechetně radami, provázenými tu a tam některými nemotorně ironickými slůvky, jež by snad nějaký plachý nosorožec shledával urážlivými. Jsa od narození idiot, neschopen tudíž co pochopiti z jakékoliv *psychologie* a přesycen opovržením k moderní vědě, již považuji za dílo ďábelské, nemohu pohříchu oceniti vašich dobrotivých úmyslů. Mých šedesát let vás pozdravuje.“ –

Čtu Vertota (*Maltézské rytíře*). Hnusný pohled na soudobé věci mne nutí hledati útočiště ve Středověku.

Brou mi však vypravuje pěkný příběh. Bedřich Cousot, ten ubohý spisovatel, jehož jsme poznali na Montmartru, jest občanským zajatcem v Německu, dav se dobrovolně, hrdinně do zajetí za jednoho nešťastného otce rodiny.

8. – Má kniha sotva vyšla a již se ohlašuje nezdar. Příliš se liším od celého světa. Nelze dělati nic. Rádo se svoluje, abych byl úžasným Spisovatelem, ale *nepíše* se to nikdy. Bych i nejkrásnější

knihu na světě sepsal, *Božskou Komedii*, nebo samo Evangelium, mlčí se stále. Děsný smutek mne skličuje.

Mluví se jenom o katastrofě *Lusitanie*, obrovského kupeckého korábu anglického, zasaženého bez předchozí výstrahy německým torpedem a potopeného v několika minutách. 1500 mrtvých prý, mezi nimi přemnoho žen a malých dětí. Němečtí námořníci byli již zvyklí na ohavnosti toho druhu, dosud však nepodařila se jim příšernost tak nádherná. [Potom jsme se dověděli, že v Berlíně bylo slavné osvětlení a že původcové byli skvěle pochváleni a odměněni od Kaisera, který sám čeká své odměny . . .]

9. - *Kolínské noviny* z 6. května oznamují, že biskup metický(!), monsiňor Benzler, vydal svému kněžstvu rozkaz, by odklidilo ze všech kostelů jeho diecéze sochy Johanny z Arku. Toto fialové prase by bylo zcela na svém místě v arcibiskupství remešském, až jeho císař dobude celé Francie.

10. - Opět jeden výborný den v Buresu. Ale kterak říkati nové věci v tomto trvalém děsu mûry válečné, jež nás posedá a jež otravuje všecku radost.

14. - Chudák jakési dobrotisko z Lyonu, jiný udělovatel rad, mi píše, že by bylo dobře, abych napsal populární z 5 souovou knížečku na rozší-

ření La Saletty, arcí »vzdávaje se svého svátečního stylu«.

16. - Podivuhodná liturgie. Svátek Johanny z Arku byl ustanoven na neděli v Oktávě Nanebevstoupení a čtu s úchvatem poslední slova Evangelia příslušné neděle: *Haec locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini quia ego dixi vobis*. Srovnej s výstrahou, již dala Johanna z Arku Cauchonovi: »Pište to, aby až to přijde, pamatovalo se, že jsem to řekla.«

20. - Raoux mi mluví o Italii, jež bude zřejmě přinucena po tolikaměsíčním váhání zúčastniti se nesmírné války, ale »kdo může vymeziti rozzuření pohrom, jež toto *doufané* zasáhnutí strhne . . . na Řím a na Církev? . . . Ať jest František Josef sebe mrzčejší a sebe bídnejší, přec ještě zosobňuje Svatou Říši, a pozor na běsnění antiklerikální . . . zaalpské i předalpské! . . . A kdož ví, zda bychom se neměli třásti z této pomoci *ex diabolo*? Jaká to bělma máme na očích, že ona satanská hymna (d'Annunziova) na Garibaldiho, jež otrásá Itálií, jest u nás vesele přijímána?«

21. - Filipu Raouxovi:

„ . . . Socha Johanny z Arku jest zasypávána kvítím od lidí, jichž jediným snem jest zkáza Církve. Již se naprosto nechce Bůh, neb sami naši biskupové ho učinili nemožným. Tu zcela prostě

Bůh odchází. Jest nám jasno, že kdyby Bůh naráz zbavil svého požehnání pouhé kamení, ihned by žula i křemen zvětraly a rozpadly se v prach. Jak tomu bude s moderními společnostmi?“ –

22. – Přicházejí mne navštívit poutníci celí zamilovaní do mých knih; praví, že jsou se mnou ve všem za jedno, přece však nemohou pochopiti mého obdivu k Napoleonovi. Marně jim říkám, že se podivuji v Napoleonovi jednomu z nejkrásnějších děl Božích, nemohou si toho srovnati v myslí a jest to podivno. Tak jako by mi někdo říkal: »Vidíme v tobě nejušlechtilejší city, ale jest nám nemožno pochopiti, že bys měl opravdu duši.«

23. – Hod Boží Svatodušní. Garibaldiova a d'Annunziova Italie prohlásila válku Rakousku a tím též Německu, za nezbytného potlesku neomylného Mořice Barrèsa! Tato událost právě na slavnost Ducha Svatého!!!?

24. – Pondělí Svatodušní. *Altissimus dedit vocem suam et apparuerunt fontes aquarum.* Dva potoky slz!

25. – Úterý Svatodušní. Naše stříbrná svatba. Jest tomu právě dvacet pět let, co jsme sezdáni, co opírajíce se druh o druhu trpíme spolu málem vše, co může býti vytrpěno. Dnes ráno u Svatého Lamberta, u téhož oltáře Panny Marie, kde jsme byli oddáváni, dobrý Abbé Cornuau nám požehnal pro

zkoušky, které nás ještě čekají. Roku 1890 svatba chudých, roku 1915 *stříbrná* svatba chudých. To jediné se nezměnilo. Už tu ničeho nepoznáváme. Z Vaugirardu, který byl skorem předměstím, stala se jedna ze čtvrtí obrovského Města, stále ohrožovaného děsivou zkázou, již ohlásila Bolestná Matka. Ale což na tom? Není život všech lidí a zvláště náš pouhým zdáním?

Dav lidí v Bourg-la-Reine. Dítky, kmotřenci, přátelé, líbezné listy od nepřítomných. Jest to přece jen div, že starý vzpurník, zavržený všemi koncily literatury, mohl seskupiti takový počet vroucích lásek! Jaké vítězství a jaká naděje pro život budoucí – po zpráchnivění!

27. - *Johanny z Arku* nikdo nekupuje, neb skorem nikdo. Žádná jiná reklama než několik řádek Gustava Téryho, jež knihu moji, jak se zdá, spíše zabily. Tato novina, ač jsem ji tušil, skličuje mne poněkud. Bůh si nepřeje pro mne takového vítězství.

29. - Zase Benedikt XV. Hle, co píše dnes v *Člověku Spoutaném* příliš proslulý Clémenceau, řečený *Umrlčí hlava*. Není děsno pomyslit, že Náměstek Ježíše Krista může býti *spravedlivě* kárán takovýmhle člověkem!

... Jsouť to křesťané, římsí katolíci dokonce, kteří se jatečně vraždí; jest to katolická Belgie, již zaplavují krví

synové Lutherovi, spolčení s císařem nejkatoličtějším, určeným, by vyznačoval cestu samému Duchu božskému, an zakročuje svrchovaným způsobem v usneseních Konklave. A u vši té vřavě Papež, který (z pozemských důvodů) nemůže říci právo ani neprávo dnes, nabízí se morálně je zítra ukládati.

Neboť jen spravedlnosti hledáme, Svatý Otče, spravedlnosti pozemské, kterou nás dohnali vymáhati si zbraněmi, když jsme jí nemohli dosíci, jakkoliv byla skrovná, v pokoji vašeho křesťanského světa. Právě jeden z vašich nejdražších synů rozpoutal tuto válku, zamýšleje porobiti si jistý sousední národ. A hle, Vy, jenž mluvíte jménem Nebe, vy se neodvažujete - ze strachu, abyste nepozbyl opory pozemské - ani toho haněti ani schvalovati!

Jakže! Toť nositel svrchované pravdy, který po deset měsíců uzavírá se v mlčení, když může jeho hlasem promluvíti svrchovaný Rozsudí světů! A to přísně v hodinu vesměrného vraždění, které Papež má v moci zaraziti, nikoliv závěrečnými smlouvacími formulemi, až budou bojující se silami u konce, nýbrž již dnes, z autority, které se mu dostalo s Hůry. O toto rozsouzení neproste, Nejvyšší Veleknězi. Vykonejte je. Vyřkněte, kde jest dobré právo a nepřítel pokolení lidského pod vznešeným výrokem moci, kterou jste oděn, bude rozdrčen. Církev vás prohlásila papežem. Buďte jím. Nečekáme než tohoto zázraku, bychom přijali váš zákon a podřídili se mu.

2. - Edmundu Barthèlemymu. Vysvětluji mu, jak by mi bylo potřebí článku od něho v *Merkuru*, aby přerušil obecné mlčení. »Po Napoleonovi žádá vás o to Johanna z Arku.«

4. - Ztratím snad svoje zdraví? Po nějakou dobu sužuje mne jakási bolestná těžkost na prsou. Náhle zaráží se mi dech, jsem nucen zastavit se, jdu-li, a cítím píchání. Neduh tento se ohlašuje zejména v prvních hodinách denních.

5. - Čtu v *Malých Bollandistech* v životě svatého Bonifáce:

Dříve bývali kněží zlatí a obětovali z kalichů dřevěných; dnes jsou dřevění a obětují z kalichů zlatých.

A nyní poslyšte, čeho jsme až dosud nezažili ve svém bouřlivém životě: U nás vypukl oheň. Ničeho jsme nepozorovali a v tom jedna z našich světnic jest jeden plamen, který se nám na štěstí podaří uhasiti. Škoda však jest značná pro chudé, jakými jsme. Některé dosti cenné věci byly v okamžení zničeny. Jedno okno a jedny dveře lehly popelem. Jsme ovšem pojištěni, ale co dostaneme?

Na poloshořelém stole byly spáleny papíry. Mezi nimi jsem našel Anny Kateřiny Emmerichové *Život Panny Marie*. Tato kniha *jediná* zůstala nevysvětlitelně ušetřena.

Při hašení jsem nepozbyl chladné rozvahy, pomáhal jsem statečně, ale ihned potom se mi srdce rozbušilo k nesnesení. Jest to posléze zřejmý záchvat nemoci, již trpím po několik dní?

7. - Pojišťovna posílá ke mně jednatele. Myslil jsem, že věc jest velmi prosta. Zjistí se, odhadne škoda, potom mi určí náhradu. Nevěděl jsem, že jsou body sporné. Neschopen z toho něčemu porozuměti, churav a ostatně nezpůsobilý k jakémukoliv sporu, sotva bych si byl věděl pomoci, nebýti tu jednoho přítele, který na štěstí uměl za mne promluvit.

9. - Přichází lékař, dosti podobný venkovskému zvěrolékaři. Zřídka kdy jsem spatřil tvář tak bez intelligence. Vyptává se mne, poslouchá na prsou a jest tak hloupý, jako byl před tím, nenalézaje naprosto ničeho, co by mi řekl. Posléze odchází, zůstává mi předpis, který letí ihned do koše.

11. - Krutý den. Čekali na mne u mých kmoťrenců ve Versailles. Byl to pro všechny veliký svátek. Sotvaže přijdu, jest mi ulehnutí a zůstávám ležeti až do odchodu. Vracím se skorem umíraje. Nejasně se dohaduji, že tím asi *platím* za někoho neb za něco.

12. - Návštěva jedné velmi doporučované doktorky. Vzhled této osoby jest uspokojivý. Prohlíží

mne pečlivě a přívětivě. Plíce bez vady, atd., zdrav dokonale, kdyby nebylo ohroženo srdce. Zdá se, že jsem nadužíval tohoto orgánu. Nynější moje nevolnost, jakkoliv bolestná, jest úkaz všední.

Přece však mi stanoví velmi nepříjemnou dietu. Mé tělo bude úplně uzdraveno a *restaurováno*, až pojdu hladem a žízní. Odevzdejme se.

13. - Předpis trapnější než ostatní zbavuje mne mše.

17. - Příteli, který mi psal list na potěšenou:
„Už jsem se věru bouřil. Nechal jsem se pito-
mě hypnotisovati zchytralým lékařem, který mne
hodlal zahubiti vyhladověním. Ani ne do týdne
byl jsem sláb jak moucha. Sotva jsem přečetl váš
list, vrhl jsem se na krajíc chleba, na pořádnou
láhev vína a síla se mi vrátila. Čest tedy vašemu
zdravému smyslu burgundskému. Budu se dále
léčiti touto novou kúrou.

Jest pravda, že to nic nezmění na ohavných a
hanebných podívaných, jež mne dohánějí k zou-
falství a hlodají v mé staré srdce Galořímana. Též
to asi nepřispěje, by stoupl značně prodej mé *Jo-
hanny z Arku*, ale budu silnější, abych vše snášel,
a kdož ví? ... Bůh bude mne možná potřebovati
jednoho z těchto dnů.“ -

18. - Druhá návštěva doktorky, která zjišťuje,
že už nemám horečky a která soudí dosti shoví-

vavě moje přestupky. Já zase povoluju jí a přijímám zdrželivost od masa a ryb a nakonec se shodneme.

19. - List Armanda Parenta Johanně:

Ráčíte říci Leonu Bloyovi, že jeho *Žebrák Nevděčnick* jest kniha podivuhodná? Řeknu-li vám, že mi připomínala poslední sloh tvorby Beethovenovy, označím vám tuším, jak si ho vážím.

Plouhám se velmi krušně až do večera, čta střídavě první knihu *Králů a Zákopníků* od Fenimorea.

21. - Jest mi lépe, ale těžkost na prsou, stále dušení, konám-li něco namáhavějšího, to trvá stále.

22. - Jakási dívka mi píše, že jest zmítána náboženskými pochybnostmi a že spoléhá na mne, bych je rozptýlil. Bojím se, aby nebyla zmítána zvláště touhou po nějakém autografu.

Janu de la Laurencie:

„Bůh, povoláváje mne na cestu výjimečnou, chtěl, abych byl zbaven všeho vyjma přátele, a jaké přátele! Neumím vám povědět, jak mne dojal a potěšil váš včerejší list. To není snadno vyjádřiti a cítím dobře, že zde literární pomůcky nic neprospějí.

Ano, milý příteli, jsem velmi jist, že mi zbývá cosi vykonati, že mi jest svěřen úkol, s kterým by nebyl nikdo jiný, a že mi bude vrácena potřebná

síla. Strádám po několik dní, tím více, že můj neduh mne zbavuje krutě toho, co jsem nalézal každého rána v kostele, moje duše však není poražena. Čekám s údivnou a neproměnnou důvěrou. Obludné události, kterých již skorem rok jsme svědky, ty též jsem očekával přes třicet pět let, a vidím velmi jasně nevyhnutelné kataklysmy, jež přijdou po nich. Jest nezbytno, by se splnily hrozby La Salettské. Čas pokání pro Ninive uplynul. Nechť si cokoliv tlachají pošetilci nebo chytráci, není už víry, toť příliš jisto; není už stádce *a není již pastýřů*. Takové jest moje vidění a hle, bude tomu brzo jedenáct měsíců, co žiju soužen ustavičně svíráním srdce. Ale Bůh zná lék a bude uměti jej přiložit v den, kdy se mu zlíbí použití svého tvora. Nermuťte se nademnou, předrahý příteli, můj úděl jest jistě krásný a budeme spolu přehojně potěšení.“ -

23. - Filipu Raouxovi:

„Jakou slastí a jakou posilou mi jest vaše přátelství! Neruší mne toliko nemoc a hrůza i ošklivost z nespravedlnosti, nýbrž pocit úplné bezmocnosti, jež činí ze mne pouhou veteš, když tolik jiných bojuje. Pochopil jste, že po jedenáct měsíců hryze ve mně tento cit? Dábelská bezpráví, páchaná Německem, která nerozhořčují ani Náměstka Ježíše Krista, a úžasná zaslepenost křesťanského světa,

který nevidí se trestán, posléze a zvláště ono pro mne určité vidění neskonalých ohavností, jež neomylně třeba očekávati po této kleté válce, aťsi se skončí jakkoliv. Ach, já též bych si přál bojovati a denně dávatí v šanc svůj život, méně bych trpěl. Ale nemohu ani sejíti po svých schodech, chtěje do kostela. Když jsem byl ještě dosti silen pro toto, činil jsem, co jsem mohl, svou knihu o Johanně z Arku, které nikdo nechce a která by dozajista strhla kolik desettisíců duší, kdyby byla podepsána Mořicem Barrèsem.

Jak mi k tomu radíte, přijímám tuto krajní hořkost »v Nejsvětějším Srdci«, dostav už tou okolností pokyn, že podivný neduh, který mne trýzní tělesně, zachvátil mne 11. června, ve svátek mého přítele svatého Barnabáše a letos slavnost Nejsvětějšího Srdce.

Nejsem příliš v úzkostech o vás. Věřím, že jste chráněn, »něžně opatrován«, jak sám píšete.

Opět se uvidíme, ne-li v radosti, tož aspoň v pokoji jakéhosi vítězství lásky. Už tomu dávno, velmi dávno, když jsem byl ještě mlád a silen, bylo mi též řečeno, bych byl trpělív, poněvadž Bůh uchovává si mne v záloze na dobu mnohem pozdější, ke dnům velmi krutým.“ –

25. – Několik přátel, Barthèlemy, Vallette, Marquillier, se umluvili jíti na ministerstvo války.

Jest známo, jak Millerand čte horlivě mé knihy. Šlo o to, by se vnukla tomuto ministru ušlechtilá a dozajista nevšední myšlenka rozšířiti *Johannu z Arku a Německo* po vojenských knihovnách a nemocnicích. Pouhý podpis by byl dostačil. Chvilé zdála se býti dosti vhodně volena, an stát chce odškodniti vydavatele za zrušení knih premiových. Odpověď, jak se už napřed vědělo, byl konec kancelářského otřepaného »nepřijímá se«, litujícího nynější skrovnosti potřebných fondů atd. Myslím, že Millerand vůbec se o tom nedověděl.

Kdosi mi vypráví, že v posledních bojích ve Flandřích byl již učiněn jakýsi trvalý výboj a po něm se strožil vítězný pochod na Lille. Tato veliká válečná operace byla prý zmařena zbabělostí vojska z jižní Francie, jež prý se dalo na útěk, právě když byl dán povel k útoku (?)

26. - Abych zahnal děsnou nudu, jež mne sžírá, začínám přehlížeti své záznamy z r. 1913 k sedmému tomuto svazku svého Deníku, začatého r. 1892.

27. - Přichází mne navštívit přítel konající zatím službu nemocničního kněze ve Val-de-Grâce, než jej odešlou na frontu. Naše úsudky o válce, které neviděti konce, a o hnusném počínání politickém lidí neúčastných boje, ministrů, poslanců a ostatní havěti, nejsou právě s to, by nás rozjařily.

29. - Posílají mi feuilleton od p. Pavla Soudaye ve včerejším *Tempsu*, kde se mluví o mé *Johanně z Arku*. Jsem stále pro tohoto pána »divným zábavným pamfletářem«. Uvádí tomu na důkaz, že zavrhuji Karla VII., La Trémouille a Regnaulta de Chartres, osobnosti to, kterých si patrně váží. Nevyčítá mi, že jsem útočil na Cauchona, ale toť na vlas všecko. Jeho zřejmým úmyslem jest, by se zdál spravedlivým poctívaje mne jakýmsi uznáním, ale takovým způsobem, že toto uznání není mi ani zbla užitečno. Jest to ubožák, který dělá svoje.

30. - List od jakéhosi Ch. Meuniera (Maison du Livre). Nabízí mi, abych přispěl něčím do sborníku literárních prací, který připravují, aby se z výtěžku udělily podpory raněným umělcům. Dostal bych za to sto franků. Odpověď:

„Pane, žasnu nad vaší nabídkou. Tak rádo se na mne zapomíná! Kromě toho jest tradice od přemnoha let zamítati vše, cokoliv bych vůbec předložil. Nač bych tedy co předkládal? Mimo to jsem v tuto chvíli nemocen a málo schopen práce, jsa sám *umělcem raněným*, a jak těžce! Přece však vzhledem k vašemu listu, který jste mi laskavě napsal svou rukou nepoužívaje stroje, nabízím vám závěrek své nové knihy *Johanna z Arku a Německo*, stránku, jež má tuším tutéž hodnotu jako

cos nevydaného, ano rytířské a obřadné spiknutí mlčením, kterým mne vraždí po třicet let, zardousilo toto dílo sotvaže bylo uveřejněno. Dodávám, že nevalná odplata sto franků, o níž mi mluvíte, jest nanejvýš žádoucí pro nemocného spisovatele, nemajícího skorem ani haléře a dokonávajícího velmi krušně svůj šedesátý devátý rok.“ –

Termierovi:

„Včera bych býval byl pramálo schopen vám psáti, tak jsem byl sláb. Nemohl jsem než bolestně nýti po celý den, namáhaje se mysliti na svatého Petra, jehož pouhý stín již uzdravoval, a vzpomínaje na vás. Byl to myslím poslední stupeň nasestupu, než jsem se dnes, jak se zdá, jal opět vystupovati.

Den před tím jsem dostal od p. R . . . a velmi dobrý list, ač trochu zaražený. Tento list byl provázen předem vybranou poukázkou na »peníze do domácnosti« a odesílatel mi soudně připomíná, že moje knihy, které už dávno miluje, nebyly by mu byly k ničemu, kdyby nebyl chud.

Nemluvil mi o válce, jako ani vy jste se nezmínil, což se zdá podivno. Není mi možno, bych na ni nemyslel, a víte, že to jest příliš silné v mém žalostném stavu fysickém . . . Mnoho přepínáte mé »opovržení a mou nevážnost« k polytechnikům. Než jsem se s vámi seznámil, neznal jsem jich, ale

nikdy jsem nechoval proti nim takových citů. Ostatně vše to jest už velmi daleko.

Nejsa nikdy schopen žádné invence, jal jsem se pořádati nejdůležitější poznámky svého Deníku od r. 1913 až do 1915 pro sedmý svazek. Látky jest hojnost. Ale dosud jsem nenapsal ani řádky. Bude to mým zaměstnáním v Mévoisinsu.

Dobře chápu, co pravíte, mluvě o úkolu, jejž mi zbývá vykonati. Myslím na to denně, ba jsem toho mínění, že to bude nejdůležitější částí mého díla. Doufám, že Bůh mi dá sílu i světlo.“ -

Č E R V E N E C

I. - Posléze dostává se mi trochu spravedlnosti, podivuhodný článek Edmunda Barthèlemyho v *Mercure de France* :

Jobanna z Arku a Německo od Leona Bloy (Georges Crès et Cie, 3.50). - Jest jen nejprostší a nejobsažnější intuice srdce v titulu nové knihy Leona Bloy: *Jobanna z Arku a Německo*. Vyvolati nejneobyčejnější, nejvzrušivější vzpomínku naší Historie v hodinu největšího nebezpečí, jaké přikvačilo na Francii, - toť, jak jsem právě řekl, bezděčné hnutí srdce. A opravdu jest tomu tak. Povzbuzení a útěcha jsou nabízeny s prostosrdečností hlubokou, sršící důvtipem, poněvadž ona jest na svém místě v neslýchané době jako tato, kdy se v řádu mravním vše hluboce zjednodušilo. Toť

kniha velmi dobrá, velmi líbezná, velmi posilující i potěšující. Bylo by třeba, aby byla čtena v zákopech, kde takové jméno jako Johanna z Arku nabylo vznešené *aktuality*. - V zákopech a všude po Francii. Jestliť v této knize přízvuk vzácný mnoha srdcím ve dnech jako jsou naše. Spatřil jsem ženy plakati při slovech klanění, jimiž křesťan a katolík Leon Bloy vztyčuje proti Kříži železnému chudičský Kříž dřevěný, jež Johanna z Arku políbila na své hranici, »Kříž nuzáků a tuláků, sladký Kříž starých cest po venkově, přívětivý Kříž zbídačených, zchvácených noh brodících se v krvi, srdcí tonoucích v slzách, těch, kteří byli uštknuti hady pouště a kteří hojí svá zranění patřice na něj, na tento Kříž bídy a slávy« ! A jest to též, řeknu ještě, tón jakéhosi svatého Jeronyma, kdysi v V. století, jímž kanou na civilisace strašlivě zkrvavené kopím Barbarovým, slova melancholické duchovnosti.

Když se začala válka, byly složeny sotva první stránky díla. Leon Bloy jal se psáti dále teprve v měsíci listopadu, po nevídaných dnech léta a podzimu r. 1914, jímž není rovných v historii. Není pochybnosti, že se chopil znovu pera s obrazností hluboce otřesenou těmito událostmi. Otřesenou? Rce-me raději, že se tím jen shledávala lépe sama sebou ! Toto století XX. *doplňovalo* ono století XV. : Leonu Bloy bylo jen třeba, aby zůstal sám sebou, měl-li vystihnouti svými pomůckami hrůzu společnou těmto oběma dobám a také zbědovanost, tu »hroznou bídu«, která je vyznačuje. Zvláště zbědovanost zdůrazním. Tato kniha o Johanně z Arku jest

prostrannou sítí údajů životopisných, do níž se zasazují, jako skvoucí vitraje v olověných okách, průhledná místečka ozařovaná žhoucí Láskou. V hloubi této knihy plápolá srdce spisovatele horoucím utrpením. A horoucnost ta tím více tu vzplanula, že utrpení vzrostlo, rozšířilo se. Jsouť v jeho srdci, roztaveny v témž zdroji něhy, jeho vlastní neblahý osud, zlý osud Johanny z Arku i zhoubná sudba Francie.

Vyplývá z toho četba velmi pohnutlivá a tak jasná. Tak *jasná*. Jako ostatně všechny knihy Leona Bloy. Události jen utvrdily spisovatele v jeho způsobech cítění a vyjadřování. Ale byl vždycky ve svých ostatních dílech tím, kým ho vidíme v této knize. Míval vždy, v nedostatku neobyčejných událostí jako dnes, své vlastní důvody, tyto události jeho duše. Intensita vzrušení u něho vždy stejně neodolatelně strhovala s sebou čistotu vyjadřování. Emoce a forma, první svou hloubkou, druhá svou světlostí, ohlašují nepodobnou sílu jeho intuice, sílu toho, co třeba zváti jeho praktickým smyslem pro Neviditelno, které jest jedinou skutečností. Pomínu zde theologickou Mystiku, v níž katolík Bloy zůstane jakoby velikým básníkem: tu bylo by třeba sebrati po jeho díle spoustu myšlenek, obrazů, původních až hrůza nás jímá, skvělých až hromem burácejí: oslňující průseky v křesťanské zásvětí, jasně ohnivé vitraje do chrámu, kterým jest dílo Bloyovo. V této oblasti Neviditelna zastavím se toliko u toho, co jest cit, život srdce. A právě tady, jášku, jest takou slastí poslouchati Bloy, an se vyjadřuje s touto *jasností*. Vždycky jsem myslel, že autor *Cbudé Ženy* ve všem, co napsal,

se obrací především k našim srdcím. Ženy jsou v té věci nejlepšími soudci a spatřil jsem je, spatřil jsem matky rodin, které jeho knihy přitahovaly. Tento spisovatel, který nelichotí ženám, vnuká jim důvěru. Jsou uvědomeny o pozitivnosti, která jest v něm, cítí přímost a auktoritu, která jest v jeho myšlence. Vědí, že jest v něm jakási něha, které se možno svěřiti. Život způsobil arci, že tato něha nekráčela bez mnoha výbuchů hněvu. Kdo však bude chtít počítati u paty sochy, posléze vystoupivší ve své podobě, záblesky mramoru či basaltu, vytrysklé pod sochařovým kladivem? Ach, vím dobře: Bloy zasazoval tyto hrubé rány kladivem, které občas div se nesvezly a nerozbily s *pocbvom*, jež sochu *věznila*, sochu tu samu. Jeho dílo však není proto méně plno smyslu, smyslu přeněžného, chcete-li o tom přemýšleti.

Vracím se k *Johanně z Arku*. Toť nyní vedle Napoleona, Napoleona, kterého Bloy opěvoval v úžasné knize, o níž jsem mluvil, když vyšla, *nejpraktičtější* látka z historie francouzské. Když takových námětů v takové hodině chápou se spisovatelé jako Bloy, cítíme ihned skutečnost, o níž jsme neměli čistého pojmu v dobách obyčejných: cítíme skutečnost světa duše, jedinou pozitivní skutečnost, která jest společným základem, z něhož razí činné síly na povrch pod světlo bezprostřednosti. Zakoušíme při *Johanně z Arku* a při všem, co její evokace má do sebe oživujícího, kterak svět jest veden ideami. Víra jej řídí.

Byly napsány racionalistické životy Johanny z Arku. Zním některé, jež jsou věci velmi pracné, písemnosti plné

vědy a umění. Ba někdy snaha vše »vysvětliti«, skepticismus, nebývá v nich rekyní bez něžnosti. Nalezl jsem, přebíraje své články, jeden o věhlasném díle, vnuknutém tímto skepticismem lidsky vroucím. Tón tohoto článku psaného před mnoha lety jest velmi negativní, i nebudete mi ve zlé vykládati, že improvizuji své myšlenky, když se mi naskytá mluvit o této knize Bloyově. To jsem jistě ucítil, že takovým způsobem se nepíše o Johanně z Arku. A cítím to více než kdy jindy dnes, v době, v které žijeme. Takové pokusy racionalistní historie přes všecku svoji pracnost, přes všechno svoje umění, přes vše to, co jest vroucího v jejich lidsky chápavém skepticismu, zůstávají celkem pro jakýkoliv praktický účel vyprahlým úhorem: ani kvítečka citu a ani jednoho kmihu *činnosti* z nich nevzejde. Ničeho nemohou pro pud životní, který ze zákopů, z ambulancí, odevšad, kde se bojuje a kde se trpí, volá po nás: Nejdříve žítí; nezmohou ani tisícinu toho, co by v té příčině mohly instinktivní stránky Bloyovy.

Nic se nemylte: tyto stránky jsou psány *»samého«* našeho srdce. Tento námět *Johanny z Arku*, tak neobyčejný, tak mimo vše stojící, jest tím přiblížen, *»lidštěn«*, učiněn praktickým, řečeno jedním slovem, více než všemi vědeckými, rozumovými, »lidskými« exegesemi celého světa. Čtete jen kapitolu nadepsanou: *Slzy*. Před historií jako historie Johanny z Arku, před historií též, jakou jest historie nynější Francie, vše se taví v nich, vše se setkává, cit, duch, v této rose srdce. Řekl jsem právě duch. Nechám mluvit Leona Bloy:

»Slzy ovšem zamhľávají už tak nejistý zrak, ale jasnovidnost srdce může je výhodně nabraditi a velikolepá divinace může osvítiti ubohého historika. A potom v jisté hloubce, stanovené uložením velikých nebožtíků, jsme velmi nuceni setkati se s vesměrným Souručenstvím, které nám jest skryto lží sociální a které udává s takovou výmluvností jejich prach. Zvláště to k pláči dojímá!

»Cítíme se rovnou nohou v této vesměrné bídě všech lidí. Oslnění Hrdinství nebo krásy zmizelo. Ať jde o Karla Velikého, o Napoleona či o Johanna z Arku, nevidíme v nich leč bližní, přepokorné bratry v nepřehledném stáde spoludědiců Vypuzení. Zpěvů slávy, výkřiků nadšení, lidového jásotu už není, nebylo jich nikdy leč ve snu, který se rozptýlil. Nejsou už leč slzy pokání, útrpnosti, lásky nebo zoufalství, světelné či chmurné řeky, jež spějí v zátoky neznámé.«

To znamená, že osud lidský nelze dobře pochopiti nebo pocítiti leč zrakem srdce; že je-li utrpení v hloubi tohoto osudu, jsme tím všichni v souručenství; a že veliké duše, velcí mužové, v kterých se jakousi nezbytností a jakousi slávou jich přirozenosti setkává vesměrné utrpení, jsou jakoby mystickým místem setkání všech duší. Nezbyvají než jejich slzy těmto duším-matkám, totiž čím by zúrodnili zemi. Leon Bloy, jenž právě nachytil slzy Johanny z Arku, bude počten mezi nejdokonalejší služebníky této Světice i Francie.

EDMUND BARTHÉLEMY.

Japonské paní, o níž byla řeč 23. března:

„Nejsem spokojen s vámi. Napsal jsem vám v den svatého Jana Křtitele list, který považuji za velmi důležitý. Byl to dar neobyčejný, který jsem vám dával jako osobě, kterou bych miloval láskou zvláště vroucí. Svěřoval jsem vám důvěrně nejvážnější věci v naději, že se vám tím povznese, že vám zmohutní srdce...

Ano, byla jste zajisté dotčena jistým způsobem, a vidím dobře, že jsem vám nepsal zbytečně. Zároveň však vidím až příliš, že ani dost málo nežijete životem nadpřirozeným, poněvadž píšete, že přijímáte denně, jen abyste *mne poslouchala*! Jaká bída! Odcházíte z kostela říkajíc si: »Vše pošlu k šípku... Proč nás Bůh miluje?... Shledávám to *směšným*...« Stydím se opakovati taková slova. Jste to vy, jež takto mluvíte? Nikoliv, není-liž pravda, jest to nesnesitelně vrtošivé děvčátko, jež zaujalo na chvíli vaše místo.

Víte-liž jenom, co to jest modlitba? Všimněte si, že vám nemluvím o denním přijímání, které jest křesťanům takovou potřebou jako jísti, i kdybychom neměli chuti, abychom vyžívali tělo. Přijímáme nikoliv abychom poslouchali člověka lečjakého, nýbrž Ježíše, který pravil, že dlužno Ho jísti, abychom došli Života věčného. Nikdo toho nemůže pochopiti, ale každý ví nebo může věděti, že tento Pokrm sám sebou působí tajuplně v duši

poslouchajících a že jednoho dne, byť po dvaceti letech, odhalíte náhle, že jste zázračně pokročili od té, co jste začali často přijímati, a že už naprosto nejste týmž tvorem.

Chci vám mluvití jen o Modlitbě. Jaká to obecná rčení! – Doporučuji se do vašich modliteb, milý pane neb milá paní. – Nezapomínejte mne ve svých modlitbách atd. atd. . . . Zhošťují se toho odmumlávající konečky rtů několik Otčenášů neb Zdravasů a myslí si, že něco vykonali. Poučil vás kdy někdo, že *pravá* modlitba musí býti *nadpřirozená*, to jest v přímém spojení s Ježíšem Kristem, to jest ještě v duchu zžertvení a obětování sebe sama? Kdosi mne požádal, abych se za něho modlil, a já jsem to přislíbil, vím však předobře, že jest jen jeden způsob. Totiž *platiti* za něho. Jinak nevykonám nic a nedosáhnu praničeho.

Prosím vás, nebuďte prostřední. Nemluvte o hrdinství nebo nemožnosti. Co vám pravím, jest nejprostší a nejútěšnější věc na světě. Víím tak dobře, co vám říkám! . . .“ –

2. – Barthèlemymu:

„Milý příteli, tyto řádky píše vám rekonvalcent, ještě velmi slabý. Prominete mu, že vám nemůže zaslati dlouhého dopisu. Ale rád bych vám řekl ihned, že mi byl váš článek neskonalou slastí a útěchou. Trochu spravedlnosti posléze! Co la-

hody v tom pro starého umělce, jemuž bylo skorem vždy spravedlnosti ostudně odpíráno!

Četl jste v *Tempsu* feuilleton od Pavla Soudaye, jakési autority, zdá se? Tento pán viděl ve mně »divého pamfletáře«. Rozhořčoval se nad mým opovržením k nepřátelům Johanny z Arku a jest div, že mi prominul neuctivostí ke Cauchonovi. Ale moje forma mu připomínala *Péguyho* (!) a to mluvilo v můj prospěch.

Po tom už pochopíte, že jsem vás musil čísti s jakýmsi opojením, a prosím vás, byste mne zapsal podle abecedy, to jest na prvním místě mezi své dlužníky – insolventní; dlužníky za to, že bylo spomoženo jejich duším! Toť cosi před Rájem...“ –

3. – Felixu Raugelovi:

„Byl jsem dosti nemocen v tyto poslední dny. Veliká nevolnost tělesná ke všemu tomu, co hlodá ve mně, bude tomu brzo dvanáct měsíců. Není mi možno, bych se spřátelil s ohavností německou, nemluvě o mnoha věcech francouzských, jež mne plní nespokojeností až k úplné hrůze a ošklivosti. Cítím tak jistě, že už nezbývá vzácným křesťanům věrným než přijímati tuhé mučednictví. Není již papeže, není již biskupů, už skorem není ani kněží. Duše obchází mráz a jsou opuštěny. Ach, rozmilý spolubojovníče, že nejsem ještě statný!... A jsem nucen, tak jako vždy jsa ohrožován bídou, býti

svědkem hanebné lhostejnosti všech těch, na které válka nedoléhá, a zvláště špindírské radosti kupčíchů, kteří z ní těží, by cenili přemrštěně své zboží, schnouce strachy, aby snad neskončila. Opravdu závidím vám, milý Felixi, když mi píšete o jitřních mších v roklině skalní za vzdáleného či velmi blízkého hřímání děl. Jaká to oživující a velikolepá poesie! Jak my tady budeme míti mši? Bůh to ví, Bůh, jehož Jméno bylo nahrazeno slovy vlasta republika.“ -

4. - Dovídám se, že můj milý Filip Raoux byl právě povolán armádním rozkazem.

6. - Křest děvčátka přátel uprchlíků, kterým jsme se uvolili s Johannou jíti za kmotry. Jsme ovšem dojati a radujeme se z této nesmírné události, že duše jedna stává se křesťankou. Ale jakž by bylo možno radovati se dosti? Nechápeme nic, leda že jsme na pokraji propasti světla.

8. - Té chvíle vždy se hrozím, až pojedeme zase na venkov. Hrozná práce s balením. Jeden fran-tiškán mi píše z Kahýry:

Co bude se Svatou Zemí, vypukne-li válka mezi Itálií a Tureckem? Bída béd. Toť opravdu ohavnost zpuštění *in loco sancto*.

9. - Versailles, Saint-Piat, Mévoisins . . . bez přílišného ztrmácení.

11. - Moje zdraví jako by se vrátilo. Četl jsem

znovu třetí svazek 1815 od Henry Houssaye. Lázeň opovržení k tehdejším politikům, tak se podobajícím dnešním politikům.

I 3. - Nevydaný článek pro vydavatele Meuniera, který nechtěl tiskopisu, jež jsem mu nabízel 30. června.

MY NEJSME VE STAVU VÁLKY

Felixu Raugelovi.

„Milený Felixi, píšu vám ze zákoutí beaucského, kde jsem doufal nalézt útočiště proti výnosnému vlastenectví pařížských a předměstských kramářů, kteří se usnesli pronásledovati až do vyhladovění *cenami válečnými*. Na frontě o tom nevíte, neb se máte obávati jenom němčourských projektilů nebo plynů, méně snad hrozných a méně smradlavých než čachry našich hokynářů a řezníků. Pravil jsem si, že mne má zahrada aspoň poněkud bude živiti, a bylo se mi ihned vzdáti této illuse. V ubohé mojí zelnici se nasadili krtci a potkani, i jest zpusťována, na rub zpřevracena tak jako vaše bojiště. Takový jest zákon této doby, zákopy všude. Jako by lidé nestačili, matou se do toho i zvířata.

Vzpomínáte si asi, muži modlitby, na Evangelium IX. neděle po Svatém Duchu, 2. srpna 1914, v nezapomenutelný den mobilisace. »Nepřátelé obklopí tebe náspy a zákopy . . .« a hle, trvá to už

deset měsíců a nikdo nemůže říci, kdy to vezme konec. Že nemohu bojovati vedle vás! Jest mi 69 let, jsem staroch velmi sešlý. Naděje, že skolím několik ohavných zákeřníků, kteří kájejí Francii, té jest mi odepřeno. Co mi potom zbývá?

Psáti krásné knihy, pravíte mi. Kdo by je četl? Má *Johanna z Arku a Německo* nejde na odbyt. Naši rekové jsou uneseni hltající *Tři Mušketýry* neb *Hrabě z Monte Christo*. Několik oduševnělých lidí se rve o Barrèsa neb o Aristida Bruanta. Ba jsou dělostřelci, kteří si vzali s sebou nějakého Bergsona a znám jednoho advokáta nebo jsu, který si vecpal do vaku dva neb tři svazky Nietzscheho. Koho bych mohl zajímati, neuměje mluvit leč o Bohu? V tom smyslu jsem cizejší než jakýs obyvatel Ohňové země nebo Kamčatky. Bůh, toť zaprášená hypotéza zahrabaná kdes na sýpce soudobé myšlenky a my, vy i já, jsme, rozmilý přáteli, podivní snílci na žebři velmi nebezpečně prožraném od červů. Přece však jsme si mysleli, že víme cosi, čeho nikdo neví, a myslíme si to dosud.

Sotva se začala tato divoucí válka, již se nepodobala žádná jiná, říkali jsme si, že to jest asi počátek Zázraku Konce, ohlášeného r. 1846 Kým si, jenž se nemůže mýlit, a že mrzký sen Barbarů třeba považovati za zcela prostý úvod, za cosi jako vyzdvi-

žení opony. A jak se události vyvíjejí, to nás jen utvrdilo v našem mínění.

Opravdu kterak přičítati Definitivnost nejapné frašce německé, byť si byla sebe hroznější a sebe krvavější? Jest věru příliš prostřední, příliš hanebně pitomá, příliš nechutná! Vřítiti se jako strašlivě ozbrojená hovada na národy nepřipravené k válce, vražditi po tisících bytosti bez obrany a zprzňovati je při mučení, pálení, loupiti, pustošiti do libosti nejkrásnější krajiny světa, ničiti věkovitá veledíla s řehotem běhajících se opic v domnění, že tím přimějí celou zemi třásti se před nimi, toť zajisté přespříliš troupské a nepomyslíme si kani-balského paňácy dosti báječně blbého, aby to vymyslí!

Takové jest však jediné ponětí popruštěného Německa a všech jeho inteligentů, ležících v prachu před žalostným komediantem.

Mluvil jsem právě o válce a stydím se, že jsem napsal toto slovo. Pravdou, již by bylo třeba všude rozhlašovati, jest, že my nejsme ve válce. Hájíme, seč jsme, své půdy, svých měst, svých příbytků, svých žen a svých dítek proti nejobrovštějšímu útoku lupičů a vrahů, jaký se kdy spatřil. Říci, že jsme s Německem ve stavu války, jest tak nesmyslné, jako by bylo dohadovati se, že jakýs nešťastník, upadší do chapadel ohyzdné maenady, plné

všech ďáblů chlipnosti, a bránící se jí zběsile, jest s touto posedlou ve stavu manželství.

Kdybych byl poctěn nějakým vojenským velitelstvím, nikdy bych nesvolil uznati Němce za vojína a neměl bych dosti oprátek pro zajatce. Stejnokroj těchto obžerů zatemňuje náš rozum rytířských válečníků a zapomínáme proň stále, že máme činiti s nesčíslnými maškarami hnusných podomků, převlečených za bojovníky. Chováme se s šetrností ba s úctou k ohavným lotrům, kterých by naši galejníci nechtěli míti svými druhy. Bedřich II., řečený Veliký, jenž byl sám lupič, prohlašoval umíraje, že jest syt panování nad otroky, a odporný Schopenhauer nemohl se utěšiti z osudu, že náleží k národu tak hloupému. Nejzazší rabství a nejzazší hloupost, hle, to máme před sebou. Kolika let a jakých proudů krve bude ještě třeba na obmytí naší ubohé Francie ze sviňstev této sběři?

Ale, jak jsem pravil, Definitivnost nenáleží a nemůže náležeti takovým nástrojům démonovým. Věrně podle proroctev, jež znáte právě tak dobře jako já, Evropa již jest v ohni a málo 'chybí, aby vzplanul ostatní svět. I slepci a nejhorší hlušci cítí, jak se žene neznámá bouře, které žádná zkušenost nemohla předvídati. Bylo však třeba předchůdce tomuto kataklysmu beze jména a k tomuto vý-

konu byl označen nejpodlejší ze všech národů nadpřirozeným Opovržením Toho, o němž nikdo nemluví. Až se začne pravé Drama, skutečná prázdnota, nicotnost německého kolosu ukáže se tak zřejmě, že bude už těžko naň pomyslití ještě v ne-skonalém třesení nových děsů. Zví se tehdy, že nebyl ničím, opravdu ničím, a vzpomínka na toto smradlavé císařství nebude ani s to, by vyvolala hnus u smrtelně zápasících.

Hle, přemilý Felixi, toť vše, co vám může napsati starý, málo poslouchaný prorok, který už dávno a dávno vypověděl úvěr tlachům lidským a který nedoufá naprosto ničeho na tomto světě, leda v příští Boží a strašlivé nádheře jeho Slávy nebo v neodhalitelných hrůzách jeho Hněvu.“ -

I 5. - Od Petra :

Dnes ráno 14. července byl jsem povinen jakožto dopisovatel jíti na obřad přenesení popela Rougeta de l'Islea k Invalidům. Což nejsem dosti »marseilský«, bych třeštil nadšením? Bylo to tak ubohé, tak žalostné, tak barvy popela! Za rakví krácel Poincaré, který vyhlížel jako nějaký podprefekt, potom všickni ministři, za nimi všecka spřež parlamentní; bylo to groteskní. A já jsem dumal o přenášení Popela Císařova, jak ty je líčíš v Duši Napoleonově. To bylo jinak významno.

I 8. - Jeden kněz ošetřovatel v Chartres nám praví, v jakém jest trudném postavení. Jest asi

s deseti kněžími podřízen jakémusi svobodnému zednáři, který se jim netají svým odporem k nim a týrá je, jak jen může. Co do rekonvalescentů, jež jsou nuceni obsluhovati, jsou to děsná hovada, která se neumějí než rouhati a vésti prasácké řeči. Tak se obrací Francie.

19. - Čtu Houssaye, 1815, III. svazek. (Francie ukřižovaná - Hrůzovláda pruská.) Němci před sto lety byli na vlas tím, čím jsou dnes. Jest to přílišno čísti.

20. - Náš ubohý farář se strašně lopotí, nemá nikoho na pomoc, aby přistrojil pohřeb první třídy jakémusi bídáku, který nikdy nesouhlasil žíti po křesťansku a jehož lakota i tady byla úžasná. Podle neproměnného obyčeje početných rodičů, kteří schnou strachy před restitucí *in extremis*, kněz byl povolán k loži umírajícího, až bylo již pozdě.

21. - »Podle listů, jež mi přicházejí z fronty«, píše mi jeden přítel, »duch mužstva jest na mnoha místech zlý. Nesnadno patřiti k *výcbodisku* bez úzkosti.«

Opravdu bylo by to strašné. Kdyby se snad převala vojenská hráze, jež nás dělí od Němců, jaká by to byla potopa krvežíznivých zvířat!

22. - Jedeme s jedním sedlákem na několika-kilometrovou projíždku. Slíbil jsem to Magda-

leně, jež má dnes svátek. Proč se nejroztomilejší krajiny staly tak smutnými?

24. - List od Raugela z jedné nemocnice montpelliérské. Byl raněn do nohy a zůstane chromým, ale válka se pro něho skončila. Jeho list dýše ku podivu tichou křesťanskou odevzdaností.

Píšu mu, jakou bolestí nás to naplnilo, ač to zmírňuje pomyslení, že nepozbyl zraněním žádného údu. Mám ho k tomu, by uvěřil, že byl milosrdně ušetřen, neboť jak snadno by býval ztratil život či polovinu těla. Ujišťuji ho, že všechny tyto hrůzy, i vidění z dálky, měly veliký podíl na nemoci, z které se dosud pozdravuji. Na konec mu oznamuji, že pracuji ve své samotě o nové knize. »Hodiny zdají se mi méně těžké a někdy podaří se mi rozptýlití přízraky, když hledám stopy toho, co Ježíš před dvěma tisíci lety napsal svým prstem na moje srdce z bláta, když před ním obviňovali ženu cizoložnou.«

Německo říká svým bojovníkům: *Das Menschenmaterial*. Toto hanebné slovo praví vše.

25. - Strýci Ludvíkovi:

„... Ničeho vám nepovím líče vám, jak jsme tu v úplné samotě. Kraj tento jest hrozně vylištěn válkou. Neviděti než hrstku starců, dřepících v nejsmrdutější bezbožnosti. Vyjímaje faráře, výborného muže, z jehož tváře se čte nejčestnější

prostota, a jehož tu neznámo jak a proč nechávají, ani človíčka, s kým bych pohovořil. Drtila by mne nuda, kdybych nepracoval. Jen třeba ještě vědět, bude-li kdy možno, aby má kniha byla uveřejněna. Stejně se třeba tázati, budou-li jaká knihkupectví a jací čtenářové. Ale nestarám se o to, maje na tom dosti, vím-li, že jest Bůh a že uzříme jeho gesta na ohavném světě, který se vzpírá znáti ho.“ –

26. – List od jednoho ubohého raněného Belgičana. Vypravuje mi, jak byl oklamán a napálen ohyzdně jedním knězem, kterému bez mezí důvěřoval. Tento svatý člověk vyloudiv na něm vše, co měl, přemluvil ho, aby se dal na vojnu, ubezpečuje ho, že až odejde, sám bude bdíti s největší péčí nad jeho nezaopatřenou matkou a sestrou. Sotvaže je opustil, ubohé ty ženy byly zůstaveny obecnému milosrdenství.

Bylo by milo zvědět, v které hromadě pobitých kněží belgických dosáhl tento církevník palmy *mučednictví*.

27. – Jeden vyšší důstojník, který jest, jak se zdá, dobře obeznámen, dodává »mým rozjímáním samotářovým« tato dvě čísla, jež jsou *skorem úředně zaručena*. Od počátku války počet Francouzů *zabitých* blíží se k 500.000. Počet Němců *zabitých* páčí se na 1,500.000 až 1,600.000. Ne-

mluví se o Rakušanech, Rusech, Angličanech, Srbech a Turcích. Znásobí-li se počet zabitých třemi, nabudeme zřejmě počtu mužův, kteří *na určito* již nebojují (zabití, těžce ranění nebo zajatci). Armáda francouzská byla by tedy ztratila 1,500.000 mužů; armáda německá 4,500.000! Jest tudíž jasno, že Němci vyčerpávají se rychleji než my, poněvadž mají-li armádu skorem dvojnásobnou, trpí ztrátami trojnásobnými.

Závěrek. Válka potrvá ještě dlouho, nejméně šest měsíců, možná i rok, ačli Bůh nezakročí nějakou ranou hromu.

28. – Termierovi, který mi nadhodil svůj optimismus:

„Ano, vím, že jste optimista. Jsem také. Jenomže jsou dva způsoby: optimismus Milosrdenství a optimismus Spravedlnosti, které se do-
zajista v Absolutnu setkávají, ale až po jaké cestě! Doufáte v milosrdenství před dokonáním trestu. Lze v něj zajisté doufat i pro ty a ty přátele Boží, ale co do ostatních jaký by to byl výsměch! Jaký triumf pro bezbožné biskupy a arcibiskupy, pro *Echo Pařížské*, pro dav počestných lidí, kteří »si nemají čeho vyčítati«, a jaký úpadek by to byl pro La Salettu!

Mé pojmání věcí jest takové, že jsem nucen se radovati z nejhorších pohrom, jež mi jest mukou

viděti nebo předvídati, poněvadž vím, že jsou nezbytny, to jest z vůle Boží, a tudíž je třeba přijímati s klaněním; poněvadž mi jest tisíckráte jasno, že ohlášené kataklysmy jsou nevyhnutelnými zvěstmi království Božího *in terra*, za něž jsme povinni bez ustání se modliti; poněvadž posléze bude tomu za několik neděl 69 let, co se opovrhne Slzami a Slovy Mariinými, že se jimi dnes opovrhne více než kdy jindy a že toho nemožno snést ani odpustiti.

Každý Francouz, není-li hovado nebo padouch, jest povinen si žádati, by Německo bylo ztrestáno, to jest, nebude-li pohříchu možno vyhladiti tento ohavný národ, že nezbytno jej neskonale pokořiti. Neztrestání Německa bylo by důkazem, že není Boha. Dlužno tedy, by bylo ztrestáno způsobem nejstrašlivějším. Podle známých čísel tato neslýchaná válka, jíž chtělo jediné Německo, jen mezi bojujícími zmařila na dva miliony lidí. Dvacet let válčení za Republiky a za Císařství nevyžádalo si tolik obětí. Jest se proč pominouti s rozumem. Když se však nejhnusnějšímu ze všech národů dostalo té moci, by nám natropil tolik zlého, co si mysliti o nevěrnosti, za niž nám jest tak pykati, a jak se domnívati, že vina naše bude odpykána, i kdybychom potřeli své *aktuální* nepřátele, budeme-li dále trvati ve své obludné zpro-

nevěře? Nuže, právě toto může viděti kde kdo, vyjma slepé od narození z *Kříže* nebo z *Echa Pařížského*. Taková jsou, milý příteli, má rozjímání samotářova.

Od vás dověděl jsem se o novém, na štěstí nepřiliš vážném zranění Boussacově, jemuž budu psáti. Před třemi dny jsem dostal list.“ -

30. - List od Petra vrátivšího se z Remeše, kde se byl dáti bombardovat:

...Zde (v Paříži) nic nového, nic význačného. Čeká se. Jenom páni politici dělají rámus a přáli by si státi se Dantony, Robespierri atd. Jest to směšné i děsné.

Hnus jímá člověka nad touto podlostí a ještě více, spatřil-li frontu. Viděl jsem, či lépe řečeno slyšel jsem válku. Neboť ona jest ďábelsky neviditelná.

Když jsme přijeli autem 20. července ráno z Epernay na Horu Remešskou, jež vévodí rovině, na níž se rozkládá město, štábní důstojník divise, jež hájí výseče, vyzval nás, bychom sestoupili, že nám ukáže tuto část nesmírného bojiště. Jest to krajina překrásná a velmi pokojná. V dálce město, věže katedrální. Do nedozírna lány obilí, vinice. A vše to prázdno, pusto. Ani jedné bytosti živoucí.

Ale velmi daleko na východ a na sever od Remeše důstojník nám naznačoval bílé linie; to jsou francouzské a německé zákopy, kde stojí vojska proti sobě od září, od té, co byli ti bandité vyhnáni z Remeše. Nic se nezměnilo. První německý příkop jest 1200 metrů od posledních domů

městských. Viděl jsem je dosti z blízka. Toť k nepomyšlení. Vojínů ani nespátřiti. Slyšeti jenom hřmění děl, dělostřelbu německou.

Vjeli jsme do města za prudkého bombardování, uvedeného v úřední zprávě příštího dne. Slyšel jsem příšerný hvízdot granátů, potom tvrdé, kruté, strašlivé jich výbuchy. Některé jsem spatřil, jak vybuchly na sto metrů od nás. Ale ani si neuvědomujete dobře nebezpečí. Jest to prapodivný dojem, když ponejprv jste při prudkém bombardování. Toho dne bylo za hodinu vystřeleno na město přes 300 granátů.

Posnídali jsme klidně v hostinci, jediném v tomto prázdném městě. Neboť ze 120.000 obyvatel zůstalo jenom 20.000 ubohých lidiček. Zvláště to člověka pobuřuje. Němci bombardují *zbytečně* zříceniny a kathedrálu. V Remeši není vojska. Francouzští vojínové jsou ubytováni po sousedních vesnicích a lesích.

Když vejdete do tohoto pustého a popleněného velikého města, úzkost vás pojímá. Na ulicích pučí tráva. Tu a tam jakási stařena, starci, nějaký voják, děti. Až na to hluboké ticho. Nic než hvízdot granátů, potom jejich výbuchy. Jak to jest pitomé a hanebné!

Mnohé části města jsou jen ohromné hromady ssutin. Smutno vám až k pláči jak bolestí, tak bezmocným vztekem.

Není hrůza pomysleti, že Němci po jedenáct měsíců střílejí do Remeše ze tvrzí Brimontských a Berruských a že je opevnili k nedobytí?

Ale Kathedrál... Stojí tu, věže, loď i loď příčná. Toliko

její skvoucí šat, její sochy, její cimbuří, její vykroužené kameny a všechna její malovaná okna rozbita, zničena. Vitraje jsou roztrženy na padrt. Máte dojem, že stojíte u nebožtíka, u mrtvoly. V den, kdy já jsem v ní byl, padly ještě na ni dva granáty.

Přes to přese vše jest pevná jako tvrz, pravil nám stavitel, jenž nás provázel. Jak jest sprosté a hovadské, že si upírají vztekle na tento dům Boží! Lépe jsem opět pochopil ďábelství této války.

Toť několika slovy vylíčena moje návštěva v Remeši. To jest jen jeden úsek fronty západní. Kromě toho jest fronta ruská a fronta italská!

Jenom ze zjevení La Salettského možno pochopiti poněkud, co se děje. Ale jaké řeže v celé Evropě. Číslice zabitých, raněných nebo zajatých jsou strašlivé. Celé národy byly smeteny s povrchu. *Bůh jedná*. Žádným způsobem toho nelze popřít.

S R P E N

7. – List od Raoux, poslaného zatím na zotavenou. Ztrávil právě čtyři dni v Lyonu, kde mu dopřáno té radosti, že se shledal s celou rodinou a spatřil *po prvé* svého syna Jana. Pociťuje tak jako já lhostejnost celého světa, a Francie ze zadu neskýtá mu dojmu země, jež by strašlivě pykala. Jest do hloubi duše znechucen.

Jiný list neméně střízlivý od jiného inženýra, který mi psal v červenci. Neskládá žádné důvěry v Angličany ani v Američany, a myslím, že nemá chuti vůbec někomu otvírati úvěr.

Táži se bavorského faráře, jak to, že on (i kněžstvo v jeho vlasti) přijal tak snadno lutheránské panství Průšáků: »Před rokem 1871 měl jsem 400 marek příjmů, nyní mám 4.000.«

11. - Magdalena jest všecka šťastna. Brou jí daroval výborné housle, které byl sám vyrobil, a nemůžeme se jim s přáteli vynadiviti. Brou jest podivuhodný. Zdá se, že objevil starobylá tajemství a snadno by myslím udělal štěstí jako loutnař.

17. - Noviny píší, jak v Berlíně hodlají postavit obrovskou sochu Hindenburgovu. Každý Němec by se vyzval - arci musil by platit - aby zabodl cvoček do této sochy. Tato stěží srozumitelná myšlenka jest ku podivu význačná pro tento lid. Není to ani myšlenka nějakých barbarů. Toť nejnižší stupeň modloslužby u divochů polynézkých.

20. - Milý můj kmotřenec Jakub Maritain přijel sem ztrávit noc a den. Toť první návštěva, již přijímám v samotě. Jak líbezná a utěšující! Farář, jenž přichází na snídání, poučuje ho velmi obšírně o stavu toho kraje, opravdu děsném s hlediska náboženského.

24. - Ohlašují důležité námořní vítězství Rusů v zálivu Rižském. Značná část německého loďstva jest zničena. Novina osvěžující. Pozornost světa jest upiata po nějakou dobu na strašlivou bezměrnou válku na frontě východní, kdež se asi rozhodne osud Německa. Ale co se domnívati a čeho se dohadovati?

28. - Jest mi děsně bolestno psáti tento svazek! Ostatně ještě jsem se nevystonal a jak mi jest n snadno porovnávatí svá osobní soužení s těmito nesmírnými událostmi!

Z A Ř Í

2. - Baumannovi. Píšu mu o jediné Radosti, totiž trpěti pro Boha, a o naší nejapnosti, bychom psali pro dav, který neumí naší řeči a který se jí nenaučí nikdy. »Já píši pro Tři Božské Osoby.«

8. - Narození Panny Marie. Jest veliká pouť v Chartres. Naš farář slouží mši u Naší Paní Pod Zemí. Chtěl jsem uctíti Marii, chtěl jsem to jistě z té duše, ale davy, tlačence, nemožnost, bych si četl z misálu v této tmavé dusné hrobce, vše to mi jest velikou trýzní a nevím, mohl-li jsem se pomodlití. Vždy jsem se štítil davů a hromadných poutí nikdy si neoblíbím.

Nepodobná kocovina se sochou Hindenbur-

govou a s jejími cvočky právě byla sehrána. Včera ji odhalovali.

Tato socha, píše *Journal*, jest pozoruhodna aspoň svou tíhou: 26.000 kilogramů.

Byla vztyčena po boku sloupu Vítězství, kdež se spatřují už i jiná poprsí německých vojevodů, jichž rysy bývají vždycky tesány do mramoru nebo tepány do bronzu.

Jest známo, z jakých důvodů byl Hindenburg zvěčněn toliko ve dřevě. Za nepatrný poplatek bude každý oprávněn zatknouti do kterékoliv části těla Hindenburgova cvoček na znamení úcty. Cvočků jest na dva miliony.

Bethmann-Hollweg promluviv blbou řeč, vyzval sestru Kaiserovu, by šla vetknouti cvoček. Po ní přistoupila pí. Hindenburgová a brvou nehýbajíc vtlačila cvoček do těla manželova. Tleskalo se tomu. Slečny Hindenburgovy učinily jako jich matinka. Tleskalo se jim též. Po nich píchalo několik jiných osobností. Za nimi hrnuly se zástupy. V 7 hodin večer nebohý maršálek byl zprobodán 20.000 krát.

10. - Jest u nás návštěvou jedna drahá duše ... Více nemohu říci. Jsou tvorové, jež Bůh stvořil schválně k tomu, by je posílal v čas příhodný těm ze svých přátel, které skličuje smutek. Ani nevědouce, mají poslání předkládati jim bolestné zrcadlo, v němž se obráží Tvář Ježíšova, a toť útěcha svrchovaná, uchovávaná jenom několika.

13. - *Adiuro te per Deum vivum!* Ježíš mlčel

na nejhorší urážky. Toto slovo veleknězovo ho přinutilo mluvit. Nebyla by to jakási všemohoucí modlitba?

Od jednoho mladého muže, jenž píše, že byl mnou přijat kdysi před lety. Prosí mne, ať se modlím za jednoho zemřelého ve válce, Ondřeje S..., jenž byl jedním z mých věrných čtenářů. Když se stal sergentem u pěchoty, přezděl jednomu úkrytu v zákopě *Villa Marchenoir*, poněvadž tam našel *Duši Napoleonovu*, kterou mohl čísti s takovou radostí jako úžasem. Vylíčil své dojmy v listu, který mi jeho přítel opsal: »Žehnám nebi, jež mi seslalo tuto radost, poslední možná, ale dozajista jednu z nejprudších za mého života.«

Tento list jest datován z 28. listopadu 1914. 10. ledna Ondřej S... byl zabit.

16. - Jako už tolikrát farář mi vypravuje o ne-skonale duchovní bídě svých farníků. Život nad-přirozený po venkově zhola nemožný a k nena-lezení.

18. - Jakýs pařížský fakan, kterého Johanna vzala k posluze, doufajíc, že jej přetvoří, utekl o-loupiv nás o tu trochu peněz, které máme. Vše, co se děje, jest úctyhodno.

List od Raouxa, vracejícího se s druhé dovo-lené. Tytéž hnusné dojmy jako před šesti týdny. »Neodnesl jsem si z vnitrozemí dojmů utěšují-

cích... Lidé jako by byli od fronty daleko a daleko a o nemálo počestných ženách kolují pověsti, jak zapomínají, že jsou provdány. Počet těchto historek jest značný. Podle obecného mínění lidé jsou daleko toho, by činili pokání, a mnoho keřasů udělá štěstí.«

19. - Lístek od Petra. Oznamuje nám, že se mu narodilo třetí dítě Jan František, spatřivší světlo světa 17 tého ráno ve svátek Stigmat Serafínského, a pokřtěn bude dnes ve výročí Zjevení Naší Paní La Salettské.

Tentokráte nejsem kmotrem, přece však jest se mi radovati z tohoto přírůstku v mé duchovní rodiny.

22. - Upadám znovu do nemoci a návrat choroby zdá se vážný. Věru bojím se, aby se mi na vždy nebylo rozloučiti se vším tím, co mi snad zbývalo z mladosti a síly.

27. - Noviny neobyčejné. Vítězství v Artois a v Champagni. 20.000 zajatců. Číslo, jež třeba zdvojnásobiti počtem padlých a zajatých Němců. Byl by to začátek osvobození?

Ř Í Ź E N

3. - Čtu ve *Figaru*:

JAKÝ MAJÍ BOŠOVÉ »ZPĚV MEČE«.

Nepečujeme dosti o literaturu, jež zuří v tuto chvíli za Rýnem.

Jeden z našich přátel nám posílá ze Švýcar sešitek vytištěný v Lipsku a jehož bychom už v Berlíně nenalezli ani jednoho výtisku, neboť nedávno byl tam dán do prodeje a v několika hodinách rozebrán.

Dílo nadepsané *Zpěv Meče*, nechť si jest sebe kratší, jest na výsost poučné. Obráží ve své literatuře pocit nesmírné pýchy a úžasné potřeštěnosti »vyvoleného národa«. Zde jsou některé výňatky:

»Nenáleželo mi, bych byl spravedlivým, ani abych byl milosrdným. Stačilo, abych byl nevýslovně svatý svým Povoláním a abych zaslepil tolika slzami oči smrtelníků, že nejpýšnější jali se pokorně tápati po nebi.

»Pobil jsem starce, kteří se podobali palácům Bolesti, uřezal jsem ženám prsy, jež byly jako ze světla, a zprobodal jsem děťátka, jež na mne patřila očima umírajících lvů.

»Každého dne pádil jsem na bledém Komoni alejí cypřišovou, jež vede »z dělohy do hrobu« a učinil jsem zřídlo krvavé ze všech synů lidských, kteří mi byli na dosah...

»Mám asi právo býti hrd, jsa poslem Pána Nejvyššího...«

Pochopíte, jaký mne pojal úžas, když jsem takto četl znovu svou báseň složenou před dvaceti lety *Nářek Meče*, v níž se vyjadřovalo zoufalství urozeného meče v ruku špindířů, báseň v prose opsanou *slovo za slovem* s novým titulem; a snadno si pomyslití můj úžas, když jsem viděl,

jak vtipný boš k důstojnému zakončení svého sešitku *vypůjčil* si ještě ode mne dva strašlivé odstavce z *Krvavého Potu*, neučiniv jiné změny než že místo jména Francie psal jméno Německa:

»*Německo* jest tolik prvním národem světa... atd.«

Bylo by zřejmě směšno, abych si naříkal. Božstvo mne zahrnuje ctí.

7. - Nastalo ošklivé počasí a já se nemohu dáti ošetřovati v této pustině. Již zítra bude třeba se vrátiti do Bourg-la-Reine.

Z Á V Ě R E K

Děj se nyní, co Bohu se bude líbiti! Zastavuji se, dočkav se štěstí, že po tolika měsících nejistoty a úzkosti mohu zaznamenati důležitý úspěch vojenský, kterého se našim politikům nepodařilo překaziti a který jako by věstil posléze, že německá hovada budou vyhnána na vždy.

Bude nesmírné úsilí, přinášené Francií po jeden rok, považováno agonisujícím Milosrdenstvím za dostatečně usmiřující? Jest se nám třeba na konci jezera krve obávat jakéhos mostu přes Propast, mostu Démonova, jímž by se přišlo *dále ještě* nežli jest Propast? Nikdo již nechce pastýřů a pastýřové se sami odsoudili. Ten, jehož povinností by bylo, aby mluvil hlasitěji všech děl, mlčí.

Přede dvěma měsíci mluvilo se o jakési výzvě Benedikta XV. ve prospěch míru. Mlčeti bylo by lépe, mlčeti jako hrob. Účinkem nejnepochopitelnější nespravedlnosti Svatý Otec prý odeslal *totožná* zapřisáhání a snažné prosby ke všem panovníkům a ke všem národům, stejně jim klada na svědomí obludnou nespravedlnost útočící sběři! Utlačovaní, olupovaní, mučení, vraždění na téže lavici obžalovaných před porotou Náměstka Ježíše Krista!

Za starých dob, dokud ještě býval Papež, byl by se postavil již prvního dne a řekl zločincům jako prorok Nathan Davidovi:

»*Tu es ille vir qui fecit hoc*. Viléme, ty's vinník! Františku Josefe, ty's vinník! Vyvrhuji vás oba ze svého stáde, rozvazuji vaše národy a vydávám vás pomstě lidí, očekáváje hněvu Božího, který svolávám na vaše bezbožné hlavy.«

Nechť jakkoliv mrzácky nevěřícím se stal křesťanský svět, oekumenická síla takového *nominativního* rozsudku byla by dosahu úžasného. Ale-
spoň bychom byli měli illusi obnovení života nadpřirozeného a účinky byly by snad byly neskončné. Ale jsme daleko od Řehořův a Innocencův. Všecka velikost jest vypuzena do hloubi Historie, a bude-li chtíti Bůh jednati zjevně, bude zajisté třeba, aby jednal *Sám*, tak jako přede dvěma tisíci lety, když vítězně vstal z mrtvých.

Očekávám Kozáky a Ducha Svatého.

5. KNIHA AKORDU

Podle osnovy Antoinína Lískovce vytiskli Kryl a Scotti v Novém Jičíně. Bylo též vydáno třicet číslovaných výtisků na ručním papíře, a to 10 na van Gelderu a 20 na hadrovém

